

2.4. DARBE GİRİŞİMİ SONRASI ULUSAL VE ULUSLARARASI TEPKİLER

2.4.1. Ulusal Düzeyde Tepkiler

2.4.2. Uluslararası Düzeyde Tepkiler

Türk demokrasisine, seçilmiş hükümete ve anayasal rejimimize yönelik bu en büyük saldırının ardından, hükümetimiz 111 ülke 6 uluslararası kuruluştan destek mesajları almıştır.⁴⁸¹

Diğer taraftan, çeşitli ülkelerden devlet erkânı Türkiye'yle dayanışmalarını ortaya koymak amacıyla ülkemizi ziyaret etmişlerdir. Bu amaçla ülkemizi ziyaret eden devlet erkânı ve uluslararası örgüt heyetlerinin sayısı, ilk aşamada 30'ı aşmış bulunmaktadır. Bahreyn Kralı, Kazakistan Devlet Başkanı, KKTC Cumhurbaşkanı, Makedonya Devlet Başkanı, Bosna Hersek Cumhurbaşkanlığı Konseyi Başkanı, ABD Başkan Yardımcısı, Suudi Arabistan Veliht Prensi, Gürcistan Başbakanı, Katar Başbakanı, Singapur Savunma Bakanı (Başbakanı temsilen), KKTC Başbakanı'nın yanısıra, Litvanya, Suudi Arabistan Katar, İran, Moldova, Macaristan, Filistin, Hollanda, Estonya, Slovakya, Singapur, Norveç, İngiltere, Letonya, Danimarka, Romanya, Polonya, Sırbistan, İtalya, İspanya, Almanya, Fransa Dışişleri Bakanları, Japonya Devlet Bakanı, İKBY Başkanı, ÇHC Bakan Yardımcısı, Pakistan Karma Parlamenter Heyeti, NATO Genel Sekreteri ve BM Mülteciler Yüksek Komiseri, ayrıca AGİTPA heyeti ve Uluslararası Parlamenter Asambleleri Başkanları heyeti bu çerçevede sayılabilecektir.

Avrupa Konseyi Genel Sekreteri Jagland başta olmak üzere, tüm AK kurumlarının başkanlarının (AK Bakanlar Komitesi Dönem Başkanı sıfatıyla Estonya Dışişleri Bakanı, AKPM Başkanı Agramunt ve AK İnsan Hakları Komiseri) ülkemizi ziyaret etmeleri özel önem taşımaktadır. Nitekim Avrupa Konseyi Genel Sekreteri Jagland'ın 3-4 Ağustos tarihlerinde gerçekleştirdiği ziyaret bu bağlamda bir ilki teşkil etmiştir. Jagland ziyareti sırasında, Avrupa'nın, Türkiye'yi tehdit eden tehlikenin büyüklüğünü yeterince anlamadığı uyarısında bulunmuştur.

⁴⁸¹ Destek açıklamasında bulunan ülke ve uluslararası kuruluşlar ile destek açıklaması düzeylerine ilişkin listede sunulmaktadır.

Avrupa Birliği kurumları da dayanışma ziyaretlerini bu dönemde yapmışlardır. Dönem Başkanı Slovakia'nın yanısıra Avrupa Parlamentosu Başkanı Shultz, Elmar Brok ve raportör Kati Piri de ülkemizi ziyaret etmiştir.

2.5. DARBE GİRİŞİMİ SONRASI ALINAN ACİL TEDBİRLER

2.5.1. OHAL İlanı ve Uzatılması

2.5.1.1. Olağanüstü Hâl Kavramı ve Çeşitleri⁴⁸²

1. Olağanüstü hâl rejimleri, devletin, normal hukuk düzeninin kuralları ile karşılanmasına imkân olmayan olağanüstü bir tehdit veya tehlike karşısında başvurduğu özel yönetim usulleridir. Olağanüstü hâl rejiminin konusu veya içeriği, ülkelere ve olağanüstü hâl rejiminin çeşidine göre değişmekle beraber, bütün olağanüstü hâl rejimlerinde, bu rejimlerin mahiyeti gereği olarak görülen özellik, idarenin yetkilerinin ve özellikle takdiri yetkilerinin normal zamanlara göre genişlemesi, kişilerin temel hak ve hürriyetlerinde de gene normal zamanlara oranla daha ileri ölçüde sınırlamalar yapabilmesidir.

2. 1982 Anayasası üç türlü olağanüstü hâl rejimine yer vermiştir;

- a. Tabii afet, tehlikeli salgın hastalıklar,
- b. Ağır ekonomik bunalım,

Bu iki durumda, Cumhurbaşkanı başkanlığında toplanan Bakanlar Kurulu, yurdun bir veya birden fazla bölgesinde veya bütününde süresi altı ayı geçmemek üzere olağanüstü hâl ilan edebilir.⁴⁸³

^c 3- Şiddet olaylarının yaygınlaşması ve kamu düzeninin ciddi şekilde bozulması hâlinde ise Anayasa ile kurulan hür demokrasi düzenini veya temel hak ve hürriyetleri ortadan kaldırmaya yönelik yaygın şiddet hareketlerine ait ciddi belirtilerin ortaya çıkması veya şiddet olayları sebebiyle kamu düzeninin ciddi şekilde bozulması hâllerinde, Cumhurbaşkanı başkanlığında toplanan Bakanlar Kurulu, Milli Güvenlik Kurulunun da görüşünü aldıktan sonra yurdun bir veya birden fazla bölgesinde veya bütününde, süresi altı ayı geçmemek üzere olağanüstü hâl ilan edebilir.⁴⁸⁴

3. 1982 Anayasası'na göre olağanüstü hâl rejimlerinin bu üç türü arasındaki fark, daha çok, sebep ve konu unsurları bakımındandır. Konu deyimiyle, rejimin muhtevası veya hukuki hüküm ve sonuçları kastedilmektedir. Buna karşılık, yetki ile usul ve şekil unsurları bakımından aralarında önemli bir fark yoktur. Her üç çeşit olağanüstü hâl, Cumhurbaşkanı'nın başkanlığında toplanan Bakanlar Kurulu'nca, yurdun bir veya birden

⁴⁸² Anayasa Hukuku Prof. Dr. Ergun ÖZBUDUN, T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını No: 2692, Açıköğretim Fakültesi Yayını No: 1658

⁴⁸³ TC Anayasası madde 119

⁴⁸⁴ TC Anayasası madde 120

fazla bölgesinde veya bütününde, süresi altı ayı aşmamak üzere ilan edilir. Her üç durumda bu karar, Resmi Gazete’de yayınlanır ve hemen (sıkıyönetime ilişkin 122. madde, hemen deyiminin yerine aynı gün deyimini kullanmaktadır) TBMM’nin onayına sunulur. TBMM tatilde ise derhâl toplantıya çağrılır. Meclis olağanüstü hâl süresini değiştirebilir veya kaldırabilir; Bakanlar Kurulu’nun istemi üzerine her defasında dört ayı geçmemek üzere, bu süreyi uzatabilir.

4. Şiddet olaylarının yaygınlaşması ve kamu düzeninin ciddi şekilde bozulması sebepleriyle ilan edilen olağanüstü hâlin konusu, 2935 sayılı Olağanüstü Hâl Kanunu’nda belirlenmiştir. Anılan kanunun 11. maddesi, bu durumda alınabilecek olan ve temel hak ve hürriyetleri sınırlayıcı veya kullanılmalarını durdurucu nitelik taşıyan tedbirleri saymaktadır. Şu hâlde olağanüstü hâlin konusu temel hak ve hürriyetlerin, normal zamanlardaki ölçülerin ötesinde sınırlanması veya durdurulmasıdır. Olağanüstü Hâl Kanunu’na göre (m. 24), “Olağanüstü hâl ilan edilen yerlerde, devlet güvenlik mahkemeleri ile askeri mahkemelerin görevlerine giren suçlar dışındaki davalara adli yargıda bakılır”.

5. Olağanüstü hâl rejimi ilanı veya bunun onanması işlemlerinin Türk Hukuku’na göre yargı organınca denetlenebilmesi mümkün olmamakla beraber, olağanüstü hâl rejimlerindeki yetkili idari makamların yaptıkları bireysel veya düzenleyici işlemlerin, idari yargının denetimine tâbi olması gerektiğinde kuşku yoktur.

2.5.1.2. Mevzuat Hükümleri

6. Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının “Olağanüstü hâller” kenar başlıklı 119, 120 ve 121 nci maddelerinde;

“A. Olağanüstü hâller

Tabii afet ve ağır ekonomik bunalım sebebiyle olağanüstü hâl ilanı

Madde 119–Tabii afet, tehlikeli salgın hastalıklar veya ağır ekonomik bunalım hâllerinde, Cumhurbaşkanı başkanlığında toplanan Bakanlar Kurulu, yurdun bir veya birden fazla bölgesinde veya bütününde süresi altı ayı geçmemek üzere olağanüstü hâl ilan edebilir.

Şiddet olaylarının yaygınlaşması ve kamu düzeninin ciddi şekilde bozulması sebepleriyle olağanüstü hâl ilanı

Madde 120–Anayasa ile kurulan hür demokrasi düzenini veya temel hak ve hürriyetleri ortadan kaldırmaya yönelik yaygın şiddet hareketlerine ait ciddi belirtilerin ortaya çıkması veya şiddet olayları sebebiyle kamu düzeninin ciddi şekilde bozulması hâllerinde, Cumhurbaşkanı başkanlığında toplanan Bakanlar Kurulu, Milli Güvenlik Kurulunun da görüşünü aldıktan sonra yurdun bir veya birden fazla bölgesinde veya bütününde, süresi altı ayı geçmemek üzere olağanüstü hâl ilan edebilir.

1. *Olağanüstü hâllerle ilgili düzenleme*

Madde 121–Anayasanın 119 ve 120 nci maddeleri uyarınca olağanüstü hâl ilanına karar verilmesi durumunda, bu karar Resmi Gazetede yayımlanır ve hemen Türkiye Büyük Millet Meclisinin onayına sunulur. Türkiye Büyük Millet Meclisi tatilde ise derhâl toplantıya çağırılır. Meclis, olağanüstü hâl süresini değiştirebilir, Bakanlar Kurulunun istemi üzerine, her defasında dört ayı geçmemek üzere, süreyi uzatabilir veya olağanüstü hâli kaldırabilir.

119 uncu madde uyarınca ilan edilen olağanüstü hâllerde vatandaşlar için getirilecek para, mal ve çalışma yükümlülükleri ile olağanüstü hâllerin her türü için ayrı ayrı geçerli olmak üzere, Anayasanın 15 inci maddesindeki ilkeler doğrultusunda temel hak ve hürriyetlerin nasıl sınırlandıracağı veya nasıl durdurulacağı, hâlin gerektirdiği tedbirlerin nasıl ve ne suretle alınacağı, kamu hizmeti görevlilerine ne gibi yetkiler verileceği, görevlilerin durumlarında ne gibi değişiklikler yapılacağı ve olağanüstü yönetim usulleri, Olağanüstü Hâl Kanununda düzenlenir.

Olağanüstü hâl süresince, Cumhurbaşkanının başkanlığında toplanan Bakanlar Kurulu, olağanüstü hâlin gerekli kıldığı konularda, kanun hükmünde kararnameler çıkarabilir. Bu kararnameler, Resmi Gazetede yayımlanır ve aynı gün Türkiye Büyük Millet Meclisinin onayına sunulur; bunların Meclisce onaylanmasına ilişkin süre ve usul, İktüzükte belirlenir.”

Şeklinde düzenlenmiştir.

7. 2935 sayılı Olağanüstü hâl Kanunu ayrıntılı bir şekilde Olağanüstü Hâl yönetim usulünü düzenlemiş olup burada metnin tamamına yer vermek yerine ilgisi nedeniyle iş bu raporda yer almasında fayda görülen Şiddet Hareketlerinde Alınacak Tedbirler başlıklı 11. madde metnine değinmekle yetinilmiştir;

“Bu Kanununun 3 üncü maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi gereğince olağanüstü hâl ilanında; genel güvenlik, asayiş ve kamu düzenini korumak, şiddet olaylarının yaygınlaşmasını önlemek amacıyla 9 uncu maddede öngörülen tedbirlere ek olarak aşağıdaki tedbirler de alınabilir:

- a) Sokağa çıkmayı sınırlamak veya yasaklamak,*
- b) Belli yerlerde veya belli saatlerde kişilerin dolaşmalarını ve toplanmalarını, araçların seyirlerini yasaklamak,*
- c) Kişilerin; üstünü, araçlarını, eşyalarını aratmak ve bulunacak suç eşyası ve delil niteliğinde olanlarına el koymak,*
- d) Olağanüstü hâl ilan edilen bölge sakinleri ile bu bölgeye hariçten girecek kişiler için kimlik belirleyici belge taşıma mecburiyeti koymak,*

e) *Gazete, dergi, broşür, kitap, el ve duvar ilanı ve benzerlerinin basılmasını, çoğaltılmasını, yayımlanmasını ve dağıtılmasını, bunlardan olağanüstü hâl bölgesi dışında basılmış veya çoğaltılmış olanların bölgeye sokulmasını ve dağıtılmasını yasaklamak veya izne bağlamak; basılması ve neşri yasaklanan kitap, dergi, gazete, broşür, afiş ve benzeri matbuayı toplatmak,*

f) *Söz, yazı, resmi, film, plak, ses ve görüntü bantlarını ve sesle yapılan her türlü yayımı denetlemek, gerektiğinde kayıtlamak veya yasaklamak,*

g) *Hassasiyet taşıyan kamuya veya kişilere ait kuruluşlara ve bankalara, kendi iç güvenliklerini sağlamak için özel koruma tedbirleri aldirmek veya bunların artırılmasını istemek,*

h) *Her nevi sahne oyunlarını ve gösterilen filmleri denetlemek, gerektiğinde durdurmak veya yasaklamak,*

i) *Ruhsatlı da olsa her nevi silah ve mermilerin taşınmasını veya naklini yasaklamak,*

j) *Her türlü cephaneler, bombalar, tahrip maddeleri, patlayıcı maddeler, radyoaktif maddeler veya yakıcı, aşındırıcı, yaralayıcı eczalar veya diğer her türlü zehirler ve boğucu gazlar veya benzeri maddelerin bulundurulmasını, hazırlanmasını, yapılmasını veya naklini izne bağlamak veya yasaklamak ve bunlar ile bunların hazırlanmasına veya yapılmasına yarayan eşya, alet veya araçların teslimini istemek veya toplatmak,*

k) *Kamu düzeni veya kamu güvenini bozabileceği kanısını uyandıran kişi ve toplulukların bölgeye girişini yasaklamak, bölge dışına çıkarmak veya bölge içerisinde belirli yerlere girmesini veya yerleşmesini yasaklamak,*

l) *Bölge dâhilinde güvenliklerinin sağlanması gerekli görülen tesis veya teşekküllerin bulunduğu alanlara giriş ve çıkışı düzenlemek, kayıtlamak veya yasaklamak,*

m) *Kapalı ve açık yerlerde yapılacak toplantı ve gösteri yürüyüşlerini yasaklamak, ertelemek, izne bağlamak veya toplantı ve gösteri yürüyüşlerinin yapılacağı yer ve zamanı tayin, tespit ve tahsis etmek, izne bağladığı her türlü toplantıyı izletmek, gözetim altında tutmak veya gerekiyorsa dağıtmak,*

n) *İşçinin isteği, ahlak ve iyi niyet kurallarına uymayan hâller, sağlık sebepleri, normal emeklilik ve belirli süresinin bitişi nedeniyle hizmet aktinin sona ermesi veya feshi dışında kalan hâllerde işçi çıkartmalarını işverenin de durumunu dikkate alarak üç aylık bir süreyi aşmamak kaydıyla izne bağlamak veya ertelemek,*

o) *Dernek faaliyetlerini; her dernek hakkında ayrı karar almak ve üç ayı geçmemek kaydıyla durdurmak,*

ö) İptal: Ana. Mah.'nin 10/1/1991 tarih ve E.1990/25,K.1991/1 sayılı kararıyla.)

p) Anayasanın 121 inci maddesine göre, olağanüstü hâlin ilanına veya devamına sebep olan hâllerin Türkiye Cumhuriyeti sınırları ve mücavir yurt bölgelerimiz üzerinde cereyan etmesi ve eylemcilerin eylemlerini müteakip komşu ülke topraklarına sığındıklarının tespit edilmesi durumunda, ilgili komşu ülke ile Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti arasında varılacak mutabakat çerçevesinde, valinin talebi üzerine ilgili komutan, eylemcileri ele geçirmek veya tesirsiz hâle getirmek maksadı ile, her defasında Genelkurmay Başkanlığı kanalı ile Hükümetin müsaadesi tahtında, ihtiyaca göre, Kara, Hava veya Deniz Kuvvetleri unsurları ile mahdut hedefi sınır ötesi hareket planlayıp icra etmek.”

2.5.1.3. Darbe Girişimi Sonrasında Olağanüstü Hâl İlanı

8. 15 Temmuz 2016 gecesi meydana gelen darbe teşebbüsünün demokratik anayasal düzene karşı oluşturduğu tehdidin büyüklüğünü değerlendirmek bakımından, engellenmiş olan bu teşebbüsün somut olarak meydana getirdiği zararların tek başına dikkate alınması yeterli değildir. Darbe teşebbüsünün kısa sürede engellenememiş olması ya da darbenin gerçekleşmesi hâlinde oluşabilecek risklerin de değerlendirilmesi gerekir. Son zamanlarda tanık olunan yakın çevremizdeki ülkelerin durumu, devlet otoritesinin ortadan kalkması hâlinde bırakın demokratik bir düzende yaşamayı insanların en temel haklarının her gün saldırı altında olduğu bir düzensizlik ve kargaşa ortamının acı örnekleri olarak dünya kamuoyunun gözü önünde durmaktadır. Darbe teşebbüsünün, ülkemizin birçok terör örgütünün açık hedefi olduğu günlerde gerçekleştirilmesi bu riskin ağırlığını daha da artırmıştır.

9. Bu itibarla, Anayasanın 120 nci maddesi ile 2935 sayılı olağanüstü Hâl Kanunu'nun 3 üncü maddesinin birinci fıkrasının (b) bendine göre ülke genelinde 21.7.2016 Perşembe günü saat 01.00'dan itibaren doksan gün süreyle olağanüstü hâl ilan edilmesine, Milli Güvenlik Kurulu'nun 20.7.2016 tarihli ve 498 sayılı tavsiye kararı göz önünde bulundurularak Cumhurbaşkanımızın başkanlığında toplanan Bakanlar Kurulunca 20.07.2016 Tarih ve 2016/9064 Sayılı kararı ile karar verilmiş, Türkiye Büyük Millet Meclisinin 21.07.2016 tarih ve 1116 sayılı kararı ile onaylanmıştır.⁴⁸⁵

10. Avrupa Konseyi üyelerinden Almanya, Fransa gibi ülkeler daha az vahim terör olaylarında bu yönteme başvurabilmektedir ki; ülkemizin karşı karşıya bulunduğu durum bu devletlerle kıyas kabul etmeyecek düzeyde çok daha vahimdir.

⁴⁸⁵ <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/07/20160721-4.pdf>

11. Anayasamızın 120'nci maddesi ile 2935 sayılı Olağanüstü Hâl Kanunu'nun 3'üncü maddesinin birinci fıkrasının (b) bendine göre, ülke genelinde devam etmekte olan olağanüstü hâlin, 19.10.2016 Çarşamba günü saat 01.00'dan geçerli olmak üzere 3 ay süre ile uzatılması Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulu'nun 11.10.2016 tarihli 5'inci birleşiminde 1130 sayılı karar ile onaylanmıştır. 486

2.5.2. KHK Düzenlemeleri

Darbe girişimi sonrası alınan en acil ve etkili hukuki tedbirler Anayasamızın 119 ve 120. maddeleri çerçevesinde olağanüstü hâl ilan edilmesi ve 121. maddesi kapsamında kanun hükmünde kararnamelerin çıkarılmasıdır. Bu kararnameler yasa gücünü haiz olmaları nedeniyle, darbe girişiminin etkilerinin kısa süre içerisinde bertaraf edilmesi için kullanılabilecek en etkili idari işlemlerdir.

15 Temmuz 2016 günü yaşanan darbe girişimi sonrasında etkili ve ivedi tedbirlerin hayata geçirilebilmesi amacıyla çıkarılan kararnamelerin ayrıntıları ile irdelenmesi faydalı görülmüştür.

Olağanüstü Hâl Kapsamında Alınan Tedbirlere İlişkin Kanun Hükmünde Kararname

Karar Numarası : 667

Karar Tarihi : 23.07.2016

Resmi Gazete Sayısı : 29779

1. Genel Gerekçede de belirtildiği üzere; çok partili siyasal hayata geçtiğimiz günden bugüne kadar ülkemiz, Anayasal düzeni askıya alarak demokrasimizi kesintiye uğratan, temel hak ve hürriyetleri ortadan kaldıran, milli iradeyi yok sayarak Gazi Meclisin kapatılmasına neden olan ve 1960 darbesiyle başlayıp zaman zaman tekrarlayan hukuk dışı pek çok müdahaleye maruz kalmış ve aziz milletimiz bu dönemlerde pek çok acı, ıstırap ve hukuksuzluklara muhatap olmuştur.

2. 15 Temmuz 2016 tarihinde, Türk Silahlı Kuvvetleri içinde kümelenmiş ve Milli Güvenlik Kurulu Kararıyla da terör örgütü olarak belirlenen Fethullahçı Terör Örgütü (FETÖ/PDY) mensubu, asker elbisesi giymiş hainler ve bunlarla birlikte hareket eden bazı kamu görevlileri ve sivil unsurlar tarafından Türkiye Cumhuriyeti Devleti aleyhine darbeye teşebbüs etmek suretiyle tüm ülke genelinde yaygın bir terör faaliyeti gerçekleştirilmiştir. FETÖ/PDY mensupları tarafından yapılan kalkışma hareketiyle, cebir ve şiddet kullanılarak, Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının öngördüğü demokratik hukuk düzeni ortadan kaldırılmaya

⁴⁸⁶ <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/10/20161013-1.pdf>

ve yerine totaliter bir düzen getirilmeye çalışılmış, Türkiye Büyük Millet Meclisi yok edilmeye ve Gazi Meclisin görevlerini yapmasının önüne geçilmeye cüret edilmiş, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ortadan kaldırılmaya ve görevlerini yapması engellenmeye teşebbüs edilmiş, masum sivillerin ve görevlerini yapan güvenlik güçleri ile kamu görevlilerinin canına kast edilmiş ve halkın oyuyla seçilmiş Cumhurbaşkanı suikast girişiminde bulunulmuştur.

3. Bu nedenle, Anayasanın 120 nci maddesi ile 2935 sayılı Olağanüstü Hal Kanununun 3 üncü maddesinin birinci fıkrasının (b) bendine göre, ülke genelinde 21.7.2016 Perşembe günü saat 01.00'dan itibaren doksan gün süreyle olağanüstü hal ilan edilmesi; Milli Güvenlik Kurulunun 20.7.2016 tarihli ve 498 sayılı tavsiye kararı göz önünde bulundurularak Bakanlar Kurulunca 20.7.2016 tarihinde kararlaştırılmış ve bu Karar 21.7.2016 tarihli ve 29777 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

4. Anayasal düzenin, milli iradenin, hukuk devletinin, demokrasinin ve temel hak ve hürriyetlerin korunması, ülkemizde yaşanan bu son darbe teşebbüsünün tamamen sonlandırılması ve buna benzer bir müdahale girişiminin yeniden yaşanmaması ve terörle mücadelenin daha etkin bir şekilde sürdürülebilmesi için, olağanüstü hal süresince birtakım ivedi tedbirlerin alınması zorunlu hale gelmiştir. Bu Kanun Hükmünde Kararname, oluşan toplumsal mutabakat da dikkate alınarak söz konusu tedbirlerin alınması amacıyla çıkarılmaktadır.

5. Milli güvenliğe tehdit oluşturduğu tespit edilen Fethullahçı Terör Örgütüne (FETÖ/PDY) aidiyeti, iltisakı veya irtibatı belirlenen; özel sağlık, özel öğretim kurum ve kuruluşları, özel öğrenci yurtları ve pansiyonları, vakıf ve dernekler ile bunların iktisadi işletmeleri, vakıf yükseköğretim kurumları, sendika, federasyon ve konfederasyonlar kapatılmış; kapatılan vakıfların malvarlıkları Vakıflar Genel Müdürlüğüne, kapatılan vakıf yükseköğretim kurumlarının sağlık uygulama ve araştırma merkezleri ve kapatılan diğer kurum ve kuruluşların malvarlıkları Hazineye bedelsiz olarak devredilmiş; bunların her türlü borçlarından dolayı hiçbir şekilde Hazineden bir hak ve talepte bulunulamayacağı kararlaştırılmıştır. Kapatılan yükseköğretim kurumlarında kayıtlı öğrencilerin Yükseköğretim Kurulu tarafından Devlet üniversitelerine veya vakıf üniversitelerine yerleştirileceği belirlenmiş, böylelikle öğrencilerin eğitim hakları (AİHS Ek Pro. 1-2) korunmuştur.

6. Terör örgütlerine veya Milli Güvenlik Kurulunca Devletin milli güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen yapı, oluşum veya gruplara üyeliği, mensubiyeti veya iltisakı yahut bunlarla irtibatı olduğu değerlendirilen;

-Yargı mensuplarının meslekten çıkarılmalarına karar verileceği, görevlerine son verilenlerin silah ruhsatları ve hususi damgalı pasaportlarının iptal edilerek bu kişilerin

oturdıkları kamu konutlarından veya vakıf lojmanlarından onbeş gün içinde tahliye edileceği düzenlenmiş, oluşabilecek hâkim ve Cumhuriyet savcısı açığını ikmal etmek amacıyla KHK'nın yürürlüğe girdiği tarihte adli ve idari yargı hâkim ve savcı adayı olarak görev yapanların adaylıkta geçirdikleri süreye bakılmaksızın Adalet Bakanlığının teklifi üzerine Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca mesleğe kabul edilmeleri halinde, hâkimlik ve savcılık mesleğine atanabilecekleri belirlenmiş,

-Türk Silahlı Kuvvetleri, Jandarma, Sahil Güvenlik Komutanlığı, Milli Savunma Bakanlığı, YÖK, Mahalli idareler personelleri ile 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu ve diğer mevzuata tabi her türlü kadro, pozisyon ve statüde (işçi dâhil) istihdam edilen personelin kamu görevinden çıkarılmalarına karar verileceği, bu şahısların bir daha kamu hizmetinde istihdam edilemeyecekleri, bunların silah ruhsatları ve pilot lisanslarının iptal edileceği, oturdıkları kamu konutlarından veya vakıf lojmanlarından onbeş gün içinde tahliye edilecekleri, özel güvenlik şirketlerinin kurucusu, ortağı ve çalışanı olamayacakları, bunlara ait kadro ve pozisyonlara, Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu ve diğer mevzuattaki kısıtlamalara tabi olmaksızın Bakanlar Kurulunca belirlenecek sayıda kadro ve pozisyon için atama yapılabileceği düzenlenmiştir.

7. Yürütülen soruşturmalarda alınacak tedbirler çerçevesinde; milli güvenliğe tehdit oluşturduğu tespit edilen yapı, oluşum veya gruplara ya da terör örgütlerine üyeliği veya iltisakı ya da bunlarla irtibatı nedeniyle haklarında idari işlem tesis edilenler ile aynı gerekçeyle haklarında suç soruşturması veya kovuşturması yürütülenlerin pasaportları, soruşturmaların selameti ve kaçmalarının önlenmesi açısından tedbiren iptal edilecektir.

8. Soruşturma ve kovuşturma işlemleri kapsamında; Türk Ceza Kanununun İkinci Kitap Dördüncü Kısım Dördüncü, Beşinci, Altıncı ve Yedinci Bölümünde tanımlanan Devletin Güvenliğine, Anayasal Düzene ve Bu Düzenin İşleyişine, Milli Savunmaya ve Devlet Sırlarına Karşı suçlar, Terörle Mücadele Kanunu kapsamına giren suçlar ve toplu işlenen suçlar bakımından, olağanüstü halin devamı süresince; gözaltı süresinin otuz günü geçemeyeceği karara bağlanmıştır. Ancak bu süre içerisinde Ceza Muhakemeleri Kanununda yer alan gözaltı kararına itiraz usulü uygulanabileceği gibi gözaltı süresince gözaltındakiler her zaman salıverilmesini talep edebilecektir.

9. Yakalanan asker kişiler adli kolluk görevlilerine teslim edilecek, sıfatlarına bakılmaksızın bütün şüpheli, mağdur ve tanık ifadeleri adli kolluk görevlileri tarafından da alınabilecek, asker kişiler hakkında verilen tutuklama kararları sivil ceza infaz kurumlarında yerine getirilecektir.

10. Tutuklu olanların avukatları ile görüşmelerinde, toplumun ve ceza infaz kurumunun güvenliğinin tehlikeye düşürülmesi, terör örgütü veya diğer suç örgütlerinin yönlendirilmesi, bunlara emir ve talimat verilmesi veya yorumlarıyla gizli, açık ya da şifreli mesajlar iletilmesi ihtimalinin varlığı halinde, Cumhuriyet savcısının kararıyla, görüşmeler teknik cihazla sesli veya görüntülü olarak kaydedilebilecek, tutuklu ile avukatın yaptığı görüşmeleri izlemek amacıyla görevli hazır bulundurulabilecek; tutuklunun avukatına veya avukatın tutukluya verdiği belge veya belge örneklerine, dosyalar ve aralarındaki konuşmalara ilişkin tutukluları kayıtlara elkonulabilecek veya görüşmelerin gün ve saatleri sınırlandırılabilir; tutuklunun yaptığı görüşmenin belirtilen amaçla yapıldığının anlaşılması hâlinde görüşmeye derhal son verilerek, bu hususun gerekçesiyle birlikte tutanağa bağlanacaktır. Tutuklu hakkında, tutanak tutulması hâlinde, Cumhuriyet savcısının istemiyle tutuklunun avukatlarıyla görüşmesi sulh ceza hâkimliğince yasaklanabilecektir.

11. Yine tutukluların belgelendirilmesi koşuluyla sadece eşi, ikinci dereceye kadar kan ve birinci derece kayın hısımları ile vasisi veya kayyımı tarafından ziyaret edilebileceği, telefonla haberleşme hakkından ise ancak onbeş günde bir, yukarıda sayılan kişilerle sınırlı olarak ve on dakikayı geçmemek üzere faydalanabileceği kararlaştırılmıştır.

12. Yürütülen soruşturma ve kovuşturmalarda, ifade alma ve sorgu sırasında veya duruşmada en çok üç avukat hazır bulunabilecek, ceza mahkemelerinde duruşmanın başlamasından önce iddianame veya iddianame yerine geçen belge okunacak ya da özetlenerek anlatılabilecektir.

13. Tutukluluğun incelenmesi, tutukluluğa itiraz ve tahliye talepleri dosya üzerinden karara bağlanabilecek, hâkim veya mahkemenin uygun gördüğü durumlarda, aynı anda görüntülü ve sesli iletişim tekniğinin kullanılması suretiyle şüpheli veya sanığın sorgusu yapılabilecek veya duruşmalara katılmasına karar verilebilecektir. 15/7/2016 tarihinde gerçekleştirilen darbe teşebbüsü ve terör eylemi ile bu eylemin devamı niteliğindeki eylemler sebebiyle hayatını kaybeden veya malul olan sivillere 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu kapsamında bağlanacak aylıklara ilişkin düzenleme yapılmış, kamuya ait her türlü taşınmazın yararlanıcıları ile kiracılarının, milli güvenliğe tehdit oluşturduğu tespit edilen yapı, oluşum veya gruplara ya da terör örgütlerine üyeliği veya iltisakı ya da bunlarla irtibatının değerlendirilmesi halinde irtifak ve intifa hakları ile kira sözleşmeleri ilgili kurum ve kuruluş tarafından resen iptal edileceği düzenlenmiştir.

14. Bu Kanun Hükmünde Kararname kapsamında karar alan ve görevleri yerine getiren kişilerin bu görevleri nedeniyle hukuki, idari, mali ve cezai sorumluluğu doğmayacaktır.

15. Bu Kanun Hükümünde Kararname kapsamında alınan kararlar ve yapılan işlemler nedeniyle açılan davalarda terörle mücadelenin sekteye uğramaması açısından yürütmenin durdurulmasına karar verilemeyeceği hususu düzenlenmiştir. Buna karşın, yapılan her türlü iş ve işlem aleyhine yetkili ve görevli mahkemelerde dava açılması mümkün olup, ayrıca OHAL süresi bitiminde şartları varsa yürütmenin durdurulması kararı verilebilecektir. Dolayısıyla KHK uyarınca yapılacak tüm iş ve işlemler aleyhine yargı yolu açıktır. Bu anlamda etkili iç hukuk yolu (AİHS m.13) mevcuttur. Görüldüğü üzere KHK kapsamında yapılan işlemlere karşı Anayasa Mahkemesine yapılacak bireysel başvurularda ise herhangi bir kısıtlama söz konusu değildir.

16. Bu Kanun Hükümünde Kararname, Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından 18.10.2016 tarihinde 6749 sayılı “Olağanüstü Hal Kapsamında Alınan Tedbirlere İlişkin Kanun Hükümünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabul Edilmesine Dair Kanun” ile uygun bulunmuştur ve Resmi Gazete’nin 29.10.2016 tarih ve 29872 sayılı nüshasında yayınlanmıştır.

Olağanüstü Hal Kapsamında Alınması Gereken Tedbirler ile Bazı Kurum Ve Kuruluşlara Dair Düzenleme Yapılması Hakkında Kanun Hükümünde Kararname

Karar Numarası : 668

Karar Tarihi : 27.07.2016

Resmi Gazete Sayısı : 29783

17. Milli güvenliğe tehdit oluşturduğu tespit edilen Fethullahçı Terör Örgütüne (FETÖ/PDY) aidiyeti, iltisakı veya irtibatı olan asker kişiler Türk Silahlı Kuvvetlerinden çıkarılmış, aynı durumdaki özel radyo ve televizyon kuruluşları, gazete ve dergiler ile yayınevi ve dağıtım kanalları kapatılarak mal varlıkları hazineye devredilmiştir.

18. Olağanüstü hal süresiyle sınırlı olmak kaydıyla, olağanüstü hal kapsamında Devletin güvenliğine, Anayasal düzene, milli savunmaya ve devlet sınırlarına karşı suçlar ile terör suçları ve toplu işlenen suçlar nedeniyle gözaltında bulunan ve tutuklanan şüpheli sayısının fazlalığı, soruşturmanın çok yönlü ve ülke çapında yürütülmesi ve milli güvenliğe yönelik tehditlerin en aza indirgenmesi bakımından aşağıdaki tedbirler alınmıştır:

-Cumhuriyet savcısı tarafından doğrudan yakalama emri verilebilecektir. Çıkarılan yakalama emirleri üzerine yakalanan kişiler için azami 30 günlük gözaltı süresi öngörülmüştür. Yakalananların işlemleri tamamlanır tamamlanmaz yetkili hâkim veya mahkeme önüne çıkartılacaktır. Dolayısıyla 30 günlük süre fiili durum nedeniyle soruşturmanın aksamaması amacıyla öngörülmüştür.

-Soruşturmaların sonuçsuz kalmasını sağlamak amacıyla yurt içi veya yurt dışında saklanan kişiler, ayırım yapılmaksızın kanun hükmüyle soruşturma evresinde kaçak sayılmıştır. Böylece soruşturma işlemlerinin etkili bir şekilde yürütülmesi ve aksamaların engellenmesi amaçlanmıştır.

-Tutuklama kararlarına itirazın azami on gün, tahliye taleplerinin ise azami 30 günlük süreler zarfında değerlendirilmesi zorunluluğu getirilmiş ve bu şekilde mağduriyetlerin önlenmesi amaçlanmıştır. Böylece taleplerin AİHM standartlarına uygun olarak sağlıklı bir şekilde incelenmesi temin edilmiştir. Zaten, olağan dönemlerde de tutukluluk incelemesi 30 gün içerisinde yapılmak zorundaydı.

-Olağan dönemlerde olduğu gibi Cumhuriyet savcısı ancak gecikmesinde sakınca bulunan hallerde yazılı arama emri verebilmektedir. Cumhuriyet savcısının kararı ile elkoyma işlemi yapılmış ise en geç 5 günlük süre zarfında elkoyma işleminin hâkim onayına sunulması zorunlu tutulmuştur.

-Askeri mahallerde hâkim veya gecikmesinde sakınca bulunan hallerde Cumhuriyet savcısının emriyle Cumhuriyet savcının katılım aranmaksızın ve asker kişiler haricindeki sivil kolluk makamları tarafından arama ve el koyma işlemleri gerçekleştirilmesi olanağı getirilmiştir.

-Elkonulan belgeleri inceleme yetkisi genişletilmiş ve kolluk makamlarınca da inceleme yapılabileceği belirtilmiştir.

-Şüpheli veya sanığın milli güvenlik açısından tehdit oluşturabilecek haberleşmesi ile terör faaliyetlerini engellemek amacıyla ve bu amaçla sınırlı olarak yakınları ile yaptıkları görüşmelere ilişkin belgelere el konulabilecektir.

-Terör örgütlerinin finansmanında kullanıldığı veya terör suçu kapsamında elde edildiği hususunda kuvvetli şüphe bulunan durumlarda BDDK, SPK, MASAK vb. kurumlardan rapor beklenmeksizin el koyma işlemi gecikmesinde sakınca bulunan hallerde Cumhuriyet savcısı, diğer hallerde hâkim veya mahkeme tarafından gerçekleştirilebilecektir. Zira el koyma işleminde CMK usulünde belirtildiği üzere üç kişilik ağır ceza mahkeme heyetinin kararının veya teknik raporun beklenilmesi durumunda bu taşınmaz ve diğer hakların ulaşılamaması durumu ortaya çıkabilmektedir.

-Avukat kişilerin bürolarında yapılacak aramalarda Cumhuriyet savcısının katılımına gerek görülmemiştir. Bu yerlerde hâkim kararı yanında gecikmesinde sakınca bulunan hallerde Cumhuriyet savcısı tarafından da arama yapılabilmesine olanak sağlanmıştır.

-Bilgisayar ve kütüklerinde arama ve iletişimin tespiti, teknik araçlarla izleme, gizli soruşturmacı görevlendirme gecikmesinde sakınca bulunan hallerde Cumhuriyet savcısı

kararıyla yapılabilecek ancak bu karar 5 gün içerisinde görevli hâkim onayına sunulmak zorundadır. Karar onaya sunulmadığı ya da hâkim tarafından karar onaylanmadığı durumda tedbir kendiliğinden kalkacak ve elde edilen deliller hükme esas teşkil edemeyecektir.

-Milli güvenlik ve soruşturmaların selameti bakımından Cumhuriyet Savcısı tarafından müdafinin soruşturma dosyasını inceleme veya şüpheli ile görüşme yetkisi kısıtlanabilecektir. Ancak, bu süre zarfında ifade alınması yasaklanarak savunma hakkı korunmuştur.

-Son olarak delillerin teyiti bakımından zorunlu görülen hâllerde, tutuklu veya hükümlüler ancak hâkim kararı ile geçici sürelerle ceza infaz kurumundan alınabilecektir.

19. Bazı kanun ve kanun hükmünde kararnamelerde değişiklikler yapılarak; bu çerçevede askeri mahkemelerin Kuvvet Komutanlıklarının görüşleri alınarak Milli Savunma Bakanlığınca kurulması, askeri hâkim açığını karşılamak için bazı askeri yargı mensuplarına geçici yetki verilmesi, TSK'da bakan onayıyla bir yıla kadar geçici görevden uzaklaştırma yapılabilmesi, ilgili komutanların rütbe bekleme süresi ve sicil şartı aranmaksızın Yüksek Askerî Şûra değerlendirmesine alınabilmesi, Yüksek Askerî Şûra toplantılarının Ağustos ayında yapılması zorunluluğunun kaldırılması ve Yüksek Askerî Şûra Başkanının çağrısı üzerine yılda en az bir kez yapılması, 2016 yılı Yüksek Askerî Şûra toplantısının Temmuz ayında yapılması, Terörle Mücadele Kanunu kapsamında haklardan yararlanan şehit yakınları ve gazilerin kamuda istihdamına ilişkin “yılda iki kez atama sınırının” kaldırılması, mesleklerine uygun atama imkânı verilmesi, sözleşmeli öğretmen atanmasına ilişkin hususlar ile diğer bazı konular düzenlenmiştir.

20. Ülkemizde yaşanan ve demokrasiyi hedef alan son girişim karşısında, demokratik rejimin gereği olarak, iç güvenlik kurumlarının tamamen sivil otoriteye bağlı hale getirilmesinin aciliyet kesbetmesi nedeniyle, Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığının misyonlarını demokratik ülkelerdeki örneklerine uygun olarak yerine getirebilmesi için İçişleri Bakanlığıyla bağlarının daha güçlü bir şekilde kurulmasına dönük düzenlemeler yapılmış, bu kapsamda, Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığının askeri görevleri; ancak sıkıyönetim, seferberlik ve savaş hali gibi istisnai dönemlere hasredilmek suretiyle, bu kurumlara kamu düzeni ve güvenliği ile anayasal demokratik düzene yönelik her türlü tehdide karşı etkili şekilde mücadele edebilecek kapasiteyi haiz bir genel kolluk niteliği kazandırılmıştır.

21. 15/7/2016 tarihinde gerçekleştirilen darbe teşebbüsü ve terör eylemleri ile bunların devamı niteliğindeki eylemlerin bastırılması kapsamında karar alan, karar veya tedbirleri icra eden, her türlü adli ve idari önlemler kapsamında görev alan kişilerin hukuki, idari, mali ve cezai sorumluluğunun doğmayacağı hükmü getirilmiş, ayrıca olağanüstü hal

süresince yayımlanan kanun hükmünde kararnameler kapsamında karar alan ve görevleri yerine getiren kişilerin bu karar ve görevleri nedeniyle hukuki, idari, mali ve cezai sorumluluğunun doğmayacağı hüküm altına alınmıştır.

22. Yine olağanüstü hal süresince yayımlanan kanun hükmünde kararnameler kapsamında alınan kararlar ve yapılan işlemler nedeniyle açılan davalarda yürütmenin durdurulması kararı verilemeyeceği hükme bağlanmıştır.

Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması Ve Milli Savunma Üniversitesi Kurulması İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Hükmünde Kararname

Karar Numarası : 669

Karar Tarihi : 31.07.2016

Resmi Gazete Sayısı : 29787

23. Milli güvenliğe tehdit oluşturduğu tespit edilen Fethullahçı Terör Örgütüne (FETÖ/PDY) aidiyeti, iltisakı veya irtibatı belirlenen asker kişiler Türk Silahlı Kuvvetlerinden ve Jandarma Genel Komutanlığı teşkilatından çıkarılmış, bu kişilerin mahkûmiyet kararı aranmaksızın, askeri rütbe ve memuriyetleri alınmış, yeniden Türk Silahlı Kuvvetlerine ve Jandarma Genel Komutanlığı teşkilatına kabul edilmeyecekleri, bir daha kamu hizmetinde istihdam edilemeyecekleri; silah ruhsatları, gemi adamlığına ilişkin belgeleri ve pilot lisanslarının iptal edileceği, oturdukları kamu konutlarından veya vakıf lojmanlarından onbeş gün içinde tahliye edilecekleri, pasaportlarının iptal edileceği kararlaştırılmıştır. 15/7/2016 tarihinden sonra milli güvenlik gerekçesiyle görevden uzaklaştırılan kamu görevlileri hakkında ilgili mevzuatında öngörülen soruşturma açma süreleri, gözaltında bulunan ve tutuklanan kamu görevlisi sayısının fazlalığı, soruşturmanın çok yönlü ve ülke çapında yürütülmesi nazara alınarak idari soruşturmaların daha sağlıklı sonuçlandırılabilmesi, mağduriyetlerin önlenmesi amacıyla olağanüstü hal süresince uygulanmayacaktır. Olağanüstü halin ilanından itibaren ve devamı süresince iflasın ertelenmesi talebinde bulunulamayacak, olağanüstü halin ilanından önceki dönemde yapılan iflasın ertelenmesi talepleriyle ilgili olarak bu süre içerisinde iflasın ertelenmesine karar verilemeyecek, bu kapsamda tedbir kararı verilemeyecek, verilmişse derhal kaldırılacaktır.

24. İkinci bölümde, asker kişilerin yetiştirilmesi ve bu eğitimin tek elden sivil otorite kontrolünde yeniden düzenlenmesi amacıyla Milli Savunma Üniversitesi'nin kurulması öngörülmüştür. Milli Savunma Bakanlığına bağlı olarak kurulan Milli Savunma Üniversitesine, kurmay subay yetiştirmek ve lisansüstü eğitim vermek amacıyla kurulacak

enstitüler, Kara, Deniz ve Hava Harp Okulları ile astsubay meslek yüksekokulları bağlanmaktadır.

25. Üçüncü bölümde, Milli Savunma Bakanlığının yeniden yapılandırılması, askeri okullara girişteki kısıtlamaların kaldırılması, askeri okullar ile askeri fabrika ve tersanelerin Milli Savunma Bakanlığına bağlanması, bazı askeri okulların kapatılması, Yüksek Askeri Şûranın yapısının değiştirilmesi, Kuvvet Komutanlıklarının Milli Savunma Bakanlığına bağlanması, askeri yargıya ilişkin çeşitli düzenlemeler yapılması ve askeri hâkimlerin disiplin işlemlerine ilişkin mevzuatta değişiklikler yapılması amaçlanmaktadır. Böylece Askeri hâkimlerin atanma, özlük ve meslekten ihraç işlemlerinde Milli Savunma Bakanlığı tam yetkili kılınmış, 2802 sayılı Kanun ile sivil hâkim ve savcılar için öngörülen disiplin suç ve cezaları benzer şekilde askeri hâkimler için de uygulamaya konulmuştur.

26. 4566 sayılı Harp Okulları Kanunu ile 4752 sayılı Astsubay Meslek Yüksek Okulları Kanunlarında yapılan değişiklikler ile, askeri okullara girişteki kısıtlamaların kaldırılması suretiyle tüm meslek lisesi mezunlarının askeri okullara girmelerine imkân tanınmaktadır.

27. Askeri personel yetiştirme sisteminde sorunlara neden olan harp akademileri ile askeri liseler ve astsubay hazırlama okulları kapatılmıştır. Mevcut askeri öğrencilerin durumlarına uygun okullara nakledilmesi yönünde düzenleme yapılmaktadır. Bu kapsamda; harp okulları, astsubay meslek yüksekokulları, askeri liseler ve astsubay hazırlama okullarında öğrenime devam eden öğrenciler, giriş sınavlarının yapıldığı tarihte aldıkları puanlar dikkate alınarak Yükseköğretim Kurulu ve Milli Eğitim Bakanlığınca durumlarına uygun fakülte, yüksekokul, meslek yüksekokulu ve liselere nakledileceklerdir.

28. Bugüne kadar askeri okullardan ayrılan öğrencilerden alınan tazminattan vazgeçilmektedir. Askeri okullardan ayrılan veya çıkarılan öğrencilere tahakkuk ettirilen tazminatların kendilerinden tahsil edilmemesi benimsenmiştir. Tahsilâtı başlamış olan işlemler de durdurulacaktır.

29. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin ihlal kararları dikkate alınarak, Askeri Yüksek İdare Mahkemesinde görevli kurmay üyelerin yerine diğer sınıf subaylarının görevlendirilmesine imkân tanınmaktadır.

30. Sağlık raporlarıyla sınıf ve statü değişikliği yaptırılarak mağdur edilen personele yeniden sağlık muayene hakkı tanınmış ve başta pilotlar olmak üzere, sınıf veya statü değişikliğine tabi tutularak mağdur edilen Türk Silahlı Kuvvetleri mensuplarına, istekleri halinde Milli Savunma Bakanlığı ve Sağlık Bakanlığınca oluşturulacak sağlık komisyonlarında yeniden muayene olma hakkı tanınmaktadır.

31. Kuvvet Komutanlıklarının Genelkurmay Başkanlığı bağılı olmaktan çıkarılarak, Milli Savunma Bakanlığı kadro ve kuruluşunda gösterilmesi esası benimsenmekte, böylece silahlı Kuvvetlerin sivil otoriteye bağlanması amaçlanmaktadır. Cumhurbaşkanı ve Başbakanın gerekli gördükleri takdirde bu komutanlıklar ile bağılılarından doğrudan bilgi alabilmesine ve bunlara emir verebilmesine yönelik düzenleme yapılmaktadır.

32. Dördüncü bölümde, Sağlık işlemlerinde yeknesaklık sağlanması amacıyla Gülhane Askeri Tıp Akademisi (GATA) ve asker hastaneleri Sağlık Bakanlığı'na devredilmiştir.

33. Beşinci bölümde, Jandarma Genel Komutanlığı ile Sahil Güvenlik Komutanlığının insan kaynağı ihtiyacının karşılanması, profesyonel bir yapılanmaya geçilene kadar kaynağın kesintiye uğramaması için üç yıl süreyle er, erbaş ve askerlik yükümlülerinden teminine ve bu sürenin gerektiğinde İçişleri Bakanlığının göstereceği lüzum üzerine ve Bakanlar Kurulu kararıyla uzatılmasına imkân sağlanmaktadır. Jandarma ve Sahil Güvenlik Teşkilatlarının subay, astsubay ve diğer personel ihtiyacını karşılamak, ön lisans, lisans ve lisansüstü eğitim-öğretim, bilimsel araştırma, yayın yapmak üzere bünyesinde fakülte, enstitü, astsubay meslek yüksekokulları, eğitim ve araştırma merkezleri ve kurslar bulunan bir yükseköğretim kurumu olarak İçişleri Bakanlığına bağılı Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi kurulmaktadır.

Olağanüstü Hal Kapsamında Alınması Gereken Tedbirler Hakkında Kanun Hükmünde Kararname

Karar Numarası : 670

Karar Tarihi : 17.08.2016

Resmi Gazete Sayısı : 29804

34. Milli güvenliğe tehdit oluşturduğu tespit edilen Fethullahçı Terör Örgütüne (FETÖ/PDY) aidiyeti, iltisakı veya irtibatı olan kamu çalışanlarının kamu görevlerinden, asker kişilerin Türk Silahlı Kuvvetlerinden, Sahil Güvenlik personelinin Sahil Güvenlik Komutanlığı teşkilatından, Emniyet Genel Müdürlüğü personelinin Emniyet Genel Müdürlüğü teşkilatından çıkarılmasına ilişkin hususlar düzenlenmiş, ayrıca bu kişilerin silah ruhsatları, gemi adamlığına ilişkin belgeleri ve pilot lisansları iptal edilmiş, oturdukları kamu konutlarından veya vakıf lojmanlarından onbeş gün içinde tahliye edilecekleri, pasaportlarının iptal edileceği hüküm altına alınmış, 667 sayılı KHK kapsamında kamu görevinden çıkarılanların unvanlarını, meslek adlarını ve sıfatlarını kullanamayacakları ve bu unvan, sıfat ve meslek adlarına bağılı olarak sağlanan haklardan yararlanamayacakları düzenlenmiştir.

35. Olağanüstü Hal Kapsamında hakkında inceleme ve soruşturma yürütülen kişiler ile bunların eş ve çocuklarına ilişkin olarak yetkili kurul, komisyon ve diğer mercilerce ihtiyaç duyulan (Bankacılık Kanunu uyarınca müşteri sırrı kapsamında kabul edilenler hariç, telekomünikasyon yoluyla iletişimin tespiti de dâhil olmak üzere) her türlü bilgi ve belgenin kamu ve özel tüm kurum ve kuruluşlarca vakit geçirilmeksizin verileceği; kamu kurum ve kuruluşlarının personeline ve bunların eş ve çocuklarına ait olup Asya Katılım Bankası A.Ş.'de veya bu Bankayla ilgili olarak Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonunda, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumunda ya da Malî Suçları Araştırma Kurulu Başkanlığında bulunan her türlü bilginin, bu personelin çalıştığı kurum ve kuruluşlarca talepte bulunulması durumunda gecikmeksizin verileceği belirtilmiştir.

36. Finansal düzenin korunması ve hukuki ilişkilerde mağduriyetlerin yaşanmaması açısından, olağanüstü hal kapsamında yürürlüğe konulan KHK'lar gereğince kapatılan ve Vakıflar Genel Müdürlüğüne veya Hazineye devredilen kurum ve kuruluşların malvarlıkları, alacakları ve borçları ile ilgili usul ve esaslar düzenlenmiştir. Özellikle, devredilen bu kurum ve kuruluşların borçlarının ödenmesi ile ilgili vakıflar yönünden Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün, diğerleri yönünden Maliye Bakanlığı'nın yetkili olacağı kararlaştırılmıştır.

37. Olağanüstü hal süresiyle sınırlı olarak; terör örgütlerine veya Milli Güvenlik Kurulunca Devletin milli güvenliğine karşı faaliyette bulunduğu karar verilen yapı, oluşum veya gruplara üyeliği, mensubiyeti veya iltisakı yahut bunlarla irtibatı olduğu değerlendirilen kişi, kurum ve kuruluşlar ile ilgili olarak 5549 sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanunun "yapılmaya teşebbüs edilen ya da hâlihazırda devam eden işlemleri, işleme konu malvarlığının aklama veya terörün finansmanı suçu ile ilişkili olduğuna dair şüphe bulunması üzerine; Başkanlıkça şüpheyi teyit etmek, işlemi analiz etmek ya da gerekli görüldüğünde analiz sonuçlarını yetkili makamlara intikal ettirmek amacıyla yedi iş günü süreyle askıya almaya veya bu işlemlerin aynı süreyle gerçekleşmesine izin vermemeye" şeklindeki hükmündeki 7 günlük sürenin otuz işgünü olarak uygulanacağı düzenlenmiştir.

38. Darbe teşebbüsü ve terör eylemi ile bu eylemlerin devamı niteliğindeki eylemlerin ortaya çıkarılması, etkilerinin azaltılması veya bertaraf edilmesinin sağlanmasında yardımcı ve faydalı oldukları sırada yaralanan kamu görevlileri ile sivillere nakdi tazminat ödeneceği hüküm altına alınmıştır. Ayrıca bu tazminat hakkından yararlandırılanların kendisinin veya maddede belirtilen yakınlarından birisinin kamu kurum ve kuruluşlarında istihdam edileceği düzenlenmiştir.

39. 669 sayılı KHK uyarınca Gülhane Askeri Tıp Akademisi ve asker hastanelerinin devredilen personelinin hukuki ve mali durumlarına ilişkin ayrıntılı düzenlemeler yapılmıştır.

40. 2010 yılı Kamu Personel Seçme Sınavı ile alınan memurların görevlerine devam edecekleri ancak bu sınav sorularını ve/veya cevaplarını hukuka aykırı bir şekilde sınav öncesinde ya da sınav sırasında elde ettiği tespit edilen kişilerin atamalarının iptal edileceği düzenlenmiştir. Ayrıca bu madde hükümlerinin, yürürlüğe girdiği tarihte, sınav sorularının ve/veya cevaplarının bazı adaylar tarafından hukuka aykırı bir şekilde sınav öncesinde ya da sınav sırasında elde edildiği gerekçesiyle adli soruşturmaya veya yargılamaya konu olan sınavlar için de uygulanacağı belirtilmiştir.

41. Olağanüstü hal süresince ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun Devletin Güvenliğine, Anayasal Düzene ve Bu Düzenin İşleyişine, Milli Savunmaya ve Devlet Sırlarına Karşı Suçlar ile 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu kapsamına giren suçlarla sınırlı olarak, terör örgütlerinin yapısı ve oluşumunun sağlıklı bir şekilde tespiti ve yürütülecek soruşturma ve kovuşturma işlemlerinin hızlandırılması bakımından, şüphelinin aynı olayla ilgili olarak Cumhuriyet savcısı veya Cumhuriyet savcısının yazılı emri üzerine kolluk tarafından yeniden ifadesinin alınabileceği düzenlenmiştir.

Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Kurum Ve Kuruluşlara İlişkin Düzenleme Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname

Karar Numarası : 671

Karar Tarihi : 17.08.2016

Resmi Gazete Sayısı : 29804

42. Kanun Hükmünde Kararnamenin Türk Silahlı Kuvvetlerine ilişkin düzenlemeleri içeren bölümünde, askeri hâkim veya savcı adaylığına son verilmesi halinde, çıkarılanlardan tahsil masrafların tahsil edilmesi, sivil kaynaktan alınanlara da teşmil edilmiş, askeri hâkimlerin geçici tedbir olarak işten el çektirilebilmesi için askeri adalet müfettişinin teklifi üzerine Milli Savunma Bakanının yetkili olduğuna ilişkin hüküm ilga edilmiştir. Ayrıca Türk Silahlı Kuvvetlerinin pilot ihtiyacını gidermek üzere dış kaynaktan pilot subay teminine ve daha önce Türk Silahlı Kuvvetlerinden ayrılan veya ilişkisi kesilen pilot subayların yeniden Türk Silahlı Kuvvetlerinde görevlendirilebileceklerine dair düzenlemelere yer verilmiştir.

43. Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı kapatılmış, yetkileri Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumuna devredilmiştir. Telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişime ilişkin işlemler ile dinlemelerin, BTK bünyesinde tek bir merkezden yürütüleceği hükme bağlanmıştır.

44. 5809 sayılı Elektronik Haberleşme Kanunu'nda yapılan değişiklikle; Anayasanın 22. maddesinde (Haberleşme hürriyeti) sayılan sebeplerden biri veya birkaçına bağlı olarak (Millî güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlık ve genel ahlâkın korunması veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması), gecikmesinde sakınca bulunan hallerde Başbakanlığın, alınması gereken tedbirleri belirleyerek uygulanmak üzere BTK'ya bildireceği hükme bağlanmıştır. BTK tarafından işletmecilere, erişim sağlayıcılara, veri merkezlerine ve ilgili içerik ve yer sağlayıcılara bildirilen karar gereğinin iki saat içerisinde yerine getirilmesi, kararın 24 saat içinde sulh ceza hâkimi onayına sunulacağı, hâkimin kararını kırksekiz saat içinde açıklayacağı, aksi halde kararın kendiliğinden kalkacağı düzenlenmiştir. Ayrıca kurumun, kamu kurum ve kuruluşları ile gerçek ve tüzel kişilerin siber saldırılara karşı korunması ve bu saldırılara karşı caydırıcılık sağlamak için her türlü tedbiri alacağı belirlenmiştir. Böylece haberleşme alanında ortaya çıkabilecek tehditlere karşı BTK tarafından alınacak önlemler ve uygulanacak müeyyideler ile Kuruma tanınan bazı yetkiler düzenlenmiştir. Düzenlemeyle 5651 sayılı Kanunda internetin kısıtlanmasına yönelik prosedürü gösteren hükümlerin benzeri diğer haberleşme araçları açısından da uygulanabilecektir. Öte yandan BTK, kamu kurumları ile gerçek ve tüzel kişilerin siber saldırılara karşı korunması ve bu saldırılara karşı caydırıcılık sağlamak için her türlü tedbiri alacak veya aldırabilecektir.

45. Terörle mücadelede etkinliğin artırılması doğrultusunda özel harekât birimlerinde istihdam edilmek üzere şartları taşıyanların Kamu Personel Seçme Sınavı şartı aranmaksızın, fiziki yeterlilik ve mülakat sınavları ile polis meslek eğitim merkezlerine alınabileceği düzenlenmiş, bazı üniversitelerde akademisyen temininde güçlük yaşanmaması ve akademisyen altyapısının sağlanması amacıyla emeklilik yaşının 72'de 75'e çıkarılması ve bu uygulamanın süresinin 2020'ye kadar uzatılması öngörülmüştür.

46. Türk Ceza Kanununda yer alan Devletin Güvenliğine Karşı Suçlar, Anayasal Düzene ve Bu Düzenin İşleyişine Karşı Suçlar, Milli Savunmaya Karşı Suçlar, Devlet Sırlarına Karşı Suçlar ve Casusluk ile 3713 sayılı TMK kapsamına giren suçlar nedeniyle gerçek veya tüzel kişiler ile kamu kurum ve kuruluşlarının uğradığı zararların tazmini amacıyla, şüpheli veya sanıklara ait taşınmazların veya kara, deniz ya da hava ulaşım araçlarının devir ve temlikini veya bunlarla ilgili hak tesisi ya da tasarruf yetkisini kısıtlama imkânı getirilmiştir. Kısıtlama kararı, soruşturma aşamasında sulh ceza hâkimi, kovuşturma aşamasında ise mahkeme tarafından verilebilir. 1 yıl içinde hukuk mahkemesi tarafından şerhin devamına yönelik ihtiyati haciz/tedbir kararı verilmezse şerh kendiliğinden terkin edilecektir.

47. Cezaların infazı rejimi ile ilgili olarak; 01.07.2016 tarihine kadar işlenen suçlar bakımından; Türk Ceza Kanununun kasten öldürme suçları (madde 81, 82), üstsoya, altsoya, eşe veya kardeşe ya da beden veya ruh bakımından kendisini savunamayacak durumda bulunan kişiye karşı işlenen kasten yaralama ve neticesi sebebiyle ağırlaştırılmış yaralama suçları, cinsel dokunulmazlığa karşı işlenen suçlar (madde 102, 103, 104, 105), özel hayata ve hayatın gizli alanına karşı suçlar (madde 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138), uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçu (madde 188), Devletin Güvenliğine Karşı Suçlar, Anayasal Düzene ve Bu Düzenin İşleyişine Karşı Suçlar; Milli Savunmaya Karşı Suçlar; Devlet Sırlarına Karşı Suçlar ve Casusluk ile 3713 sayılı TMK kapsamına giren suçlardan verilen mahkûmiyet hükümlerinin infazı hariç olmak üzere;

- Denetimli serbestlik tedbiri uygulanarak cezanın infazında, hükümlünün koşullu salıverilmesine 1 yıl kalmış olmasını öngören süre 2 yıl olarak,

- Koşullu salıverilmeden yararlanabilmek için süreli hapis cezalarına mahkûm edilmiş olanların cezalarının üçte ikisini infaz kurumunda çekmesi gerektiğini öngören oran yarısı olarak düzenlenmiştir.

48. Kararname kapsamında yine vatandaşlar ile kamunun uğradıkları zararların tazmini amacıyla, darbe teşebbüsü nedeniyle TCK ve TMK’da yer alan terör suçları şüpheli ve sanıklarının malvarlıklarına hâkim kararıyla tedbir konulmasına yönelik düzenlemeler yapılmıştır. Böylelikle zarara uğrayanların haklarının korunması çerçevesinde ve Devletin pozitif yükümlülüklerini yerine getirmesi bağlamında mülkiyet hakkı uluslararası sözleşmelerde yer alan kısıtlamaya yönelik hükümlerle uyumlu bir biçimde sınırlandırılabilir.

Olağanüstü Hal Kapsamında Kamu Personeline İlişkin Alınan Tedbirlere Dair Kanun Hükmünde Kararname

Karar Numarası : 672

Karar Tarihi : 01.09.2016

Resmi Gazete Sayısı : 29818

49. Bu Kanun Hükmünde Kararname ile bugüne kadar yapılan çalışmaların sonucu olarak terör örgütlerine veya Milli Güvenlik Kurulunca Devletin milli güvenliğine karşı faaliyette bulunduğu karar verilen yapı, oluşum veya gruplara üyeliği, mensubiyeti veya iltisakı yahut bunlarla irtibatı olanların Devlet kurumlarından çıkarılması ve buna bağlı tedbirler düzenlenmektedir.

Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname

Karar Numarası : 673

Karar Tarihi : 01.09.2016

Resmi Gazete Sayısı : 29818

50. 667 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınan Tedbirlere İlişkin Kanun Hükmünde Kararnamenin eki (II) sayılı listede yer verilen ve kapatılan bir kısım özel öğretim kurum ve kuruluşları ile özel öğrenci yurdu durumları tekrar değerlendirilmek suretiyle kapsamdan çıkarılmış ve faaliyetlerini sürdürmeleri temin edilmiştir.

51. Hâkimlik ve savcılık mesleğinden kendi istekleriyle emekli olan veya birden fazla çekilenlerden tekrar mesleğe dönmek isteyenlerin bu Kanun Hükmünde Kararnamenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren iki ay içinde başvuruda bulunmaları ve mesleğe kabulde aranan nitelikleri kaybetmemiş olmaları şartıyla, ayrıldıkları tarihte almakta oldukları aylık derecesine eşit bir derecenin aynı kademesine Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunun ilgili dairesinin kabulü üzerine atanabilmeleri sağlanarak meslekten çıkarmalar nedeniyle oluşabilecek hâkim ve Cumhuriyet savcısı açığının kapatılmasına çalışılmıştır.

52. Ceza infaz kurumları ve tutukevleri izleme kurullarının başkan ve üyelerinin üyeliklerinin sona ereceği ve yeniden seçim yapılacağı düzenlenmiş, böylece bu kurullarda görevli üyelerin FETÖ yahut diğer örgütlerle bağlantısı olmaksızın kurulların tamamen bağımsız ve tarafsız üyelere oluşması amaçlanmıştır.

53. Yurtdışında öğrenim gören öğrencilerden, milli güvenliğe tehdit oluşturduğu tespit edilen FETÖ/PDY terör örgütüne aidiyeti, iltisakı veya irtibatı olanların öğrencilikle ilişkileri kesilmiş, gördükleri eğitimlere ilişkin olarak denklik işlemleri yapılmayacağı, söz konusu eğitimleri kapsamındaki akademik unvan ve derecelerine bağlı haklardan yararlanamayacakları belirtilmiştir.

54. Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu kapsamında 1.5.2014 tarihinden önceki uyuşturucu operasyonları nedeniyle anılan Kanuna göre ikramiye ödemesi yapılması gereken kişilerden, terör örgütlerine veya Milli Güvenlik Kurulunca Devletin milli güvenliğine karşı faaliyette bulunduğu karar verilen yapı, oluşum veya gruplara üyeliği, mensubiyeti, iltisakı veya irtibatı olanlara, bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten sonra herhangi bir ödeme yapılamayacağı düzenlenmiştir.

55. Emekliye sevk onayı için öngörülen bir aylık sürenin olağanüstü hal süresince uygulanmayacağı belirtilmiştir.

56. Kararname ile terör örgütlerine veya devletin milli güvenliğine karşı faaliyette bulunduğu karar verilen yapılara mensubiyeti iltisak veya irtibatı bulunanların kamunun

doğrudan ya da dolaylı iştiraki bulunan kuruluşlarda işçi olarak istihdam edilemeyeceği düzenlenmiştir.

57. Devletin veya kamu tüzel kişilerinin doğrudan doğruya ya da dolaylı olarak katıldığı teşebbüs, ortaklık ve iştirakler ile kamunun hissesi bulunan diğer tüzel kişiler bünyesinde çalışmakta iken, terör örgütlerine veya Milli Güvenlik Kurulunca, oluşum veya gruplara üyeliği, mensubiyeti veya iltisakı yahut bunlarla irtibatı olduğu değerlendirilmek suretiyle iş sözleşmesi feshedilen işçilerin, bir daha bu teşebbüs ve ortaklıklar ile kamunun hissesi bulunan diğer tüzel kişiler bünyesinde veya diğer kamu kurum ve kuruluşlarında istihdam edilemeyecekleri, doğrudan veya dolaylı olarak görevlendirilemeyecekleri belirtilmiştir.

58. 15.7.2016 tarihinde gerçekleştirilen darbe teşebbüsü ve terör eylemi sonrasında kamu kurum ve kuruluşlarınca ilgili mevzuatına göre görevden uzaklaştırılan ve yönetici kadrolarında bulunan personelin görevlerine iadesinin, halen buldukları yöneticilik görevi dışında öğrenim durumları ve kazanılmış hak aylık derecelerine uygun kadro ve pozisyonlara atanmak suretiyle de yerine getirilebilecekleri belirlenmiştir.

Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname

Karar Numarası : 674

Karar Tarihi : 01.09.2016

Resmi Gazete Sayısı : 29818

59. Maarif Vakfı Mütevelli Heyetinin huzur hakkı miktarının Millî Eğitim Bakanınca belirlenmesi, Bir defaya mahsus olmak üzere dersane ve etüt merkezlerinde en az altı yıl çalışmış olanların KPSS şartı aranmaksızın sözlü sınavla kalkınmada birinci derecede öncelikli yörelerdeki sözleşmeli öğretmenlik pozisyonlarına atanabilmesi sağlanmıştır.

60. Adli soruşturmalarda bilişim uzmanlığı gerektiren hususlarda hızlı, tarafsız ve şeffaf bilirkişilik sisteminin sağlanması bakımından Adli Tıp Kurumu bünyesinde Adli Bilişim İhtisas Dairesi kurulmuştur. Bu ihtisas dairesinden çıkacak uzmanlık raporları diğer bilirkişilere de ışık tutabilecek ve adli tıp alanında içtihat oluşturabilecektir

61. Bölge Adliye Mahkemelerinin hukuki veya fiili nedenlerle toplanamadığı durumlarda başkan tarafından başka dairelerden yeniden bir görevlendirme yapılarak yargı hizmetinde kesintiye uğrama durumunun önüne geçilebilecektir.

62. Bölge Adliye Mahkemelerine kanun yolu inceleme talebiyle gelen dosyaların savcılıklarda yığılmasını önlemek ve süratle hâkim heyetinin önüne getirilmesini sağlamak amacıyla Bölge Adliye Mahkemeleri Cumhuriyet Savcılarının yazılı ön görüş verme

sorumluluğu yürürlükten kaldırılmıştır. Ancak Cumhuriyet Savcıları duruşmalara katılacak ve duruşma esnasında görüşünü sunmaya devam edecektir.

63. Ceza Muhakemesi Kanununda değişiklik yapılarak ağır ceza mahkemelerine soruşturma kapsamında taşınmaz, hak ve alacaklara el koymanın yanında kayyım atama yetkisi de tanınmıştır.

64. Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkındaki Kanunda değişiklik yapılarak, terör suçlarından hükümlü veya tutukluların infaz kurumu dışına çıkmaları, toplum güvenliğini tehlikeye düşürebileceği ve örgütsel haberleşme imkanı sağlayabileceği durumlarda Cumhuriyet Başsavcılıklarınca yasaklanabilecektir. Ayrıca yeni ceza infaz kurumu inşa çalışmalarının ivedilikle yerine getirilmesi bakımından belli şartlardan muafiyet getirilmiştir.

65. Kararnamenin yürürlüğü ile terör örgütleriyle aidiyet, irtibat veya iltisakı bulunduğu cihetle haklarında kayyım atamasına karar verilen şirketlerde görev alan kayyımların görevlerinin sona ermesi ve yetkilerinin hâkim veya mahkeme kararıyla Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonuna (TMSF) devrinin sağlanması hüküm altına alınmıştır. Ayrıca bu tarihten sonra ve olağanüstü halin devamı ile sınırlı olmak kaydıyla mahkemelerce kayyım atamasına karar verilmesi durumunda atanacak kayyım TMSF olacaktır. Öte yandan ilgili şirketin ekonomik idamesinin sürdürülebilir olmadığı durumlarda TMSF'ye şirketin tasfiyesine, satılmasına veya malvarlıklarının satılmasına karar verebilme yetkisi tanınmıştır. TMSF tarafından kayyım atanan şirketlerin yahut bunların malvarlıklarının satışından elde edilecek gelirler ise haklarındaki cezai yargılama kesinleşene değin bir hesapta nemalandırılacaktır. Böylelikle FETÖ ve diğer terör örgütleriyle mali açıdan mücadele edebilmek ve kayyımların işlemlerinde yeknesaklık sağlamak amacıyla bağımsız bir idari otorite niteliğinde olan TMSF görevlendirilmiştir.

66. Geçici köy korucularına katıldıkları operasyonlar için ödenen tazminatların artırılması, Valilerin umuma açık yerlere kurulacak sistemlere ilişkin faaliyetleri koordine etmesi, Kalkınmada birinci derecede öncelikli illerde terörle mücadele operasyonlarına katılan Emniyet ve Jandarma personeline verilen geçici görev harcırahlarında azami süre sınırının kaldırılması, Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisini bitiren öğrencilerin, subay ve astsubay olabilmeleri için yeterlilik sınavından geçirilmesi, İnsansız hava araçlarının kayıt ve kontrolüne ilişkin düzenlemeler yapılması, Harita Genel Komutanlığına bağlı Coğrafi Veri Merkezi kurulması, Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığının yeniden yapılandırılması ve diğer bazı hususlarda düzenleme yapılması öngörülmüştür.

**Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması Hakkında Kanun
Hükmünde Kararname**

Karar Numarası : 675

Karar Tarihi : 29.10.2016

Resmi Gazete Sayısı : 29872

67. Milli güvenliğin tekrar tesis edilmesi amacıyla terör örgütlerine veya Milli Güvenlik Kurulunca Devletin milli güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen yapı, oluşum veya gruplara üyeliği, mensubiyeti veya iltisakı yahut bunlarla irtibatı olan kararnameye ekli listede isimleri bulunan kamu görevlileri meslekten çıkarılmıştır.

68. Yine emniyet teşkilatında iken emekli olanlar veya daha önce meslekten veya Devlet memurluğundan çıkarılanlar ile müstafi sayılanlardan milli güvenliğe tehdit oluşturduğu tespit edilen FETÖ/PDY terör örgütüne aidiyeti, iltisakı veya irtibatı olan ve Kararnameye ekli listede yer alanların rütbeleri alınmıştır.

69. Kararname kapsamında ayrıca, daha önce meslekten çıkarılmalarına karar verilen askeri yargı mensupları ile askeri hâkim adaylarının askeri rütbeleri geri alınmıştır.

70. 1416 sayılı Kanun kapsamında yurtdışında eğitime gönderilenlerden FETÖ/PDY terör örgütüne aidiyeti, iltisakı veya irtibatı olanların öğrencilikle ilişkilerinin kesilmesi; daha önce 673 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile öğrencilikle ilişkisi kesilmiş olup bilahare bu örgütle bağlantısı bulunmadığı anlaşılanların statülerinin iade edilmesi kararlaştırılmıştır.

71. Daha önce 668 sayılı KHK uyarınca meslekten çıkarılan değişik rütbelerdeki asker kişiler ile 672 sayılı KHK ile meslekten ihraç edilen çoğu öğretmen olmak üzere sivil kamu görevlilerinin yaptıkları başvurular yerinde görülerek görevlerine iade edilmişlerdir. Bu haliyle mağduriyetlerin önüne geçilmesi sağlanmaktadır. Yine aynı şekilde 673 sayılı KHK ile öğrencilik işlemlerine son verilip haklarında yeniden inceleme yapılan ve itirazları kabul edilen, yurt dışında öğrenim gören öğrenciler hakkında yapılan işlemler tüm hüküm ve sonuçlarıyla ortadan kaldırılmıştır.

72. Terör örgütlerine veya Milli Güvenlik Kurulunca Devletin milli güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen yapı, oluşum veya gruplara aidiyeti, iltisakı veya bunlarla irtibatı olan ve KHK'ya ekli listede yer alan haber ajansları, gazete ve dergiler kapatılmış, tüm taşınır ve taşınmaz malvarlığı değerleri ile alacak hakları hazineye devredilmiştir. Ancak 668 sayılı KHK gereği kapatılanlardan haklarında yeniden inceleme yapılan bir kısım gazete, tv kanalı, ve radyoların yeniden faaliyette bulunmalarına karar verilmiş ve mağduriyet yaşamalarının önüne geçilmiştir.

73. Olağanüstü hal kanun hükmünde kararnameleri gereğince kapatılan kurum ve kuruluşlara veya faaliyetleri sonlandırılarak ticari sicil kayıtları re'sen terkin edilen şirketlere sağlanan fon, kredi ve benzeri finansal hizmetlerden dolayı banka ve finans kuruluşları ile çalışanlarına cezai sorumluluk yüklenemeyeceği hükme bağlanarak ticari iş ve işlemlerde finansal bütünlüğün korunması sağlanmıştır.

74. FETÖ/PDY terör örgütüne aidiyeti, iltisakı veya irtibatı olan gerçek ve tüzel kişilerin yüzde elliden daha az ortaklık payı olduğu şirketlerde, bu payların yönetimi ve temsili amacıyla Ceza Muhakemesi Kanunu hükümleri uyarınca kayyım atanmasına karar verileceği düzenlenerek örgütsel bağlantısı bulunan finansal kuruluşların hukuk düzeni içerisinde yönetimi amaçlanmıştır. Ayrıca, atanan kayyım, yönetici ve tasfiye memurlarına, görevlendirildikleri kurum ve kuruluşlarla ilgili olarak doğmuş veya doğacak kamu borçları ile Sosyal Güvenlik Kurumu borçlarının, her türlü işçi alacakları ile diğer mevzuattan kaynaklanan borçlarının ödenmemiş olması nedeniyle şahsi sorumluluk yüklenemeyeceği düzenlenmiştir.

75. Bakanlar Kurulu Kararıyla ülke genelinde ilan edilen olağanüstü hal kapsamında yürürlüğe konulan kanun hükmünde kararnameler gereğince kapatılan özel öğretim kurum ve kuruluşları ile özel öğrenci yurtları ve pansiyonlarının faaliyetlerinin sürdürüldüğü dönemde üzerlerinde buldukları, mülkiyeti kapatılanların sahibi gerçek veya tüzel kişilere ait taşınmazlardan 1/1/2014 tarihi ile bahse konu yerlerin kapatılma tarihleri arasında üçüncü kişilere devri yapılmış olan ve üzerinde kapatılanlar tarafından aynı faaliyete kapatılma tarihi itibarıyla devam edilen taşınmazların devir işlemleri muvazaalı kabul edilmiş ve tapuda ilgisine göre Hazine veya Vakıflar Genel Müdürlüğü adına her türlü kısıtlama ve taşınmaz yükünden ari olarak re'sen tescil edileceği belirtilmiştir.

76. Olağanüstü hal kanun hükmünde kararnameleri gereğince kapatılan kurum, kuruluş, özel radyo ve televizyonlar, gazete, dergi, yayınevi ve dağıtım kanalları ile bunların sahibi gerçek veya tüzel kişiler aleyhine açılan davaların ve icra takiplerinin husumet şartı gerekçesi ile reddedileceği ve düşürüleceği, bu neviden taleplerin ilgisine göre Maliye Bakanlığı veya Vakıflar Genel Müdürlüğüne iletileceği 30 günlük sürede cevap verilmemesi veya talebin karşılanmaması halinde idari yargıda dava açılabilmesi düzenlenmiştir. Böylece uyuşmazlığın idari yolla daha kısa sürede çözümlenebilmesinin yolu açılmıştır. Yine, 15.7.2016 tarihinden olağanüstü halin ilan edilmesine kadar geçen süre zarfında ve olağanüstü halin devam ettiği süre içinde görevden uzaklaştırılanlar hakkında ilgili mevzuatta bu tedbir için öngörülen süre sınırlamasının olağanüstü hal süresince uygulanmayacağı belirlenmiştir.

77. 15.7.2016 tarihinde gerçekleştirilen darbe teşebbüsü ve terör eylemi ile bu eylemin devamı niteliğindeki eylemler sebebiyle malul olan kamu görevlileri ve siviller ile bu eylemlerin devamı niteliğindeki eylemlerin ortaya çıkarılması, etkilerinin azaltılması veya bertaraf edilmesinin sağlanmasında yardımcı ve faydalı oldukları sırada yaralanan kamu görevlileri ve sivillere, yaralanma derecesine bakılmaksızın gazilik unvanı verilmiştir.

Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname

Karar Numarası : 676

Karar Tarihi : 29.10.2016

Resmi Gazete Sayısı : 29872

78. Son dönemde özellikle FETÖ nedeniyle yapılan soruşturmalarda şüpheli sayısının çokluğu ve soruşturmaların hacmi ve ülke çapında yürütülmekte olmaları nazara alınarak, kovuşturma aşamasında yargılamaların sürüncemede kalmaması ve bu surette adil yargılamanın sağlanması bakımından örgütlü suçlarla ilgili davalarda duruşmada en çok üç vekille temsil sınırlaması getirilmiştir.

79. Türk Ceza Kanununun 220 ve 314 üncü maddesinde sayılan suçlar ile terör suçlarından şüpheli, sanık veya hükümlü olanların müdafilik veya vekillik görevini üstlenen avukat, hakkında bu fıkra da sayılan suçlar nedeniyle soruşturma ya da kovuşturma bulunması halinde müdafilik veya vekillik görevini üstlenmekten yasaklanabilecektir. Bu Ceza Muhakemesi Kanununun 151. maddesinde yapılan bu değişiklik ile tutukluluk şartı yerine şüpheli veya sanık sıfatını almış olan kişiler hakkında bu tedbirin uygulanabilmesi sağlanmış ve müdafilik veya vekillik görevini üstlenen avukat bakımından hakkında bu suçlardan kovuşturma icra edilmesi şartı yerine soruşturma açılması şartı getirilmiştir.

80. Yine Ceza Muhakemesi Kanununda yapılan değişiklikle, Devletin Güvenliğine, Anayasal Düzene ve Bu Düzenin İşleyişine, Milli Savunmaya ve Devlet Sırlarına Karşı suçlar, Terörle Mücadele Kanunu kapsamına giren suçlar ile örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen uyuşturucu ve uyarıcı madde imâl ve ticareti suçları bakımından gözaltındaki şüphelinin müdafii ile görüşme hakkı suçla etkin mücadele etmek ve soruşturmaların akamete uğramaması amacıyla Cumhuriyet savcısının istemi üzerine, hâkim kararıyla yirmidört saat süreyle kısıtlanabilecektir.

81. Ceza Muhakemesi Kanununda değişiklik yapılarak, davaları uzatmaya yönelik tanık dinletme taleplerinin reddedilebileceği ve yine müdafinin mazeretsiz olarak terk etmesi durumunda duruşmaya devam edilebileceği belirtilmiştir.

82. Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanununda yapılan değişiklikle hükümlü ile avukatının görüşmesinin dinlenemeyeceği, notlarının ve iletilen belgelerin alınamayacağı hüküm altına alınmış ancak, terör ve örgüt suçlarından hükümlü olanların avukatlarıyla görüşmelerinde örgüte bilgi ve talimat verilmesi, yönlendirilmesi ve toplum ile infaz kurumunun güvenliğinin tehlikeye düşürülmesi halinde bazı tedbirlerin uygulanması imkânı tanınmıştır. Bu kapsamda; görüşmeler sesli ve görüntülü olarak kayıt altına alınabilecek, bu görüşmelerde görevli bulundurulabilecek, bunların birbirlerine verdikleri belgelere el konulabilecek, görüşmelerin gün ve saatleri sınırlandırılabilir. Bu tedbirler Cumhuriyet başsavcılığının istemi üzerine infaz hâkiminin kararıyla alınabilecek ve üç ay süreyle uygulanabilecektir. Bu süre, yapılan değerlendirmeye göre uzatılabilecektir. Ayrıca görüşmelerde kuralların ihlal edilmesi halinde, Cumhuriyet başsavcılığının talebiyle hükümlünün avukatlarıyla görüşmesi infaz hâkimince altı ay süreyle yasaklanabilecek ve bu durumda ilgili baro yeni bir avukat görevlendirecektir. Bu düzenlemeler aynı şartlarla tutuklular hakkında da uygulanabilecektir. Bu tedbirlerin tutuklular hakkında uygulanması hususunda yetki soruşturma evresinde sulh ceza hâkimine, kovuşturma aşamasında ise mahkemeye aittir.

83. Uzman erbaşların İnfaz ve Koruma Memuru unvanlı vize edilmiş pozisyonlarda sözleşmeli personel olarak istihdam edilmeleri, Jandarma personeli, sosyal tesisler, askere alma sırasında doktor muayenesi, silah ruhsatları hükümleri düzenlenmiştir.

84. Emniyet Genel Müdürlüğünün kurumsal kapasitesi ve idari etkinliği bağlamında kadro ihdas edilmesi ve sürekliliği olan işlerde gelecek yıllara yaygın yüklenmelere girişebilmesinin önü açılmıştır.

85. Göç İdaresi Genel Müdürlüğünün yolcu ve mürettebat bilgilerine erişim yetkisi genişletilmiştir.

86. Askeri sağlık tesislerinin Sağlık Bakanlığına devredilmesi doğrultusunda, askerlik muayenelerine ilişkin olarak Sağlık Bakanlığınca belirlenen kurullar yetkilendirilmiştir.

87. TSK bünyesindeki sivil amir konumunda bulunanların astlarına ceza verebilmesi düzenlenmiştir.

88. Milli Savunma Bakanlığının sivilleştirilerek yeniden yapılandırılması ve kurumsal kapasitesinin güçlendirilmesi bağlamında üst yönetici tanımlarının diğer bakanlıklar ile uyumlu hale getirilmiştir. Bakanlık denetim biriminin yetki alanı tüm Bakanlığa bağlı tüm hususlara teşmil edilmiş, Bakanlığın denetim elemanı ve uzman teminine ilişkin geçici uygulama yapılması düzenlenmiştir.

89. Hava Kuvvetleri hizmetine alınacak pilot teminini kolaylaştırıcı bazı düzenlemeler yapılmış, harp okulları ve astsubay meslek yüksek okullarına diğer yükseköğretim kurumlarından öğrenci alması düzenlenmiştir.

90. Memuriyete girişte güvenlik soruşturması ve/veya arşiv araştırması zorunlu hale getirilmiştir.

91. Özel öğretim kursları bir bilim grubuyla sınırlı faaliyet gösterebileceğine dair düzenleme yapılmıştır.

92. Türkiye Maarif Vakfının etkin biçimde faaliyete geçmesine yönelik hükümler düzenlenmiştir.

Olağanüstü Hâl Kapsamında Alınan Tedbirlere İlişkin Kanun Hükmünde Kararname

Karar Numarası : 677

Karar Tarihi : 22.11.2016

Resmi Gazete Sayısı : 29896

93. Terör örgütlerine veya Milli Güvenlik Kurulunca Devletin milli güvenliğine karşı faaliyette bulunduğu karar verilen yapı, oluşum veya gruplara üyeliği, mensubiyeti veya iltisakı yahut bunlarla irtibatı olanların Devlet kurumlarından çıkarılması ve buna bağlı tedbirler düzenlenmiştir.

94. Ayrıca görevine iade edilen kamu görevlilerine yer verilmiş, göreve başlayanlara, kamu görevinden çıkarıldıkları tarihten göreve başladıkları tarihe kadar geçen süreye tekabül eden mali ve sosyal haklarının ödeneceği, görevlerine iade prosedürünün kamu görevinden çıkarıldıkları tarihte buldukları yöneticilik görevi dışında öğrenim durumları ve kazanılmış hak aylık derecelerine uygun kadro ve pozisyonlara atanmak suretiyle de yerine getirilebileceği karara bağlanmıştır.

95. Terör örgütlerine veya Milli Güvenlik Kurulunca Devletin milli güvenliğine karşı faaliyette bulunduğu karar verilen yapı, oluşum veya gruplara aidiyeti, iltisakı veya bunlarla irtibatı olan dernek ve basın yayın kuruluşları kapatılmış, daha önce kapatılmış bir kısım kurumların yeniden faaliyetlerinin sürdürmelerine ilişkin düzenlemelere yer verilmiştir.

96. Terör örgütü üyeliği veya bu örgütlerin faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlar sebebiyle tutuklu veya hükümlü olarak ceza infaz kurumunda bulunanlar, olağanüstü halin devamı ve kurumda barındırıldıkları süre zarfında, ülke genelinde uygulanan merkezî sınavlar ile örgün veya yaygın her türlü eğitim ve öğretim kurumları ile kamu kurum ve kuruluşları tarafından ceza infaz kurumu içinde veya dışında yapılan ya da yaptırılan sınavlara giremeyeceklerdir.

97. Harp Okulları ile kapatılan Harp Akademilerindeki enstitülerde lisansüstü öğrenim görmekte olan sivil öğrenciler, Yükseköğretim Kurulunca üniversitelerin durumlarına uygun enstitülerine yerleştirilecektir.

98. Terör örgütlerine veya Milli Güvenlik Kurulunca Devletin milli güvenliğine karşı faaliyette bulunduğu karar verilen yapı, oluşum veya gruplara aidiyeti, iltisakı veya bunlarla irtibatı nedeniyle kapatılan kurum ve kuruluşlar tarafından, kapatma dolayısıyla hiçbir surette tazminat talebinde bulunulamayacaktır.

99. Terör örgütlerine aidiyeti, iltisakı veya irtibatı nedeniyle Ceza Muhakemesi Kanununun 133 üncü maddesi uyarınca kayyım atanmasına karar verilen şirketlerde görev yapan kayyımların yetkileri sona erdirilmiş ve yetkileri Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonuna devredilmiştir.

100. Belediye başkanı veya başkan vekili görevlendirilen belediyeler ve bunların bağlı kuruluşları ve ortaklıklarında, Kamu İhale Sözleşmeleri Kanununa göre imzalanan sözleşmelerdeki yüklenicilerin, terör örgütlerine iltisakı veya bunlarla irtibatı olduğunun Emniyet Genel Müdürlüğü tarafından bildirilmesi ya da imzalanan bu sözleşmeler nedeniyle belediye menfaatinin önemli ölçüde ihlal edildiğinin belirlenmesi halinde bu sözleşmeler belediye başkanı veya belediye başkan vekili tarafından tek taraflı olarak resen feshedilecektir.

Olağanüstü Hâl Kapsamında Alınan Tedbirlere İlişkin Kanun Hükmünde Kararname

Karar Numarası : 678

Karar Tarihi : 22.11.2016

Resmi Gazete Sayısı : 29896

101. Köy Kanunu'na eklenen madde doğrultusunda güvenlik korucularının yaş haddi ve buna bağlı hukuki sonuçlar; Kimlik Bildirme Kanununa eklenen madde ile kalan herkesin kimlik ve geliş-gidiş kayıtlarının tutulması zorunluluğu kapsamına günü birlik kiralanmış evler de alınmış ve buna dair hükümler düzenlenmiştir.

102. Silahlı kuvvetler, Jandarma Genel Komutanlığı, Sahil Güvenlik Komutanlığı ve Emniyet Genel Müdürlüğüne ilişkin bir kısım yeni düzenlemelere gidilmiştir.

103. 15 Temmuz 2016 tarihinde gerçekleştirilen darbe teşebbüsü ve terör eylemi ile bu eylemin devamı niteliğindeki eylemlere, görevi olmadığı halde mukavemet ederken şehit olanların kendinden olma erkek çocukları ile aynı anne ve babadan kardeşlerinin tamamı hakkında, istekli olmadıkça silahaltına alınmayacakları, silahaltında iseler terhis edilecekleri öngörülmüştür.

104. Özel Kuvvetler Komutanlığı emrinde görev yapmak üzere subay nasb edilecek olanlara dair yeni hükümlere yer verilmiştir.

105. Kriz veya harekât kaynaklı ihtiyaç durumlarında kuvvet komutanlıklarının pilot ihtiyacının muvazzaf personel dışında harbe hazır pilotlarla karşılanabilmesi maksadıyla ihtiyat pilot uygulaması öngörülmüş ve buna dair ayrıntılı düzenlemelere yer verilmiştir.

106. Askeri fabrikalar ve tersanelerin, üretim planlaması çerçevesinde ve asli görevlerini aksatmamak kaydıyla kamu ve özel sektörden sipariş almaya veya bunların ihtiyaçları için teklif vermeye, bu siparişler ve teklifler sebebiyle her türlü ticari işlemlere girişmeye ve gerektiğinde müşterek imalatta bulunmaya, atıl durumda olan tezgâh ve ekipmanlarını kiralamaya yetkili olduğu dile getirilmiştir.

107. Emekli subay ve astsubayların Millî Savunma Bakanlığı ve bağlı birimlerinde personel ve askeri öğrenci temin faaliyetine yönelik hizmetlerin yürütülmesi için görevlendirilebileceği belirtilmiştir.

108. Uzman erbaşlara, yapılacak ilk astsubaylığa geçiş sınavına müracaat hakkı verilmiştir.

109. Türkiye Kalkınma Bankası Anonim Şirketinin Kuruluşu Hakkında Kanuna eklenen madde ile görece az gelişmiş bölgelerdeki yatırım ortamını canlandırarak istihdam, üretim ve ihracatı artırmak yoluyla bölgeler arası gelişmişlik farklarını azaltmak amacıyla gerçekleştirilecek olan Cazibe Merkezleri Programının, Banka aracılığıyla yürütüleceği belirtildikten sonra buna dair kapsamlı düzenlemelere yer verilmiştir.

110. Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanununda yapılan değişiklik ile kanuni bir grev veya lokavtın; genel sağlığı veya millî güvenliği, büyükşehir belediyelerinin şehir içi toplu taşıma hizmetlerini, bankacılık hizmetlerinde ekonomik veya finansal istikrarı bozucu nitelikte olması halinde Bakanlar Kurulunun bu uyuşmazlıkta grev ve lokavtı altmış gün süre ile erteleyebileceği belirtilmiştir.

2.5.3. FETÖ/PDY Üyelerinin Kamudan Tasfiyesi

15 Temmuz hain darbe girişimini FETÖ/PDY mensuplarının gerçekleştirdiği anlaşıldıktan sonra bu örgüte üyeliği, mensubiyeti veya iltisakı yahut bunlarla irtibatı olduğu değerlendirilen kişilerin kamudan tasfiyesi en önemli hukuki işlem haline gelmiştir. Bu nedenle Bakanlar Kurulunun 2016/9064 sayılı kararı ile 21 Temmuz 2016 tarihinden itibaren tüm ülke genelinde olağanüstü hal ilanından sonra çıkarılan 667 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile terör örgütlerine veya Milli Güvenlik Kurulunca Devletin milli güvenliğine

karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen yapı, oluşum veya gruplara üyeliği, mensubiyeti veya iltisakı yahut bunlarla irtibatı olduğu değerlendirilen;

a) 926 sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri Personel Kanununa tabi personelin, ilgili Kuvvet Komutanının teklifi, Genelkurmay Başkanının inhası, Milli Savunma Bakanının onayı ile,

b) 2803 sayılı Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Kanununa tabi personelin Jandarma Genel Komutanının teklifi, İçişleri Bakanının onayı ile,

c) 2692 sayılı Sahil Güvenlik Komutanlığı Kanununa tabi personel Sahilin Güvenlik Komutanının teklifi ve İçişleri Bakanının onayı ile,

ç) Milli Savunma Bakanına bağlı personelin Milli Savunma Bakanının onayı ile,

d) 2914 sayılı Yükseköğretim Personel Kanununa tabi personelin, Yükseköğretim Kurulu Başkanının teklifi üzerine Yükseköğretim Kurulunun kararıyla,

e) Mahalli idareler personelinin, valinin başkanlığında toplanan ve vali tarafından belirlenen kurulun teklifi üzerine İçişleri Bakanının onayıyla,

f) 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu ile bu Kanun Hükmünde Kararnamenin 3 üncü maddesinde belirtilenler hariç diğer mevzuata tabi her türlü kadro, pozisyon ve statüde (işçi dâhil) istihdam edilen personelin, ilgili kurum veya kuruluşun en üst yöneticisi başkanlığında bağlı, ilgili veya ilişkili bakan tarafından oluşturulan kurulun teklifi üzerine ilgisine göre ilgili bakan onayıyla,

g) Bir bakanlığa bağlı, ilgili veya ilişkili olmayan diğer kurumlarda her türlü kadro, pozisyon ve statüde (işçi dâhil) istihdam edilen personelin, birim amirinin teklifi üzerine atamaya yetkili amirin onayıyla,

kamu görevinden çıkarılması öngörülmüştür.

Ayrıca sadece bu şekilde bir uygulama ile yetinilmemiş, bundan sonra çıkarılan 668, 670, 672 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile de bu tür personelin kamu görevinden çıkartılması yoluna gidilmiştir.

29 Ekim 2016 tarih ve 29872 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 675 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname’nin 15. maddesi hükmü ile; gerek değerlendirme kurulu kararıyla gerekse Kanun Hükmünde Kararnameler ile kamu görevinden çıkartılan kişilerin 15 gün içinde Devlet Personel Başkanlığına bildirilmesi öngörülmüştür.

Komisyon olarak 11.11.2016 tarih ve 24301011-66504 sayılı yazı ile bu tür personele ilişkin istatistiki analiz raporları Devlet Personel Başkanlığından istenilmiştir.

Devlet Personel Başkanlığınca 25.11.2016 tarih ve E.6874 sayılı yazısı ekinde kamu kurum ve kuruluşlarınca Başkanlığın e-Uygulama sistemi üzerinden girilen bilgilerden derlenerek elde edilen analiz raporları Komisyona gönderilmiştir.

Bu raporlardan; cinsiyet ve istihdam şekline göre kamu görevinden çıkarılan görevli sayıları şu şekildedir:

Tablo 6: Cinsiyet Ve İstihdam Şekline Göre Kamu Görevinden Çıkarılan Sayıları

İstihdam Şekli	Kadın	Erkek	Genel Toplam
MEMUR	14.187	44.525	58.712
HAKİMLİK SAVCILIK	7	147	154
ÖĞRETİM ELEMANLARI	545	3.091	3.636
SÖZLEŞMELİ PERSONEL	147	1.312	1.459
SÜREKLİ İŞÇİ	86	734	820
SÜREKLİ İŞÇİ - KAPSAM DIŞI	4	89	93
GEÇİCİ İŞÇİ	4	14	18
GEÇİCİ PERSONEL	29	47	76
Askeri personel	40	4.887	4.927
Genel Toplam	15.049	54.846	69.895

Bu rakamlar, 24.11.2016 tarihine kadar kamu kurum ve kuruluşlarınca Devlet Personel Başkanlığının sistemine giriş yapılan bilgilere göre hazırlanmış olup halen verilerin sisteme girilme işlemleri devam etmektedir. Ayrıca Başbakanlık OHAL Merkezine bildirilmiş Adalet Bakanlığı ve bağlı kuruluşlarından toplam 6.479, Milli Savunma Bakanlığı’ndan da 5.684 personel bulunmaktadır.

2.5.4. FETÖ/PDY'nin Ekonomik Gücünün Tasfiyesi

15 Temmuz 2016 tarihli Darbe Girişim öncesi ve sonrasında FETÖ/PDY'nin mali gücünün tasfiyesine yönelik başta Maliye Bakanlığı, Maliye Bakanlığı Mali Suçları Araştırma Kurulu Başkanlığı (MASAK), Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK), Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu (TMSF) ve Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü olmak üzere birçok kurum tarafından bir dizi çalışmalar gerçekleştirilmiştir. 15 Temmuz sonrası örgütün ekonomik gücünün tasfiyesi amacıyla yapılan çalışmalar büyük ölçüde Maliye Bakanlığı, TMSF, MASAK ve Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü tarafından yürütülmektedir.

Darbe girişiminin ardından alınan acil tedbirlere geçmeden önce, örgütün finansmanında önemli bir rol üstlenen **Asya Katılım Bankası A.Ş. (Bank Asya/Banka)** ile ilgili olarak alınan bazı kritik kararların hatırlatılmasında fayda bulunmaktadır. Çünkü örgütün ekonomik gücünün tasfiyesi için gerekli mücadele 15 Temmuz öncesinde başlamış olmakla birlikte, 15 Temmuz sonrasında daha etkin hale gelmiştir. BDDK ve TMSF'nin Bank Asya hakkında almış olduğu kararlar, bu mücadelenin gelişimi hakkında bilgi vermektedir. Diğer taraftan, TMSF sadece Bank Asya ile ilgili değil, aynı zamanda KHK'lar ile kayımlık yetkisi TMSF'ye devredilen şirketler hakkında da birçok çalışma yürütmektedir.

Öncelikli olarak bankacılık sektörünün regülasyonundan sorumlu BDDK'nın 2015 yılında Bank Asya'yı **TMSF'ye (Fon'a)** devretme kararı ve onun öncesinde aldığı bir takım kararlar aşağıda sunulmaktadır:

2.5.4.1. Asya Katılım Bankası A.Ş. (Bank Asya) Süreci

2.5.4.1.1. BDDK'nın Asya Katılım Bankası hakkında aldığı kararlar:

28.08.2014 tarihinde alınan karar:

5411 sayılı **Bankacılık Kanunu'nun (Kanun)** 67. maddesi kapsamında "önlem alınmasını gerektiren" durum olduğu gerekçesiyle Bank Asya'yı aynı kanunun kısıtlayıcı önlemlerin alınmasını düzenleyen 70. maddesi kapsamına almıştır.

03.02.2015 tarihinde alınan karar:

BDDK'nın 03.02.2015 tarih ve 6187 sayılı kararı kapsamında 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun (Kanun) 18 inci maddesinin beşinci fıkrasına istinaden;

Asya Katılım Bankası A.Ş.'nin (Bank Asya/Banka), Meltem Turizm Ticaret ve Sanayi A.Ş.ne ve (A) grubu imtiyazlı paya sahip diğer 122 pay sahibine ait imtiyazlı hisselerin temettü hariç ortaklık haklarının Fon tarafından kullanılmasına,

Fon Kurulunun (TMSF) aldığı 03.02.2015 tarih ve 2015/27 sayılı kararla,

Ortaklık haklarının Fon tarafından kullanılmasını teminen, Bank Asya'da görevli yönetim kurulu başkan ve üyelerinin tamamı ile Genel Müdürün görevden alınmaları ve Yönetim Kurulu Başkanlığı ve üyeliği görevlerine yeni atamaların yapılmasına karar verilmiş, buna istinaden gerekli atamalar yapılarak Banka yönetimi Fon tarafından devralınmıştır.

27.02.2015 tarihinde alınan karar:

BDDK'nın 27.02.2015 tarih ve 6027 sayılı kararıyla ise, Kanununun 18 inci maddesinin yedinci fıkrasına istinaden Sürat Basım Yayın Reklamcılık ve Eğitim Araçları San. ve Tic. A.Ş. ile Forum İnşaat Dekorasyon Turizm San. Tic. A.Ş.'ye ait Bank Asya (A) grubu hisselerinin temettü hariç ortaklık haklarının Fon tarafından kullanılmasına karar verilmiştir.

29.05.2015 tarihinde alınan karar:

BDDK'nın 29.05.2015 tarih ve 6318 sayılı kararı ile Bankanın temettü hariç ortaklık hakları ile yönetim ve denetiminin, kısmen veya tamamen devri, satışı veya birleştirilmesi amacıyla Kanununun 71 inci maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi hükmü gereğince Fona devredilmesine karar verilmiş, Fon Kurulunun 29.05.2015 tarih ve 2015/134 sayılı kararı ile Bankanın yönetim ve denetim yetkisi bu kapsamda Fon tarafından kullanılmaya başlanmıştır.

2.5.4.1.2. Asya Katılım Bankası TMSF'ye Devredildikten Sonraki Süreç

BDDK, 29 Mayıs 2015'te Bank Asya'nın faaliyet iznini doğrudan kaldırmadan, bankayı TMSF'ye devretmiştir. Böylece bankanın akibeti hakkında, TMSF karar verici durumuna geçmiştir. TMSF, Komisyonumuza gönderdiği bilgi yazısında, devir sonrası süreci şu şekilde ifade etmiştir:

"Banka hisselerinin önemli bir kısmının halka açık olduğu ve katılım bankacılığına ilişkin olarak son dönemde dünya genelinde ve ülkemizde gözlemlenen olumlu ekonomik konjonktür dikkate alınarak, Bankanın hisse satışı yoluyla çözümlenmesinin öncelikli yöntem

olarak denenmesine karar verilmiş, 15.07.2016 tarihinde yapılan ihaleye herhangi bir katılımcının teklif vermemesi üzerine ihale sonuçsuz kalmıştır."

"Yapılan ihalenin sonuçsuz kalması üzerine, Fon Kurulu'nun 18.07.2016 tarihli ve 142 sayılı kararı ile, Bankadan para çıkışını engellemek amacıyla Bank Asya'nın faaliyetlerinin geçici olarak durdurulmasına ve Bankanın faaliyet izninin kaldırılmasınının BDDK'dan talep edilmesine karar verilmiş, Fonun talebi üzerine BDDK'nın aldığı 22.07.2016 tarih ve 6947 sayılı karar uyarınca Bankanın faaliyet izni kaldırılmış ve söz konusu karar 23.07.2016 tarih ve 29779 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak Bankanın tasfiye süreci başlatılmıştır."

15.07.2016 tarihinde yaşanan darbe girişimi sonrasında 20.07.2016 tarih ve 2016/9064 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile ülke genelinde ilan edilen olağanüstü hal kapsamında 17.08.2016 tarihinde yürürlüğe giren 670 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 3 üncü maddesinin ikinci fıkrası gereğince, kamu kurum ve kuruluşlarının personel, eş ve çocuklarının Banka nezdindeki hesap bilgileri için 5411 sayılı Bankacılık Kanununun 73 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan sınırlamanın uygulanmayacağı hükme bağlanmıştır. Bu kapsamda, 17.08.2016 tarihinden 24.11.2016 tarihine kadar olan dönem içerisinde 2.861 adet kamu kurum ve kuruluşundan gelen 4.225 adet yazı ile 1.542.287 adet şahsın hesap bilgilerine ilişkin bilgiler TMSF tarafından ilgili kurumlara gönderilmiştir.

Bunun yanı sıra, terör örgütüne aidiyeti, iltisakı veya irtibatı olan şahıs ve şirketlerin tespiti amacıyla Cumhuriyet Başsavcılıkları tarafından yürütülen soruşturmalar kapsamında, ilgili Cumhuriyet Başsavcılıkları ya da Emniyet Müdürlükleri tarafından gönderilen 8.401 adet yazı ile talep edilen 181.241 kişiye ilişkin hesap bilgileri, TMSF tarafından talep eden makam ve mercilere ulaştırılmıştır.

Hali hazırda, Banka, Kanunun 106 ncı maddesi kapsamında ayrı bir tüzel kişilik olarak ve tasfiye işlemlerini matuf şekilde faaliyetlerine devam etmektedir. Bu çerçevede, TMSF tarafından Bankanın doğrudan doğruya iflasının istenmesinden önce Kanunun 106 ncı maddesinin üçüncü fıkrası kapsamında Banka nezdindeki sigortalı katılım fonunun hak sahiplerine ödenmesi gerekmektedir.

Bu kapsamda, sigorta kapsamındaki katılım fonu listesinin Maliye Bakanlığı Mali Suçları Araştırma Kurulu Başkanlığı'na (MASAK) gönderilerek herhangi bir nedenle ödeme

yapılmasında sakınca görülen kişilerin bildirilmesi talep edilmiş, MASAK tarafından hakkında FETÖ/PDY bağlantılı inceleme bulunan 6.342 kişinin mudi listesinde adının geçtiği belirtilmiş, MASAK'ın hakkında bildirimde bulunduğu söz konusu kişilerin hesapları üzerine bloke tesis edilerek ödeme bankasına gönderilmesinin ve bu kapsama giren kişilere bu aşamada herhangi bir ödeme yapılmasının önüne geçilmiştir.

Aynı kapsamda, Bank Asya nezdinde bulunan ve muhteviyatı TMSF tarafından şüpheli olarak değerlendirilen kiralık kasalarla ilgili olarak MASAK'tan incelemesi sonuçlanmış 101 kişi ile incelemesi sürmekte olan 41 kişiye ait olmak üzere toplam 142 adet kasa bulunduğu ilişkin bilgi alınmış, söz konusu kasa sahipleriyle ilgili Bankaya bilgi verilerek bunların üzerinde bloke tesis edilmesi sağlanmıştır. Diğer taraftan, kasaların oluşturulan komisyon nezdinde kontrollü bir şekilde açılması işlemleri devam etmekte olup, içeriği şüpheli görülen kasaların sahiplerine teslimi yapılmamaktadır.

Ayrıca, Bank Asya Teftiş Kurulu Başkanlığı tarafından hazırlanan raporlara istinaden FETÖ örgütüyle bağlantısı tespit edilen ya da bağlantılı olabileceği yönünde şüphe barındıran şahısların hesapları üzerine bloke tesis edilmiş olup bu şahıslara da bu aşamada herhangi bir ödeme yapılması söz konusu değildir.

Bunların yanı sıra, 674 sayılı KHK kapsamında Fonun kayyım olarak atandığı şirketlerin gerçek kişi ortakları içerisinde Banka nezdinde sigortalı katılım fonu olduğu belirlenen 223 adet mudinin 1.316.699,85 TL bakiyesi bulunan hesapları üzerinde bloke tesis edilmiş ve ödeme kapsamı dışında tutulmuştur. Banka Teftiş Kurulu raporlarına ve Fon (TMSF) Denetim Daire Başkanlığınca sürdürülen incelemelere konu edilen 29.160 adet mudinin toplam 205.661.741,23 TL tutarındaki hesabı üzerine bloke tesis edilerek ödeme bankasına blokeli olarak gönderilmesine ve blokenin devamı süresince hesap sahiplerine herhangi bir ödeme yapılmamasına ilişkin çalışmalar tamamlanmıştır. Sigorta kapsamında mudilere yapılması öngörülen 974 milyon TL'den, mudilerin Maliye Bakanlığı'na olan borçları nedeniyle 27.085.845,04 TL, SGK'ya olan borçları nedeniyle 33.873.085,77 TL ve diğer blokelerle birlikte 76.404.312,15 TL bloke tesis edilerek Fon ve şirketlerinin yaklaşık 70 bin TL'lik alacaklarının tahsili sağlanmıştır.

Kanununun 64'üncü maddesi c kapsamına giren ve bu nedenle sigorta kapsamı dışında bırakılacak katılım fonu hesaplarına yönelik olarak yapılan çalışmalar neticesinde toplam 3.719 adet mudinin de ödeme listelerinde blokeli olarak yer almasına karar verilmiştir.

Bununla birlikte, Bankanın (A) grubu imtiyazlı paya sahip 123 pay sahibine ait imtiyazlı hisselerin temettü hariç ortaklık haklarının Fon tarafından kullanılmasına karar verildiği 03.02.2015 tarihinden itibaren, FETÖ/PDY kapsamında Banka Teftiş Kurulu tarafından 16 adedi inceleme raporu, 11 adedi soruşturma raporu olmak üzere toplam 27 adet rapor hazırlanmış, söz konusu raporlar FETÖ/PDY kapsamında yürütülen soruşturmalarda değerlendirilmesini teminen ilgili Cumhuriyet savcılıkları ile Emniyet Genel Müdürlüğü Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı'na gönderilmiştir.

Ayrıca, Banka nezdindeki katılım fonu sahiplerinin hakları ile sigortaya tabi katılım fonlarının hak sahiplerine ödenmesi nedeniyle oluşacak Fon alacağının korunması ve güvence altına alınması amaçları doğrultusunda, Bankanın halihazırda faaliyetlerini devam ettirmekte olan bağlı ortaklık ve iştiraklerinden satış kabiliyeti olanların belirlenerek satılması, satışa çıkarılmayan ve/veya satışı gerçekleştirilmeyen bağlı ortaklık ve iştiraklerin tasfiyesine yönelik çalışmalara başlanmıştır.

Bu kapsamda, Banka tarafından 30.000.000 adet hisseden müteşekkil ortaklık yapısı bulunan Asya Emeklilik ve Hayat A.Ş.'de bulunan Bankaya ait 29.397.000 adet hisse, hisse başına 1,13 TL muhammen bedel üzerinden toplam 33.218.610,-TL olarak satışa çıkarılmış, 14.11.2016 tarihinde yapılan ihale neticesinde 40.400.000,-TL tutar karşılığı Türkiye Tarım Kredi Kooperatifleri Merkezi Birliği'ne ihale edilmiş, ihale Fon Kurulu tarafından onaylanmıştır.

Bununla birlikte, 60.000.000 adet hisseden müteşekkil ortaklık yapısı bulunan Işık Sigorta A.Ş.'de Bankaya ait 40.513.819 adet hisse ile iki adet hissedara ait 7.540.659 adet olmak üzere toplam 48.054.478 hisselerin hisse başına 0,85 TL muhammen bedel üzerinden toplam 40.846.306,30 TL olarak satışa çıkarılmış, açık artırma sonucu 34.000.000,-TL tutar karşılığı Türkiye Tarım Kredi Kooperatifleri Merkezi Birliği'ne ihale edilmiş, ancak Fon Kurulu tarafından ihale kabul edilmemiştir. Bankaya ait 40.513.819 adet hisseye ilişkin olarak Fon tarafından yeni bir ihale süreci başlatılmış olup, ihale 04.01.2017 tarihinde gerçekleştirilecektir.

2.5.4.2. KHK'lar Kapsamındaki Şirketlerle İlgili TMSF'nin Yaptığı Çalışmalar

Resmi Gazete'nin 01.09.2016 tarihli ve 29818 sayılı 2. mükerrer nüshasında yayımlanan 674 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin 19'uncu maddesinde ve 677 sayılı

Kanun Hükmünde Kararname'nin 7'nci maddesinde kayyımlık yetkisinin Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu'na devri düzenlenmiştir.

Kanun Hükmünde Kararname'nin 19'uncu maddesinin birinci fıkrasında; maddenin yürürlüğe girdiği tarihten önce terör örgütlerine aidiyeti, iltisakı veya irtibatı nedeniyle CMK madde 133 uyarınca kayyım atanmasına karar verilen şirketlerde görev yapan kayyımların yetkilerinin hakim veya mahkeme tarafından TMSF'ye devredileceği, ikinci fıkrasında ise; maddenin yürürlüğe girdiği tarihten sonra ve olağanüstü halin devamı süresince terör örgütlerine aidiyeti, iltisakı veya irtibatı nedeniyle CMK madde 133 uyarınca şirketlere ve bu Kanun Hükmünde Kararname'nin 13 üncü maddesi uyarınca varlıklara kayyım atanmasına karar verildiği takdirde kayyım olarak TMSF'nin atanacağı hüküm altına alınmıştır.

677 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin “Kayyımlık yetkisinin devri” başlıklı 7'nci maddesi ise “Bu Kanun Hükmünde Kararnamenin yürürlüğe girdiği tarihten önce terör örgütlerine aidiyeti, iltisakı veya irtibatı nedeniyle 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 133'üncü maddesi uyarınca kayyım atanmasına karar verilen şirketlerde görev yapan kayyımların yetkileri, hâkim veya mahkeme kararı ya da talep olmaksızın bu Kanun Hükmünde Kararnamenin yayımı tarihinde sona erer ve şirketlerin yönetimi kayyımlar tarafından derhal Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonuna devredilir.” hükmünü havidir.

674 ve 677 sayılı KHK'ler Kapsamında 30/11/2016 Tarihi İtibariyle Kayyımlık Yetkisi Fona Devredilen veya Fonun Kayyım Olarak Atandığı Şirketler

- Türkiye'nin **33 farklı** ilindeki Mahkeme/Hâkimlik kararlarıyla veya kayyımların talebi üzerine **694 şirketin** kayyımlık yetkileri Fona devredilmiş veya Fon bu şirketlere kayyım olarak atanmıştır.

- Kayyımlık yetkileri devir alınan **694** şirkete ilişkin olarak; **83'ü Fon personeli** olmak üzere **toplam 212 kişinin** yönetim organlarına ataması gerçekleştirilmiştir. Şirketlere atanan yöneticiler, konusunda uzman, kamu ve/veya özel sektör tecrübesi bulunan, aynı zamanda mali ve hukuki konularda deneyimli, yetkin ve güvenilir kişiler ile Fon personeli arasından Fon Kurulu tarafından atanmaktadır. Atanan kişilerden şirketlerde yapmış oldukları işlemler hakkında, Fon tarafından düzenli olarak bilgi talep edilmekte, dolayısıyla hem şirketler hem atanan kişilerin şirketlerdeki işlemleri yakinen takip edilmektedir.

- Fon tarafından bu şirketlerin yönetim organlarına atanan üyeler öncelikli olarak şirketin mevcut durumunun tespitini yapmakta, şirket hesaplarını ve fiziki mevcutlarını inceleyerek gerekli gördükleri hususları Fona ve savcılıklara bildirmektedir.

- Yine yönetim organlarına atanan üyeler tarafından şirketlerin ortaklık yapıları incelenerek, ortaklarının ilişkili olduğu başka şirketlerin tespit edilmesi halinde, bu durum savcılıklara bildirilmekte ve söz konusu şirketlerin de incelenmesi talep edilmektedir.

- TMSF tarafından şirketlerin Türk Ticaret Kanunu'na, esas sözleşmeye, hedef ve politikalarına uygun biçimde basiretle yönetilmesinin sağlanması, bu kapsamda şirketlerin varlık ve yükümlülüklerinin doğru bir şekilde tespit edilerek muhafaza ve kontrol altına alınması, acilen yapılması gereken iş ve işlemlerinin süratle sonuçlandırılması, şirketlerin hukuki ilişkide bulunduğu 3. kişilerin haklarının korunması ve etkinlik ve verimliliğin artırılarak şirket faaliyetlerinin devamının sağlanması, nihai olarak değer ihtiva eden şirketlerin ivedi olarak milli ekonomiye yeniden kazandırılmasını amaçlamaktadır.

- TMSF, şirketlerin satış sürecinin profesyonel danışmanlardan hizmet alınmak suretiyle şirketlerin satış şeklinin, öncelik sıralamasının söz konusu danışmanların değerlendirmeleri dikkate alınarak belirlenecek usul ve esaslar çerçevesinde yürütülmesi ve sonuçlandırılmasını planlanmaktadır. TMSF bu kapsamda hazırladığı Çağrı İlanı'nı kamuoyu ile paylaşmış, yatırım danışmanı olarak hizmet vermek isteyen gerçek veya tüzel kişilerin tekliflerini toplamış ve yatırım danışmanı seçimini sonuçlandırmıştır.

- TMSF mevcut piyasa koşullarını en sağlıklı şekilde değerlendirmek suretiyle, şirketlerin satış sürecinin ve satış işlemine ilişkin (ihale öncesi ve sonrası dönem de dâhil) tüm altyapının hazırlanmasını ve satış neticesinde mümkün olan en yüksek tutarın elde edilmesini teminen rekabete dayalı, şeffaf ve uluslararası standartlara uygun bir süreç yürütmeyi amaçlamaktadır. Böylelikle, şeffaf bir süreç izlenerek kamuoyu denetimi sağlanmak suretiyle oluşabilecek muhtemel şüphelerin önüne geçilecektir.

- Satışı mümkün olmayan ve tasfiyesi edilmesi gerektiği düşünülen şirketlere ilişkin olarak, mali durum tespit raporu yapılmasını teminen yeminli mali müşavirlerin görevlendirilmesine başlanmıştır.

- Gerek satışı düşünülen gerekse tasfiyesi planlanan şirketlerde TMSF'nin önceliklerinden biri çalışanların mağdur olmamaları ve istihdamın olumsuz etkilenmemesi olarak ortaya konmaktadır.

2.5.4.3. Maliye Bakanlığı'nın FETÖ/PDY ile Mücadelede Kapsamındaki Çalışmaları

FETÖ/PDY'nin yapısı ve ekonomik gücünün ortaya çıkarılması ve tasfiyesi amacıyla Maliye Bakanlığınca yürütülen iş ve işlemler, 20/07/2016 tarihli ve 2016/9064 sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla ülke genelinde ilan edilen olağanüstü hal kapsamında yürürlüğe konulan Kanun Hükmünde Kararnameler kapsamında şöyledir:

1) Olağanüstü hal kapsamında alınan tedbirlere ilişkin kanun hükmünde kararnamelerle; milli güvenliğe tehdit oluşturduğu tespit edilen terör örgütlerine veya milli güvenlik kurulunca devletin milli güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen yapı, oluşum veya gruplara aidiyeti, iltisakı veya bunlarla irtibatı belirlenen;

- 34'ü özel sağlık kurum ve kuruluşu,
- 1411'i özel öğretim kurum ve kuruluşu,
- 995'i özel öğrenci yurt ve pansiyonu,
- 1326'sı dernek ile bunların iktisadi işletmeleri,
- 15'i vakıf yükseköğretim kurumu,
- 31'i sendika, federasyon ve konfederasyon,
- 733'ü dersane,
- 70'i özel radyo ve televizyon kuruluşu,
- 109'u gazete, dergi ile yayınevi, dağıtım kanalı ve haber ajansı

olmak üzere toplam **4724 kurum ve kuruluşun kapatılmasına karar verilmiştir.**

Kapatılan bu kurum ve kuruluşlara ait olduğu tespit edilen **3361 adet 7,2 milyon m² taşınmazın tapuda hazine adına tescilleri sağlanmıştır.**

2) İdarece tespit edilen ve Hazine adına tescil edilen,

- Malvarlığının kayıt, defter ve belgelere uygunluğunun denetimini yapmak,
- Malvarlığına dahil edilmesi gereken başkaca mal, hak ve alacak olup olmadığının araştırılmasını yapmak,
- Alacak ve hakların takip ve tahsilinin sağlanması konusunda değerlendirme yaparak sonucunu rapora başlamak ve alınması gereken tedbirlere ilişkin önerilerde bulunmak üzere;

Vergi Müfettişlerinin başkanlığında Defterdarlık personelinin katılımı ile **345 adet İnceleme ve Değerlendirme Komisyonu** oluşturulmuştur.

Bununla birlikte, olağanüstü hal kapsamında alınan tedbirlere ilişkin kanun hükmünde kararnemelerle kapatılan kurum ve kuruluşlara ilişkin işlemlerin yürütülmesi amacıyla **81 ilde Defterdarlıklar bünyesinde KHK İşlemleri Büroları** oluşturulmuştur.

3) 670 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile; kapatılan kurum ve kuruluşların FETÖ/PDY ile bağlantısı olmayan kişilere ait gerçek mal ve hizmet ilişkisinden doğan borçlarını bir plan dâhilinde, borç sıralaması dikkate alınmak suretiyle ödeme konusunda Maliye Bakanlığı yetkili kılınmıştır. Bu kapsamda alacaklılık iddiasında bulunmuş olanların talepleri alınmış olup, doğrulama işlemleri KHK İşlemleri Bürolarında ve İnceleme ve Değerlendirme Komisyonlarında devam etmektedir.

4) Olağanüstü hal kapsamında alınan tedbirlere ilişkin kanun hükmünde kararnemeler ile hazinece devralınan yerlerin tahsis veya diğer yöntemlerle değerlendirilmesine ilişkin işlemler tesis edilinceye kadar;

- Özel sağlık kurum ve kuruluşları Sağlık Bakanlığının,
 - Özel öğretim kurum ve kuruluşları ile ortaöğretim özel öğrenci yurtları ve pansiyonları Milli Eğitim Bakanlığının,
 - Vakıf Yükseköğretim kurumlarının sağlık uygulama ve araştırma merkezleri haricinde kalan kısımları Üniversitelerin,
 - Yükseköğretim özel öğrenci yurtları ve pansiyonları Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumunun,
- Geçici kullanımına bırakılmıştır.

5) Kapatılan kurum, kuruluş, özel radyo ve televizyonlar, gazete, dergi, yayınevi ve dağıtım kanallarının bağlı oldukları şirketlerin de ticari faaliyetleri sonlandırılmış ve bunların tüm malvarlığı Hazineye bedelsiz devredilmiş olup, bunlar satış ve tasfiye edilmek üzere Tasarruf Mevduatı ve Sigorta Fonuna devredilmiştir.

6) 1 Ocak 2014 - 25 Kasım 2016 tarihi arasında FETÖ/PDY ile ilgili olarak; Maliye Bakanlığınca Savcılıklar, Mahkemeler, HSYK ve diğer birimlerden;

- Toplam 4031 adet talep intikal etmiştir.
- Toplam 468 adet ihbara ilişkin bağlantı/bilgi notu hazırlanmış, 1663 adet ihbara ilişkin yazı ekinde CD ile veri gönderilmiştir. 130 adedinin ise işlemi devam etmektedir.

- Toplam 70988 kişi hakkında toplam 1305 adet Analiz/İnceleme Dosyası açılmıştır.

- Toplam 45899 kişi hakkında 586 adet Analiz Dosyası tamamlanarak ilgili Savcılıklara gönderilmiştir.

- 729 adet dosyada bulunan toplam 29784 kişinin analizi devam etmektedir.

Aynı dönemde Maliye Bakanlığı'na 5549 sayılı Kanun 19/A kapsamında erteleme talepli açıklamalı ve FETÖ/PDY ile bağlantılı toplam 2261 adet Şüpheli İşlem Bildirimi (ŞİB) gelmiş, bunların 1792 adedi Maliye Bakanlığı Olurlarına arz edilmiştir. 69 adetinin Bakan Oluru süreci devam etmekte olup, geriye kalan ŞİB'lerde ise erteleme konusu işlem bulunmadığı anlaşılmıştır. Bakanlık makamına arz edilen bu ŞİB'lerin 819'u hakkında işlem ertelenmesi kararı verilmiş, 982'si hakkında ise işlemlerin ertelenmemesi kararı verilmiştir. Konuyla ilgili olarak toplam 1006 kişi hakkında yazılan rapor sayısı 675 adettir.

Ertelenen işlemlerin toplam tutarları aşağıdaki tabloda sunulmuştur. Bu tutarlara "hesap bakiyesinin tamamı çekilmek istenmektedir" vb. ifadelerle tutar belirtilmeyen bildirimler dâhil değildir.

Tür	Tutar
TL	84.000.000
Dolar	33.428.000
Sterlin	51.330
Altın (Gram)	117.300
Gümüş (Gram)	10.230
Kaynak: Maliye Bakanlığı	

7) 669 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname hükümleri kapsamında, 42 adet askeri sağlık kuruluşunun Sağlık Bakanlığı'na devir işlemleri için, Maliye Bakanlığı temsilcisi başkanlığında Sağlık Bakanlığı ve Türk Silahlı Kuvvetleri Sağlık Komutanlığı temsilcilerinden oluşan üç kişilik komisyonlar kurulmuştur. Askeri sağlık kuruluşlarının Sağlık Bakanlığı'na devir işlemleri tamamlanmış olup, ifraz ve tahsise ilişkin çalışmalar devam etmektedir. Özelleştirme İdaresi Başkanlığı'nda 393.000,00 TL olmak üzere toplamda 474.256,86 TL tutarında zarar meydana geldiği tespit edilmiştir.

2.5.4.4. Maliye Bakanlığı Mali Suçları Araştırma Kurulu Başkanlığı'nın (MASAK) FETÖ/PDY ile Mücadelede Kapsamındaki Çalışmaları

2.5.4.4.1. Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü'nün FETÖ/PDY ile Mücadelede Kapsamındaki Çalışmaları

Kayımlar ile iletişim halinde bulunan Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü bünyesinde 15 Temmuz 2016 öncesinde tespit edilen dikkat çekici taşınmaz satış hareketleri, darbe girişiminden önce tapu işlemleri konusunda tedbirler alınmasını sağlamıştır.

15 Temmuz öncesinde paralel yapıya ait vakıf ve üniversitelere ilişkin dikkat çekici taşınmaz satış hareketleri tespit edildikten sonra kurumda özel bir birim oluşturularak; konu ile ilgili emniyet birimleri, YÖK ve Vakıflar Genel Müdürlüğü nezdinde gerekli girişimler yapılmış, devamında bu yapıya ait kurumlara tayin edilen kayyumlarla da irtibat kurmak sureti ile tapu müdürlüklerinde ciddi tedbirler alınmıştır. Alınan tedbirler çerçevesinde 18/05/2016 ve 25/05/2016 tarihli talimatlar ile bu örgütün ya da mensuplarının mal kaçırmaları büyük çapta önlenmiştir.

Menfur darbe girişiminden sonra 23/07/2016 tarihli 667 Sayılı KHK yayımlanmadan önce, 19/07/2016 ve 21/07/2016 tarihlerinde "idari önlemler" konusunda Tapu ve Kadastro Bölge Müdürlüklerine, bu yapıyla ilişkili kişi, vakıf, dernek ve şirketlerin tapu işlemlerinde daha dikkatli davranılması ve bu durumlarda karşılaşılması halinde Valilik/Kaymakamlık veya emniyet birimleriyle irtibata geçilerek işlemlere yön verilmesi talimatı verilmiştir. Bu talimatlar uyarınca; KHK listelerinde yer almayan, henüz adlarında adli ve idari takibat başlatılmayan ancak tapu müdürlüklerince duyulan şüphe üzerine emniyet, valilik/kaymakamlık vs. birimlerce teyit alınmak sureti ile tespit edilen kişilere ait 1174 adet tapu işlemi tamamen dondurulmuştur.

15 Temmuz 2016 tarihinden itibaren günümüze gelinen noktada Resmi Gazete'de yayımlanan KHK'lar ile FETÖ/PDY ile mücadelenin yöntemi ile süreçleri netleştirilmiştir. Maliye Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Adalet Bakanlığı, Valilikler ve adli mercilerce yürütülen çalışmalar neticesinde gerekli adli ve idari önlemler alınmış ve halen bu kurumlarca alınmaya devam edilmektedir.

Tapu ve Kadastro Müdürlüğünce alınan idari önlemler, gelinen aşamada tapu müdürlüklerindeki bürokrasiyi artırdığı dikkate alınarak yukarıda anlatılan hususlarla birlikte değerlendirilerek 04/10/2016 tarihinde kaldırılmış ve tapu işlemleri normal seyrine döndürülmüştür. Bundan böyle Maliye Bakanlığı, Valilik/Kaymakamlık veya emniyet

birimlerinden gönderilen yazılarda kişilerin veya taşınmazların "bloke edilmesi" veya "herhangi bir işlem yapılmaması" şeklinde net ifade bulunmaması durumunda bu talepler risk bildirim ve sorgulama ekranına girilmeyerek, ilgili kurumdan bu talebin netleştirilmesi istenmektedir.

Ayrıca 667 Sayılı KHK'nın Resmi Gazete'de yayımlandığı ilk andan itibaren, Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü'nün daha önceki çalışma ve hazırlıklar sonucu oluşan öngörüsü çerçevesinde herhangi bir talep beklemeksizin, KHK eki listelerde yer alan kurum taşınmazlarını tespit etmek ve gerekli önlemleri almak üzere çalışmalara başlanılmıştır. Aynı gece tüm ülke genelindeki taşınmazlar üzerinde Maliye Hazinesi ve Vakıflar Genel Müdürlüğü adına gerekli devirler sistem üzerinden gerçekleştirilerek oluşabilecek mal kaçırma ihtimali tamamen ortadan kaldırılmıştır.

Yine bu kurum ve şirketlere ait olup da, 23/07/2016 tarihinden evvel devir ederek el değiştiren taşınmazlara da muvazaalı devir ihtimaline karşılık tedbiren sadece elektronik ortamda ihtiyati bloke ve belirtme yapılmış, konu ile ilgili olarak Maliye Bakanlığı birimleri ile sürekli toplantılar yapılarak sürece yön verilmiştir. Maliye Bakanlığı'nın herhangi bir talebinin olmadığını belirtir cevap yazısının ardından, bu belirtmeler 11/10/2016 tarihinde kaldırılmıştır.

29/10/2016 tarihinde Resmi Gazete'de ilan edilen 675 Sayılı KHK ile muvazaalı devirler düzenlenmiş ve olağanüstü hal kapsamında yürürlüğe konulan KHK gereğince kapatılan özel öğretim kurum ve kuruluşları ile özel öğrenci yurtları ve pansiyonlarının faaliyetlerinin sürdürüldüğü dönemde üzerlerinde buldukları, mülkiyeti kapatılanların sahibi gerçek veya tüzel kişilere ait taşınmazlardan 1/1/2014 tarihi ile bahse konu yerlerin kapatılma tarihleri arasında üçüncü kişilere devri yapılmış olan ve üzerinde kapatılanlar tarafından aynı faaliyete kapatılma tarihi itibarıyla devam edilen taşınmazların devir işlemleri muvazaalı kabul edilerek tapuda ilgisine göre Hazine veya Vakıflar Genel Müdürlüğü adına her türlü kısıtlama ve taşınmaz yükünden arı olarak tescil edileceği hükme bağlanmıştır.

Daha önce tespit edilen şüpheli işlemlerin sistemli bir şekilde takibinin sağlanması amacıyla 16 Ağustos 2016 tarihinde TAKBİS üzerinde "**Risk Bildirimi ve Sorgulama Ekranı**" adı altında adli ve idari kurumların teyitleri ile bir veri bankası oluşturulmuştur. Bu yazılımın en önemli özelliği; riskli olarak girişi yapılan gerçek ya da tüzel kişilerin veya temsilcilerinin ülke genelinde herhangi bir tapu müdürlüğünde işlem talebi olduğu esnada

sistem tarafından otomatik olarak kullanıcıyı uyararak işlemin yapılmasını engellemesidir. Darbe girişiminin ardından FETÖ/PDY nedeniyle Tapu Kadastro Genel Müdürlüğü'nden toplamda 172 kişi kamu görevinden çıkarılmıştır. Buna ek olarak, personel tarafından riski olan bir işlemin kötü niyetli olarak yapılması durumunda, sistemde bunu tespit eden ilave bir kontrol mekanizması da tesis edilmiştir.

Yapılan tüm işlemler neticesinde 08 Aralık 2016 itibarıyla;

- Hazine'ye devredilen taşınmaz adedi: 4351
- Vakıflar Genel Müdürlüğü'ne devir edilen taşınmaz adedi: 2214
- İdari mercilerin talebi ile bloke konularak inceleme altına alınan taşınmaz adedi: 59666
- Adli mercilerin talebi ile bloke konularak inceleme altına alınan taşınmaz adedi: 154030'dur.

2.5.5. FETÖ/PDY'nin Medya Gücünün Tasfiyesi

Medya bazen bilinçli bir şekilde bazen de farkında olmadan toplumu darbelere hazırlayıcı bir işlev üstlenmiştir. Darbenin alt yapısını hazırlamıştır. Okur ve izleyicilerini ülkenin iç savaş ve bölünme dahil korkunç tehlikelerle karşı karşıya olduğuna ikna etmeye çalışmıştır. Dehşet duyguları pompalamıştır. Sürekli kutuplaşmadan, yalnızlaşmadan dem vurmıştır. Yalan haberlerle, ağır ve mesnetsiz eleştirilerle demokratik kurumlara duyulan güveni sarsmaya çalışmıştır. Amaç **“Bunlar gitsin de kim gelirse gelsin”** ya da **“Biri bizi kurtarsın”** duygusu oluşturmaktır.

Medya, Türkiye Cumhuriyeti tarihi boyunca yaşanan hemen her kriz, kaos ve darbe süreçlerinde aktif rol üstlenmiş ve sonuca doğrudan tesir etmiştir. Genel ve geleneksel olarak özellikle darbe teşebbüslerine **“uyumlu”** hareket eden medya, 15 Temmuz 2016 gecesi patlak veren darbe girişiminde ise sokaklara dökülen halkla birlikte hareket etmiştir. Kurumsal medyanın takındığı tavır, diğer bireysel ve kitle iletişim araçlarıyla birlikte güç kazanmış ve darbe girişiminin akamete uğratılmasına yardımcı olmuştur. Fetullahçı Terör Örgütü (FETÖ) mensuplarınca da sistemli bir şekilde kullanılmaya çalışılan iletişim mekanizmaları, meydanların sarsılmaz duruşunu hem kayıt altına almış hem de organize etmiştir.

2.5.5.1. Giriş

FETÖ'ye hizmet eden birçoğu üst rütbeli askerin yürüttüğü darbe girişimi sürecine dahil olan radyo, televizyon, gazete, sosyal medya, güvenlik kameraları, akıllı telefonlar gibi iletişim kanallarını toplumsal etkileriyle birlikte sorgulamak gerekmektedir.

Hazırlık sürecinde medyada darbecilerin hayalini kurduğu geniş konsorsiyum teşekkül etmemiştir. 17-25 Aralık girişimlerinin bastırılması ve hükümetin Paralel Devlet Yapılanması'na karşı gerçekleştirdiği etkin mücadele darbecilerin hem yayın organlarını büyük ölçüde kaybetmelerine hem de toplum nezdinde itibarsızlaşmalarına yol açmıştır.

Elbette darbe kışkırtıcıları da boş durmamıştır. Terörle mücadeleyi devletin halkına karşı açtığı bir savaş olarak göstermeye çalışmış, Türkiye'nin Ortadoğu'daki terör örgütlerine yardım ettiği iftirasını yaymışlardır. Bütün enerjilerini kimi zaman komik duruma düşmek pahasına da olsa yalan haberler yapmaya ve demokratik kurumlara karşı nefret uyandırmaya harcamışlardır.

Darbeciler bu dönemde toplumsal farklılıkları çatışma alanlarına dönüştürmek için özel bir çaba ortaya koymuşlardır. Öyle ya! Birliğin ve kardeşliğin sağlanması için bir müdahale lazımdır.

Psikolojik hareketin bir unsuru da *“paralel”in “kurgulanmış bir tehdit”* olduğu algısını yaymak, terör örgütü iddialarını karikatürleştirmeye çalışmak olmuştur. Bu dönemde ayrıca muhalefetin yerini düşmanlık, eleştirinin yerini hakaret almıştır.

15 Temmuz gecesi darbecilere destek vermemiş olsalar da medyamızın bir kısmının bu mevzudaki sicilinin tertemiz olduğunu söylemek zordur.

Vatanına ve millene sahip çıkan geniş halk kitleleri, masum insanları linç eden vahşet çeteleri olarak etiketlenmeye çalışılmıştır. Sergilenen sağduyulu ve kahramanca mukavemet Mehmetçik düşmanlığı olarak yansıtılmak istenmiştir.

Yüzlerce insanın öldüğü, binlerce insanın yaralandığı, Cumhurbaşkanı'na suikast girişiminde bulunduğu, Meclis'in bombalandığı bu kanlı terörist eylemi **“tiyatro”** olarak niteleyenler çıkmıştır. Bu medya kuruluşları bir yandan darbecilerin ihanetini önemsizleştirmeye diğer yandan halkın darbeye karşı sergilediği birliği bozmaya çalışmaktadırlar.

2.5.5.2. FETÖ/PDY'nin Medyayı Kullanma Yöntemleri

“Her türlü kullanıma açık” dokusuyla iletişim teknolojileri 15 Temmuz darbe girişimcileri ve yanlıları tarafından da operasyonel biçimde kullanılmıştır. Bu kullanımın köklü bir geçmişi olduğu öne sürülebilir. Özellikle yasa dışı dinlemeler ve dersanelerin kapatılması sürecinde yoğunlaşan Paralel Medya saldırıları, 17 ve 25 Aralık darbe girişimiyle en yüksek seviyeye ulaşmıştır. Bu süreçte sıklıkla tekrar edilen **“hırsızlık”** ve **“yolsuzluk”** vurguları, MİT tırlarına yapılan yasa dışı operasyonla birlikte uluslararası boyut kazanmıştır. Zira bu müdahale üzerinden dünya kamuoyuna Türkiye Cumhuriyeti devletinin DAİŞ'e yardım ettiği algısı yaratılmak istenmiştir. Bununla da yetinmeyen FETÖ yasa dışı olarak kayda alınan telefon görüşmelerinin montajlanması üzerinden ülkenin kamu önderlerinin

Aynı şekilde FETÖ'ye yakın isimlerden gazeteci Tuncay Opçin de darbe girişiminden yalnızca bir gün önce, **"Biz, size zulmedemezsiniz, bize eziyet edemezsiniz demedik ki. Biz, size, ne yaparsanız yapın yolumuzdan dönmeyeceğiz dedik"** şeklinde bir tweet atmıştır. İlkinden sadece 17 dakika sonra aynı kişi **"Yatakta basıp, şafakta asacaklar"** tweetini eklemiştir.

15 Temmuz'dan önce de Paralel Yapı mensupları Twitter'ı ve diğer sosyal medya ağlarını, hükümete karşı doğruluğu kanıtlanamayan bilgileri yaymak ve hükümete karşı bilinç oluşturmak, kara propaganda yapmak ve algı yönetmek amacıyla etkin bir şekilde kullanmışlardır. Buna örnek olarak vatandaşları galeyana getirmek ve paylaşımlarıyla hükümete karşı şüphe uyandırmak adına paylaşımlar yapan **"Fuatavni"** gösterilebilir.

FETÖ'nün darbe girişiminin başladığı saatlerde, sosyal medyada örgüt kontrolündeki hesaplardan, vatandaşları yönlendirmek amacıyla paylaşımlar yapılmıştır.

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın vatandaşları meydanlara çağırmasının ardından devreye giren Twitter ve Facebook'taki sosyal medya hesapları, halkı sokağa çıkmak yerine evlerinde kalmaya ikna etmeye çalışmıştır.

Darbe girişiminin önündeki en büyük engel olan halkın moralinin bozulması ve milli iradeye desteğinin kaybolması için manipülasyona yönelik paylaşımlara ağırlık verilmiştir. **"Darbecilerin yönetime hakim olduğu ve direnmenin daha fazla kan akmasına sebebiyet vereceği"** şeklindeki paylaşımlarla direnişin akamete uğratılması hedeflenmiştir.

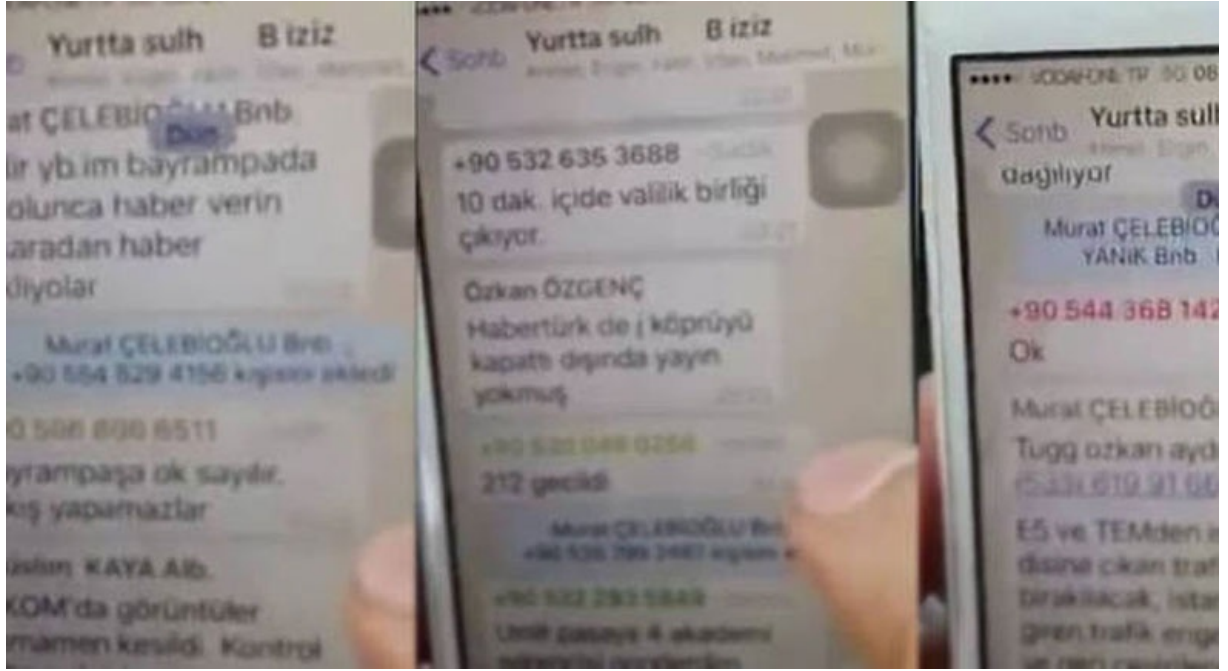
Bir kısım hesaplar üzerinden ise darbe girişimine açıkça destek verilerek, Cumhurbaşkanı Erdoğan başta olmak üzere kalkışma karşısında yer alanlara ağır hakaretler edilmiştir.

Kimi hesaplarda darbecilere daha acımasız olunması telkin edilerek, **"Vurun bunları askerimiz, biraz acımasız olun."** ifadesi kullanılmıştır. Kimileri ise **"Şimdi darbe zamanı. Yetmişti artık."** yazarak darbecilere açıkça destek verilmiştir.

Darbe girişiminin başarısızlığı anlaşılmaya başlanınca da aslında bunun, Cumhurbaşkanı Erdoğan tarafından hazırlanan bir **"tiyatro"** olduğu yönünde paylaşımlara ağırlık verildiği görülmüştür. Bir başka noktada darbe girişiminin FETÖ tarafından gerçekleştirilemeyeceğine dair yapılan vurgulardır. Fetö'ye yakınlığıyla bilinen kişilerce FETÖ liderinin darbe karşıtlığını ifade ettiği ve darbeyi kınadığı videonun başka hesaplardan paylaşımlarıdır. FETÖ'ye yakın hesapların halkı yanlış yönlendirmeye çalışarak Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın Almanya'dan sığınma talebinde bulunduğu yönündeki twitleri ile darbe girişimini engelleyen halkın ve vatansever güvenlik güçlerinin direnişi aşağılanırken, halka kurşun sıkan darbeci askerlere yönelik vatandaşın tepkisi çarpıtılmaya çalışılmıştır.

FETÖ mensubu askerlerin oluşturduğu ve hareketin yönetildiği **"Yurtta Sulh Biziz"** ismiyle oluşturulan Whatsapp grubu oldukça dikkat çekicidir. Dinlenme ya da takibe takılmama gibi özelliklerinin yanında uçtan uca şifreleme özelliğiyle Whatsapp, darbecilerin aralarındaki iletişimi sağladıkları temel uygulama olmuştur. Bu şifrelemeye göre yazışmalara grup dışındakiler tarafından erişilemez ve uygulamanın yüklü olduğu araç (telefon ya da tablet) ele geçirilmeden yazışmalar da elde edilemez. Whatsapp'ta kurulan bu grupta ilk aşamada operasyon mekanizmasının emir komuta zincirini kırdığı görülmüştür. Nitekim grup diyaloglarında Mehmet Murat Çelebioğlu isimli bir binbaşının, rütbe kendisinden yüksek

albaylara emirler verebilmiştir. Diğer bir husus ise bu Whatsapp uygulamasının bir tür “harekat komuta merkezi” gibi kullanılmış olmasıdır. Nitekim burada görevler verilmiş, hatırlatmalar yapılmış ve ortak bir eylem düzeni geliştirilmeye çalışılmıştır. Bu veriler ışığında darbecilere kimlerin destek verip kimlerin güçlük çıkardığı da ifşa olmuştur. Yazışmalar boyunca en can alıcı taraf ise darbe girişiminde bulunan darbecilerin sahip oldukları ve her türlü şiddeti meşru gören yüksek motivasyonlarıdır.

Müslüm KAYA (TC:19256134360) (5413121329) (Albay) altına alındı	: TRT Radyo kontrol
Mustafa KOL (TC:53389232678) (5309747325) (Albay) işbirliği yapıyor.	: Burdaki Polisler
Uzay ŞAHİN (TC:24962412268) (5383979588) (Albay) ortaya aç Zh araç koy polisler geçmesin	: Mürsel köprüyü aç
Muammer AYGAR (TC:60691432528) (5334905583) (Binbaşı)	: Alındı
Mustafa KOL (TC:53389232678) (5309747325) (Albay) bekliyoruz	: Amirleri de gelecek
Muzaffer DÜZENLİ (TC:51919656192) (5422508639) (Yarbay) havaalanında zırhlı araç var mı, yoksa ivedi gönderelim	: Atatürk
Murat YANIK (TC:39247489422) (5534133351) (Binbaşı) HAK K ulaştı . itaat ediyor içeride oturuyorlar	: H.köy acele etsin.
Mehmet Murat ÇELEBİOĞLU (TC:27959517342) (5426421799) (Binbaşı) alınacak helikopter oraya gelecek	: 1 or k kuleliden
Eyyüp GÜRLER (TC:50143366198) (5322935849) (Albay)	: Ordu K alındı mı
Müslüm KAYA (TC:19256134360) (5413121329) (Albay) ediliyor	: TRT TV'ye müdahale
Kadir YILDIZ (TC:15830218266) (5068066511) (Yüzbaşı)	: Tanklar B.paşada
Muammer AYGAR (TC:60691432528) (5334905583) (Binbaşı) kendisini geliyor. Birileri enterne ettim	: 1. Or. K . Kuleliye
Eyyüp GÜRLER (TC:50143366198) (5322935849) (Albay)	: Halen Serbest
Muammer AYGAR (TC:60691432528) (5334905583) (Binbaşı)	: Ok
Müslüm KAYA (TC:19256134360) (5413121329) (Albay) sayıları istiyor. 1. Ordu rapor düzenlerse uygun olur	: Lojistik Destek Üssü
Mustafa KOL (TC:53389232678) (5309747325) (Albay) tamam havalimanına girişler yasaklandı. Çıkışlar serbest	: Atatürk Havalimanı
Uzay ŞAHİN (TC:24962412268) (5383979588) (Albay) birlikleri dahil	: Sayı 20000 Trakya
Ömer KORKUT (TC:11666828952) (5300490266) (Albay)	: Var 3 tnk 4 zma var
Sadık CEBECİ (TC:19090409686) (5326353688) (Albay)	: AKP il teşkilatı yolda
Uzay ŞAHİN (TC:24962412268) (5383979588) (Albay) Serbest	: Geçirmeyin Ateş
Osman AKKAYA (TC:13921146726) (5065015096) (Albay) Göndermek istiyorlarmış tı kayın	: Bayrampaşadan Polis
Kadir YILDIZ (TC:15830218266) (5068066511) (Yüzbaşı)	: Tıkandı

+90 530 314 4745(GENELKURMAY BAŞK. K.KUVVETLERİ KOMUTANL.) : V F

Cemaleddin DOĞAN (TC:39553428122) (5356624230) (Albay) : Bir tane tabur
komutanına kor. K. Müdahale etti. Çıkıyorum diyor. Bu durumda diğerinin komutan vekili bu işi
beceremez. Hiç Çıkamaz

Mehmet Murat ÇELEBİOĞLU (TC:27959517342) (5426421799) (Binbaşı) : Komutanım çıkmasın

Muammer AYGAR (TC:60691432528) (5334905583) (Binbaşı) : Murat faaliyet iptal
mi

Mehmet Murat ÇELEBİOĞLU (TC:27959517342) (5426421799) (Binbaşı) : İptal komutanım

Cemaleddin DOĞAN (TC:39553428122) (5356624230) (Albay) : Bir an önce
yukarılardan asimetrik bir şeyler yapılmalı Yoksa aşağıda problem büyüyebilir.

Muammer AYGAR (TC:60691432528) (5334905583) (Binbaşı) : Ayrılıyorz
??

Cemaleddin DOĞAN (TC:39553428122) (5356624230) (Albay) : Hangi faaliyet
Tümü mü

Mehmet Murat ÇELEBİOĞLU (TC:27959517342) (5426421799) (Binbaşı) : Evet ayrılın
komutanım

Cemaleddin DOĞAN (TC:39553428122) (5356624230) (Albay) : Yani

Mehmet Murat ÇELEBİOĞLU (TC:27959517342) (5426421799) (Binbaşı) : Evet komutanım
faaliyet iptal

Muammer AYGAR (TC:60691432528) (5334905583) (Binbaşı) : Ok

Cemaleddin DOĞAN (TC:39553428122) (5356624230) (Albay) : Kacalim mi

Mehmet Murat ÇELEBİOĞLU (TC:27959517342) (5426421799) (Binbaşı) : Komutanım hayatta
kalın Tercih sizin Biz karar vermedik henüz Ama lokasyonumuzdan ayrıldık Grubu kapatıyorum,
mesajları silin isterseniz

+90 542 642 1799 ayrıldı

Ahmet Zeki GEREHAN (TC:24343790596) (5076284219) (Albay) : Parola
4

+90 542 250 8639 ayrıldı

Müslüm Alb ayrıldı

+90 535 6624230 ayrıldı

+90 533 594 9911 ayrıldı

+90 505221 7352 ayrıldı

Fatih Sönmez ayrıldı

+90 506 689 6056 ayrıldı

+90 545 714 9759 ayrıldı

Darbe girişimi gecesinde olay yerlerinden aktarılan her bir görüntü ve mesaj, anlık yayın yapan sistemler dışında belli başlı bazı *“sanal gruplar”* tarafından da kontrollü ve amaçlı bir şekilde paylaşılmış ve bu paylaşımlar milletin ortak eylem geliştirmesine zemin hazırlamıştır. Bu grupların başında, daha önce darbecilerin kullanımı bağlamında incelenen Whatsapp grupları gelmektedir. Sosyal dayanışma ya da ortak hobi gruplarını andıran bu sanal topluluklar, sayı sınırlaması olmaksızın ortak referans çerçevesinde bir araya gelen kişilerden oluşmaktadır. Başka bir deyişle Whatsapp grupları ortak amaçlı kullanıcıların tesadüfi olmayan sistematik birlikteliğini ifade etmektedir.

2.5.5.3. Darbe Girişiminin Sosyal Medyaya Yansıyan Sahte Haberleri

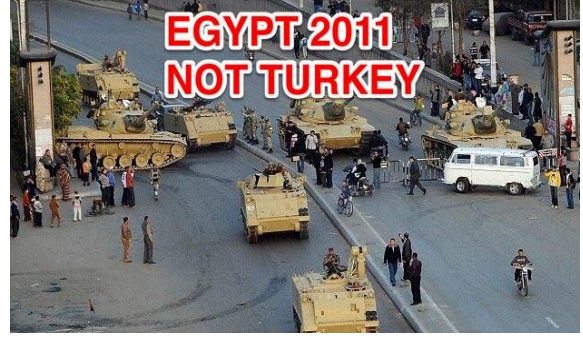
15 Temmuz gecesi Türkiye’de herkesi şaşkına döndüren olaylar gerçekleşmiştir. TSK içindeki bir gurubun İstanbul’daki iki köprüyü trafiğe kapaması ile başlayan süreç, sabaha karşı Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan’ın halkı sokağa, Milli İradeye sahip çıkmasını istemesiyle başka bir boyuta atlamıştır.

Sosyal medyada da fazlasıyla yankı bulan olaylar zincirinde doğal olarak gerçek dışı haberler de halkın darbeye karşı göstermiş olduğu destantı direnişi kırmak ve Türkiye’yi kaosa sürükleme çabasıyla darbeciler ve destekçileri tarafından kullanılmıştır.

Sosyal medyada darbe girişimi sürecine dair üretilen birçok yalan haber ve bağlamından koparılmış asılsız fotoğraflar da FETÖ’cü darbeyi püskürten halkın duruşuna gölge düşürmeye çalışan unsurlar olmuştur. Halkı korku, panik ve kaos ortamına sürüklemek amacıyla provokatif paylaşımlarda bulunan sosyal medya hesaplarına yönelik tedbirler almaya çalışan emniyet güçlerine rağmen,⁵ örneğin 2006 yılına ait olduğu belirtilen askeri bir araç kaza görüntüsü *“boğazı kesilen Türk askeri”* olarak yayılmıştır.

Benzer şekilde Kore, Mısır ve Fas'a ait bazı fotoğraflar da manipülatif bilginin üretilmesi amacıyla sosyal medyada kullanılmıştır.

Batı medyası, Fetullahçı Terör Örgütü'nün (FETÖ) kanlı darbe girişimiyle Türkiye'de Milli İradeyi tehdit etmesini görmezden gelmiş ve darbeyi önemsizleştirmeye çalışmıştır. 15 Temmuz'daki FETÖ'nün darbe girişiminin başarısızlıkla sonuçlanmasının ardından Batı medyasında olay gününe ait sıcak çatışma haberleri yerine, Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ı ve hükümeti hedef alan "*otoriterleşme tehlikesi*" ithamlarına gündemine taşımıştır.

2.5.5.4. Batı Basınında 15 Temmuz Değerlendirmesi

ABD'li New York Times gazetesi ise işi hakaret boyutuna vardırılmış. Gazete FETÖ'nün darbe girişimiyle ilgili yaptığı haberi sosyal medya hesabından, "*Erdoğan'ın destekçileri koyundur ve o ne derse takip edeceklerdir*" şeklinde alçak ifadelerle Türk halkına hakarete bulunmuştur.

New York Times'ta Tim Arango ve Ceylan Yeğinsu imzalı *"Erdoğan darbe girişimiyle baş etti ama Türkiye'nin kaderi hala belirsiz"* başlıklı makalede ise *"Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın sokağa çıkan İslamcılarla darbe girişimini önlediği ancak bundan sonraki süreci kendisine muhalif olanları bertaraf etmek için kullanacağı"* iddiasına yer vermiş, Türkiye'den her kesim ve siyasi partiden halkın darbeye direndiğini görmezden gelmiştir.

İngiliz kamu yayım kuruluşu BBC İngiliz basını da Türkiye'de yaşanan darbe girişimini ilk andan itibaren bir demokrasi tartışmasının parçasıymış gibi sunmayı seçmiştir. İngiliz basını aynı zamanda darbenin Fetullah Gülen ile bağlantısını da önemsizleştirmeye yönelik yayınlarını sürdürmüştür.

Darbe girişiminin engellendiğinin anlaşıldığı saatlerde bile BBC, girişim başarıya ulaşmış gibi haber vermeye devam etmiş, *"Darbeye nasıl gelindi?"* başlığı altında Türkiye'de son birkaç yılda yapılan siyasi tartışmaları listelemiştir. İngiliz televizyonu bu yaklaşımıyla, askeri darbe girişimini *"doğal siyasi bir sonuç"* gibi sunmak olmuştur.

İngiliz basının *"liberal demokrat"* bilinen gazetesi Guardian Türkiye'de seçimle gelmiş hükümete ve cumhurbaşkanına karşı darbe girişimi bir "ayrıntı" niteliğinde değerlendirmiştir.. Guardian da BBC gibi Gülen cemaati bağlantılı kadrolara yönelik operasyonları *"tasfiye"* diye nitelendirmiştir.

BATI MEDYASI TELAŞTA

Batı medyası, Fetullahçı Terör Örgütü'nün (FETÖ) kanlı darbe girişimiyle Türkiye demokrasisini tehdit etmesini görmezden gelirken, darbeyi önemsizleştirmeye çalışıyor

■ Darbecilere ve destekçilerine yönelik tedbirleri Türkiye'de "iktidarın otoriterleşme fırsatı" şeklinde yansıtıyor

■ Yabancı basın darbenin Fetullah Gülen ile bağlantısını önemsizleştirmeye yönelmesi dikkati çekiyor

Fox News, başarısız darbe girişimini **Türkiye'nin "İslamlaşma"sının engellenmesinde son umut** olarak yansıtı

the guardian

The Guardian gazetesi, **darbe girişimi sonrasında kanlı ve baskıcı olacağını** iddia etti

The New York Times

New York Times gazetesi, Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın bundan sonraki süreci kendisine **muhalif olanları bertaraf etmek için kullanacağını** öne sürdü

Foreign Policy'de yazar **Michael Rubin, "Erdoğan'ın kendinden başka suçlayacağı kimse yok"** ifadeleriyle darbeye haklı gerekçeler aradı

"Darbe girişimi sonrası kanlı ve baskıcı olacak" şeklinde manşet yapan İngiliz Guardian gazetesi, darbe sonrası dönemde hukukun üstünlüğünün kaybolacağını iddia etmiştir. Makalede ayrıca hükümet yanlılarının Erdoğan karşıtı ve hükümet karşıtı gördüğü herkese "gaddarca" saldırdığı öne sürerek darbe girişimcilerinin sivillere karşı kanlı kalkışması bir kenara bırakılmıştır.

The Times gazetesi darbeye karşı koyan vatandaşları "*Erdoğan yandaşları*" diye nitelendirmeyi seçmiştir. The Times, manşetten verdiği haberde darbe girişimini bir yana bırakarak Cumhurbaşkanı Erdoğan'ı "*mutlak güce giden yolu açmakla*" itham etmiştir. Gazetenin haberinde "*Türk askeriyesi Erdoğan'a karşı son güçlü muhalefet mevzisiydi*" diyerek, darbe girişimini meşrulaştırma çabasına girmiştir.

Financial Times'ın, adını vermediği bir Türk vatandaşının, darbe karşıtlarından korktuğu için "*Etiler'den dışarı çıkmak istemediğini*" aktarması da dikkati çekmektedir.

İngiliz Independent gazetesi, "*Türkiye'de darbe: Komplote teoristleri, darbe girişiminin Erdoğan tarafından tasarlandığını iddia etti*" başlıklı bir haber yayımlamıştır.

Amerikan Fox News'in internet sitesinde Ralph Peters imzalı "*Türkiye'nin son umudu da öldü*" başlıklı makalesinde, darbenin Türkiye'deki İslamcılışmayı durdurmak için son

umut olduğu, batılı liderler her ne kadar darbe girişimini kınamak için uğraşsalar da kazanacakları tek şeyin "*Avrupa'nın kapılarına dayanmış zehirli bir İslam rejimi*" olacağı öne sürmüştür.

İngiliz Daily Telegraph gazetesi, "*Türkiye'de darbe girişimi*" adıyla duyurduğu haberinde, dünya liderlerinin Cumhurbaşkanı Erdoğan'ı darbe girişimini baskı kurmak için bahane olarak kullanmaması konusunda uyardığı savunmuştur.

Londra merkezli haftalık Economist dergisi de "*Türkiye'nin başarısız darbe girişimi Cumhurbaşkanı daha fazla güç için imkan verdi*" başlığıyla yayımladığı makalesinde, darbenin başarısız olmasıyla birlikte Erdoğan'ın otoritesini artırmak için bir fırsat yakaladığı iddiasında bulunmuştur.

2.5.5.5. FETÖ/PDY'nin 15 Temmuz Darbe Girişimi Sonrası Kapatılan Medya Organları

Haber Ajansları

Cihan Haber Ajansı, Muhabir Haber Ajansı, Sem Haber Ajansı

Televizyonlar

Barış TV, Bugün TV, Can Erzincan TV, Dünya TV, Hira TV, Irmak TV, Kanal 124, Kanal Türk, MC TV, Mehtap TV, Merkür TV, Samanyolu Haber, Samanyolu TV, SRT Televizyonu, Tuna Shopping TV, Yumurcak TV.

Radyolar

Aksaray Mavi Radyo, Mavi Radyo, Berfin FM, Burç FM, Cihan Radyo, Dünya Radyo, Esra Radyo, Haber Radyo Ege, Herkül FM, Jest FM, Kanal Türk Radyo, Radyo 59, Radyo Aile Rehberi, Radyop Bamteli, Radyo Cihan, Radyo Fıkıh, Radyo Küre, Radyo Mehtap, Radyo Nur, Radyo Şimşek, Samanyolu Haber Radyosu, Umut FM, Yağmur FM.

Gazeteler

Adana Haber Gazetesi, Adana Medya Gazetesi, Akdeniz Türk, Şuhut'un Sesi Gazetesi, Kurtuluş Gazetesi, Lider Gazetesi, İşçehisar Durum Gazetesi, Türkeli Gazetesi, Antalya

Gazetesi, Yerel Bakış, Nazar, Batman Gazetesi, Batman Postası, Batman Durum, Bingöl Olay, İrade, İskenderun Olay Gazetesi, Ekonomi, Ege'den Son Söz Gazetesi, Demokrat Gebze, Kocaeli Manşet, Bizim Kocaeli, Haber Kütahya Gazetesi, Gediz Gazetesi, Zafer Gazetesi, Hisar Gazetesi, Turgutlu Havadis Gazetesi, Milas Feza Gazetesi, Türkiye'den Yeni Yıldız Gazetesi, Yeni Yıldız Gazetesi, Hakikat Gazetesi, Urfa Haber Ajansı Gazetesi, Ajans 11 Gazetesi, Yeni Emek, Banaz Postası, Son Nokta, Mekür Haber, Millet, Bugün, Meydan, Özgür Düşünce, Taraf, Zaman, Today's Zaman.

Dergiler

Akademik Araştırmalar Dergisi, Aksiyon, Asya Pasifik, Bisiklet Çocuk, Diyalog Avrasya, Ekolife, Ekoloji, Funtain, Gonca, Gül Yaprağı, Nokta, Sızıntı, Yağmur, Yeni Ümit, Zirve Dergisi.

Yayınevi ve Dağıtım Kanalları

Altın Burç Yayınları, Burak Basın Yayın Dağıtım, Define Yayınları Dolunay Eğitim Yayın Dağıtım, Giresun Basın Yayın Dağıtım, Gonca, Gülyurdu, GYV, Işık Akademi, Işık Özel Eğitim Yayınları, İklim Basın Yayın Pazarlama, Kaydırak Yayınları, Kaynak Yayınları, Kervan Basın Yayıncılık, Kuşak Yayınları, Muştu Yayıncılık, Nil Yayınları, Rehber Yayınları, Sürat Basın Yayın Reklamcılık ve Eğitim Araçları, Sütün Yayınları Şahdamar Yayınları, Ufuk Basın Yayın Haber Ajans Pazarlama, Ufuk Yayınları, Waşanxaneya Nil, Yay Basın Dağıtım, Yeni Akademi, Yitik Hazine, Zambak Basın Yayım.

Sonuç olarak medya ve iletişim teknolojileri gün geçtikçe daha fazla kişiselleşmekte, araçlar birer kişisel mülkiyet ve özgürlük unsuru olarak tanımlanmaktadır. Akıllı cep telefonu uygulamaları ve sosyal medya siteleri gibi internet temelli yazılımlar gündelik yaşamın her köşesine hatta bireylerin ceplerine kadar erişmektedir. Başka bir ifadeyle kamu her an kullanıma hazır bir kaynaktan devamlı olarak beslenmektedir. Ne var ki iletişim teknolojilerinin merkeziyetçi olmayan ve kontrolsüz dağıtımı, aynı zamanda kamusal bilgilendirme ve haberciliğin en esaslı açmazlarından birini oluşturmaktadır. Yanlış kullanıma da açık olan bu açmaz, özgürlük ve sansür sarmalında netliğe kavuşturulmayı beklemektedir. Malumat akışının ışık hızında gerçekleştiği bir zaman ve zeminde güvenilir ve doğru bilgiyi üretmeye çalışırken, aynı zamanda asılsız ve manipülatif paylaşımları da kontrol altında

tutmak, bundan sonraki süreçte tasarlanacak milli medya iletişim politikalarının önündeki en esaslı güçlük olarak çözülmeyi beklemektedir.

2.5.6. Örgüt Lideri Fethullah Gülen'in İadesi Girişimi

FETÖ/PDY Lideri Fetullah Gülen'in geçici olarak tutuklanması ve ülkemize iadesine büyük önem atfedilmektedir. Bu çerçevede, konuya ilişkin olarak hazırlanan evrak Dışişleri Bakanlığı aracılığıyla ABD makamlarına zamanında iletilmiştir. Konu hakkında ABD makamları nezdinde her düzeyde yoğun girişimler sürmektedir.

2.5.7. FETÖ/PDY'nin Yurtdışındaki Gücünün Azaltılmasına Yönelik Olarak Alınan Tedbirler

FETÖ/PDY'nin yurtdışındaki etkinliğinin azaltılması ve yok edilmesi amacına matuf olarak ilgili kurumlarımızca 15 Temmuz darbe girişimi öncesinde başlayan çalışma ve girişimler, hain kalkışmanın akabinde artarak sürdürülmektedir. Bu bağlamda yürütülen çalışmalar;

-FETÖ/PDY'nin bu ülkelerdeki kuruluşlarıyla ve faaliyetleriyle mücadele;

-Anılan örgütün faaliyetleri hakkında bulunulan ülkede idari makamların ve kamuoyunun bilgilendirmesi biçiminde sınıflandırılabilir.

2.5.7.1. FETÖ/PDY'nin Yurtdışındaki Dernek, Vakıf, Şirket, Lobi vb. Adı Altında Yürüttüğü Faaliyetlere Karşı Yürütülen Mücadele

15 Temmuz darbe teşebbüsünün ardından, FETÖ'nün gerçek yüzü Türk toplumu açısından tüm açıklığıyla ortaya çıkmıştır. FETÖ'ye mücadele konusunda güçlü bir ulusal konsensüs oluşmuştur. Bu doğrultuda atılmakta olan adımlar, FETÖ'nün Türkiye'deki örgütlenmesini çökertmektedir. Örgütün devletimizi içeriden vurma kapasitesi büyük oranda yok edilmiştir. Türkiye'deki mali kaynakları da kurutulmaktadır.

Ancak, ülkemizin, eşine evvelce rastlanmamış genişlikte küresel bağlantıları bulunan bir örgütle mücadele ettiği bir gerçektir.

Bakanlığımıza ulaşan bilgiler, FETÖ'nün 160'a yakın ülkede mevcut olduğunu, 800'e yakın okul ve üniversite, 100'e yakın öğrenci yurdu, 1000'den STK/vakıf/dernek, 200'den

fazla yazılı ve görsel medya, 500'den fazla şirketten oluşan devasa bir ağ üzerinden faaliyet gösterdiğini ortaya koymaktadır.

Bu küresel ağ içerisinde sadece yönetici konumunda bulunan şahıslar dikkate alındığında örgüt üyelerinin sayıları 3.000'i geçmektedir. FETÖ okullarındaki öğretmenler ve aileleri, FETÖ iltisaklı diğer oluşumlarda görev alanlar, aileleri, FETÖ okullarından mezun olmuş öğrenciler hesaba katıldığında, yurtdışında FETÖ'yle iltisaklı olup sayıları onbinlerle ifade edilebilecek bir grubun mevcudiyetinden bahsetmek mümkündür.

2.5.7.2. Dışişleri Bakanlığı ve Dış Temsilciliklerimiz Tarafından Gerçekleştirilen Bilgilendirme Çalışmaları

Dışişleri Bakanlığımız ve Dış Temsilciliklerimiz, 15 Temmuz'daki hain kalkışmanın arkasında FETÖ olduğunu vurgulayarak, mücadelemize destek taleplerimizi 15 Temmuz gece yarısından itibaren en güçlü biçimde vurgulamaya başlamışlardır.

15 Temmuz gecesinden itibaren, uluslararası kamuoyu nezdinde Cumhuriyet tarihimizin en yoğun bilgilendirme çabalarından birini sürdürmekte olduğumuz söylenebilir. Dışişleri Bakanlığının mesaisinin çok ağırlıklı bir bölümü FETÖ/PDY'yle mücadele konusuna hasredilmiş durumdadır.

15 Temmuz sonrası yurtdışında ve ülkemizde gerçekleşen tüm üst düzey ziyaretlerde, Cumhurbaşkanı, Başbakan ve Dışişleri Bakanı düzeyindeki muhataplarımızla yapılan görüşmelerin ana gündemini 15 Temmuz darbe teşebbüsü ve FETÖ/PDY oluşturmuştur. Çin'de gerçekleştirilen G-20 zirvesi, Strazburg'daki Avrupa Konseyi toplantısı, New York'ta BM Genel Kurul toplantıları, AKPM ve NATO-PA başta olmak üzere çok taraflı platformlarda da yabancı muhataplarımız en geniş biçimde bilgilendirilmişlerdir.

Darbe girişiminin yapıldığı saatlerden itibaren bugüne kadar tüm Dış Temsilciliklerimiz aralıksız olarak her gün üst düzeyli resmi girişimlere ilaveten basın, STK'lar, düşünce kuruluşlarına yönelik mülakatlar, toplantılar yapmakta, makaleler yayınlamakta, Türk toplumunu bilgilendirmeye yönelik etkinlikler düzenlemekte ve buldukları ülkelerdeki FETÖ/PDY yapılanması hakkında ayrıntılı haritalandırma çabalarını sürdürmektedirler. Yurtdışındaki temsilciliklerimiz 24 Kasım 2016 tarihi itibarıyla Cumhurbaşkanı düzeyinde 70, Başbakan seviyesinde 92, Bakan seviyesinde 682, Milletvekili düzeyine 1522, diğer üst düzey yetkililerle 6362 adet olmak üzere, toplam 8728 resmi

girişimde bulunmuşlardır. Bu dönem zarfında dış temsilciliklerimizin yazılı ve görsel basınla gerçekleştirdiği mülakat sayısı 2.318; basın toplantısı sayısı 241; yayınlanan makale ya da mektup sayısı ise 500'dür.

Dışişleri Bakanı Sayın Çavuşoğlu, 120'yi aşkın mevkidaşıyla ağırlıklı olarak FETÖ/PDY konusunda yüz yüze veya telefon görüşmeleri yapmıştır.

FETÖ/PDY ile mücadele, yurtdışında dış temsilciliklerimizce yürütüldüğü gibi, ülkemizdeki yabancı muhataplar da bu konuda düzenli olarak bilgilendirilmektedir. Bu çerçevede, Dışişleri Bakanlığı merkez teşkilatınca Ankara'daki yabancı temsilciliklere yönelik 3 ayrı brifing düzenlenmiştir.

Ayrıca, "www.15.07.gov.tr" adresli web sayfası yakında temsilciliklerimizin önerileri doğrultusunda zenginleştirilmekte olup, yakında açılacaktır.

Bu yolda kurumlar arası ortak çalışmalar da yürütülmektedir. Örneğin, farklı coğrafyalardan Başbakanlık Basın Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü tarafından davet edilen basın mensuplarına Dışişleri Bakanlığınca FETÖ konusunda bilgilendirme brifingleri verilmektedir.

2.5.7.3. Yurtdışında FETÖ'yle Mücadele Bağlamında Yürütülen Faaliyetler ve Alınmaya Başlanan Sonuçlar

Yurtdışındaki FETÖ yapılanmasıyla mücadele bağlamında Bakanlığımızın önceliklerinden biri, FETÖ'nün yurtdışındaki yapılanmasının sağlıklı bir haritasının oluşturulması ve bu haritanın süreç içerisindeki değişiminin takip edilmesidir. Bu doğrultuda, Dışişleri Bakanlığımız, ilgili makamlarımızla yakın eşgüdüm içerisinde hareket etmektedir.

Diğer taraftan çabalarımız, FETÖ/PDY bağlantılı okulların kapatılması veya devredilmesi, vakıf ve derneklerin faaliyetlerine izin verilmemesi, iltisaklı şahısların yurtdışında hareket alanı bulmalarının ve adaletten kaçmalarının engellenmesi, finans kaynaklarının kurutulması alanlarında yoğunlaşmaktadır.

Ayrıca, bu terör yapılarının Türk, Türkiye isimleri ve Türk bayrağımızı kullanmalarına müsaade edilmemesi amacıyla girişimlerimiz sürdürülmektedir.

6415 sayılı Terörizmin Finansmanının Önlenmesi Hakkında Kanun uyarınca Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı Anayasal Düzene Karşı İşlenen Suçlar Soruşturma Bürosu'nun Maliye Bakanlığı Mali Suçları Araştırma Kurulu Başkanlığına ilettiği yazıya istinaden çıkarılan 21.12.2015 tarihli Bakanlar Kurulu kararıyla, PDY iltisaklı şahısların yurtdışındaki malvarlıklarının dondurulması talebimiz, Büyükelçiliklerimizce bazı yabancı ülkelerdeki ilgili makamlara iletilmiş olup, konu yakından takip edilmektedir.

Ülkemizin girişimleri sonucunda, İslam İşbirliği Teşkilatı 19 Ekim 2016'da tarihi bir karar alarak FETÖ'yü terör örgütü ilan etmiştir. Bu örgütün Türkiye'nin, İslam ülkelerinin ve diğerlerinin kamu düzenine, güvenlik ve istikrarına yönelik tehdit oluşturduğu kayıt altına alınmıştır. Ayrıca, üye devletler FETÖ'ye karşı gerekli her türlü tedbiri almaya ve bu yönde ülkemizle işbirliği yapmaya davet edilmiştir.

Ayrıca, 12-13 Ekim tarihlerinde Riyad'da düzenlenen Körfez İşbirliği Teşkilatı Bakanlar Toplantısının ardından yayımlanan ortak bildiriye, Türkiye'nin çabalarıyla gündeme alınan FETÖ gibi yapılardan kaynaklanan terörizmin yeni biçimlerine karşı koyma konusundaki kararlılık teyit edilerek bu örgütün terörist niteliği ortaya konulmuştur.

Öte yandan, KKTC, FETÖ'yü terör örgütü olarak ilan etmiştir.

Son olarak, 28 Kasım-1 Aralık 2016 tarihlerinde Kamboçya'nın Siem Reap şehrinde düzenlenen Asya Parlamenterler Asamblesi (APA) Toplantısı Bildirisine, FETÖ'nün bir terör örgütü olduğunu, sözkonusu terör örgütüyle mücadelesinde ülkemizle tam dayanışma içerisinde bulunduğunu vurgulayan ve APA üyesi ülkelerin sözkonusu terör örgütüne karşı gereken önlemleri almaları çağrısının yapıldığı bir paragrafın eklenmesi sağlanmıştır.

2.5.7.4. 15 Temmuz Darbe Girişimi Sonrasında FETÖ'nün Yurtdışındaki Faaliyetlerinde İzlenen Değişim, Nispeten Güçlü Olduğu ve Etkinliğinin Azaldığı Bölgeler

FETÖ'nün yurtdışı yapılanması, esasen 17/25 Aralık teşebbüsünden sonra ısrarla sürdürülen girişimlerin etkisiyle değişimden geçmeye başlamış idi.

15 Temmuz sonrasında ise, örgütün yurtdışı yapılanmasının ciddi bir darbe aldığı söylemek mümkündür. Gerek çabalarımız neticesinde sağlanan somut adımlar, gerek

FETÖ'nün buna karşı geliştirmekte olduğu yeni taktikler nedeniyle, FETÖ oluşumlarının haritası değişmektedir.

Bu çerçevede, isimleri açığa çıkan FETÖ unsurları Türkiye'nin ve ilgili ülke makamlarının takibinden kurtulmak için yer değiştirmekte, bir kısmı Türkiye'ye sınırdışı edilmekte, okullar ve dernekler kapanmakta veya devredilmektedir.

FETÖ iltisaklı şirketlerin iş yapabilme kapasiteleri ciddi oranda azalmış durumdadır. FETÖ iltisaklı olma keyfiyetinin, bu unsurlar bakımından ciddi bir yük oluşturduğu bir döneme girilmiştir. Dolayısıyla, evvelce bu bağlantılarını ortaya koymaktan çekinmeyen FETÖ unsurları, şimdi bu bağlantılarını gizlemeye çalışmaktadırlar.

Bu çerçevede, okul, dernek vs. isimleri değiştirilmekte, FETÖ şirketlerinin yönetim kurullarında değişikliğe gidilmekte, web siteleri kapatılmakta veya FETÖ/Gülen bağlantılı olduklarını ortaya koyan unsurlardan arındırmaya çalışılmaktadır.

Diğer taraftan, FETÖ unsurlarının, başta ABD ve Avrupa ülkeleri olmak üzere yerleştikleri tüm ülkelerde etkin PR/lobi/nüfuz mekanizmaları oluşturdukları, siyasi elitlere ve medyaya ulaşabildikleri ve bu araçları etkileri giderek azalmakla birlikte halen kullanabildikleri gözlenmektedir.

15 Temmuz sonrasında, FETÖ, elindeki tüm PR imkanlarını kullanarak Batı kamuoylarında bir yandan Türkiye'yi karalamaya, diğer taraftan kendisini “radikal İslam'a ve otoriterleşmeye karşı çıkan ve Batı'yla birlikte çalışmaya hazır, barışçıl bir hareket” olarak pazarlamaya yönelttiği görülmektedir.

Ayrıca, FETÖ'nün yabancı ülkelerde yaşama alanını muhafaza edebilmek amacıyla, rüşvet, iltimas ve usulsüzlüklere de başvurduğu gözlenmektedir.

Örgütün Afrika'da ve Orta Asya'da yaygın ağlar kurmuş olduğu bazı ülkelerde gücünü konsolide etmeye devam ettiği söylenebilecektir.

FETÖ'ye mücadele uzun soluklu olacağı cihetle, her bir ülkedeki durum zamanla değişecek, yeni şekiller alabilecektir.

2.6. DARBE GİRİŞİMİNİN ETKİLERİ

2.6.1. Darbe Girişiminin Yargı ve Hukuk Sistemi Üzerindeki Etkileri

15 Temmuz darbe girişimi, milli savunma, ekonomi, siyaset, bürokrasi başta olmak üzere ülkemizin tümü üzerine etkili olmuştur. En çok etkilenen alanların başında yargı ve hukuk sistemimiz gelmektedir. FETÖ/PDY'nin özellikle ele geçirmek istediği ve bu nedenle uzun yıllara yayılan süreçte adım adım sızdığı kamusal alanlardan birisi olması nedeniyle yargı bürokrasisinde ve darbe girişimine karşı etkili tedbirler alınabilmesi için KHK'lar kapsamında gerçekleştirilen mevzuat değişikliklerinden mütevellit olarak hukuk sistemimizde bu etkinin yoğun olması gayet tabii olup işbu raporda özellikle bu hususlara değinilmesi zaruri görülmüştür.

1. KHK'lar ile alınan tedbirler kapsamında değiştirilen mevzuat hükümleri ve soruşturma usulleri,

Her ne kadar olağanüstü hal kapsamında alınan tedbirler başlığında bu hususa değinilmiş ise de konunun daha iyi anlaşılabilmesi için kısa olarak tekrarında fayda görülmüş ve buraya derç edilmiştir.

667 sayılı KHK kapsamında; Türk Ceza Kanununda yer alan devletin güvenliğine, anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine, milli savunmaya ve devlet sırlarına Karşı suçlar, Terörle Mücadele Kanunu kapsamına giren suçlar ve toplu işlenen suçlar bakımından, olağanüstü halin devamı süresince;

- Gözaltı süresinin üst sınırı otuz güne çıkarıldığı,
- Yürütülen soruşturmalar kapsamında görev ve unvan ayrımı yapılmaksızın kamu görevlileri de dâhil olmak üzere bütün şüpheli, mağdur ve tanık ifadelerinin adli kolluk görevlileri tarafından da alınabileceği,
- Yürütülen soruşturma ve kovuşturmalarda,
 - İfade alma ve sorgu sırasında veya duruşmada en çok üç avukatın hazır bulunabileceği,
 - Ceza mahkemelerinde duruşmanın başlamasından önce iddianame veya iddianame yerine geçen belgenin okunabileceği gibi özetlenerek de anlatılabileceği;

- Tutukluluğun incelenmesi, tutukluluğa itiraz ve tahliye taleplerinin dosya üzerinden karara bağlanabileceği;
- Hâkim veya mahkemenin uygun gördüğü durumlarda aynı anda görüntülü ve sesli iletişim tekniğinin kullanılması suretiyle şüpheli veya sanığın sorgusunun yapılabileceği yahut duruşmalara katılmasına karar verilebileceği,
- 667 sayılı Kanun Hükmünde Kararname kapsamında alınan kararlar ve yapılan işlemler nedeniyle açılan davalarda terörle mücadelenin sekteye uğramaması açısından yürütmenin durdurulmasına karar verilemeyeceği,

hususları düzenlenmiştir.

668 sayılı KHK hükümlerine göre; olağanüstü hal süresiyle sınırlı olmak kaydıyla, olağanüstü hal kapsamında Devletin güvenliğine, anayasal düzene, milli savunmaya ve devlet sırlarına karşı suçlar ile terör suçları ve toplu işlenen suçlar nedeniyle gözaltında bulunan ve tutuklanan şüpheli sayısının fazlalığı, soruşturmanın çok yönlü ve ülke çapında yürütülmesi ve milli güvenliğe yönelik tehditlerin en aza indirgenmesi bakımından bir kısım tedbirler alınmıştır. Bu kapsamda;

-Gecikmesinde sakınca bulunan hallerde Cumhuriyet savcısı tarafından doğrudan yakalama emri verilebileceği düzenlenmiş, yakalama emirleri üzerine yakalanan kişiler için azami 30 günlük gözaltı süresi öngörülmüştür.

-Soruşturmaların sonuçsuz kalmasını sağlamak amacıyla yurt içi veya yurt dışında saklanan kişilerin, soruşturma evresinde kaçak sayılacağı düzenlenmiştir.

-Tutuklama kararlarına itirazın azami on gün, tahliye taleplerinin ise azami 30 günlük süreler zarfında değerlendirilmesi zorunluluğu getirilmiştir.

- Gecikmesinde sakınca bulunan hallerde konutta, işyerinde ve kamuya açık olmayan kapalı alanlarda Cumhuriyet savcısının yazılı emriyle arama yapılabilmesi öngörülmüş, Cumhuriyet savcısının kararı ile el koyma işlemi yapılmış ise en geç 5 günlük süre zarfında el koyma işleminin hâkim onayına sunulması zorunlu tutulmuştur.

-Askeri mahallerde hâkim veya gecikmesinde sakınca bulunan hallerde Cumhuriyet savcısının emriyle Cumhuriyet savcısının katılımı aranmaksızın ve asker kişiler haricindeki

sivil kolluk makamları tarafından arama ve el koyma işlemleri gerçekleştirilmesi olanağı getirilmiştir.

-El konulan belgeleri inceleme yetkisi genişletilmiş ve kolluk makamlarınca da inceleme yapılabileceği belirtilmiştir.

-Şüpheli veya sanığın milli güvenlik açısından tehdit oluşturabilecek haberleşmesi ile terör faaliyetlerini engellemek amacıyla ve bu amaçla sınırlı olarak yakınları ile yaptıkları görüşmelere ilişkin belgelere el konulabilecektir.

-Terör örgütlerinin finansmanında kullanıldığı veya terör suçu kapsamında elde edildiği hususunda kuvvetli şüphe bulunan durumlarda BDDK, SPK, MASAK vb. kurumlardan rapor beklenmeksizin el koyma işlemi gecikmesinde sakınca bulunan hallerde Cumhuriyet savcısı, diğer hallerde hâkim veya mahkeme tarafından gerçekleştirilebilecektir.

-Avukat kişilerin bürolarında yapılacak aramalarda Cumhuriyet savcısının katılımına gerek görülmemiştir. Bu yerlerde hâkim kararı yanında gecikmesinde sakınca bulunan hallerde Cumhuriyet savcısı tarafından da arama yapılabilmesine olanak sağlanmıştır.

-Bilgisayar ve kütüklerinde arama ve iletişimin tespiti, teknik araçlarla izleme, gizli soruşturmacı görevlendirme gecikmesinde sakınca bulunan hallerde Cumhuriyet savcısı kararıyla yapılabilecek ancak bu karar 5 gün içerisinde görevli hâkim onayına sunulmak zorundadır. Karar onaya sunulmadığı ya da hâkim tarafından karar onaylanmadığı durumda tedbir kendiliğinden kalkacak ve elde edilen deliller hükme esas teşkil edemeyecektir.

-Milli güvenlik ve soruşturmaların selameti bakımından Cumhuriyet Savcısı tarafından müdafinin soruşturma dosyasını inceleme veya şüpheli ile görüşme yetkisi kısıtlanabilecektir. Ancak, bu süre zarfında ifade alınması yasaklanarak savunma hakkı korunmuştur.

-Son olarak delillerin teyidi bakımından zorunlu görülen hâllerde, tutuklu veya hükümlüler hâkim kararı ile geçici sürelerle ceza infaz kurumundan alınabilecektir.

Olağanüstü hal süresince yayımlanan kanun hükmünde kararnameler kapsamında alınan kararlar ve yapılan işlemler nedeniyle açılan davalarda yürütmenin durdurulması kararı verilemeyeceği hükme bağlanmıştır.

670 sayılı KHK çerçevesinde, Olağanüstü hal süresiyle sınırlı olarak;

- Terör örgütlerine veya Milli Güvenlik Kurulunca Devletin milli güvenliğine karşı faaliyette bulunduğu karar verilen yapı, oluşum veya gruplara üyeliği, mensubiyeti veya iltisakı yahut bunlarla irtibatı olduğu değerlendirilen kişi, kurum ve kuruluşlar ile ilgili olarak 5549 sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanunun “yapılmaya teşebbüs edilen ya da hâlihazırda devam eden işlemleri, işleme konu malvarlığının aklama veya terörün finansmanı suçu ile ilişkili olduğuna dair şüphe bulunması üzerine; Başkanlıkça şüpheyi teyit etmek, işlemi analiz etmek ya da gerekli görüldüğünde analiz sonuçlarını yetkili makamlara intikal ettirmek amacıyla yedi iş günü süreyle askıya almaya veya bu işlemlerin aynı süreyle gerçekleşmesine izin vermemeye” şeklindeki hükmündeki 7 günlük sürenin otuz işgünü olarak uygulanacağı,

- TCK'nın Devletin Güvenliğine, Anayasal Düzene ve Bu Düzenin İşleyişine, Milli Savunmaya ve Devlet Sırlarına Karşı Suçlar ile 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu kapsamına giren suçlarla sınırlı olarak, terör örgütlerinin yapısı ve oluşumunun sağlıklı bir şekilde tespiti ve yürütülecek soruşturma ve kovuşturma işlemlerinin hızlandırılması bakımından, şüphelinin aynı olayla ilgili olarak Cumhuriyet savcısı veya Cumhuriyet savcısının yazılı emri üzerine kolluk tarafından yeniden ifadesinin alınabileceği,

Düzenlenmiştir.

671 sayılı KHK muvacehesinde; Terörle Mücadele Kanununa 20 nci maddesinden sonra gelmek üzere eklenen madde ile TCK'da yer alan Devletin Güvenliğine Karşı Suçlar, Anayasal Düzene ve Bu Düzenin İşleyişine Karşı Suçlar, Milli Savunmaya Karşı Suçlar, Devlet Sırlarına Karşı Suçlar ve Casusluk ile 3713 sayılı TMK kapsamına giren suçlar nedeniyle gerçek veya tüzel kişiler ile kamu kurum ve kuruluşlarının uğradığı zararların tazmini amacıyla, şüpheli veya sanıklara ait taşınmazların veya kara, deniz ya da hava ulaşım araçlarının devir ve temlikini veya bunlarla ilgili hak tesisi ya da tasarruf yetkisini kısıtlama imkânı getirilmiştir. Kısıtlama kararı, soruşturma aşamasında sulh ceza hâkimi, kovuşturma aşamasında ise mahkeme tarafından verilebilir. 1 yıl içinde hukuk mahkemesi tarafından şerhin devamına yönelik ihtiyati haciz/tedbir kararı verilmezse şerh kendiliğinden terkin edilecektir.

673 sayılı KHK kapsamında; ceza infaz kurumları ve tutukevleri izleme kurullarının başkan ve üyelerinin üyeliklerinin sona ereceği ve yeniden seçim yapılacağı düzenlenmiş,

böylece bu kurullarda görevli üyelerin FETÖ yahut diğer örgütlerle bağlantısı olmaksızın kurulların tamamen bağımsız ve tarafsız üyelere oluşması amaçlanmıştır.

674 sayılı KHK hükümlerine göre; Adli soruşturmalarda bilişim uzmanlığı gerektiren hususlarda hızlı, tarafsız ve şeffaf bilirkişilik sisteminin sağlanması bakımından Adli Tıp Kurumu bünyesinde Adli Bilişim İhtisas Dairesi kurulmuştur.

Bölge Adliye Mahkemelerinin bir dairesinin hukuki veya fiili nedenlerle toplanamadığı durumlarda başkan tarafından başka dairelerden kıdem ve sıraya göre üye görevlendirmesi yapılabilecektir.

Bölge Adliye Mahkemelerine kanun yolu inceleme talebiyle gelen dosyaların savcılıklarda yığılmasını önlemek ve süratle heyet önüne getirilmesini sağlamak amacıyla Bölge Adliye Mahkemeleri Cumhuriyet Savcılarının yazılı ön görüş verme sorumluluğu yürürlükten kaldırılmıştır. Ancak Cumhuriyet Savcıları duruşmalara katılacak ve duruşma esnasında görüşünü sunmaya devam edecektir.

Ceza Muhakemesi Kanununda değişiklik yapılarak ağır ceza mahkemelerine soruşturma kapsamında taşınmaz, hak ve alacaklara el koymanın yanında kayyım atama yetkisi de tanınmıştır.

Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkındaki Kanunda değişiklik yapılarak, terör suçlarından hükümlü ve tutuklu olanların, ceza infaz kurumu düzeni ile toplum güvenliğini tehlikeye düşürebileceği, terör örgütü veya diğer suç örgütü üyelerinin örgütsel amaçlı faaliyet ve haberleşmelerine imkân sağlayabileceği, yol, kalınacak ceza infaz kurumu ya da sınav merkezi veya okulda güvenlik açısından sakınca bulunabileceği değerlendirildiği takdirde kurum dışına çıkmaları Cumhuriyet başsavcılığı tarafından kısıtlanabilecektir.

675 sayılı KHK çerçevesinde, Olağanüstü hal kanun hükmünde kararname gereğince kapatılan kurum, kuruluş, özel radyo ve televizyonlar, gazete, dergi, yayınevi ve dağıtım kanalları ile bunların sahibi gerçek veya tüzel kişiler aleyhine açılan davaların ve icra takiplerinin husumet şartı gerekçesi ile reddedileceği ve düşürüleceği, bu neviden taleplerin ilgisine göre Maliye Bakanlığı veya Vakıflar Genel Müdürlüğüne iletileceği 30 günlük sürede cevap verilmemesi veya talebin karşılanmaması halinde idari yargıda dava açılacağı düzenlenmiştir. Böylece uyuşmazlığın idari yolla daha kısa sürede çözümlenebilmesinin yolu açılmıştır. Yine, 15.7.2016 tarihinden olağanüstü halin ilan edilmesine kadar geçen süre

zarfında ve olağanüstü halin devam ettiği süre içinde görevden uzaklaştırılanlar hakkında ilgili mevzuatta bu tedbir için öngörülen süre sınırlamasının olağanüstü hal süresince uygulanmayacağı belirlenmiştir.

676 sayılı KHK doğrultusunda, son dönemde özellikle FETÖ nedeniyle yapılan soruşturmalarda şüpheli sayısının çokluğu ve soruşturmaların kapsamı nazara alınarak, örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlar bakımından yürütülen kovuşturmalarda, duruşmada en çok üç avukat hazır bulunabileceği düzenlenmiştir.

TCK'nın 220 ve 314 üncü maddesinde sayılan suçlar ile terör suçlarından şüpheli, sanık veya hükümlü olanların müdafilik veya vekillik görevini üstlenen avukat hakkında, bu fıkra da sayılan suçlar nedeniyle soruşturma ya da kovuşturma bulunması halinde müdafilik veya vekillik görevini üstlenmekten yasaklanabileceği belirtilmiş, Ceza Muhakemesi Kanununun 151. maddesinde yapılan bu değişiklik ile tutukluluk şartı yerine şüpheli veya sanık sıfatını almış olan kişiler hakkında bu tedbirin uygulanabilmesi sağlanmış ve müdafilik veya vekillik görevini üstlenen avukat bakımından hakkında bu suçlardan kovuşturma icra edilmesi şartı yerine soruşturma açılması şartı getirilmiştir.

Yine Ceza Muhakemesi Kanununda yapılan değişikliklerle, Devletin Güvenliğine, Anayasal Düzene ve Bu Düzenin İşleyişine, Milli Savunmaya ve Devlet Sırlarına Karşı suçlar, Terörle Mücadele Kanunu kapsamına giren suçlar ile örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen uyuşturucu ve uyarıcı madde imâl ve ticareti suçları bakımından gözaltındaki şüphelinin müdafî ile görüşme hakkı, suçla etkin mücadele etmek ve soruşturmaların akamete uğramasını engellemek amacıyla Cumhuriyet savcısının istemi üzerine, hâkim kararıyla yirmidört saat süreyle kısıtlanabilecektir. Ancak bu zaman zarfında ifade alınamayacaktır.

Ceza Muhakemesi Kanununda değişiklik yapılarak, davaları uzatmaya yönelik tanık dinletme taleplerinin reddedilebileceği ve yine müdafinin mazeretsiz olarak duruşmayı terk etmesi durumunda devam edilebileceği belirtilmiştir.

Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanununda yapılan değişikliklerle hükümlü ile avukatının görüşmesinin dinlenemeyeceği, notlarının ve iletilen belgelerin alınamayacağı hüküm altına alınmıştır. Buna karşın, Türk Ceza Kanununun 220 nci maddesinde ve İkinci Kitap Dördüncü Kısım Dördüncü, Beşinci, Altıncı ve Yedinci Bölümlerinde tanımlanan suçlar ile TMK kapsamına giren suçlardan mahkûm olanların

avukatlarıyla görüşmelerinde örgüte bilgi ve talimat verilmesi, yönlendirilmesi ve toplum ile infaz kurumunun güvenliğinin tehlikeye düşürülmesi halinde bazı tedbirlerin uygulanması imkânı tanınmıştır. Bu kapsamda; görüşmeler sesli ve görüntülü olarak kayıt altına alınabilecek, bu görüşmelerde görevli bulundurulabilecek, hükümlünün avukatına veya avukatın hükümlüye verdiği belgelere el konulabilecek, görüşmelerin gün ve saatleri sınırlandırılabilir. Bu tedbirler Cumhuriyet başsavcılığının istemi üzerine infaz hâkiminin kararıyla alınabilecek ve üç ay süreyle uygulanabilecek, yapılan değerlendirmeye göre uzatılabilir. Ayrıca görüşmelerde kuralların ihlal edilmesi halinde, Cumhuriyet başsavcılığının talebiyle hükümlünün avukatlarıyla görüşmesi infaz hâkimince altı ay süreyle yasaklanabilecek ve bu durumda ilgili baro yeni bir avukat görevlendirecektir. Bu düzenlemeler aynı şartlarla tutuklular hakkında da uygulanabilir. Bu tedbirlerin tutuklular hakkında uygulanması hususunda yetki soruşturma evresinde sulh ceza hâkimine, kovuşturma aşamasında ise mahkemeye aittir.

2. Personel sayısı üzerindeki etkiler,

a) Hâkim ve Cumhuriyet Savcıları

Olağanüstü hal kapsamında çıkarılan 667 sayılı KHK hükümleri çerçevesinde Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu Genel Kurulu tarafından bu güne kadar, terör örgütlerine veya Milli Güvenlik Kurulunca Devletin milli güvenliğine karşı faaliyette bulunduğu karar verilen yapı, oluşum veya gruplara üyeliği, mensubiyeti veya iltisakı yahut bunlarla irtibatı olduğu değerlendirilen hâkim ve Cumhuriyet savcısı meslekten çıkarılmıştır. Toplam hâkim ve Cumhuriyet savcısı sayısının oranına tekabül eden bu sayı yargı teşkilatı açısından büyük bir açık oluşturabilecek boyuttadır. Bu açığı karşılamak üzere yine aynı KHK kapsamında adli ve idari yargı hâkim ve savcı adayları olarak görev yapanların adaylıkta geçirdikleri süreye bakılmaksızın Adalet Bakanlığının teklifi üzerine Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu mesleğe kabul edilmeleri halinde, hâkimlik ve savcılık mesleğine atanabilecekleri belirlenmiş, bu kapsamda ise hâkim ve Cumhuriyet savcısı mesleğe kabul ederek göreve başlamışlardır. Ayrıca 673 sayılı KHK hükümleri doğrultusunda hâkimlik ve savcılık mesleğinden kendi istekleriyle emekli olan veya birden fazla çekilenlerden tekrar mesleğe dönmek isteyenlerin ayrıldıkları tarihte almakta oldukları aylık derecesine eşit bir derecenin aynı kademesine Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunun ilgili dairesinin kabulü üzerine atanabilmeleri imkanı sağlanmıştır.

Ayrıca bu güne kadar Yargıtay, Danıştay ve Anayasa Mahkemesi üyesi kamu görevinden ihraç edilmiştir.

b) Zabıt Kâtibi, Yazı İşleri ve İcra Müdürleri, İnfaz Koruma memuru, diğer personel (sosyolog, psikolog vs)

İlk ve üst dereceli yargı kurumlarında, ceza evlerinde, Bakanlık merkez ve HSYK teşkilatlarında görev yapan

..... yazı işleri müdürü, icra müdürü, zabıt katibi – mübaşir-hizmetli, infaz koruma memuru, vs memur kamu görevinden çıkarılmıştır.

Bu kadrolarda oluşan açığın giderilmesi amacıyla da gerekli çalışmalar yerine getirilmektedir.

3. Darbe Girişiminin Cezaevlerinin Durumuna Etkisi

..... tarihi itibariyle ceza evlerinde toplam tutuklu ve hükümlünün bulunduğu, bunların adedinin darbe girişimi sonrasında tutuklandığı, ayrıca gözaltında kişinin bulunduğu, toplam gözaltı uygulamasının yapıldığı nazara alındığında toplam kapasitesi olan ceza evlerimizde aşırı bir yoğunluğun olduğu yadsınamaz bir gerçektir. Bu yoğunluğun meydana gelmesinde 667 sayılı KHK ile vaz edilen asker kişiler hakkında verilen tutuklama kararlarının da sivil ceza infaz kurumlarında yerine getirileceği hükmünün de müessir olduğu görülmektedir.

671 sayılı KHK ile 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanuna eklenen geçici 6. madde hükmüne göre; 01.07.2016 tarihine kadar işlenen suçlar bakımından; -Türk Ceza Kanununun kasten öldürme suçları (madde 81, 82), üstsoya, altsoya, eşe veya kardeşe ya da beden veya ruh bakımından kendisini savunamayacak durumda bulunan kişiye karşı işlenen kasten yaralama ve neticesi sebebiyle ağırlaşmış yaralama suçları, cinsel dokunulmazlığa karşı işlenen suçlar (madde 102, 103, 104, 105), özel hayata ve hayatın gizli alanına karşı suçlar (madde 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138), uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçu (madde 188), Devletin Güvenliğine Karşı Suçlar, Anayasal Düzene ve Bu Düzenin İşleyişine Karşı Suçlar; Milli Savunmaya Karşı Suçlar;

Devlet Sırlarına Karşı Suçlar ve Casusluk ile 3713 sayılı TMK kapsamına giren suçlardan verilen mahkûmiyet hükümlerinin infazı hariç olmak üzere;

- Denetimli serbestlik tedbiri uygulanarak cezanın infazında, hükümlünün koşullu salıverilmesine 1 yıl kalmış olmasını öngören süre 2 yıl olarak,

- Koşullu salıverilmeden yararlanabilmek için süreli hapis cezalarına mahkûm edilmiş olanların cezalarının üçte ikisini infaz kurumunda çekmesi gerektiğini öngören oran yarısı olarak düzenlenmiş,

Bu düzenleme kapsamında hükümlü cezaevlerinden tahliye edilmiş, böylece ceza infaz kurumlarında oluşan yoğunluk bir nebze olsun azaltılabilmektedir.

15 Temmuz darbe girişiminin Türk hukuk ve yargı sistemi üzerinde kısa vadede, orta vadede ve uzun vadede olmak üzere üç tür etkisinin olduğunu ifade etmek mümkündür. Birincisi, FETÖ'nün çalışma yöntemiyle örgütün kapsam ve boyutunun karmaşıklığı, yargılama sürecinin daha sağlıklı işleyebilmesi açısından kovuşturma ve soruşturma usullerini hızlandıran ve kolaylaştıran ek tedbirler alınmasını mecbur kılmıştır. Bu kapsamda alınan tedbirlerin önemli bir çoğunluğu devletin bekasını ilgilendiren suçlara ilişkin olarak olağanüstü hal kapsamında ve süresince alınmış olduğu için olağanüstü hal bittiğinde bu tedbirlerin de yerini olağan hukuk düzenine bırakacağını, dolayısıyla bu etkilerin uzun sürmeyeceğini söylemek mümkündür.

15 Temmuz darbe girişimi sonrasında adalet teşkilatı personel sayıları ile cezaevlerindeki tutuklu/hükümlü sayılarına olumsuz etkilerinin bertaraf edilmesinin daha uzun zaman alacağı değerlendirilebilir. Bununla birlikte, alınacak ek tedbirlerle orta vadede bu etkilerin de kalıcı hale gelmeden çözülmesi mümkündür.

15 Temmuz darbe girişiminin, FETÖ/PDY'nin en etkili ve sonuca odaklanan eylemi olduğu, bu sonuca giden yolda özellikle yargı alanında pek çok usulsüz iş ve işlemlerin bu örgüt mensuplarınca gerçekleştirilerek masumiyet karinesinin bertaraf edilmesine, kişilerin lekelenmeme hakkının ihlaline ve telafisi imkânsız mağduriyetlere sebebiyet verildiği nazara alındığında, FETÖ/PDY'nin en yıkıcı etkisinin, vatandaşların adalete olan güveninin yıkılması olduğu açıktır. Darbe girişiminin yargı üzerindeki uzun vadede en olumsuz etkilerinden birisi ise vatandaş nezdinde oluşan güven krizine ilişkin olacaktır. Kurumlara olan güven kısa sürede ve kolayca tesis edilebilecek bir durum değildir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi başta olmak üzere ilgili tüm kamu kurumlarına ve adil, bağımsız, tarafsız Türk Hâkim ve Cumhuriyet savcılarında düşen görev toplumdaki adalet

inancını yeniden üst seviyelere çıkartmaktadır. İşbu raporun sonuç ve öneriler kısmında bu hususa ayrıca değinilecektir.

2.6.2. Güvenlik (Ordu, Emniyet, Jandarma, İstihbarat)

2.6.2.1. TSK

FETÖ'nün 15 Temmuz'daki darbe girişiminin ardından TSK mensubu 4594 personel tutuklanmış, 167 personel gözaltına alınmış, 5674 personel ihraç edilmiş, 733 personel geçici süre görevden uzaklaştırılmış olup, halen 333 kişi firari olarak aranmaktadır. TSK'den ilişiği kesilen 33 personel ise bilahare KHK ile göreve iade edilmiş, Askeri Lise, Kara, Deniz ve Hava Meslek Yüksek Okulları ve Harp Okullarında öğrenim gören 16.409 öğrencinin TSK ile ilişkileri kesilerek bu öğrenciler eğitim seviyesine göre ilgili üniversitelere veya Milli Eğitim Bakanlığına bağlı liselere yerleştirilmiştir.⁴⁸⁷

15 Temmuz'un ardından 3 aylık olağanüstü hal süreci kapsamında yayımlanan kanun hükmünde kararnamelerle Fetullahçı Terör Örgütü'ne aidiyeti, iltisakı veya irtibatı olan sendika, vakıf, yükseköğretim kurumları kapatılmış, TSK'de önemli yapısal değişikliklere gidilmiştir.⁴⁸⁸

FETÖ'nün 15 Temmuz'daki darbe girişiminin ardından Milli Güvenlik Kurulu, Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan başkanlığında Cumhurbaşkanlığı Külliyesi'nde toplanmış, ardından yine Erdoğan'ın başkanlığındaki Bakanlar Kurulu toplantısına geçilmiş, Toplantıların ardından açıklama yapan Cumhurbaşkanı Erdoğan, Bakanlar Kurulu kararıyla 3 ay süreyle olağanüstü hal ilan edilmesinin uygun görüldüğünü açıklamıştır.⁴⁸⁹

Bu kapsamda bugüne kadar, darbe teşebbüsü ve terörle mücadele çerçevesinde alınması gereken tedbirlere ilişkin usul ve esasların belirlenmesine yönelik kanun hükmünde kararnameler Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

667 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınan Tedbirlere İlişkin Kanun Hükmünde Kararname⁴⁹⁰ ile ülke genelinde ilan edilen olağanüstü hal kapsamında, darbe teşebbüsü ve terörle mücadele çerçevesinde alınması zaruri olan tedbirler ile bunlara ilişkin usul ve esaslar belirlenmiştir.

⁴⁸⁷ MSB'nin 08 Aralık 2016 tarih ve TFŞ.:43624358-1040-416-16/inc.ve Sor.D.sayı yazısı.

⁴⁸⁸ <http://www.ahaber.com.tr/galeri/turkiye/fe-tonun-darbe-girisimi-sonrasi-hangi-kararlar-alindi>.

⁴⁸⁹ <http://www.ahaber.com.tr/galeri/turkiye/fe-tonun-darbe-girisimi-sonrasi-hangi-kararlar-alindi>

⁴⁹⁰ 21 Temmuz 2016 tarih ve 29779 Sayılı Resmi Gazetede Yayımlanan 667 Sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınan Tedbirlere İlişkin KHK.

668 sayılı KHK⁴⁹¹ ile ülke genelinde ilan edilen OHAL kapsamında darbe teşebbüsü ve terörle mücadele çerçevesinde alınması gereken tedbirlere ilişkin usul ve esasların belirlenmesi ve bazı kurum ve kuruluşlara ilişkin düzenleme yapılması amaçlanmıştır.

Kararnameyle Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığı İçişleri Bakanlığına bağlanmış. Buna göre, İçişleri Bakanının kararıyla bir il veya ilçenin tamamı, polis ya da jandarma görev ve sorumluluk alanı olarak belirlenecektir. Lüzum görüldüğü hallerde İçişleri Bakanı tarafından, Emniyet Genel Müdürlüğü, Sahil Güvenlik Komutanlığı ve Jandarma Genel Komutanlığı arasında her kademedeki personel geçici olarak görevlendirilebilecek. İçişleri Bakanı bu yetkisini il valilerine devredebilecektir.

Sahil Güvenlik Komutanı da amiraller arasından atanacak. Rütbelerindeki bekleme süresi dolması ya da kadrosuzluk nedenleri ile emekliliğe sevk edilme durumunda olan ancak hizmetlerine ihtiyaç duyulan albaylar 60 yaşına, amiraller ise 65 yaşına kadar İçişleri Bakanının onayıyla görevde kalabilecek. Sahil güvenlik bölge komutanları hakkında mülki görevleri açısından konuşlu buldukları yerin valisi tarafından her yıl sonunda, görevleri ile ilgili olarak değerlendirme raporu düzenlenecektir.

669 sayılı KHK⁴⁹² ile Milli Savunma Bakanlığının teşkilat yapısında değişikliğe gidilmiştir.. Bakanlık merkez teşkilatında yapılan değişikliğin ardından müsteşar yardımcısı sayısı beşe çıkarılırken bakanlık, Teftiş Kurulu Başkanlığı, Askeri Fabrikalar Genel Müdürlüğü, Tersaneler Genel Müdürlüğü, Askeri Adalet İşleri ve Kanunlar Genel Müdürlüğü, Askeralma Genel Müdürlüğü, Personel ve Mali Yönetim Genel Müdürlüğü, İnşaat Emlak ve Milli Mayın Faaliyet Merkezi Genel Müdürlüğü, Tedarik Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Genel Plan ve Prensipler Genel Müdürlüğü, Hukuk Müşavirliği, Muhabere ve Bilgi Sistem Daire Başkanlığı, Destek Hizmetleri Daire Başkanlığı ve diğer komutanlıklardan oluşmuştur.

Kanun hükmünde kararname kapsamında Yüksek Askeri Şura'nın yapısı da değiştirilmiştir. Düzenlemeyle Yüksek Askeri Şura üyeleri, Başbakan, Genelkurmay Başkanı, Başbakan yardımcıları, Adalet Bakanı, Dışişleri Bakanı, İçişleri Bakanı ve Milli Savunma Bakanı ile kuvvet komutanları olarak yeniden belirlenmiştir.

⁴⁹¹ 27 Temmuz 2016 tarih ve 29783 (2.Mükerrer) Sayılı Resmi Gazetede Yayımlanan 668 Sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınması Gereken Tedbirler ile Bazı Kurum ve Kuruluşlara Dair Düzenleme Yapılmasına İlişkin KHK.

⁴⁹² 31 Temmuz 2016 tarih ve 29787 Sayılı Resmi Gazetede Yayımlanan 669 Sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması ve Milli Savunma Üniversitesi Kurulması ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin KHK.

Jandarma Genel Komutanı, Donanma Komutanı ve ordu komutanlarıyla orgeneral ve oramirallerin Yüksek Askeri Şura üyeliğine son verilmiş, şuranın sekretarya hizmetleri de Genelkurmay Başkanlığından alınarak Milli Savunma Bakanlığına devredilmiştir.

Düzenlemeyle kara, deniz ve hava harp okullarıyla astsubay meslek yüksek okulları kapatılmayarak, Milli Savunma Bakanlığı bünyesinde kurulacak Milli Savunma Üniversitesine bağlanmış, Harp akademileri, askeri liseler ve astsubay hazırlama okulları ise kapatılmıştır.

Harp akademilerinde verilen kurmaylık eğitiminin bundan sonra Milli Savunma Üniversitesi bünyesinde kurulacak enstitülerde verilmesi kararlaştırılmış, Mevcut askeri okul öğrencileri ise durumlarına uygun okullara nakledilmesi hükme bağlanmıştır.

Harp okulları, Gülhane Askeri Tıp Akademisi, jandarma dahil astsubay meslek yüksek okulları, askeri liseler ve astsubay hazırlama okullarında öğrenime devam eden öğrenciler, giriş sınavlarının yapıldığı tarihte aldıkları puanlar dikkate alınarak YÖK ve Milli Eğitim Bakanlığınca durumlarına uygun fakülte, yüksek okul, meslek yüksek okulu ve liselere nakledilecektir.

Söz konusu askeri okullardan 30 Ağustos tarihi itibarıyla mezun olacak askeri öğrencilerin subay ve astsubaylığa ataması yapılmayacak, bunlara, üniversite sınavının yapıldığı tarihte aldıkları puanlar dikkate alınarak YÖK tarafından belirlenecek fakülte ve yüksekokullarca diploma verilecek olup, bu öğrencilerden, okudukları süreye ilişkin herhangi bir tazminat alınmayacaktır.

Yeni düzenleme kapsamında askeri okullardan her ne sebeple olursa olsun ayrılan öğrencilerden alınan tazminattan vazgeçilmiştir. Bu kapsamda, kanun hükmünde kararnamenin yayınlandığı tarihten önce herhangi bir nedenle askeri okullardan ayrılan veya çıkarılan öğrencilere tahakkuk ettirilen tazminatlar kendilerinden tahsil edilmeyecek, başlatılan tahsilat işlemleri durdurulacaktır.

Kanun hükmünde kararnameyle bünyesinde mevcut kara, deniz ve hava harp Okulları, astsubay meslek yüksekokulları ile kurmay subay yetiştirmek ve lisansüstü eğitim vermek amacıyla kurulacak enstitülerden oluşan Milli Savunma Üniversitesi kurulmuştur.

Üniversite Milli Savunma Bakanlığı'na bağlı olacak ve rektörü, Milli Savunma Bakanı'nın önerisi, Başbakan'ın uygun bulacağı üç aday arasından Cumhurbaşkanınca seçilecek. Kara, deniz ve hava harp okullarıyla astsubay meslek yüksek okulları kendi özel kanunlarına göre, üniversite rektörlüğüne bağlı olarak faaliyet gösterecektir.

Bu kapsamda 2017 yılının Mart ayı içerisinde eğitim öğretime başlaması öngörülen Milli Savunma Üniversitesi teşkil edilmiş olup ara sınıflarına toplam 3.491 öğrenci temini planlanmıştır.⁴⁹³

Bu okullara öğrenci alımı dahil, tüm askeri öğrenci işlemleri Milli Savunma Bakanlığınca yapılacaktır. Düzenlemede ayırt edilmeksizin bütün lise ve dengi okulların mezunlarının askeri okullara girebilmesinin de önü açılmıştır. Ayrıca GATA Eğitim Hastanesi, askeri hastaneler ve TSK sağlık hizmet birimleri Sağlık Bakanlığına devredilmiştir.

Bu kapsamda 15 Temmuz sonrası oluşan personel zafiyetinin giderilerek hareket etkinliğinin artırılması amacıyla MSB'liği tarafından 2017 yılında 2.491'i subay (muvazzaf, sözleşmeli, astsubaylıktan subaylığa geçiş, dış kaynaktan pilot aday vs.) 5.869'u astsubay, 6571'i uzman erbaş ve 11.907'si sözleşmeli er olmak üzere toplam 29.571 personelin temini planlanmış ve alım faaliyetlerine başlanmıştır.⁴⁹⁴

GATA'ya bağlı Tıp Fakültesi ile yüksekokul ve meslek yüksekokulları Sağlık Bilimleri Üniversitesine devredilmiştir. Devredilen sağlık kuruluşlarında askeri personel, erbaş ve erler ile şehit yakınları ve gazilere sağlık hizmeti sunumunda öncelik tanınacaktır

Askeri fabrika ve tersaneler, kuvvet komutanlıkları da Genelkurmay Başkanlığı teşkilatlarından çıkartılarak Milli Savunma Bakanlığına bağlanmıştır. Kara, deniz ve hava kuvvetleri Komutanlıkları ise doğrudan Milli Savunma Bakanına bağlanmıştır.

Askeri hâkimlerin alımı, mesleğe kabulü, disiplin ve özlük işlemleri ile emeklilik işlemleri kuvvet komutanlıklarından alınarak Milli Savunma Bakanlığı'na verilmiştir. Askeri Yüksek İdare Mahkemesi'nde, kurmay subay üyelerin yanında albaylıkta birinci yılını doldurmuş diğer sınıf subaylarının da görevlendirilmesine imkân tanınmıştır.

⁴⁹³ MSB'nin 08 Aralık 2016 tarih ve TFŞ.:43624358-1040-416-16/inc.ve Sor.D.sayılı yazısı.

⁴⁹⁴ MSB'nin 08 Aralık 2016 tarih ve TFŞ.:43624358-1040-416-16/inc.ve Sor.D.sayılı yazısı.

Düzenlemeyle Genelkurmay Başkanının Görev ve Yetkilerine Ait Kanun ile Milli Savunma Bakanlığı Teşkilat Kanununda da değişiklik yapılmış, böylelikle kuvvet komutanlıkları, diğer kanunlarla Genelkurmay Başkanlığı'na verilen görev ve yetkiler saklı kalmak koşuluyla Milli Savunma Bakanı'na bağlanmıştır.

Genelkurmay Başkanı'nın silahlı kuvvetlerin komutanı olduğu bir kez daha vurgulanmış, Kuvvet komutanlıklarının, silahlı kuvvetlerin savaşa hazırlanması ile istihbarat, harekât ve lojistik hizmetleri yönünden Genelkurmay Başkanlığı'na bağlılığı devam ettirilmiştir.

Cumhurbaşkanı ile başbakanın gerekli gördüklerinde, kuvvet komutanları ile bağlılarından bilgi alabileceği ve bunlara emir verebileceği konusunda özel düzenleme yapılmıştır. Bu kapsamda verecekleri emirler, herhangi bir makamdan onay alınmaksızın yerine getirilecektir.

Düzenlemeyle başta pilotlar olmak üzere, FETÖ'ye mensup doktorların verdiği sağlık raporlarıyla sınıf veya statü değişikliğine tabi tutularak mağdur edilen TSK mensuplarına, Milli Savunma ve Sağlık Bakanlıklarınca oluşturulacak sağlık komisyonlarında yeniden muayene hakkı tanınmış olup bunun için bir yıl içinde başvuru yapılması gerekmektedir.

Subay ve astsubayları atama yetkisi kuvvet komutanlıklardan alınarak, komutanlıkların teklifi üzerine Milli Savunma Bakanının onayına tabi kılınmış, Türk Silahlı Kuvvetlerine personel temini işlemleri Milli Savunma Bakanlığının görevleri arasına alınmıştır.

Resmi Gazete'de yayımlanan söz konusu kanun hükmünde kararnamelerde Türk Silahlı Kuvvetlerinden ihraç edilen personelin isimleri de yer almıştır.

670 sayılı KHK kapsamında, öncelikli olarak bazı bakanlıklar ve kurumlarda kamu personeli olma vasfını yitirmesi gereken yani FETÖ'cü olduğu tespit edilen kişilerle ilgili düzenleme yapılmış, Dışişleri, Sahil Güvenlik, Emniyet Genel Müdürlüğü ve Türk Silahlı Kuvvetleri başta olmak üzere çeşitli kurumlardan gelen listeler, kanun hükmünde kararnameyle yürürlüğe girerek yayımlanmıştır. Bu listelerde ismi geçen FETÖ mensupları, devlet memuru olma vasfını kaybetmişlerdir.

670 sayılı KHK ile FETÖ ile irtibatlı, iltisaklı olduğu için kapatılan kurum ve kuruluşların hakları, alacakları, yükümlülükleri ve taşınmazlıklarının ne olacağı belirlenerek Maliye Bakanlığı'nın uhdesine bırakılanlar tespit edilmiştir. 2010 KPSS'de soruları çaldıkları ve bu şekilde devlet memuriyetine girdikleri tespit edilenlerde, devlet memuriyetinden ihraç edilmişlerdir.

671 sayılı kanun hükmünde kararnamede Türk Silahlı Kuvvetlerinin pilot açığının kapatılmasıyla ilgili düzenlemelerin yer almış pilot ve diğ er uçucu personelin tazminatlarına ilişkin artış oranları belirlenmiştir.

2.6.2.2. Emniyet

17 Ağustos 2016 tarih 29804 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan 670 Sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınması Gereken Tedbirler Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile 2360 kişi Emniyet Genel Müdürlüğü Teşkilatından çıkarılmıştır.

17 Ağustos 2016 tarih 29804 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan 671 Sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Kurum ve Kuruluşlara İlişkin Düzenleme Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname Madde 26 ile;

4/6/1937 tarihli ve 3201 sayılı Emniyet Teşkilât Kanununun ek 24 üncü maddesine ikinci fıkrasından sonra gelmek üzere “Özel hareket birimlerinde istihdam edilmek üzere, yirmisekiz yaşından gün almamış olmak ve terhis tarihinden itibaren otuzaltı aydan fazla süre geçmemiş olmak kaydıyla, en az lise veya dengi okul mezunlarından askerlik hizmetini tamamlamış olanlar, Kamu Personel Seçme Sınavı şartı aranmaksızın, fiziki yeterlilik ve mülakat sınavları ile polis meslek eğitim merkezlerine alınabilir.” fıkrası eklenmiş ve aynı Kanunun geçici 25 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “beşinci fıkrası” ibareleri “altıncı fıkrası” şeklinde değiştirilmiştir.

29 Ekim 2016 tarih ve 29872 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan 676 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname Madde 28 ile;

671 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname Madde 26 ile 3201 sayılı Emniyet Teşkilatı Kanunu ek 24 üncü maddesine eklenen 3.fıkra “Özel Harekât birimlerinde istihdam edilmek üzere, yirmisekiz yaşından gün almamış olmak kaydıyla, en az lise veya dengi okul

mezunları, Kamu Personel Seçme Sınavı şartı aranmaksızın, fiziki yeterlilik ve mülakat sınavları ile polis meslek eğitim merkezlerine alınabilir. Bu fıkra kapsamında alınacak olanların eğitim süresi ve eğitim şekline ilişkin usul ve esaslar ile diğer hususlar Bakanlık tarafından belirlenir.” şeklinde değiştirilmiştir.

Bu kapsamda; EGM yaptığı açıklamada Özel Harekat polisi olarak yetiştirilmek üzere Polis Akademisi tarafından 10 bin kişilik kontenjan belirlendiği ve bunun için başvuruların 2-14 Kasım tarihlerinde alındığı, açılan bu 10 bin kişilik kontenjana 12 gün içerisinde 285 bin kişinin başvurduğunu belirtilmiştir.⁴⁹⁵

1 Eylül 2016 tarih ve 29818 mükerrer sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan 672 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Kamu Personeline İlişkin Alınan Tedbirlere Dair Kanun Hükmünde Kararname ile Emniyet Genel Müdürlüğü teşkilatından 3849 personel çıkarılmıştır.

29 Ekim 2016 tarih ve 29872 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan 675 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname Madde 2 ile;

4/6/1937 tarihli ve 3201 sayılı Emniyet Teşkilat Kanununun 55 inci maddesinin ondokuzuncu ve yirminci fıkraları ile geçici 27 nci maddesi uyarınca resen emekliye sevk edilenler, kendi isteğiyle emekli olanlar veya Emniyet Teşkilatı Disiplin Tüzüğü hükümlerine göre meslekten veya Devlet memurluğundan çıkarılanlar ile müstafi sayılanlardan milli güvenliğe tehdit oluşturduğu tespit edilen FETÖ/PDY terör örgütüne aidiyeti, iltisakı veya irtibatı olan ve iş bu kararnameye ekli (2) sayılı listede yer alan (1082 kişinin) rütbeleri alınacağına hükmedilmiştir. Bu kişiler görev yaptıkları teşkilata ve kamu görevlerine yeniden kabul edilmezler, doğrudan veya dolaylı görevlendirilemezler; ayrıca bunlar uhdelerinde taşımış oldukları mesleki unvanları ve sıfatlarını kullanamazlar ve bu unvan ve sıfatlarına bağlı olarak sağlanan haklardan yararlanamazlar. Bu kişilerin uhdelerinde bulunan her türlü mütevellî heyet, kurul, komisyon, yönetim kurulu, denetim kurulu, tasfiye kurulu üyeliği ve sair görevleri de sona ermiş sayılır. Bunların silah ruhsatları, emekli polis kimlikleri, gemi adamlığına ilişkin belgeleri, pilot lisansları ve ilgili pasaport birimlerince pasaportları iptal edilir. Bu kişiler özel güvenlik şirketlerinin kurucusu, ortağı ve çalışanı olamazlar.

⁴⁹⁵ www.haberturk.com/gundem/haber/1324798-ozel-harekat-polisligi-icin-285-bin-basvuru-yapildi

29 Ekim 2016 tarih ve 29872 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan 676 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname Madde 22 ile;

Emniyet Hizmetleri Sınıfına İçişleri Müşaviri Ünvanlı 40 kadro ihdas edilerek 13/12/1983 tarihli ve 190 sayılı Genel Kadro ve Usulü Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin eki (I) sayılı cetvelin İçişleri Bakanlığına ait bölümüne eklenmiş ve aynı Kanun Hükmünde Kararnamenin eki (I) sayılı cetvelde yer alan Emniyet Genel Müdürlüğüne ait yurtdışı teşkilatına ilişkin kadrolar iptal edilmiştir.

Aynı Kanun Hükmünde Kararname Madde 26 ile;

3152 sayılı İçişleri Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanuna eklenen Geçici Madde 11 ile Emniyet Genel Müdürlüğünce yürütülen pasaport ve sürücü belgesi hizmetlerine ilişkin iş ve işlemlerin, bir yıl içerisinde Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğüne devredileceği ve bu sürenin uzatılmasına Bakanlar Kurulunun yetkili olduğu belirtilmiştir.

Aynı Kanun Hükmünde Kararname Madde 27 ile;

3201 sayılı Emniyet Teşkilat Kanununun 16 ncı maddesinin birinci fıkrasında yer alan “merkez, taşra ve yurt dışı” ibaresi “merkez ve taşra” şeklinde değiştirilmiş; aynı fıkranın (A) bendine “Genel müdür yardımcılarının sayısı müşterek kararname ile yediye kadar çıkarılabilir. Gerek görülmesi halinde, genel müdür yardımcılarında biri mülki idare amirliği hizmetleri sınıfı personel arasından genel hükümlere göre atanabilir.” hükmü getirilmiştir. Aynı KHK Madde 29 ile 1 Emniyet Hizmetleri ve 1 Mülki İdare Amirliği Hizmetleri sınıfı olmak üzere 2 adet Emniyet Genel Müdür Yardımcısı kadrosu ihdas edilmiştir.

2.6.2.3. Jandarma

Çok partili siyasal hayata geçtiğimiz günden bugüne kadar ülkemiz anayasal düzeni askıya alarak demokrasimizi kesintiye uğratan, temel hak ve hürriyetleri ortadan kaldıran, milli iradeyi yok sayarak Gazi Meclisin kapatılmasına neden olan ve 1960 darbesiyle başlayıp zaman zaman tekrarlayan hukuk dışı pek çok müdahaleye maruz kalmış ve aziz milletimiz bu dönemlerde pek çok acı, ıstırap ve hukuksuzluklara muhatap olmuştur.

15 Temmuz 2016 tarihinde, Türk Silahlı Kuvvetleri içinde kümelenmiş ve Milli Güvenlik Kurulu Kararıyla da terör örgütü olarak belirlenen Fetullah Terör Örgütü (FETÖ/PDY) mensubu, asker elbisesi giymiş hainler ve bunlarla birlikte hareket eden bazı kamu görevlileri ve sivil unsurlar tarafından Türkiye Cumhuriyeti Devleti aleyhine darbeye teşebbüs etmek suretiyle tüm ülke genelinde yaygın bir terör faaliyeti gerçekleştirilmiştir.

FETÖ/PDY mensupları tarafından yapılan kalkışma hareketiyle, cebir ve şiddet kullanılarak, Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının öngördüğü demokratik hukuk düzeni ortadan kaldırılmaya ve yerine totaliter bir düzen getirilmeye çalışılmış, Türkiye Büyük Millet Meclisi yok edilmeye ve Gazi Meclisin görevlerini yapmasının önüne geçilmeye cüret edilmiş, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ortadan kaldırılmaya ve görevlerini yapması engellenmeye teşebbüs edilmiş, masum sivillerin ve görevlerini yapan güvenlik güçleri ile kamu görevlilerinin canına kast edilmiş ve halkın oyuyla seçilmiş Cumhurbaşkanı suikast girişiminde bulunulmuştur.

Darbe girişiminin bastırılmasının akabinde, ülke genelinde FETÖ üyesi oldukları tespit edilenlerle ilgili destek verenler hakkında gerekli yasal işlemler başlatılmıştır. Bu kapsamda darbe girişimine katılan ve FETÖ'ye mensup oldukları araştırmalarla tespit edilen kamu görevlilerinin işlerine son verilerek ihraç edilmiş ve haklarında yasal işlemler başlatılmıştır. Jandarma Genel Komutanlığı bünyesinde bu kapsamda Aralık 2016 tarihi itibarı ile toplamda; (1113) subay, (655) astsubay, (133) uzman jandarma, (20) uzman erbaş, (6) sivil memur olmak üzere toplamda (1921) kişi Jandarma Teşkilatından çıkarılmıştır.⁴⁹⁶

Aynı zamanda Anayasanın 120 nci maddesi ile 2935 sayılı Olağanüstü Hal Kanununun 3 üncü maddesinin birinci fıkrasının (b) bendine göre, ülke genelinde 21/7/2016 Perşembe günü saat 01.00'dan itibaren doksan gün süreyle olağanüstü hal ilan edilmesi; Milli Güvenlik Kurulunun 20/7/2016 tarihli ve 498 sayılı tavsiye kararı göz önünde bulundurularak Bakanlar Kurulunca 20/7/2016 tarihinde kararlaştırılmış ve bu Karar 21/7/2016 tarihli ve 29777 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Olağanüstü Hal Kanunu kapsamında alınan kararların Jandarma Genel Komutanlığını ilgilendiren kısımları şu şekildedir;

Jandarma Genel Komutanlığı ile ilgili 668 Sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınan Tedbirlere İlişkin Kanun Hükmünde Kararnameyle Yapılan Değişiklikler;

⁴⁹⁶ 669,672,677 sayılı kanun hükmünde kararnameler

Madde 5- 10.3.1983 tarihli ve 2803 sayılı Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Kanununun 3 üncü maddesi; Türkiye Cumhuriyeti Jandarması, emniyet ve asayiş ile kamu düzeninin korunmasını sağlayan ve diğer kanunların verdiği görevleri yerine getiren silahlı genel kolluk kuvvetidir.

Madde 6- 2803 sayılı Kanunun 4 üncü maddesi ‘Jandarma Genel Komutanlığı İçişleri Bakanlığına bağlıdır.’ şeklinde değiştirilmiştir.

Madde 7- 2803 sayılı Kanunun 5 inci maddesi Jandarma Genel Komutanlığının kuruluş ve kadrolarıyla konuş yerleri, İçişleri Bakanlığınca düzenlenir. Ancak sıkıyönetim, seferberlik ve savaşta Kuvvet Komutanlıkları emrine girecek birliklerin kuruluş ve kadrolarıyla konuş yerlerinin düzenlenmesinde Genelkurmay Başkanlığının görüşü alınır.

Jandarma birliklerinin kuruluş ve konuşlarının düzenlenmesinde mülki taksimat esas alınır. Ancak geçici olarak birden çok ili içine alan bölge teşkilatı da kurulabilir. Bölge komutanı, bölge teşkilatının konuşlu bulunduğu ilin valisine karşı sorumlu olarak görev yapar.’ şeklinde değiştirilmiştir.

Madde 8- 2803 sayılı Kanunun 6 ncı maddesi Jandarma Genel Komutanı tüm Jandarma Teşkilatının komutanıdır. Jandarma Genel Komutanı general rütbesini haiz olanlar arasından atanır.

Jandarma Genel Komutanı, Teşkilatın sevk ve idaresinden, kanun ve nizam hükümlerinin icrasını sağlamaktan, bunlara dayalı olarak verilen emir ve kararların uygulanmasından sorumludur şeklinde değiştirilmiştir.

Madde 9- 2803 sayılı Kanunun 7 nci maddesi;

a) Mülki görevleri;

Emniyet ve asayiş ile kamu düzenini sağlamak, korumak ve kollamak, kaçakçılığı men, takip ve tahkik etmek, suç işlenmesini önlemek için gerekli tedbirleri almak ve uygulamak, ceza infaz kurumları ve tutukevlerinin dış korunmalarını yapmak, (b) ve (c) bentlerinde belirtilen görevler dışında kalan ve diğer kanun ve nizam hükümlerinin icrası ile bunlara dayalı emir ve kararlarla Jandarmaya verilen görevleri yapmak.

b) Adli görevleri;

İşlenmiş suçlarla ilgili olarak kanunlarda belirtilen işlemleri yapmak ve bunlara ilişkin adli hizmetleri yerine getirmek.

c) Askeri görevleri;

Kanunlarla verilen askeri hizmetleri yerine getirmek şeklinde değiştirilmiştir.

Madde 10- 2803 sayılı Kanunun 8 inci maddesi Jandarma birlikleri; sıkıyönetim, seferberlik ve savaş hallerinde, Bakanlar Kurulu kararıyla belirlenecek bölümleriyle Kuvvet Komutanlıkları emrine girer, kalan bölümüyle normal görevlerine devam eder.

Ayrıca, Jandarma birlikleri; *“Genelkurmay Başkanlığının talebi üzerine İçişleri Bakanının, illerde ise garnizon komutanının talep etmesi halinde valinin onayıyla”* kendilerine verilen askeri görevleri de yaparlar.

Madde 11- 2803 sayılı Kanunun 10 uncu maddesinin birinci fıkrasına *“İçişleri Bakanının kararıyla bir il veya ilçenin tamamı polis ya da jandarma görev ve sorumluluk alanı olarak belirlenebilir.”* ifadesi eklenmiştir.

Madde 12- 2803 sayılı Kanunun 12 nci maddesi *“Lüzum görüldüğü hallerde İçişleri Bakanı tarafından, Emniyet Genel Müdürlüğü, Sahil Güvenlik Komutanlığı ve Jandarma Genel Komutanlığı arasında her kademedeki personel, geçici olarak görevlendirilebilir. İçişleri Bakanı bu yetkisini il valilerine devredebilir.*

Ayrıca, İçişleri Bakanının onayıyla; Emniyet Genel Müdürlüğü, Sahil Güvenlik Komutanlığı ve Jandarma Genel Komutanlığı silah, mühimmat, teçhizat, taşıt ve diğer taşınırları ile taşınmazlarını birbirlerine geçici olarak tahsis edebilirler veya bedelsiz olarak devredebilirler.

Bu maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar İçişleri Bakanlığınca yürürlüğe konulan yönetmelikle belirlenir” şeklinde değiştirilmiştir.

Madde 13- 2803 sayılı Kanunun 13 üncü maddesi *“Jandarma Hizmetleri Sınıfı personelinin her türlü özlük işlerinde, bu Kanunda hüküm bulunmayan hallerde, 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu uygulanır. Ancak, nasıp ve terfi, aylık ve diğer mali ve sosyal haklar bakımından statü ve rütbelerine göre 27/7/1967 tarihli ve 926 sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri Personel Kanunu, 28/5/1988 tarihli ve 3466 sayılı Uzman Jandarma*

Kanunu ile 18/3/1986 tarihli ve 3269 sayılı Uzman Erbaş Kanununa tabi personel hakkındaki hükümler uygulanır.

Subaylığa ve astsubaylığa nasıp ve terfi işlemleri, “İçişleri Bakanlığının onayıyla” yapılır. Ancak, albaylıktan tuğgeneral rütbelerine terfiler ile generallikte bir üst rütbeye terfiler müşterek kararname ile yapılır. Rütbelerindeki bekleme süresinin dolması ya da kadrosuzluk nedenleri ile emekliliğe sevk edilme durumunda olan, ancak hizmetlerine ihtiyaç duyulan albaylar 60 yaşına, generaller ise 65 yaşına kadar İçişleri Bakanının onayıyla görevde bırakılabilirler. Nasıp ve terfi yetkilerinin kullanılmasıyla ilgili olan; 926 sayılı Kanun ve diğer kanunlarla, İçişleri Bakanlığı dışında, başka mercilere verilmiş inha, seçim, görüş alma ve benzeri yetkilere dair hükümler Jandarma Genel Komutanlığı personeli bakımından uygulanmaz. Uzman jandarma ve uzman erbaşların nasıp ve terfileri Jandarma Genel Komutanlığınca özel kanunlarına göre yapılır.

Jandarma Genel Komutanlığı personeli hakkında, Türk Silahlı Kuvvetlerinde karşılığı olan rütbe ve kıdem üzerinden aynı şartlarla, 3/1/1961 tarihli ve 205 sayılı Ordu Yardımlaşma Kurumu Kanunu uygulanır.

Madde 14- 2803 sayılı Kanunun 14 üncü maddesi

General, subay, astsubay ve uzman jandarmanın atanmaları;

a) Jandarma Genel Komutanının, Jandarma Genel Komutanı Yardımcılarının, generallerin ve il jandarma komutanlarının atanmaları müşterek kararnameyle,

b) Diğer subaylar, astsubaylar ve uzman jandarmaların atanmaları İçişleri Bakanlığınca, yapılır.

İhtisaslaşma gereği olarak özel eğitim görmüş personel nokta atamasına tabi tutulabilir. Nokta ataması yapılmayan subay, astsubay ve uzman jandarmalar valilik emrine atanır ve bunların istihdam yerleri, il içi yer değiştirmeleri “vali” tarafından yapılır.

Hizmet gerekleri bakımından uygun görülmesi halinde il jandarma komutanlıklarına “*general rütbesindeki subaylar da atanabilir.*” şeklinde değiştirilmiştir.

Madde 15- 2803 sayılı Kanunun 15 inci maddesi;

a) Disiplin işleri özel kanun hükümlerine göre yürütülür.

b) Jandarma personelinin mülki görevlerinden doğan suçlarında; özel kanunların hükümleri saklı kalmak şartıyla 2/12/1999 tarihli ve 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun hükümlerine göre işlem yapılır.

c) Adli görevlerinden doğan suçlarda; 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 161 inci maddesinin beşinci fıkrası hükmü uygulanır.

d) Jandarma personeline askeri görev verildiği takdirde bu görevlerden doğan suçlarda 25/10/1963 tarihli ve 353 sayılı Askeri Mahkemeler Kuruluşu ve Yargılama Usulü Kanunu hükümleri uygulanır. Bu suçların muhakemesi, Jandarma personelinin emrine verildiği askeri birlik personelinin muhakeme etmekle görevli ve yetkili olan askeri mahkemede görülür.

e) Jandarma personelinin kişisel suçlarında “*genel hükümlere göre işlem yapılır.*” şeklinde değiştirilmiştir.

Madde 16- 2803 sayılı Kanunun 19 uncu maddesi Jandarma Genel Komutanlığı ikmal hizmetleriyle faaliyetlerine ait her türlü ihtiyacını ve silah ve mühimmatını “*İçişleri Bakanlığınca belirlenecek standartlara uygun olarak kendi bütçesinden*” karşılar. Ancak Jandarma Genel Komutanlığı, Savunma Sanayi Destekleme Fonundan Türk Silahlı Kuvvetlerinin tabi olduğu usul ve esaslar dâhilinde yararlanır.

Sıkıyönetim, seferberlik ve savaş hallerinde Kuvvet Komutanlıkları emrine girecek veya İçişleri Bakanı ya da valilerce askeri görev verilen jandarma birliklerinin her türlü ihtiyacı (sefer stokları dahil) emrine gireceği Kuvvet Komutanlıklarının standartlarına uygun olarak “*Milli Savunma Bakanlığınca sağlanır.*” şeklinde değiştirilmiştir.

Madde 17- 2803 sayılı Kanunun 24 üncü maddesi; “*Bu Kanunla münhasıran yönetmelik çıkarılması öngörülen hususların yanı sıra jandarmanın teşkilat, görev, yetki ve sorumlulukları, diğer makamlarla ilişkileri, birlikte çalışma ve işbirliği esasları dâhil komuta ve kontrol ilişkileri ile Jandarma Hizmetleri Sınıfı personelinin terfi işleri, değerlendirme, ödüllendirme, kılık ve kıyafet ve Kanunun uygulanmasına ilişkin diğer hususlar; İçişleri Bakanlığı tarafından hazırlanarak Bakanlar Kurulu kararıyla yürürlüğe konulan yönetmelikle düzenlenir.*” şeklinde değiştirilmiştir.

Madde 18- 2803 sayılı Kanununun ek 1 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “*askeri görevleri haricindeki diğer görevleriyle ilgili*” ibaresi yürürlükten kaldırılmış ve aynı fıkradaki “*valiler*” ibaresi “*mülki idare amirleri*” şeklinde değiştirilmiştir.

Madde 19- 2803 sayılı Kanununun ek 2 nci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “*askeri görevleri haricindeki diğer*” ibaresi ile aynı maddenin üçüncü fıkrasında yer alan “*Genelkurmay Başkanlığının görüşü alınarak*” ibaresi yürürlükten kaldırılmış ve aynı Kanuna aşağıdaki madde eklenmiştir.

Ek Madde 7- Bu Kanunun uygulanmasıyla ilgili tereddütleri gidermeye ve bu yönde düzenleyici ve yönlendirici işlemler yapmaya İçişleri Bakanlığı yetkilidir.

Bu Kanunda bu maddeyi ihdas eden Kanun Hükmünde Kararname ile yapılan düzenlemeler sebebiyle teşkilat, personel, eğitim ve diğer hususlarla ilgili olarak yeni ihtiyaçların ortaya çıkması halinde, buna ilişkin düzenleme yapmaya “*İçişleri Bakanlığının teklifi üzerine Bakanlar Kurulu*” yetkilidir.

Madde 20- 2803 sayılı Kanununun 16 ncı, 17 nci ve 25 inci maddeleri yürürlükten kaldırılmıştır.

Madde 21- 2803 sayılı Kanuna aşağıdaki geçici madde eklenmiştir.

Geçici Madde 4- Disiplin işlerine ilişkin özel kanun çıkarılana kadar jandarma personelinin disiplin suç ve cezaları “*Emniyet Teşkilatı disiplin mevzuatına göre*” belirlenir. Diğer hususlarda 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu hükümleri uygulanır.

Jandarma Teşkilatının tüm personeli başka hiçbir işleme gerek olmaksızın, yeni durumlarına göre görevlerine devam ederler. Ayrıca Jandarma Hizmetleri Sınıfından bir adet “*Orgeneral kadrosu ile dört adet Jandarma Genel Komutan Yardımcısı kadrosu*” ihdas edilmiştir.

Jandarma Genel Komutanlığı ile 669 Sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınan Tedbirlere İlişkin Kanun Hükmünde Kararnameyle Yapılan Değişiklikler;

Madde 105- Harp okulları, fakülte ve yüksekokullar ile astsubay meslek yüksekokullarında (Jandarma dâhil) öğrenimine devam eden öğrenciler ile Yükseköğretim

Kurulunca, üniversite sınavının yapıldığı tarihte aldıkları yerleştirme puanları dikkate alınarak durumlarına uygun fakülte ve yüksekokullara, naklen kaydedilirler.

Madde 113- 2803 sayılı Kanununun 13 üncü maddesinden sonra gelmek üzere aşağıdaki 13/A maddesi eklenmiştir.

Madde 13/a - Jandarma ve Sahil Güvenlik Teşkilatlarının subay ve astsubay ve diğer personel ihtiyacını karşılamak, ön lisans, lisans ve lisansüstü eğitim-öğretim, bilimsel araştırma, yayın yapmak üzere bünyesinde fakülte, enstitü, astsubay meslek yüksekokulları, eğitim ve araştırma merkezleri ve kurslar bulunan bir yükseköğretim kurumu olarak İçişleri Bakanlığına bağlı “*Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi*” kurulmuştur.”

Jandarma Genel Komutanlığı Genelkurmay Başkanlığından tamamen ayrılmış, öncesinden de zaten var olan İçişleri Bakanlığına bağlılık durumunda ilgili kanun hakkındaki kararnamelerle yeni düzenlemeler getirilmiştir. Ancak Jandarma Teşkilatındaki personelin TSK bünyesindeki askeri personelin yararlandığı tüm haklardan yararlanmasına hak kaybı olmaması açısından devam edilmiştir. Yapılan bu düzenlemelerden önce Jandarmanın görevleri; “*mülki, adli, askeri ve diğer görevler*” şeklindeyken, askeri görevleri; “*Sıkıyönetim, seferberlik ve savaş halleri*” veya İçişleri Bakanı ya da valilerce “*askeri görev verilen jandarma birlikleri*” tabiri eklenmiş, dolayısıyla Jandarmanın askeri görevleri tamamen sonlandırılmayarak gerekli şartların oluşması hali eklenmiştir.

Öncesinde Jandarma Genel Komutanlığının subay kaynağının çoğunluğu verilen bir kontenjan dâhilinde Kara Harp Okul Komutanlığı’ndan sağlanırken, yeni düzenlemeyle Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi kurularak subay kaynağı tamamen bu akademiden sağlanması yolu belirlenmiştir. Jandarma Teşkilatına seçilecek tüm subay, astsubay ve uzman erbaş adaylarının çok iyi seçilmesi gerekmektedir. Jandarma Teşkilatında çalışmak çok büyük fedakârlıklar gerektirmekte olup, bu personel meslek hayatları boyunca çoğu zamanda ailesiyle birlikte görev yapmakta ve ülkenin çoğu yerindeki vatandaş için devletin ilk yüzünü oluşturmaktadır. Jandarma Teşkilatı ülkenin en mahrum yerlerindeki vatandaşın her tür sıkıntısında devletin uzanan eli ve buluşma makamıdır. Çünkü Terörle mücadeleyi yıllarca sırtlayan ülkenin en ücra yerlerinde bazen köyde bazen mezralarda bazen de vatan toprağının haricinde hiçbir canlının olmadığı yerlerde görev yapmaktadır. Coğrafi olarak ülkenin toprak bütünlüğünün yaklaşık %90’ında Jandarma Teşkilatının kontrolünün olması açısından bakıldığında darbe girişiminin ülke genelinde etkili olamamasında Jandarmanın rolü çok

büyüktür. Dolayısıyla Jandarma Teşkilatıyla ilgili yapılacak her tür düzenlemede bu hususların dikkate alınması önem arz etmekte olup, moral gücü yüksek personel ve yeterli teknolojik malzeme ile Atatürk'ün deyimiyle “*fedakârlık örneği kanun ordusu*” daha güçlü hale geleceği unutulmamalıdır.

2.6.3. Bürokrasi

15 Temmuz darbe girişimi, toplumsal tabanda bir karşılığı bulunmayan, bürokratik yapıya, güvenlik ve yargı kuruluşlarına sızmış paralel devlet örgütlenmesinin ordu içindeki uzantıları eliyle, dış destekli bir üst aklın eseri olarak gerçekleştirilmek istenen bir kadro hareketidir. Buna bağlı olarak da darbe girişimi sonrası en büyük etkilenme bürokraside yaşanmıştır.

Bu etkilenmenin başında da Bakanlar Kurulu'nun kabul ederek yürürlüğe koyduğu Kanun Hükmünde Kararnamelerle bu Örgüte üyeliği, mensubiyeti veya iltisakı yahut irtibatı olduğu değerlendirilenlerin kamu kurum ve kuruluşlarından tasfiyesi gelmektedir. Nitekim Devlet Personel Başkanlığı verilerine göre 24.11.2016 tarihi itibariyle kamu görevinden çıkartılan personel sayısı 82.058'e ulaşmıştır. Aynı zamanda bu kişiler hakkında ceza kovuşturma ve soruşturmaları da başlatılmış, bu kapsamda tarihi itibariyle kişi gözaltına alınmış, bunlardan tanesi tutuklanmış, tanesi hakkında adli kontrol şartıyla serbest bırakılmıştır.

15 Temmuz darbe girişiminin bürokratik alanda yarattığı ikinci etkilenme daha önce askeri bir kolluk birimi olan birimlerinin niteliğinde ve bağlılığında yapılan değişikliklerdir. Bu kapsamda; 2803 sayılı teşkilat yasasında “*askeri bir güvenlik ve kolluk birimi*” olduğu belirtilen jandarma yasada yapılan değişiklikle askeri niteliği sonlandırılıp “*genel kolluk kuvveti*” haline getirilmiştir.

Keza idari bağlılığı da değiştirilmiş; daha önce “*Türk Silahlı Kuvvetlerinin bir parçası olduğu*” vurgulaması ve “*Silahlı Kuvvetlerle ilgili görevleri, eğitim ve öğrenim bakımından Genelkurmay Başkanlığı*” bağlılığına son verilerek tamamen “*İçişleri Bakanlığına bağlı*” bir birim haline getirilmiştir.

Yine buna bağlı olarak Komutanlığın personel atamalarında da Genelkurmay Başkanının atama yetkileri kaldırılmış, tüm personelinin atanması sivil idarenin takdir ve yetkisine bırakılmıştır.

Benzer değişiklikler 2692 sayılı Sahil Güvenlik Komutanlığı Kanunu'nda da yapılarak bu kuruluş da “*silahlı bir genel kolluk kuvveti*” haline getirilmiştir.

15 Temmuz darbe girişiminin bürokratik alanda yarattığı bir başka değişiklik de askeri okulların kapatılması olmuştur. 31 Temmuz 2016 tarih ve 29787 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 669 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması ve Milli Savunma Üniversitesi Kurulması İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Hükmünde Kararname ile Harp Akademileri askeri liseler ve astsubay hazırlama okulları kapatılmış, subay yetiştiren Kara, Hava ve Deniz Harp Okulları ile kurmay subay yetiştiren enstitü ve astsubay yetiştiren yüksekokullar Milli Savunma Bakanlığı bünyesinde kurulan Mili Savunma Üniversitesi çatısı altında toplanmıştır.

Yine bu Kanun hükmünde Kararname ile Gülhane Askeri Tıp Akademisine bağlı eğitim hastaneleri, Türk Silahlı Kuvvetleri Rehabilitasyon ve Bakım Merkezi ve asker hastaneleri, dispanser ve benzeri sağlık hizmet birimleri ile Jandarma Genel Komutanlığına ait sağlık kuruluşlarının Sağlık Bakanlığına devri öngörölmüş, bunun neticesi olarak da ülke genelindeki 26 ilde faaliyet göstermekte olan askeriyeğe ait 32 hastane ile bir rehabilitasyon ve bakım merkezi Sağlık Bakanlığı'na devrolunmuştur.

Bu Kanun Hükmünde Kararname ile kamu alanında yapılan en önemli değişikliklerden birisi de Yüksek Askeri Şura üyelikleri için yapılmış, bu değişiklikle Başbakan Yardımcıları, Adalet Bakanı, Dışişleri Bakanı ve İçişleri Bakanı da üyeliğe alınarak Şura da sivil üye ağırlığı arttırılmıştır.

Yine yayımlanan 667 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınan Tedbirlere İlişkin Kanun Hükmünde Kararname ile “*Milli güvenliğe tehdit oluşturduğu tespit edilen Fethullahçı Terör Örgütüne (FETÖ/PDY) aidiyeti, iltisakı veya irtibatı belirlenen*” İstanbul ve İzmir'de 3, Ankara'da 2, Bursa, Samsun, Diyarbakır, Kayseri, Konya, Gaziantep ve Adana'da 1 olmak üzere 15 vakıf yükseköğretim kurumu kapatılmıştır.

Keza anaokulu, ilkokul, ortaokul ve lise seviyesindeki 935 okul da aynı gerekçeyle yayımlanan kanun hükmünde kararnameler ile kapatılmıştır

2.6.4. Siyaset

1.6.5. Siyaset

15 Temmuz Darbe girişiminde TBMM'nde temsil edilen tüm siyasi partiler AKP, CHP, MHP ve HDP darbe ve darbecilere karşı ortak tavır sergilemişlerdir.

Başbakan Binali Yıldırım'ın saat 23:00 civarında yapmış olduğu "*Vatandaşlarım bilsin ki demokrasiye zarar verecek hiçbir faaliyete izin verilmeyecek. Kalkışma ihtimali üzerinde duruyoruz. Belli ki emir komuta zinciri olmadan asker içerisindeki bazı kişilerin kanunsuz bir eylemi söz konusu. Ordunun içinde bir grubun kalkışma girişimidir. Bu girişime izin verilmeyecektir. Bunu yapanlar en ağır bedeli ödeyeceklerdir. Demokrasiden asla taviz verilmeyecek. Bunların kim olduğunu, hangi amaçla hareket ettiklerini kısa sürede anlayacağız ve gereğini yapacağız. Milletimiz rahat olsun, asla ve asla yasa dışı, demokrasiyi kesintiye uğratacak faaliyetlere müsamaha göstermeyeceğiz. Bazı önemli binalara abluka gözlendi. Emniyet güçlerimiz harekete geçti. Misliyle karşılık verilecek. Ucunda ölüm dahi olsa gereken yapılacak.*" açıklama sonrası MHP Genel Başkanı Devlet Bahçeli Başbakan Yıldırım'ı telefonla arayarak kalkışmanın kabul edilemez olduğunu, Türkiye Cumhuriyeti hükümetinin yanında olduklarını bildirerek darbeye karşı duruşunu net bir şekilde ortaya koymuştur. Sayın Devlet Bahçelinin bu desteği ekranlara yansımış ve darbecilerle mücadelede önemli bir motivasyon kaynağı olmuştur. Kısa bir süre sonra da CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu yapılan askeri kalkışmayla ilgili olarak "*Bu ülke darbelerden çok çekmiştir. Aynı sıkıntıların yeniden yaşanmasını istemiyoruz. Cumhuriyet'e ve demokrasimize sahip çıkıyor; inancımızı eksiksiz bir şekilde koruyoruz. Herkes çok iyi bilmeli ki Cumhuriyet Halk Partisi, Parlamenter demokrasimizin vazgeçilmezi olan yurttaşlarımızın özgür iradesine bağlıdır*" diyerek darbe ve darbecilere karşı olduğunu kamuoyuna ilan etti.

Başbakanlık Çankaya Yerleşkesinde Saat 23:00'ten itibaren toplanmaya başlayan TBMM Başkanı, bazı Bakanlar Milletvekilleri 00:40 civarında TBMM'ne intikal etmişlerdir. TBMM Başkanı Sayın İsmail kahraman'ın çağrısı üzerine AKPARTİ, CHP VE MHP milletvekilleri ve bakanlar Genel Kurul'da toplanıyor. FETÖ mensubu hain darbecilerin kullandığı Jetler TBMM kampusu üzerindeki korkutma amaçlı alçak uçuşlar yaparken saat 02.00 civarında TBMM tarihinde ilk defa bombaların hedefi oluyor. Aynı anda Sikorsky'ler Meclis polisine ateş açıyor. Yaralananlar oluyor. Bombalardan birisi meclis bahçesine diğeri Meclis Şeref holünün sol üzerine düşüyor. Tavandan parçalar düşüyor, salon tuz duman içinde kalıyor. Başbakan Yıldırım'ın Meclis'teki odası, muhalefet kulisi girişi, Şeref Holü kullanılamaz hale geliyor. Meclis güvelik amirleri sığınaklara inilmesini öneriyorlar. O sırada Genel Kurul kürsüsünde Adalet Bakanı Bekir Bozdağ bulunuyor. Bakan Bozdağ ve bazı

isimler sığınağa inilmesine karşı çıkıyorlar. Adalet Bakanı Bekir Bozdağ TBMM Başkanı İsmail Kahraman'a "*Burayı kapatıp aşağıya gidersek bu millet meydana gelmez bu millet meclis korktu der, bizim burada yapacağımız şey burada ölmektir*" diyor. Adalet Bakanı Bekir Bozdağ'ın mecliste sarf ettiği bu sözler tarihe iz düşüyor ve geniş yankı buluyor.

Meclis Başkanı Kahraman sığınağa inilmesi talimatı verdi ve salon hızla boşaltıldı. TBMM Başkanı, bakanlar Bekir Bozdağ, Nihat Zeybekçi Fatma Betül Sayan Kaya, grup başkanvekilleri ve AKP, CHP, MHP milletvekilleri sığınağa inmek zorunda kaldılar.

Sığınakta TBMM Başkanı Sayın İsmail kahraman, AKP, CHP ve MHP'li grup başkanvekilleri, ortak bildiri yayınlama kararı alıyor ve Cemil Çiçek, Mehmet Ali Şahin, CHP'li Levent Gök ve Özgür Özel, MHP'li Oktay Vural'ın katkılarıyla hazırlanan ortak bildiriye HDP'li İdris Baluken de telefonda katıldıklarını bildirdi ve 4 partinin imzaladığı ortak bildiri metni 16 Temmuz 2016 da TBMM'nin olağanüstü toplantısında Meclis Başkanı İsmail Kahraman tarafından okundu.

Darbe girişimi sırasında bombalı saldırıya uğrayan Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin 16 Temmuz 2016 tarihinde saat 17:00de yapılan olağanüstü toplantısında Meclis Başkanı İsmail Kahraman'ın İstiklal Marşı'nın 8 kıtasını okuması ayakta alkışlandı.

Toplantıda TBMM Başkanı, AKP, CHP ve MHP genel başkanları birer konuşma yaptılar.

TBMM Başkanı İsmail Kahraman yaptığı konuşmada şunları söyledi: Dün akşamdan beri çok gergin, çok acı verici, çok ibretli saatler yaşamış bulunuyoruz. 15 Temmuz Demokrasi Bayramı'nın bir güzel tablosuyla karşı karşıyayız. Dileğimiz birliğimizin aynı şekilde devam etmesidir. Milletimize bu acıyı yaşatanlar müstehak oldukları cezaya çarptırılacaktır. Bu darbe teşebbüsünü fevri, anlık olarak değerlendirirsek, doğru değerlendiremeyiz ve anlayamayız.

Türkiyemizin iç meselelerine tarihine, medeniyetine ve kültürüne sadık kalması, Türkiye'yi yönlendirecek politikalar dikte edecek bir takım dış güçleri rahatsız etmektedir. Türkiyemizin dış politikasına ilişkin meselelerde bir duruş sergileme çabası içinde olması, ülkemizin gelişmesini istemeyen bir takım güçleri rahatsız etmektedir.

Ne yazık ki dün akşam bir darbe girişimi yaşandı. Siyasi partilerimiz, STK'lar, devlet kurumlarımız, TSK'nın darbeyi prim vermeyen büyük çoğunluğu, aziz milletimiz ve milletvekillerimiz, vatan hainlerinin bu darbe girişimine onurla direnmiş ve Cenabı Hakkın yardımıyla buna izin vermemiştir.

Ne yazık ki bu hadiseler sırasında asiler birçok vatandaşımızın ölümüne ve yaralanmasına sebep olmuşlardır. Birçok kamu binası saldırıya maruz kalmıştır. TBMM bombalanmıştır. Bu gazi meclise bomba atılmıştır.

Ellerine verilmiş silahları devlete ve millete yöneltmişlerdir. Bu unsurlar milletin bağrına silahlarını dayamıştır. Bir yabancı güce saldırıyormuş gibi halka saldırılmıştır. Herkese geçmiş olsun diliyor, bir daha böyle kara günler yaşanmamasını diliyorum.

Bu bir tür terördür. Yaşanan kalkışma başarılı olamamıştır. Devlet bu olayın sorumlularının ve iç ve dış uzantılarının ortaya çıkmasını sağlayacaktır. Bunu hukuk içinde yapacaktır. Bu kalkışmayı yapanlar küçük bir azınlıktır. Emir ve komuta zincirinin dışına çıkmış devlete isyan etmişlerdir. Gereken yapılacaktır ve en ağır şekilde cezalandırılacaktır.

Şimdi metanetimizi, sağduyumuzu koruyarak bu meseleyi kökünden temizlemek için birlik ve beraberlik zamanıdır. Bu millet tarihinde pek çok kötü badireler atlatmıştır. Bu günler de geçecektir. Biliyoruz ki zorlukta birlikte kolaylık vardır. TBMM, burada bir demokrasi nöbetinde bulundu. Hiçbir parti farkı gözetmeksizin aynı ruhla bir arada bulundu. AK Parti, CHP ve MHP yetkilileri buraya geldi. HDP Eş Genel Başkanı beni Diyarbakır'dan aradı, bu toplantıya katılacaklarını ve darbe karşı olduklarını ifade ettiler. Ortak metnini birlikte okuyacağız ve topluma sunacağız.

Resmi ve sivil hayatını kaybedenlere Allah'tan rahmet diliyorum, yaralılara şifa diliyorum. Cumhurbaşkanımızdan halkımıza gereken tavır ortaya konmuştur. Bir daha böyle bir gün olmayacaktır. Bütün siyasi partilerimize, genel başkanlarımızın şahsında milletvekillerimize, bütün halkımıza, her ilde meydanları dolduran ve demokrasi nöbeti tutan herkese teşekkürlerimizi sunmak istiyorum. Egemenlik millete aittir. Bunu toplum haykırmıştır.

Türkiye demokrasiyi benimsemiştir, bunu değiştirmeye kimsenin gücü olmayacaktır. Bütün güvenlik güçlerimiz gayret göstermiştir, çok kısa bir zamanda toplumumuz normal hayatına dönecektir. Kısa zamanda bu yaralarımızı saracağımıza inanıyorum.

Bir aradayız, dışarıda büyük bir kalabalık var. Bir bütünlük altında bu şanlı bayrağımız altında bir arada olmaya devam edeceğiz. Gazi Meclisimizin dik duruşuyla milli egemenliğe sahip çıktığı için saygılarımı sunuyorum. 15 Temmuz Demokrasi Bayramınızı kutluyorum." Daha sonra İlk olarak AK Parti Genel Başkanı, Başbakan Binali Yıldırım konuştu. Yıldırım Konuşmasında şunlara vurgu yaptı:

"Gazi Meclis'in değerli başkanı, siyasi partilerimizin genel başkanları, yüksek yargının çok değerli başkanları, değerli misafirler, saygıdeğer milletvekilleri. Dün gece milletin bağımsızlığını, namusunu korumak için sokağa çıkan, tankların önünde kahraman olarak dikilen, o mübarek kanlarıyla milletin istiklalini muhafaza eden şehitlerimizi rahmetle, minnetle anıyorum. Hepsini bu yüce meclisin çatısı altından saygıyla, şükranla selamlıyorum. O kahramanların ailelerine sesleniyorum; üzülmeğin onlar peygamberlikten sonra en büyük payeye ulaştılar. O kahramanlar düne kadar sizin evlatlarınızdı, ancak bugün milletin evlatları olduklar. Türkiye Cumhuriyeti var oldukça isimleri yaşayacak. Yaralı kardeşlerimi selamlıyorum, acil şifalar diliyorum.

Milli iradeyi teslim almak isteyenler karşısında, sokağı teslim alan aziz milletimi bu yüce meclisin çatısı altından yürekten selamlıyor, böyle bir milletin evladı olmaktan gurur duyuyorum. Cumhurbaşkanımız, Başkomutanımız Recep Tayyip Erdoğan'a dik duruşundan dolayı teşekkür ediyorum. Siyasi parti genel başkanlarına dayanışmalarından dolayı teşekkür ediyorum. Emniyet teşkilatımıza polislerimin altında öpüyorum. Peygamber ocağı TSK'nın vatanını, milletini, bayrağını seven demokrasiye gönülden bağlı her personelinin alınlarından öpüyorum.

Darbe karşısında dünyaya örnek olacak bir duruş sergileyen medya temsilcilerimize özellikle teşekkür ediyorum. STK'larımıza sabaha kadar kesintisiz ezan ve sela okuyan imamlarımıza, seccadelerinin başında dua eden kardeşlerime teşekkür ediyorum. Bayraklarını alıp sokağa çıkan vatandaşlarıma, dost ve kardeş ülkelere teşekkür ediyorum.

Dün gece barikatları aşarak, tankları geçerek, kurşunları savuşturarak TBMM'ye geldiniz, ışıkları açtınız genel kurulu açtınız. Ya demokrasi ya ölüm diyerek bu salonda dimdik durdunuz. Millettin meclisinin üzerine bombalar yağdırdılar bir tek geri adım atmadınız. Her birinizin ölümü yanı başınızda hissettiğini biliyorum. Dünya demokrasilerine örnek bir duruş sergilediniz. Millet sokakta istiklaline sahip çıkarken, sizler de burada demokrasiye, milli iradeye sımsıkı sarıldınız. Bu tavrınızla tarih bu yüce meclisi bir kez daha

yazdı. Türkiye'nin tarihini değiştirdiniz. Bir dayanışma, bir kardeşlik, bir işbirliği sergilediniz. Milletimizden sonra en büyük övgüyü bu gazi meclis hak ediyor.

Gazi Meclis 23 Nisan 1920 sonrası en sıkıntılı gecesini yaşadı. İşgal kuvvetleri Polatlı'ya kadar gelmişti ama bu Meclis'e dokunmadı. 1960'ta Meclis ruhuna saldırsalar bile bedenine dokunamadılar. 1980'de Meclis bombalanmadı. 28 Şubat'ta Meclis'e dokunulmadı. Dün gece öyle pervasızca bir saldırı gerçekleşti ki ruhunu ve bedenini hedef aldılar. Bunlar asker değil, asker kılığında teröristlerdir. Gözleri dönmüştü, gözlerini kan bürümüştü, ihanet ve haşhaş akıllarını teslim almıştı. Bilmedikleri şuydu; milletin evine dokunanın eli yanar, milletin evine el uzatının eli kırılır. İşte daha 24 saat geçmeden elleri yandı, o bombalara basan elleri kırıldı. İnşallah ocakları da ebediyen söndü. Bugün burada tarihe bir not düşmek isterim. Bundan sonra 50 yıl, 100 yıl, 1000 yıl, bu Meclis'e kim el uzatarsa akıbeti aynı olacaktır. Hiçbir darbe, girişim yapanların yanına kar kalmadı, bundan sonra da kalmayacak. Ama geçiren olursa gözünün önüne bugün hayatları sönmüş darbeciler gelecek ve buna asla yeltenemeyeceklerdir.

Bugün yeni bir gün. Bugün büyük bir badirenin altında 79 milyonun tek yürek olduğu gündür. Bugün AK Parti'nin, CHP'nin, MHP'nin, HDP'nin, Meclis dışındaki bütün partilerin ortak sesle darbeye hayır dediği gündür. Milletimize, istiklalimize, devletimize ve milletimize yönelik bir saldırıda nasıl bir araya geldiğimizi bütün dünyaya gösterdik. Bugün bir milattır. Bu yeni bir sürecin başlangıcıdır. Bu ruhla bir terörü yeneriz, bu ruhla yaralarımızı da sararız. Bu birliktelik ruhuyla Türkiye'yi Gazi Mustafa Kemal'in işaret ettiği muassır medeniyetler seviyesine de çıkarırız.

AK Parti Genel Başkanı, Türkiye Cumhuriyeti Başbakanı olarak, Meclisimizde oluşan bu birliktelik ruhuna sahip çıkacağımızın sözünü veriyorum. Vatan Caddesi'nde, Kızılay Meydanı'nda, havaalanlarında, AK Partililer, CHP'liler, MHP'liler, HDP'liler tek yürek oldular, tek eylem yaptılar. İhanet ve terör karşısında sarsılmaz birliktelik içinde olma talimatını biz milletimizden aldık. Bu tarihi dayanışmayı geleceğe de taşıyacağız. İnadına demokrasi, inadına milli irade, inanıda barış, inadına kardeşlik. Millete darbe yapmaya kalkanlar darbeyi kendisi yemiştir. 15 Temmuz artık Demokrasi Nöbeti'nin tutulduğu gündür, Demokrasi Bayramı günüdür."

Daha sonra CHP Genel Başkanı Sayın Kemal Kılıçdaroğlu Konuştu. Kılıçdaroğlu konuşmasında şunları söyledi;

“Türkiye Cumhuriyeti bize altın tabak içinde sunulmadı. Acıyla, kanla, gözyaşıyla kurduk.Dün demokrasiye yapılan saldırıyı açıkça lanetliyoruz. Olay hepimizde derin üzüntü yarattı. Ve fakat ne mutlu ki bu süreç siyasette başından beri olması gereken ortak paydada bizi birleştirdi. Bu TBMM’nin, cumhuriyet ve demokrasiye bağlılığıdır.

Ancak bunu sadece dilimizle değil yüreğimizle de söylemeye devam edeceğiz. Demokrasi aynı zamanda üstünlerin hukuku değil, hukukun üstünlüğüdür.Dün halkımız meydanlara çıktı, darbeye karşı direnme hakkın kullandı. Hukukun çiğnendiği hallerde mesela demokrasinin darbeye yok edilmesinin istendiği hallerde direnme hakkının ne kadar meşru olduğunu gördük. Bundan daha güzel bir örnek verilemez. Bu meclis sonuna kadar demokrasiyi savunacaktır. Bu meclis cumhuriyetin değerlerini se sonuna kadar savunacaktır.

Bu meclise düşen tarihi bir sorumluluk var. Özgürlük bağlamında cepheyi genişletmek zorundayız. Bu darbe girişimi bize şunu açık ve net gösterdi. Bu darbe girişimini parlamenter demokratik sitemimizin önlediğini unutmamak gerekiyor. Bu mirasa sahip çıkmak hepimizin görevidir.

Bu ülkede özgürlüğünü korumaya çalışan bir medyamız var. Medya darbecilerin yolunu kapattı özgürlüğün yolunu açtı. Hepimizin gözü önünde medya dün halkın doğru bilgilendirmesini sağladı. Medyaya bu bağlamda yürekten teşekkür ediyorum. Neden medya özgürlüğü diye ısrarla söylüyoruz. İşte bu yüzden. Yalnız eklemek zorundayım siyasi partilerin darbe karşısında gösterdiği tavır cumhuriyete bağlılık konusunda özeleştiriyi yapma fırsatı da bize sundu.

Bu darbe girişimi ile ilgili her siyasi partinin bir özleştiriyi yapması tarihin kıldığı bir zorunluluktur. Her tülü darbeye karşı olmak bu parlamentonun görevidir.

Demokrasi üzerindeki vesayeti asla kabul etmemeliyiz. Madem ki milli irade çok değerlidir demokrasi üzerinde makamı mevkisi rütbesi ne olursa olsun demokrasi üzerinde vesayete bu parlamento asla izin vermemelidir. Anayasa ve hukukun dışına çıkanlar kim olursa olsun bunu bedelini mutlaka ödemelidir. Önümüzde çok kritik bir dönem olduğunu kabul etmeliyiz. Bu dönemi soğukkanlılıkla atlatmamız gerekmektedir"

Son olarak MHP lideri Sayın Devlet Bahçeli söz aldı. Bahçeli konuşmasında şunları söyledi;

"Her bir vatandaşıma şükranlarımı sunuyorum. Dün gece demokrasiye darbe indirilmek istenmiştir. Millet iradesi çok açık saldırıya uğramıştır. Türkiye'nin omurgasının kırılması maksadıyla şerefli Türk ordusunun içine sızmış bir avuç düşman işbirlikçisi ortaya çıkmıştır. Genelkurmay Başkanı ve kuvvet komutanları rehin alınmıştır. TSK içine yuvalanmış gecemizi zehir etmiş, tarihimizde eşine az rastlanır bir ihanetin taraf ve failleri olmuştur. Şu kahredici hususa dikkat buyurunuz gazi meclis havadan bombalanmıştı.

Bu, sözün bittiği kırılma noktasıdır. TBMM'nin bombalanması hepimizi dehşete düşüren bir ihanettir. Bu şerefsiz kalkışma sadece seçilmiş hükümet değil Türk milletini tamamını hedef almıştır. Kanı bozuk çevre ve odaklar son kozlarını oynayarak ülkemizi kaosa sürüklemeyi hedef almıştır.

Dün gece yaşananlar aslında kallesiz bir terör saldırısıdır. Bu saldırı Türk askerinin içinden devşirilmiş kandırılmış ya da buna çoktan teşne küçük bir grup tarafından yapılmıştır. Milli iradenin namusu son anda kurtarılmıştır.

Derin komplo inançla püskürtülmüştür. Halaskar zabitan devri çoktan geride kalmıştır. Türk milletinin ortak geleceği hukuk ve demokrasidir. Hiçbir çete paralel yapı terör örgütü mihrak bu zemini çatlatamayacaktır. Huzur cellatlarını sonu her zaman hüznün olacaktır."

Konuşmaların ardından Meclis Genel Kurulu'nda 4 partinin uzlaştığı ortak metin okundu. Meclis Başkanı Kahraman'ın okuduğu metinde şu ifadelere yer verildi:

"Bizler AKP, CHP, HDP ve MHP grupları olarak, aziz milletimizin kendisine milli iradeye, devletimize, özellikle de millet iradesinin temsilcisi olan milletvekilleri ve Gazi Meclis'e yönelik 15 Temmuz gecesi başlatılan ve 16 Temmuz sabahı etkisiz hale getirilen darbe girişimini ve Meclis'e yönelik saldırıları şiddetle kınıyoruz.

Milletimiz darbenin karşısında durmuş ve kanlı darbe girişimi engellenmiştir. Türkiye Cumhuriyeti ve kurumlarını canı pahasına karşı koruyan bu aziz millet her türlü övgü ve takdiri ziyadesiyle hak etmektedir. Bu uğurda canlarını veren şehitlerimize milletçe minnettarız ve o kahramanlarımızı da asla unutmayacağız. Türkiye Büyük Millet Meclisi, bu aziz ve kahraman Meclis'in temsilcisi olarak milletimizin verdiği yetkiyle bombalanan ve kurşunların altında görevini icra etmiş, bir kez daha milletimize layık bir Meclis olduğunu göstermiştir. Meclisimiz, tek yürek tek vücut olarak büyük bir cesaret olarak darbeye karşı haysiyetli bir

duruş sergilemiştir. Meclis'in darbe girişimine karşı sergilediği kararlılık son derece değerlidir.

Meclis'in darbe girişimine karşı sergilediği kararlılık, demokrasinin daha da gelişmesi adına son derece değerlidir. Herkes bilmelidir ki bugün olduğu gibi gelecekte de milletimize, milli iradeye, gazi meclise uzanacak her el karşısında Meclis'in çelikten iradesini bulacaktır. TBMM, milletin demokrasiye sarsılmaz inancını yansıtmayı sürdürecektir. Meclisimizde bulunan tüm siyasi parti gruplarının darbe girişimine ortak bir tavır ve ortak dile karşı durmaları tarihe geçecektir. Bu ortak tavır milli irade ve milletimizi daha da güçlendirecektir. Meclis görevinin başındadır ve milletin meclisi, millete ve egemenliğine yönelik bu saldırıya girişenlere hukuk içerisinde bedelini en ağır şekilde ödetecektir. Türkiye'de hiçbir şeyin eskisi gibi olmayacağını en somut ispatı da bu ortak bildiridir. Dört parti olarak farklı görüşlerimiz olsa da, hepimiz tüm milletvekillerimizle, tüm teşkilatlarımızla milli iradenin yanındayız, milli iradeye hep birlikte sahip çıkıyoruz ve ebediyen sahip çıkacağız. Milletimiz müsterih olsun.

Demokratik tepki sınırlarını aşan, ülkemize yakışmayan şiddet eylemlerinden uzak durulmasını da halkımızdan rica ediyoruz. Şehitlerimizi saygı, millet ve rahmetle anıyoruz. Yaralılarımıza acil şifalar diliyoruz, milletimize geçmiş olsun diliyoruz. Türkiye'nin yanında duran destek mesajları ileten tüm dost ve kardeş ülkeleri de buradan selamlıyoruz."

İmzalar;

TBMM Başkanı İsmail Kahraman,

Adalet ve Kalkınma Partisi Grup Başkanı Binali Yıldırım

Cumhuriyet Halk Partisi Grup Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu

Milliyetçi Hareket Partisi Grup Başkanı Devlet Bahçeli

Halkların Demokratik Partisi Grup Başkanvekili İdris Baluken

Siyaset kurumunun bütün unsurları ile darbeye karşı tavır alması: İktidar ve muhalefetiyle siyaset kurumunun topyekûn darbe karşıtı kararlı tutumu, darbecilerin bildirilerinde kendilerine atfettikleri meşruiyetin dayanaklarını bütünüyle ortadan kaldırmış,

halkın darbecilere karşı direncini artırmıştır (Merkez Strateji Enstitüsü Rapor-016 A | FETÖ Darbe Girişiminin Askerî Analizi | 29.07.2016 sf.11)

Aynı gün Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, Siyasi Partilerimizin FETÖ/PDY darbe teşebbüsünün karşısında ortak tavır almaları, birlik beraberlik içerisinde darbenin bastırılmasındaki katkılarından ve darbe girişimine prim vermemelerinden dolayı, TBMM Başkanı İsmail Kahraman'ı, muhalefet liderlerinden ise CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu ve MHP Genel Başkanı Devlet Bahçeli'yi telefonla arayarak dolayı teşekkür etti.

Cumhurbaşkanı Erdoğan Başkomutanlarına destek olmak üzere "Demokrasi nöbeti" için Kısıklı'da toplanan halka yaptığı konuşmada;

"Farklı bir gündeyiz ve bu farklı günün bilinciyle Kısıklı'da toplanmış bulunuyorsunuz. Biliyorum ki Türkiye'nin dört bir yanı sizinle bu heyecanı yaşıyor.

Bu millet paralel yapıdan çok çekti. ABD'ye sesleniyorum. Sayın Başkan'a sesleniyorum. Pensilvanya'daki zatı bize verin demiştim ve bunların farklı girişimler içinde olduğunu size söylemiştim ama dinlemedim.

Şu an tekrar sesleniyorum bu zatı artık Türkiye'ye teslim edin. Eğer biz stratejik ortaksak o zaman ortağınızın bu talebini yerine getirin. Siz bizden hangi teröristi istediyseniz size teslim ettik. Artık terör listemizin içinde yer alan bu zatı da bize teslim edin.

Bu girişim bekledikleri gibi sonuçlanmadı. Kaderin üstünde bir kader var demiştik. Biz sadece Allah'ın huzurunda rükuda eğiliriz. Sivilerimizden şehitlerimiz oldu. Tüm şehitlerimize rahmet, yaralılarımıza Allah'tan şifalar diliyorum.

Bu olaylar Silahlı Kuvvetlerimizin içinde bir azınlığın yapmış olduğu eylemlerdir. Yoksa Silahlı Kuvvetlerinin kendisinin değil. Silahlı Kuvvetlerimiz inşallah kendine yaraşır bir noktaya gelecek. Her talebin konuşulması demokratik ülkelerde bir haktır. Bu paralel yapı TBMM'yi de bombaladı. Meclis'in o güzel bildirisine biz de imzamızı atarız. Bütün mesele sizi ilk andan itibaren meydanlara çıkmanız her şeyi alt üst etmiştir. Rahavet yok ve bu birlikteliğimizi devam ettirmeliyiz.

Gördüğünüz gibi görevden alınan albaylar var. Oyuna gelmeyelim. Türk Silahlı Kuvvetleriyle milletimizi karşı karşıya getirmek isteyen isteyen dış güçler olabilir. Silahlı kuvvetler bizimdir.

Şu anda binlerce yargı mensubu açığa alındı. Anayasa Mahkemesi'nden alınanlar oldu. Şu anda yargı kararları süratli şekilde alınıyor. İnşallah yarınlara güçlü bir şekilde yürüyeceğiz.

Bu ülkeyi 3-5 teröriste bırakmayacağız. Kimin ne olduğu çok iyi ortaya çıktı bu olayla. Şimdi bunların üzerine gideceğiz. Pensilvanya'daki o zatı teslim emedikleri an çok şey değişecek. Biz de diyoruz ki Amerika'nın Pensilvanya'dakini bize teslim etmesi lazım. Buradan bu çağrı yapıyorum."

Başbakan Yıldırım ve Meclis Başkanı İsmail Kahraman da TBMM önünde toplanan kalabalığa Meclis çıkışında hitap ettiler;

Başbakan Yıldırım; "Biz Hakk'ın önünde eğiliriz. Başka hiçbir yerde eğilmeyiz. Türkiye'de asker kıyafeti içerisinde girmiş paralel terör çetelerinin Türkiye'nin birliği, beraberliği, kardeşliğini bozmaya yönelik kalkışmasını; demokrasi nöbeti tutarak, tankların üzerine çıkarak, gerekli dersi veren bu yüce milletin adı Türk milletidir. Sizlerle onur, gurur duyuyorum. İş henüz bitmedi. Görev henüz bitmedi. Buradan sonra Kızılay'a iniyoruz. Demokrasi nöbetine devam ediyoruz" ifadelerini kullandı.

Gereken neyse yapılacak. Bunlar, bu çapulcular Türk milletini tanımamışlar. Bunlar okyanus ötesine akıllarını satmış alçaklardır. Bu millet ne kadar zorlukları aşı aşı geldi. İşte demokrasimize, milli iradeye darbe yapmaya kalkanlar darbeyi kendileri yemiştir. Türk milleti bunlara en büyük darbeyi vurmuştur. Hepinizin alnından öpüyorum. İstiklal uğrunda, gelecek uğrunda, ülkemizin bekası uğrunda tankların tepesine çıkan, askerlerin göğsüne yumruğuyla 'dur' diyen bu asil milletin evlatlarının hepsinin gözlerinden, alnından öpüyorum.

Türkiye'de ister bölücü ister paralel hiçbir terör örgütüne asla yer olmayacağını vurgulayan Başbakan Yıldırım, şöyle konuştu: "Bunları her şeyi hesap ettiler ama bir şeyi unuttular. O da bu ülke sevdalısı Başkomutan, Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan. Onun dirayeti, onun bu millet sevdası karşısında hiçbir gücün duramayacağını bir kez daha cümle alem gördü. Bu ülkede ister bölücü ister paralel hiçbir terör örgütüne asla ve asla yer olmayacak. Birliğimizi, beraberliğimizi, kardeşliğimizi bozmaya çalışanlar gerekli cevabı en

sert şekilde alacaklardır. Bu alçak terör şebekesini, bu alçak bölücü terör örgütünü yok etmeden bize uyumak haramdır."

Darbe girişini sırasında şehit olan Piyade Kurmay Albay Sait Ertürk, Topçu Astsubay Kıdemli Başçavuş Bülent Aydın, polis memuru Fırat Bulut, polis memuru Muhammet Oğuz Kılınç, Emniyet Amiri Cüneyt Bursa, polis memuru Hüseyin Kalkan, polis memuru Köksal Taşaltı, Komiser Yardımcısı Kübra Doğanay için Ankara'daki Kocatepe Camisi'ndeki cenaze namazına Başbakan Binali Yıldırım, CHP lideri Kemal Kılıçdaroğlu ve MHP Genel Başkanı Devlet Bahçeli katılarak Yıldırım, Kılıçdaroğlu ve Bahçeli birlikte saf tutarak birlik beraberlik mesajlarını sürdürdüler.

FETÖ/PDY darbe girişimi sonrası istikrarın sağlanması, darbeye karışan, destek veren veya devletin Askeriye, emniyet, yargı dahil tüm kamu kurum ve kuruluşları, üniversite, sendika, vakıf, dernek, vb. her alanına sızmış olan FETÖ/PDY mensuplarının tespit edilerek gerekli idari ve hukuki sürecin çok hızlı şekilde başlatılıp işletilebilmesi için Bakanlar Kurulu tarafından ilan edilen ve Resmi Gazete'de yayımlanan olağanüstü hal kararıyla ilgili Başbakanlık tezkeresi, TBMM Genel Kurulu'nda Ak Parti ve MHP'li milletvekillerinin 346 oyu ile kabul edildi. Tezkereye 115 vekil ise ret oyu verdi.

Cumhurbaşkanı Erdoğan, CHP Genel Başkanı Kılıçdaroğlu, MHP Genel Başkanı Bahçeli ve Ak Parti Genel Başkanı Yıldırım'ı, darbe girişimi karşısındaki kararlı tutumları sebebiyle teşekkür etmek ve son gelişmeleri değerlendirip önerilerini almak üzere mektupla Cumhurbaşkanlığı Külliyesi'ne davet etti.

Mektupta, "*FETÖ mensubu teröristler tarafından cebir ve şiddet kullanmak suretiyle, anayasa ile kurulan hür demokrasi düzenini, temel hak ve hürriyetleri, meşru Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti'ni ortadan kaldırmak amacıyla gerçekleştirilen, silahlı darbe teşebbüsü milletimizin demokrasisine sahip çıkarak, ortaya koyduğu kahramanca direniş sayesinde engellenmiştir.*

Bu zorbalığa karşı gösterdiği kararlı tutumla, tüm kurumlarımıza çok önemli sorumluluklar yükleyen milletimiz, birlik ve beraberliğimizin en üst düzeyde olması gereken bu kritik dönemde, diğer kuruluşlarımızla birlikte, siyasi partilerimizden de bunun gereğini yerine getirmesini beklemektedir. Bu çerçevede, Sayın Cumhurbaşkanımız 25 Temmuz Pazartesi günü saat 14.00'te CHP Genel Başkanı Sayın Kemal Kılıçdaroğlu ve MHP Genel

Başkanı Sayın Devlet Bahçeli ile AK Parti Genel Başkanı Sayın Binali Yıldırım'ı, hem darbe girişimi karşısındaki kararlı tutumu sebebiyle kendilerine teşekkür etmek, hem de son gelişmeleri değerlendirip, önerilerini almak üzere, Beştepe Cumhurbaşkanlığı Külliyesi'ne davet etmektedir."

Görüşme sonrasında Cumhurbaşkanlığı sözcüsü Sayın İbrahim Kalın, şu açıklamayı yapmıştır;

"Sayın Cumhurbaşkanımız, 15 Temmuz gecesi darbeye karşı demokrasi, özgürlük ve hukukun üstünlüğünden yana açık ve net bir duruş sergilemelerinden dolayı parti liderlerine teşekkür etmiş ve bu birlik ve beraberlik ruhunun her türlü sorunun üstesinden gelmek için en önemli güç kaynağımız olduğunu vurgulamıştır.

Siyasi görüş farklılıklarını bir kenara bırakarak meydanlara dökülen milletimizin ve verilen talimatları yerine getiren güvenlik güçlerimizin kahramanlıklarının hiçbir zaman unutulmayacağını ifade eden Sayın Cumhurbaşkanımız, Fetullahçı Terör Örgütü, PKK ve diğer güvenlik tehditlerine karşı mücadelenin kararlılıkla sürdürüleceğini belirtmiştir. Sayın Cumhurbaşkanımız 15 Temmuz gecesi ve sonrasında yaşananlar hakkında da liderleri bilgilendirmiştir.

Görüşmede, demokrasi ve hukukun üstünlüğü ilkeleri etrafında kenetlenen milletimizin özgürlük, güvenlik ve refahı için atılacak adımlar, OHAL uygulaması, güvenlik tedbirleri, Anayasa çalışmaları ve ekonomi politikaları değerlendirilmiştir. Devleti ele geçirmeye ve yıkmaya çalışan FETÖ ve PKK gibi terör örgütlerine karşı kararlılıkla mücadele edileceği belirtilmiş ve 15 Temmuz darbe girişimine benzer bir hadisenin tekrar yaşanmaması için gerekli önlemlerin alınmasının zarureti üzerinde durulmuştur. 15 Temmuz darbe girişimi soruşturmasının ve OHAL sürecinin titizlikle yürütüleceği ifade edilmiş ve bu konuda bütün siyasi partilerin işbirliği yapmasının önemi vurgulanmıştır. Ortak sorunlarımıza kalıcı çözümler üretmek için siyasi diyalog mekanizmalarının etkin bir şekilde kullanılması hususunda görüş birliğine varılmıştır."

15 Temmuz FETÖ/PDY darbe girişimini müteakip ülkemizde ve siyasi hayatımızda oluşan birlik ve beraberlik ruhunun bir göstergesi olarak Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu ile MHP Genel Başkanı Devlet Bahçeli'ye

karşı açtığı tazminat davalarını geri çektiğine ilişkin ilgili mahkemelere dilekçe ile başvurmuş ve davalarından vazgeçmiştir.

Bu iyiniyet göstergesi karşılıksız kalmamış CHP lideri Kemal Kılıçdaroğlu da Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan hakkında açtığı davaları ve şikayet dilekçelerinin tamamını geri çekmiştir.

2016 tarihinde İstanbul Yenikapı’da Cumhurbaşkanı, TBMM Başkanı, Başbakan, 11. Cumhurbaşkanı Abdullah Gül, eski başbakan Ahmet Davutoğlu, tüm siyasi parti genel başkanları, Genelkurmay Başkanı'nın da katıldığı "Demokrasi ve Şehitler Mitingi" yapıldı. Mitingde sadece Türk Bayrağı taşındı. Mitinge toplumun her kesiminden rekor bir katılımıla Türkiye'nin her yerinden yaklaşık 5 milyon kişi katıldı.

Yenikapı’daki "Demokrasi ve Şehitler Mitingi"nde ilk konuşmayı MHP lideri Devlet Bahçeli yaptı. Bahçeli konuşmasında:

“Mutluyum, çünkü millet burada, irade burada, inanç burada, bükülmez bilek, yenilmez milli kudret burada, bu meydandadır. Konstantin’in torunları iştahla dağılmamızı beklemektedir.

15 Temmuz’da felaketimizi projelendirdiler, 15 Temmuz’da son nefesi vermemizi gözlediler. FETÖ, milletimizin helali olan savaş uçaklarıyla saldırdı, helikopterler üzerimizde uçtu. 15 Temmuz yeni bir kıyım hamlesiydi. Su uyur, düşman uyumaz sözü bir kez daha karşılığını buldu. Alim ve hoca görünümlü bir terörist, sığındığı Pensilvanya’dan getirdiği beddua seanslarıyla, nefret söylemleriyle, öfke nöbetleriyle cinayet örgütüne Türkiye’ye ‘vur’ emri verdi Türk milleti küresel senaryonun farkındadır.

Bu vatan 3-5 teröristin sözde vaazlarıyla düşmeyecek. İblis’e ruhunu satan bu vaiz, Müslüman görünümlü bu Voyvoda, ihanetle, Türk ve Türkiye düşmanlığıyla doruğa çıktı, fitne ve münafıklıkta rekor kırdı. Haçlı emellerinin taşıyıcılığını yapan FETÖ, Türkiye’nin kalbine nişan aldı.

15 Temmuz FETÖ darbe teşebbüsü, 627 yıl önce Kosova’da mağlup olanların yeni bir kalkışmasıdır. 620 yıl önce Niğbolu’da ezilenlerin tekrardan başını kaldırmasıdır. 572 yıl önce Varna’da, 563 yıl önce İstanbul’da, 490 yıl önce Mohaç’ta döktükleri kanda boğulduklarını sandıklarımızın yeniden karşı harekattır.” demiştir.

Daha sonra konuşan CHP lideri Kemal Kılıçdaroğlu konuşmasında:

“15 Temmuz akşamı Meclis’i sabaha kadar açık tutan ve yöneten TBMM Başkanı’na yürekten teşekkür ediyorum. Ben dahil bütün siyasilerin bu musibetten ders çıkarması lazım. Camiye, kışlaya, adliyeye siyaseti sokmayalım.

Ben dahil bütün siyasilerin bu musibetten ders çıkarması lazım. Ben dahil bütün siyasi parti genel başkanlarının yeni bir olaya zemin hazırlamadan Türkiye’yi çağdaş uygarlığa götürmesi lazım. Cumhuriyet tarihimizin en kanlı darbe girişimidir bu. 240 şehidimiz var, 240 aslanımızı toprağa verdik. Onları unutmayacağız ve unutturmayacağız, demokrasinin kahramanlarıdır onlar.

FETÖ terör örgütü, ordunun içinde yuvalandı. FETÖ terör örgütü, yargının içinde yuvalandı. FETÖ terör örgütü, devletin her kademesinde yuvalandı. Biz buna daha önce ‘F tipi örgütlenme’ diyorduk. Şimdi ‘Fetullah Gülen Terör Örgütü’ olarak tanımlanıyor, savcı da iddianamesini böyle yazıyor. Yargının bağımsızlığı neden önemlidir? Adalet istiyoruz. Adaleti nerede tecelli ettireceğiz? Mahkemede tecelli ettireceğiz. Eğer bir hakim vicdaniyla değil, bir hakim Pensilvanya’dan aldığı talimatla karar veriyorsa o hakim, hakim değil, o mahkeme de mahkeme değildir.

Siyasette özeleştiri yapmalıyız. Bizim soylu bir uzlaşmaya ihtiyacımız var. Devletin inşasında liyakat sistemini esas almalıyız. Her şartta demokrasiye sahip çıkmalıyız. Millettin iradesi üzerindeki her türlü gölgeye son vermeliyiz. Cumhuriyetin kurucu değerlerine sahip çıkmalıyız. Parlamenter sistemi güçlendirmek zorundayız. Medya özgürlüğü önemli. Yargı tarafsız ve bağımsız olmalı. Laikliğin ne kadar önemli olduğunu gördük. Demokrasinin güçlenmesine gelecekte de katkı vermeliyiz. Ergenekon gibi davalarda mağdur olanlara iade-i itibar yapılmalı.” demiştir.

Mitinge katılan isimlerden en ilginç de Genelkurmay Başkanı Hulusi Akar oldu. Bu katılımıyla Asker-sivil milletimizin bir bütün olduğunun göstergesi olan Akar konuşmasında:

“15 Temmuz akşam saatlerinde Türk Silahlı Kuvvetleri bünyesinde yuvalanan illegal çete mensubu terörist hainlerin Fetullahçı Terör Örgütü’nün darbe girişiminin, halkımızın peygamber ocağı olarak adlandırdığı Türk Silahlı Kuvvetlerinin vatanını, milletini, bayrağını seven ezici çoğunluktaki mensuplarıyla kesinlikle hiçbir alakası yoktur.

Bölücü terör örgütü PKK ve sınırlarımızın hemen yanı başındaki diğer tehditlerle de canla başla mücadele eden Türk Silahlı Kuvvetlerinin kahraman, fedakar mensuplarını çok iyi ayırt ederek davranması bu zor süreçte bizlere güç ve moral vermiştir. Bundan dolayı hepimize tek tek teşekkür ediyorum, şükranlarımı sunuyorum. Milletimizin bağrından çıkan 'Bayrak, vatan, devlet ve milleti için ölürsem şehit, kalırsam gazi...' anlayışıyla ve bir ibadet feyziyle görev yapan Türk Silahlı Kuvvetleri, tüm personeliyle demokratik hukuk sistemi içerisinde devletimizin, yüce milletimizin emrinde ve görevinin başındadır.

TSK'ya ihanet eden bu akçaklara layık oldukları cevap alanlarda verilmiştir. Bu rezaleti yaşatan hainler en ağır şekilde cezalandırılacaktır, bundan kimsenin şüphesi olmasın. Ordu-millet kavramı daha da güçlendi. Zafer hukukun üstünlüğüne, demokrasiye, asil milletimizin yüksek ve değer ve hedeflerine inananlarıdır. Asil milletimizin, yani sizlerin, yolu bahtı açık olsun." demiştir.

Orgeneral Akar'dan sonra konuşan Başbakan Binali Yıldırım konuşmasında:

"Üzerimizden uçaklar uçtu, tanklar caddeleri işgal etti, asker kıyafetindeki teröristler silahlarıyla millete kan kustu. Cumhurbaşkanımız, Başkomutanımız milleti meydanlara davet etti. Yine selalar okundu, ezanlar başta başa Türkiye'de yankılandı. İşte bu aziz millet, İstanbul'da, Ankara'da, İzmir'de 81 vilayette hep birden şunu söyledi, 'Toprağın üzerinde şerefsiz yaşamaktansa, toprağın altında şerefle yatarız, şehit oluruz, gazi oluruz.' Çanakkale'de, Kurtuluş Savaşı'nda destan yazan bu millet, aynı ruhla 15 Temmuz destanını da yazdı. 15 Temmuz ikinci Kurtuluş Savaşı'dır.

Uzlaşmayı, işbirliğini daha da güçlendireceğiz. Türkiye'yi milletimizle, siyasi partilerimizle, sivil toplumumuzla, liderliğimizde 2023 hedeflerine taşıyacağız. Kürt ile Türk'ün arasına girenler işte bu hainlerdi. Kürt ile Türk arasındaki bu mikropları temizleyeceğiz. Beraber olursak aşamayacağımız hiçbir engel yok. Birlikte olursak, birlikte Türkiye olursak çözemeyeceğimiz hiçbir sorunumuz yok. İşte bugün buradaki tarihi birlikteliği gözümüz gibi koruyacağız. İntikam duygusuyla değil, adaletle, hukukla hareket edeceğiz. Bu terör örgütünün mensuplarından, şehitlerimizin, gazilerimizin hesabını soracağız.

Şunu herkes bilmelidir ki, 15 Temmuz gecesini milletimize zehir eden terör örgütü lideri Feto, Türkiye'ye gelecek, hesabını verecektir. Hiç merak etmeyin.

Bu milleti son yüzyılın en büyük tehlikesinden kurtardığınız için sizlere teşekkür ediyorum. Bizi öldürmeyen her darbe, bizi daha da güçlendirir.” demiştir.

Başbakan Binali Yıldırım'ın ardından kürsüye Meclis Başkanı İsmail Kahraman çıktı. Kahraman konuşmasında:

“Sizler, beyaz elbisesiyle 1071’de Malazgirt’te 200 bin kişilik Bizans ordusunun karşısına çıkarken ‘Ey askerler, eğer şehit olursam beyaz elbise benim kefenim olur’ diyen Tufan Alparslan’ın torunlarıdır. 10 asır önce Anadolu’ya gelen İslam kıyamete kadar bu topraklarda yaşayacaktır. Sizler, İslam’ı yok etmek için seferlere çıkan Haçlı ordularını yok edenlerin torunlarıdır. İstanbul’u fetheden ve peygamber efendimizin hadisindeki müjdeye nail olan ‘Ya ben İstanbul’u alırım, ya İstanbul beni’ diyen Fatih’in torunlarıdır.

Büyük bir badirenin içinden birlikte çıktık. Milletimizi birbirine düşürmek isteyen şer güçlere direndik ve kazandık. Açtıkları okullarda, dershanelerde, milletin kurumlarına yerleştirdikleri ajan ve vatan hainlere milletimiz hak ettikleri cevabı en güzel şekilde verdi. Dünyada gazi unvanı olan tek parlamento TBMM’dir. Çalışma günü olmamasına rağmen 15 Temmuz gecesi darbe hareketinin başlaması üzerine TBMM hemen açıldı ve gece boyunca açık tuttuk. ertesi gün olağanüstü toplantı yaptık ve 4 partinin imzaladığı bir ortak bildiri yayımladık. Partiler demokrasinin yanında olduklarını dünyaya açıkladılar. İkinci defa Meclisimiz gaziliği hak etti.” demiştir.

"Demokrasi ve Şehitler Mitingi"nde son konuşmayı Cumhurbaşkanı Tayyip Erdoğan yaptı. Cumhurbaşkanı konuşmasında:

“15 Temmuz gecesi sokakları dolduran kardeşlerimizin demokrasimizin ve özgürlüğümüzün korunmasında payı vardır. 79 milyon olarak hepimizin gazası mübarek olsun. Darbe girişimine maruz kalan her şehrimizin gazası mübarek olsun. Tüm farklılıklarını bir kenara bırakarak dünyayı kendine hayran bırakan tüm vatandaşlarımızın gazası mübarek olsun.

Bu millet başka bir millet. Türk milleti bin yıl önce Malazgirt’te hangi inançla Anadolu’nun kapısını açmışsa 15 Temmuz’da aynı inançla darbecilerin karşısına dikilmiştir. Çanakkale’de nasıl kanımızın son damlasına kadar mücadele etmişse 15 Temmuz’da aynı inançla mücadele ettik.

Tüm farklılıklarını bir kenara bırakarak her kökenden insanıyla dünyayı kendine hayran bırakan tüm vatandaşlarımızın gazası mübarek olsun. Şayet bu darbe olsaydı. Bu ülke topraklarının kimlere peşkeş çekileceğini çok iyi biliyorsunuz.

15 Temmuz, dostlarımıza bu ülkenin sadece siyasi, ekonomik, diplomatik saldırılara değil, aynı zamanda askeri sabotajlara karşı da güçlü olduğunu, yıkılmayacağını, rayından çıkmayacağını göstermiştir. Aynı gece Türkiye'nin yerle yeksan olması için ellerini ovuşturarak bekleyen düşmanlarımız ise ertesi güne bundan sonra işlerinin çok daha zor olduğunu görmenin kahriyle uyandılar. Her meşrepten insanımızla verdiğimiz şu görüntü var ya, bu görüntü ülkemizin düşmanlarını 16 Temmuz sabahı kadar üzmüş ve kadretmiştir.

Bu manzara Türkiye'nin 2023 hedeflerine ulaşacağını ilanıdır. Bu manzara birliğin beraberliğin kardeşliğin sadece temenni değil slogan değil bir hakikat olabileceğinin ilanı ve ispatıdır. Bu manzara, bin yıllık vatanımızın tek bir taşına dahi göz dikenlerin ödemeyi göze alacakları bedelin ilanı ve ispatıdır. Bu manzara, Türkiye'nin 2023 hedeflerine ulaşacağını ilanı ve ispatıdır. Bundan sonra işimiz ne biliyor musunuz? Artık muasır medeniyetler seviyesinin üstüne çıkmak.

Yolumuza dayanışma içerisinde geçeceğiz. Birbirimizi makam mevki için değil, para pul için değil sadece Allah için seveceğiz. Cumhuriyetimizin banisi Gazi Mustafa Kemal, 1920 yılında İstanbul ve İzmir başta olmak üzere ülkenin büyük bölümünün işgal altında olduğu kara günlerde şunu söylüyordu; 'Milletimiz çok büyüktür, hiç korkmayalım. O, esaret ve zillet kabul etmez. Fakat onu bir araya toplamak ve kendisine 'Ey millet, sen esaret ve zillet kabul eder misin' diye sormak lazımdır. Ben milletimin vereceği cevabı biliyorum...'

Şimdi burada bir kez daha soruyorum. Gazi'den 96 yıl sonra Yenikapı Meydanı'ndan aynı soruyu sizlere soruyorum. Ey millet, sen esaret ve zillet kabul eder misin? Mesele bu. Bu millete kimse bu esareti asla getiremeyecektir.

Bu örgütün (FETÖ'nün) gayrimeşru şekilde elde ettiği güçle, dizayn etmek istediği siyaseti, medyayı, iş dünyasını yeniden kendi tabii seyrine oturtmalıyız. Yurt içinde milletimizin dini hassasiyetini, merhametini, iyilik ve yardımlaşma duygularını istismar ederek elde ettikleri tüm imkanları milletimizin emrine vermeliyiz. Hiç kimse, kapatılan yurtlardan, okullardan, evlerden dolayı endişeye kapılmasın. Gerek devletimizin ilgili

kurumları, gerekse aynı alanda hizmet veren sivil toplum kuruluşlarımız çok daha iyisiyle, çok daha fazlasıyla bu boşluğu dolduracaklardır.

Yurt dışında ülkemizin adını ve itibarını kullanarak elde ettikleri imkanları da asli sahibine, yani devletimize ve milletimize kazandırmalıyız. Hükümetimiz, Olağanüstü Hal ilanı sonrasında sahip olduğu yetkiyle tüm bu alanlarda çok önemli adımlar attı, atmaya devam ediyor.” demiştir.

Fethullahçı Terör Örgütünün (FETÖ/PDY) 15 Temmuz 2016 tarihli darbe girişimi sonrası siyasi hayatta oluşan ılımlı atmosferin bir göstergesi de 4 partinin ortak önerisiyle TBMM'de 15 Temmuz FETÖ darbe girişimini araştırma komisyonu kurulmasıdır.

Anayasanın 98, İçtüzüğü'nün 104 ve 105'inci maddeleri uyarınca Fethullahçı Terör Örgütünün (FETÖ/PDY) 15 Temmuz 2016 Tarihli Darbe Girişimi ile Bu Terör Örgütünün Faaliyetlerinin Tüm Yönleriyle Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla AKP, CHP, HDP VE MHP'nin ortak önerisiyle Meclis Araştırma Komisyonu kuruldu. 15 Temmuz FETÖ/PDY darbesinin araştırılmasıyla ilgili Meclis Genel Kurulu'nda 26 Temmuz'da kabul edilen Meclis araştırma Komisyonu kurulması kararı 02.08.2016 tarihinde Resmi Gazetede (RG:29789) yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Kurulan Meclis Araştırma Komisyonunda 4 siyasi partiden toplam 15 Milletvekili (AKP-9, CHP-4, MHP-1, HDP-1) görev almıştır. Bu Milletvekilleri;

“AK Parti Burdur milletvekili Reşat Petek, Erzincan milletvekili Serkan Bayram, Eskişehir milletvekili Emine Nur Günay, İstanbul milletvekili Ravza Kavakçı Kan, İstanbul milletvekili Belma Satır, İzmir milletvekili Hüseyin Kocabıyık, Karabük milletvekili Burhanettin Uysal, Manisa milletvekili Selçuk Özdağ, Bursa milletvekili Zekeriya Birkan; Cumhuriyet Halk Partisi İstanbul milletvekili Zeynel Emre, İstanbul milletvekili Aykut Erdoğan, İstanbul milletvekili Sezgin Tanrıkulu, İzmir milletvekili Aytun Çıray; Halkların Demokratik Partisi Mardin milletvekili Mithat Sancar ve Milliyetçi Hareket Partisi Muğla milletvekili Mehmet Erdoğan.”

Komisyonun çalışma süresi başkan, başkanvekili, sözcü ve katip üye seçimi tarihinden sonra 3 ay olarak belirlenmiştir. gerekli görülmesi halinde Ankara dışında da çalışmalarda bulunabilecek olan komisyonun, 04.10.2016 tarihinde görevine başlamıştır.

Aljazeera Türk'de yapılan aşağıdaki değerlendirme 15 Temmuz FETÖ/PDY darbe girişiminin siyasi hayatımızdaki etkilerini özetler mahiyettedir;

"1 Kasım 2015'te yapılan genel seçimlerle Türkiye'de iyice yükselen siyasi tansiyon, 15 Temmuz darbe girişiminin halk tarafından engellenmesiyle büyük ölçüde düştü. HDP hariç üç siyasi parti ile Cumhurbaşkanı arasında diyalog süreci yaşandı, MHP'deki değişim tartışmaları rafa kalktı ve ilk defa başkanlık sisteminin büyük ihtimalle "referandum ile halka sorulması ihtimali" ağırlık kazandı.

15 Temmuz, Türkiye tarihinin en önemli kırılma noktalarından biri. Hiç kuşkusuz yaşananlar uzun vadede daha iyi anlaşılacak, tarih sayfalarında önemli yer bulacak. Ancak Gülen yapılanmasının 15 Temmuz darbe girişimi, siyasette kısa vadede de bazı değişikliklere yol açtı. Bunlardan en önemlisi 2015'te yapılan iki seçimle siyasette yükselen tansiyonun düşmesi oldu.

2015 yılı Türkiye'de siyasetin en gerilimli dönemlerinden biriydi. 7 Haziran seçimlerinde AK Parti yıllar sonra ilk defa, girdiği bir genel seçimde tek başına iktidar olacak kadar oy alamadı. Ancak, koalisyon da kurulamayınca siyasi partiler arasındaki tansiyon yükseldi. Bu ortamda gidilen 1 Kasım seçimlerinde Cumhurbaşkanı Erdoğan ve siyasi parti liderleri birbirlerine karşı açıklamalarını en sert tonda yaptılar.

Ancak 15 Temmuz, artık seçmenin de neredeyse hiç yadırgamayacak kadar alıştığı bu siyasi üslûbun şimdilik geride bırakılmasını beraberinde getirdi. Darbe girişimi gecesini, başta Devlet Bahçeli olmak üzere, Kemal Kılıçdaroğlu ve Selahattin Demirtaş darbeye karşı olduklarını açıkladılar.

O gecenin ardından yine yıllar sonra ilk defa HDP hariç üç siyasi parti arasında diyalog başladı. Yine HDP hariç CHP ve MHP liderleri seçim meydanlarında en sert eleştirileri yönelttikleri Cumhurbaşkanı Erdoğan ile bir araya geldiler. Üstelik bu görüşme Bahçeli ve Kılıçdaroğlu'nun inşaat aşamasından bu yana çok tepki gösterdiği Beştepe'deki Cumhurbaşkanlığı Külliyesi'nde gerçekleşti.

Bu değişimin sembolik olarak taçlanması ise, 7 Ağustos Pazar günü İstanbul'da Yenikapı mitingiyle oldu. Yenikapı'daki "Demokrasi ve Şehitler Mitingi"ne Cumhurbaşkanı Erdoğan ile birlikte Başbakan Binali Yıldırım, CHP lideri Kılıçdaroğlu, MHP lideri Bahçeli

katıldı. Dört ismin de konuştuğu miting ile birlikte siyasetteki bu diyalog süreci, “Yenikapı ruhu” olarak tanımlanmaya başladı.

Darbe girişiminden sonra diyalog süreci Başbakan Yıldırım ile CHP ve MHP liderleri arasında devam etti. Aradan geçen zamanda AKP ile CHP ve CHP ile MHP arasında görüş ayrılıkları yaşansa da siyasetteki üslup 15 Temmuz öncesine dönmüş değil.

Bu ortamda en çok dikkat çeken ise AK Parti ile MHP arasında esen sıcak rüzgârlar...

1 Kasım seçimleri, 7 Haziran’da tek başına iktidarı kaybeden AK Parti’ye yeniden bu şansı verdi. Ancak 7 Haziran seçimleri ile 1 Kasım seçimleri birçok konuda takındığı siyasi tutum nedeniyle çok eleştirilen Devlet Bahçeli ve yaklaşık 20 yıldır Genel Başkanlığı’ni yaptığı MHP için öyle olmadı. 7 Haziran seçimlerinden yüzde 16,3 gibi kendisi için önemli oranda bir oy ile çıkan MHP’nin oyları sadece dört ay sonra yapılan 1 Kasım seçimlerinde büyük bir düşüşle yüzde 11,9’a gerilemişti. Oy oranı 10,8’e düşen HDP’den daha fazla oy alsa da, Meclis’te MHP’nin milletvekili sayısı 40’ta kalmış ve milletvekili sayısı bakımından AKP, CHP ve HDP’nin ardından dördüncü parti olmuştu.

Bu oy oranı, partide zaten bir süredir kapının hemen arkasında bekleyen parti içi muhalefete hız verdi ve 1 Kasım seçimlerinden 15 Temmuz gününe kadar MHP, gündemin en sıcak tartışma başlıklarından biri haline geldi.

Genel Başkan adaylığını açıklayan ilk isim Iğdır eski Milletvekili Sinan Oğan oldu. Onu, 1 Kasım’da birinci sıradan aday gösterildiği Trabzon’dan seçilemeyen Koray Aydın izledi. Ardından da Bahçeli’nin 1 Kasım’da milletvekili aday listelerinde yer vermediği Meral Akşener adaylığını açıkladı.

Ancak bu isimlerin aşması gereken büyük bir engel vardı. Çünkü genel başkan olmak isteyenler ama bunun için hem tüzükte yer alan “olağanüstü kurultayda seçim yapılamaz” ifadesinin, bir kurultayla değişmesi gerekiyordu, hem de bu yapıldıktan sonra ayrıca bir kurultay daha yapıp genel başkan seçilmesi.

Ve aylar süren tartışmalar boyunca muhalefet kurultay yapılmasını bir türlü sağlayamadı. Mahkemelerin birbirlerinin kararlarını iptal ettiği çok sayıda mahkeme kararı alındı, delegelerden imza toplandığı halde önce kurultay yapılamadı, sonra binbir güçlükle yapılan kurultayın aldığı kararlar bir mahkeme tarafından askıya alındı. Aralarına Gaziantep

Milletvekili Ümit Özdağ'ın da katıldığı Genel Başkan adayları başlangıçta birlikte hareket etme kararı aldılar ama sonra kendi aralarındaki görüş ayrılıkları ile bölündüler.

9 ayın sonunda yeniden imza toplamaya başlamışlardı ki, 15 Temmuz darbe girişimi oldu ve MHP açısından gündem tamamen değişti. Bahçeli'nin darbe girişiminin âkabeti daha belli olmadan açıkça kınaması ve hükümete destek açıklaması yapması, ardından da siyasette yaşanan gelişmelerle MHP'de parti içi muhalefet tamamen "unutuldu."

Partide tıpkı Genel Başkan Devlet Bahçeli'nin en baştan bu yana işaret ettiği gibi 2018 yılında yapılacak Olağan Genel Kurul öncesinde il ve ilçe kongreleri takvimi Ekim ayının ikinci haftasında işlemeye başladı.

Bu arada Meral Akşener partiden ihraç edildi. Son olarak Ümit Özdağ da Merkez Disiplin Kurulu'na sevk edildi.

HDP'nin dışarıda bırakıldığı ancak AK Parti, CHP ve MHP arasındaki iletişimin kanallarının açıldığı bu yeni süreçte üç parti arasında önemli bir adım atıldı. İçinde daha çok yargı düzenlemelerini barındıran mini bir anayasa paketinin hazırlanması için siyasi parti liderleri kendi aralarında anlaşmaya vardı. AK Parti'li Abdülhamit Gül, CHP'li Bülent Tezcan ve MHP'li Mehmet Parsak'ın katılımıyla 3 kişilik bir heyet oluşturuldu. Heyet, üzerinde anlaşılan anayasa değişikliklerini bir metin haline getirmeye başladı. Bu metnin çok kısa bir süre içinde tamamlanıp Anayasa Komisyonu'nun gündemine gelme ihtimali yüksek.

Tüm bu süreçte Gülen örgütü ve PKK ile mücadele, Fırat Kalkanı gibi konularda hükümete destek açıklamaları yapan MHP Genel Başkanı Bahçeli, ülke gündemini değiştiren ve 1 Kasım sürecinde konuyla ilgili tutumunu ve söylemlerini unutmayan herkesi şaşkırtan bir tartışma daha başlattı, "Başkanlık sistemi."

Açıklama, hem zamanlama hem de içerik açısından Bahçeli'nin yakınındaki bir kaç isim hariç bir çok siyasi aktör için sürpriz oldu.

11 Ekim Salı günü partisinin grup toplantısında yönetim sisteminin fiilen değiştiğini söyleyen MHP Genel Başkanı, bu durumun böyle devam etmesi durumunda sistemin tıkanacağını söyledi ve AK Parti'ye başkanlık sistemi önerisini Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne getirme çağrısı yaptı. Bir sonraki hafta ise sözlerine biraz daha açıklık getirdi ve Başkanlık sisteminin referanduma götürülmesini desteklediklerini net bir şekilde ifade etti.

Bu sözlerin ardından Cumhurbaşkanı Erdoğan'dan bir değerlendirme gelmedi ama AK Parti cephesinden, duyulan memnuniyeti ifade eden açıklamalar yapıldı. AK Parti, MHP liderinin bu hamlesiyle başkanlık sistemi konusundaki çalışmaları kısa bir süre içinde Meclis'e getirebilecekleri mesajı verdi.

Bu önerinin ardından Başbakan Binali Yıldırım ile MHP Genel Başkanı Devlet Bahçeli görüştü. Ardından açıklama yapılmayan bu görüşme sonrasında iki partinin kurmayları 2017 yılı bahar aylarında Türkiye'yi bir referandumun beklediği mesajını net olarak verdiler." (Aljazeera Türk)

2.6.5. Medya

2.6.6. Toplumsal Hayat

15 Temmuz FETÖ Darbe Kalkışmasının ülkemiz üzerinde olumlu ve olumsuz birçok etkisi gözlemlenmektedir. Bu etkilerin bazıları 15 Temmuzdan itibaren ülke içinde ve dışında açıkça gözlemlenebilirken bazı etkilerin daha uzun sürede ortaya çıkacağı varsayılmaktadır.

15 Temmuz Darbe Kalkışmasının ilk saatleriyle günümüze kadar geçen sürede toplumsal algı ve hayat açısından en gözlemlenebilir olanı, vatandaşların TSK'den bir grubun kalkıştığı bu olaya kendilerini müdahale etmek zorunda hissetmeleridir. Elinde ağır silahlar bulunan asker giyimli kişilere elinde hiçbir şey olmadan müdahale etmeyi göz alabilmek gerçekten ciddiyle araştırılması gereken bir durumdur. Özellikle sosyal medya ağları ve diğer enformasyon kaynaklarında bu durumu gösteren belgelerin yayılması 15 Temmuz'da ve takip eden günlerde toplumda ma'kes bulmuş; 15 Temmuz ülkemize has manzaralarla hafızalara kazanmıştır. Belki de bu türden manzaralar sebebiyle 15 Temmuz Darbe Kalkışmasının militarist yapısı İstanbul ve Ankara dışında buralardaki çatışmaların şiddeti oranında hissedilmemiştir. Bu durumun sosyo-psikolojik sonuçlarının ortaya konulması için çalışmalar yapılmalıdır. Ancak o günden bugüne yapılan bazı kamuoyu araştırmaları 15 Temmuz FETÖ Darbe Kalkışmasının ilk toplumsal sonuçlarını bize vermektedir. Çeşitli kamuoyu araştırmalarının sonuçlarına göre FETÖ'cü Kalkışma can kayıplarına, yaralanmalara ve maddi yıkımlara yol açmış olsa bile; devlet-halk birlikteliği açısından olumlu sonuçlar da doğurmuştur.

Olayların başladığı 15 Temmuz 22.00'dan itibaren siyasal tutum ve eğilimi oranında vatandaşlar olaya müdahil olmaya başlamış, 16 Temmuz sabahından itibaren bütün ülke 15

Temmuz gerçeğiyle yüzleşmiştir. Cumhurbaşkanı'nın çağrısı, TBMM Başkanlığının, Başbakan'ın, CHP ve MHP Genel Başkanları ile HDP Eşbaşkanlarının darbe karşıtı tavırları, Askeri makamların darbeye karşı tavır alması, Sivil Örgütlerin çağrıları, medyanın darbeye karşı tutumu bütün ülkeyi birkaç gün için de olsa birleştirmiştir. Ülke içinde azınlık bir grup dolaylı olarak darbenin ve darbecilerin yanında durmuş, sosyal medyadan yaptıkları çağrılarla darbeyi desteklemişlerdir. Çoğu FETÖ mensubu olan bu kişilerin toplumsal algı üzerinde etkili olamadıkları görülmektedir.

Bunun yanı sıra, 15 Temmuz Darbe Kalkışması esnasında bazı şehirlerde otomatik vezne makinaları önünde, marketlerde ve benzin istasyonlarında kuyruklar da gözlemlenmiştir. Birkaç saati aşmayan bu kuyruklarla darbeye karşı yürüyenlerin arasında küçük tartışmaların olduğu bilinmektedir.

Darbe Kalkışmasını takip eden günlerde devletin bütün kurumlarıyla birlikteliği bir ayı aşan Demokrasi Mitingleri'nin yapılmasını ve bunlara her siyasal görüşten vatandaşın katılmasını sağlamıştır. Bir ayı aşkın bir süre neredeyse bütün ülkede darbe karşıtı mitingler yapılmış birkaç küçük kaza dışında milyonlarca insanın sabahlara kadar toplandığı alanlarda herhangi bir ciddi problem meydana gelmemiştir. Bunların sonuncusu olan Yenikapı Mitingi ise halkın arasında büyük yüzdelerle kabul görmüş, ardı sıra siyasi dilin yumuşaması ve siyasi nezaketin yükselmesi vatandaşların arasında da barış ve kardeşlik kavramlarına olumlu yansımıştır.

15 Temmuz Darbe Kalkışmasının toplumsal algı açısından en kötü sonuçlarından biri TSK'nın böyle bir Kalkışmaya alet edilmesidir. Kalkışma sonrası yapılan saha araştırmalarındaki en bariz sonuç TSK'nın yara aldığı yönündedir. Halkımızın büyük bir çoğunluğu bu konuda hemfikirdir. 15 Temmuz'u takip eden günlerdeki tutuklamalar, açığa almalar ve işten çıkarmalarla, TSK'nın yara aldığına dair kanaat halk nezdinde kemikleşmiştir.

Darbe Kalkışmasının toplumsal hayatı zorlayıcı sonuçlarından biri, özellikle Anadolu şehirlerindeki sanayici ve iş adamlarının tutuklanması, bazı şirketlere ve mallara el konulmasıyla, çalışanların zamanla işsiz kalmalarıdır. Bazı şehirlerde FETÖ'yle irtibatlı ve iltisaklı oldukları kesinleşen iş adamları ve sanayicilerin ekonomik gücü o şehirdeki iş gücünün % 20'ye yakınına ifade etmektedir.

FETÖ ile mücadelenin 15 Temmuz'dan önce başladığı bilinmektedir. Ancak FETÖ ile mücadele 15 Temmuz Darbe Kalkışması sonrası hızlanmış, FETÖ'cü eğitim, sağlık, medya v.b şirketlerin, kurumların hızlıca kayyum atanması sonra kapatılmasıyla sosyo-ekonomik yapımız kan kaybetmiş, yanı sıra söz konusu kurumlarla ve şirketlerle doğrudan ve dolaylı ilişki içindeki vatandaşlarımız da etkilenmişlerdir. Buna rağmen söz konusu şirketlerle ve kurumlarla ilişkiyi bitirmede vatandaşların çoğunluğunun hızlı davrandığı görülmektedir. Vatandaşların bu hususta ekonomik kaybı önemsemedikleri, sosyal kayıp açısından ise endişe duydukları gözlemlenmektedir.

Çeşitli Devlet kurumlarında görevli olduğu halde FETÖ ile iltisakı ve irtibatı olduğu tespit edilip tutuklanan, işten çıkarılan, kaçak durumda olan veya yurt dışına çıktığı bilinenlerin sayısı 150 bine yakındır. Bu kişilerin aile ve yakın akraba ilişkileri göz önüne alınırsa 15 Temmuz Darbe Kalkışmasının yaklaşık bir milyon insanı dolaylı etkilediği düşünülmektedir. Birçoğu üniversite eğitimi almış bu insanların FETÖ'yle irtibat içinde olmaları toplum nezdinde bir suç olarak kabullenilmiş olsa da, bu durum ülkenin yetişmiş insanların kaybı olarak değerlendirilmekte ve FETÖ'ye nefreti yükseltmektedir. Buna rağmen siyasi mercilerle, hukuki makamların Darbe Kalkışmasıyla ilgili hukuki süreçleri hızlandırması beklenmektedir.

FETÖ'nün eğitim alanında kırk yıla yaklaşan çalışmalarının sonlandırılması sanıldığı aksine toplumsal hayatı çok etkilememiştir. Oldukça seçkin ve kapalı bir eğitim formasyonuna sahip olan FETÖ'cü eğitim kurumlarının topluma daha çok maddi zararı olmuş, öğrenciler açısından ise MEB ile YÖK'ün çalışmaları sayesinde geçiş kolaylaşmıştır. FETÖ'nün eğitim alanındaki zararı daha çok bu türden eğitim kurumlarında çalışan öğretmenlere dokunmuştur. FETÖ'nün eğitim kurumlarında çalışmaları örgütle irtibat ve iltisak kabul edilip öğretmenlik ve eğitimci belgeleri iptal edilenlerim büyük kısmı işsiz kalmışlardır.

FETÖ'nün çeşitli sınavların sorularını çalmasının, eğitim alanında yaptığı diğer istismarların zamanla ortaya çıkması ve kamuoyunun bu hususlarda bilgilendirilmesi, vatandaşların çoğunluğu tarafından dikkatlice takip edilmekte, mağdur olanla suçlu olanın ayrıştırılması için zamana ihtiyaç olduğuna inanılmaktadır.

15 Temmuz Darbe Kalkışması, bazı din tandanslı medya organlarının iddia ettiği gibi dini yapılara ve kavramlara nefreti yükseltmemiştir. Kamuoyu araştırmaları ile sosyal medya

ağlarının taramasından edinilen sonuçlar Türk toplumunun büyük çoğunluğunun 15 Temmuz öncesinden daha çok dine ve dini gerçekliğe ilgi duyduğunu göstermekte, 15 Temmuz Darbe Kalkışmasını yapanların din ile ilgilerinin olmadığına inanmaktadır.

Darbe Kalkışmasının toplumsal hayat içinde en bariz etkilerinden biri, toplumun devlete ve siyasete olan güvenini artırmış olmasıdır. 15 Temmuz sonrası yapılan kamuoyu araştırmaları, devleti idare eden kişilere ve kurumlara güvenin 15 Temmuz öncesine göre % 85'lere ulaştığını göstermektedir. Bunun yanı sıra TBMM'ne, iktidar partisi ile muhalefet partilerine de güven artmıştır. Bu arada ortaya çıkan sonuçlardan biri FETÖ ile verilen mücadelenin başarılı olduğu ve bu başarıyı yukarıda anılan bütün kurumların paylaştığı yönündedir.

FETÖ'nün devlete sızma çabasının daha çok hukuk alanında yoğunlaştığına inanılmaktadır. Türk toplumu, TSK'dan sonra en çok yara alan kurumun hukuk olduğunu düşünmektedir. Geçtiğimiz yıllarda ülke gündemini meşgul eden bazı ulusal ve uluslararası davalarla beraber birtakım karanlık cinayetlerin arkasından FETÖ'nün çıkması, halk içinde de geriye doğru olarak hukuki yapıyı bu açıdan sorgulamayı da beraberinde getirmiştir.

Türk toplumunun darbenin açık etkilerinden biri olarak en çok tartıştığı hukuki kavram idam cezasıdır. İdam cezasının darbe ve çocuk istismarı suçunu işleyenler için sınırlandırılarak hukuk sistemine kazandırılması yönünde kamuoyu beklentisinin yükseldiği görülmektedir. Türk toplumunda, 15 Temmuz'dan önce çocuk istismarı dolayısıyla başlayan idam cezası tartışması, Darbe Kalkışması ile artmıştır.

Darbe Kalkışmasının ardından ilan edilen ve uygulanmaya başlanan OHAL, toplumu çok etkilemiş görünmemektedir. Anadolu'da batıdan doğuya doğru bir eğri içinde OHAL uygulamasının farklı algılandığı da tespit edilmiştir. Gerek kamuoyu araştırma sonuçları, gerekse açık kaynaklarda yer alan yorumlar OHAL'in Türk toplumunun genelinde toplumsal hayatı sarsmadığı yönündedir. Bazı OHAL uygulamalarının ve kararlarının yeterince anlaşılmadığı, devleti ve siyaseti idare eden kişilerin ve kurumların bu konuda daha açık ve şeffaf bir dil kullanmaları gerektiği konusunda veriler mevcuttur.

15 Temmuz Darbe Kalkışmasında doğrudan yer alan askerler ve siviller hariç FETÖ'yle az da olsa irtibatlı oldukları gerekçesiyle işten el çektirilen veya hukuki takibat altına alınanların durumlarının tartışıldığı dost ve akraba meclisleri toplumsal bütünlüğe zarar

verecek kadar etkin değildir. Bu konuda farklı hassasiyetler içindeki toplumsal kesimlerin problemi hukuki değil, şahsî veya dini açıdan değerlendirdikleri görülmektedir. Gazetelere, televizyonlara ve sosyal medya sitelerine yansıyan bu türden olayların çoğunda, bu kişilerin suçsuzluklarına delil olarak şahsi yakınlık, şahsi donanım veya dini hassasiyetleri gösterilmektedir. Devleti idare eden mercilerin ve hukuki süreçleri gerçekleştiren yetkililerin özellikle bu hususta daha aydınlatıcı olmaları, suçla dini hassasiyetine veya şahsi donanımına rağmen bu kişilerin ilgisi olduğuna yönelik maddi deliller açık olarak konuşulmalıdır.

Darbe Kalkışmasının en olumlu yanlarından biri Türk toplumunun kendine olan güvenini de yenilemesidir. Türkiye, kendi etrafından ve uluslararası gelişmelerden bağımsız düşünülemez. Arap Baharı ile etrafı ateş çemberine dönen Türk toplumu, 15 Darbe Kalkışmasına rağmen, toplumsal bütünlüğünü ve kardeşliğini bozmayarak, hem kendine güvenini tazelediğine, hem de hinterlandına ve dünyanın diğer coğrafyalarına birlik ve beraberlik mesajı verdiğine inanmaktadır. 15 Temmuz Darbe Kalkışmasından önce çevresindeki olaylar dolayısıyla gerginleşen Türkiye, 15 Temmuz'la beraber asgari müştereklerde buluşmanın ve birlik olmanın önemini tekrar kavramıştır. Farklılıklara rağmen bir arada yaşama iradesi ve kültürü 15 Temmuzdan sonra ivme kazanmıştır. Türk toplumunda 15 Temmuz'dan sonra asıl olanın ayrılmak değil birleşmek olduğu yönündeki ortak görüş Cumhuriyet'in kuruluşundaki yüzdelerle ulaşmıştır.

15 Temmuz Darbe Kalkışmasının Türkiye'nin bazı uluslararası ilişkilerine yansıdığı, bu durumun toplumsal hayat üzerinde etkileri olduğu açıktır. Özellikle AB ülkelerinin Darbe Kalkışmasının başlangıcındaki ikircikli tutumu, halk tarafından tepki görmekle beraber, Türk toplumunun çoğunluğu AB'nin bu hususta Türkiye'ye haksızlık ettiğini, ancak bunun AB ile ilişkileri bütünüyle koparma gerekçesi olamayacağını düşünmektedir. Türk toplumunun, AB ve ABD başta olmak üzere FETÖ elebaşı ile FETÖ mensuplarının Darbe Kalkışmasını hafife alan ya da gerektiği kadar önemsemeyen açıklamaları yapan ülkelere ve yetkililerine karşı iticiliği artmıştır. AB ve ABD'nin Türkiye'yi yalnız bıraktığına inanan çoğunluk, henüz bu hususta açık toplumsal bir tepki vermemekle beraber, enformasyon araçlarına yansıyan yorumlar, Türk toplumunun batıya tepkisinin 15 Temmuz'dan öncekine göre daha elle tutulur bir düzeye ulaşabileceği ihtimalini göstermektedir. Darbe Kalkışmasından bugüne kadar Kalkışma dolayısıyla ciddi bir ekonomik zorluk görmeyen ülkenin, son dönemde dövizin yükselmesini büyük oranda Kalkışmaya bağladığı görülmektedir. Buna rağmen halk içinde konuyla ilgili olarak daha çok tedirginlik düzeyinde tepkiler verilmektedir.

Türkiye'nin uluslararası ilişkilerini nispeten etkileyen Kalkışmanın bir iç mesele olduğu, bunun uluslararası düzeyde AB'nin bazı yetkilileri tarafından Türkiye'nin köşeye sıkıştırılmasına sebep kılınmak istendiği yönündeki toplumsal görüş giderek yaygınlık kazanmaktadır. Buna karşın bazı yetkililerin ve siyasilere batı ile doğu arasında tercih yapmayı ima eden açıklamaları, toplumsal gerginliği yükseltmektedir. Türk toplumu yalnızlaşmak, batıdan kopmak istememektedir.

15 Temmuz Darbe Kalkışmasını ilk andan itibaren toplumun doğru okuduğu ve doğru tepkiler verdiği söylenebilir. Ayrıca Türk toplumunun Kalkışmanın olumsuz etkilerini en alt düzeye indirmek için resmi tedbirlerin yanı sıra kendiliğinden bazı tedbirler geliştirdiği de görülebilir. Bunların bir kısmı; ilk andan itibaren daha dikkatli ve yapıcı bir dil kullanmak, Kalkışmaya karıştığı kesinleşenlere karşı tavizsiz davranmak, şüpheli durumları dikkatlice gözleyerek tepki vermek, ülkenin imajını onarmaya çalışmak, hukukun üstünlüğü ve halk iradesinin vazgeçilmezliğini yinelemek, milli değerlere sahip çıkmayı öncelemek, Kalkışmanın sosyo-ekonomik olumsuzlukları olacağını kabullenmek ve buna göre davranmak sayılabilir.

2.6.7. Darbe Girişiminin Ekonomik Etkileri

Darbe girişimi, Türkiye ekonomisi üzerine etkilerini iki ayrı fazda göstermiştir. Birincil etkiler, hemen darbe girişiminin ardından 18-22 Temmuz haftasında finansal piyasalarda büyük kayıplar yaşanmasıyla gözlenmiştir. Daha sonraki haftalarda, bu kayıplar kademeli olarak giderilmiştir. İkinci faz etkileri ise, darbe girişiminin bir yan sonucu olarak Türkiye'nin kredi notunun Moody's tarafından 23 Eylül'de yatırım yapılabilir seviyenin aşağısına düşürülmesi ise daha belirgin hale gelmiştir. FETÖ'nün süregelen Türkiye'yi itibarsızlaştırma amaçlı propaganda ve lobi faaliyetlerinin de katkısıyla yabancı yatırımcılar nezdinde Türk ekonomisine olan güvenin tahrip edilmesi ve artan belirsizlik; Türkiye'nin dünya piyasalarında yaşanan dalgalanmalardan, benzer gelişmekte olan ülkelere nazaran daha olumsuz etkilenmesine yol açmıştır. FETÖ/PDY'nin boyutlarının büyüklüğü ve ülkenin her kurumunda, kritik olan her yere sızmış bir kripto örgüt olması, darbe girişimi sonrası toplumsal olarak insanların birbirine güven sorunu yaşamasına neden olmuştur. Söz konusu güven sorununun ekonomiye yansımaları, ticareti faaliyetlerin yavaşlaması şeklinde kendini göstermiştir.

2.6.7.1. Darbe Girişimi Sonrası Finansal Piyasalardaki İlk Etkiler

15 Temmuz Darbe girişimi sonrasında 18-22 Temmuz haftası finansal piyasalarda aşağı yönlü eğilimler izlenmiştir. Borsa İstanbul'da Bist-100 Endeksi 18-22 Temmuz haftasında %13,4 oranında değer kaybederken, aynı süreçte dolar bazında Borsa İstanbul'daki ortalama kayıp oranı %18,1 düzeyinde gerçekleşmiştir. DİBS'te yaşanan satış yönlü seyirlerin etkisiyle, 15 Temmuz Cuma günü kapanışında %8,55 düzeyinde bulunan gösterge tahvil faiz oranı, 22 Temmuz Cuma günü sonunda %9,37 seviyesine yükselmiştir.

Uluslararası kredi piyasalarında risk primi olarak gösterge niteliği taşıyan, Türkiye'nin 5 yıllık ABD Doları cinsi CDS primi (kredi temerrüt takası) 15-22 Temmuz arasında 224,7 baz puandan 275,2 baz puana çıkmıştır.

Darbe girişimi sonrası döviz piyasalarında da çok dalgalı seyirler kaydedilmiştir. 15 Temmuz günü sonunda 2,89 düzeyinde bulunan Dolar/TL kuru, 22 Temmuz günü sonunda 3,07 düzeyine çıkarken, aynı süreçte Euro/TL kuru da 3,20 düzeyinden 3,37 düzeyine yükselmiştir.

18-22 Temmuz haftasında Hisse senedi, Devlet İç Borçlanma Senetleri (DİBS) ve Repo tarafında yoğun sermaye çıkışı yaşanmıştır. TCMB verilerine göre; yurtdışı yerleşiklerin portföy yatırımlarının, diğer bir ifade ile sıcak paranın piyasa değeri 18-22 Temmuz haftasında 12,3 milyar dolar azalmıştır. Yabancıların portföy yatırımlarının piyasa değerindeki bu azalmanın 8,4 milyar dolarlık kısmı hisse senedi portföyünde, 3,4 milyar dolarlık kısmı da DİBS portföyünde, kalan kısmı da Repo ve Mevduat portföylerinde gerçekleşmiştir. Net nakit değişimine göre ise, yabancıların portföy yatırımlarında 18-22 Temmuz haftasında 523 milyon dolar ve 25-29 Temmuz haftasında ise 415,6 milyon dolar çıkış yaşanmıştır. Yabancıların portföy yatırımlarının piyasa değeri, 25-29 Temmuz haftası yaşanan çıkışa rağmen hisse senedi fiyatlarındaki artış nedeniyle hafif artmıştır. Söz konusu sıcak paranın piyasa değeri Ağustos ayının ikinci haftasında yükselişe geçmiştir.

18-22 Temmuz arasında birçok piyasada yaşanan kayıplar, sonraki haftalarda telafi edilmiştir. Toparlanma sürecinde, Türk halkının hain darbe girişimine karşı kenetlenmesi ve birlik içinde hareket edilmesi Türk ekonomisine dair algıların düzelmesini desteklemiştir. Ayrıca Temmuz, Ağustos ve Eylül aylarında Türk Bankacılık Sektörü'nde Döviz Tevdiat hesaplarının toplam tutarında azalma kaydedilmiştir. Söz konusu 3 ayda döviz tevdiat hesapları toplam tutarında kaydedilen 21,7 milyar TL'ye karşılık gelen azalmanın 18,0 milyar TL'lik kısmı vadeli mevduat/katılım fonu hesaplarında gerçekleşmiştir. Döviz kurlarındaki

artıya rağmen, döviz tevdiat hesaplarının, yani yabancı para cinsi mevduat/katılım fonu hesaplarının tutarlarındaki azalma, Türk halkının darbe girişimi sonrası döviz satmak suretiyle, Türk Lirası'na destek olduğunu göstermektedir.

2.6.7.2. Darbe Girişimi Sonrası Türkiye Ekonomisi Üzerindeki İkinci Faz Etkiler

23 Eylül'de darbe girişiminin etkileri bahane edilerek acele ve siyasi bir kararla Moody's tarafından Türkiye'nin kredi notunun düşürülmesi, Türkiye ekonomisi üzerindeki ikinci faz olumsuz etkilerin gözlenmesini tetiklemiştir.

Darbe girişiminin ardından uluslararası kredi derecelendirme kuruluşları ve birçok yatırım kuruluşu, Türkiye ekonomisi hakkında çok sayıda rapor ve değerlendirme yayımlamıştır.

Uluslararası kredi derecelendirme kuruluşu S&P, alelacele bir kararla, başarısız darbe girişiminin ardından artan riskleri gerekçe göstererek Türkiye'ni kredi notunu bir basamak düşürerek yatırım yapılabilir seviyenin bir basamak altından (BB+), iki basamak altına (BB) indirmiştir. S&P, Hazine Müsteşarlığımız ile bir sözleşme olmaksızın Türkiye'ye ilişkin kredi değerlendirmesi yapmaktadır.

Öte yandan; Hazine Müsteşarlığımız ile sözleşme yapmış olmalarının yanısıra, Türkiye'yi yatırım yapılabilir seviyede notlandıran Moody's ve Fitch'in Türkiye hakkında aldığı/alacağı kararlar finansal piyasalarda daha etkili olabilmektedir. Fitch, Türkiye'nin yatırım yapılabilir seviyedeki kredi notunu muhafaza ederken; Moody's aşağıda anlatılacağı üzere, çok sayıdaki ve bazen çelişen açıklamalarının ardından not indirimine gitmiştir.

Uluslararası kredi derecelendirme kuruluşu Moody's, 18 Temmuz 2016 tarihinde başarısız askeri darbenin Türkiye'nin ekonomik büyümesi, karar alıcı kuruluşlar ve dış tamponlar üzerine orta vadeli etkisini değerlendirmek için kredi notunu indirim yönünde izlemeye almıştır. Moody's, 21 Temmuz 2016 tarihindeki açıklamasında Türkiye'de artan tansiyonun zaten düşük olan yatırımcı güvenini daha da düşürebileceğini, doğrudan yabancı yatırımlarını olumsuz etkileyebileceğini ve önümüzdeki 2-3 yıllık süreçte cari açığın finansmanının sağlanmasında büyümeye destek için gerekli yabancı sermaye girişlerini olumsuz etkileyebileceğini belirtmiştir. Ayrıca, darbe girişiminin olası etkilerinin başta tüketim harcamalarındaki olmak üzere Türkiye ekonomisi üzerindeki etkilerinin 2016 yılı 3. ve 4. çeyreklerinde hissedileceğini dile getirmiştir.

Moody's, 23 Eylül 2016 tarihinde Türkiye'nin yatırım yapılabilir seviyenin en alt kademesi olan Baa3 seviyesindeki uzun vadeli yabancı para cinsi ülke kredi notunu bir basamak düşürerek Ba1 seviyesine indirmiştir. Moody's, bu not indirimine gerekçe olarak geniş dış finansman yükümlülüklerine yönelik risklerin artmasını ve önceden destekleyici olan kredi temellerindeki (özellikle büyüme ve kurumsal güçteki) zayıflamasını göstermiştir. Ayrıca, Türkiye'deki tahmin edilemeyen politik gelişmelerin ve değişken yatırımcı algısının bir sonucu olarak hassas finansal ve jeopolitik konumunun sürdüğünü, dışsal hassasiyetin yükseldiğini belirtmiştir. Fakat Moody's, bu not indirimi açıklamasından 2 gün önce yaptığı açıklamada, "15 Temmuz'da yaşanan başarısız darbe girişiminin Türk ekonomisinde yarattığı şokun büyük ölçüde dağılmakta olduğunu ancak Türkiye'nin problemlerinin uzun vadede devam edeceğini" bildirmiştir. Yine 21 Eylül 2016 tarihinde Moody's'in Ülke Kredi Riski Bölümü Başkanı Alastair Wilson yaptığı açıklamada, "Türkiye'nin kredi notu için devam eden gözden geçirme sürecini gelecek ay tamamlayacaklarını" belirtmiştir. Buna karşın, gelecek ay beklenmeden, 2 gün içinde alelacele bir siyasi kararla, Moody's Türkiye'nin kredi notu yatırım yapılabilir seviyenin aşağısına düşürmüştür.

"Türkiye'de yaşanan olayların çok daha az miktarda bir kısmı başka bir ülkede yaşansa, o ülke ekonomileri ne hale gelirdi?" diye tersten okuma yapıldığında, aslında Türkiye ekonomisinin ne kadar sağlam hale geldiği görülmektedir. Türkiye, kendisinden çok yüksek seviyelerde notlandırılan pek çok ülkenin geçemeyeceği stres testlerini hayali senaryolar üzerinden değil, bizzat yaşayarak, maruz kalarak başarı ile aşmıştır. Nitekim, özellikle 17-25 Aralık süreciyle beraber türlü türlü kumpas ve manipülasyonlar ile Türkiye'ye ve Türk ekonomisine zarar vermekten hiç geri durmayan FETÖ/PDY, darbe girişimi ile de amacına ulaşamayınca; Türk ekonomisine yönelik beklentileri, algılamaları, güven ve itibarı zedelemek için özellikle yurtdışındaki lobicilik ve karalama faaliyetleri ile her türlü girişimlerine devam etmektedir.

23 Eylül'deki not indiriminin ardından Türkiye, benzer gelişmekte olan ülkelere göre olumsuz yönde bir ayrışma göstermiştir. Özellikle, 8 Kasım 2016 tarihindeki ABD seçimlerinin uluslararası piyasalarda sürpriz olarak değerlendirilmesi ve gelişmekte olan ülkelerin bu gelişmeden olumsuz etkilendiği süreçte, Türkiye diğer gelişmekte olan ülkelere nazaran daha fazla etkilenmiştir. Darbe girişiminin ilk etkilerini kısa sürede atlatmayı başaran Türk ekonomisi, Türkiye hakkında yapılan art niyetli propogandaların etkisiyle, yabancı

yatırımcı nezdinde Türkiye ekonomisine olan güven zedelenmiştir. FETÖ/PDY'nin manipülatif karalama faaliyetleri bu süreçte maalesef etkili olmaya devam etmiştir.

15 Temmuz 2016 günü sonunda 2,89 düzeyinde, 22 Eylül 2016'da 2,94 düzeyinde bulunan Dolar/TL kuru, 2 Aralık 2016 tarihi itibarıyla 3,52 düzeyine yükselmiştir. 15 Temmuz'da 224,7 baz puan ve 22 Eylül'de 244,7 baz puan olan Türkiye'nin 5 yıllık ülke CDS primi, 2 Aralık itibarıyla 306,3 baz puana yükselmiştir. 22 Eylül'de %8,39 seviyesinde bulunan gösterge tahvil faiz oranı 2 Aralık itibarıyla %10,93 seviyesine ulaşmıştır.

Döviz kurlarında, son aylarda yaşanan artışlar kalıcı olması halinde, ilerleyen aylarda enflasyon ve diğer birçok makroekonomik göstergeye olumsuz yönde yansiyabilir. Öte yandan, 2016 yılı ikinci çeyreğinde, 2015 yılının aynı çeyreğine göre %3,1 oranında reel büyüme kaydeden Türkiye ekonomisi 2016 yılının 3. çeyreğinde, 2015 yılının aynı dönemine göre %... oranında.....

2016 yılı Temmuz ayında %10,7 oranında gerçekleşen işsizlik oranı, Ağustos ayında %11,3 oranına yükselirken, FETÖ/PDY nedeniyle işten çıkarılanların da dahil olması ile Eylül ayında işsizlik oranının daha artması beklenmektedir.

2.6.7.3. FETÖ/PDY Nedeniyle Toplumda Artan Güvensizliğin Ekonomiye Yansımaları

Darbe girişimi sonrasında, FETÖ/PDY'nin boyutlarının toplumun her kesiminin tahminlerinden çok daha büyük olması ve ülkenin her kurumunda, kritik olan her yere sızmış bir kripto örgüt olması, darbe girişimi sonrası toplumsal olarak insanların birbirine güven sorunu yaşamasına neden olmuştur. Söz konusu güven sorununun ekonomiye yansımaları, ticareti faaliyetlerin yavaşlaması şeklinde kendini göstermiştir.

2.6.8. Darbe Girişiminin Uluslararası İlişkilerimiz Üzerindeki Etkileri ve Darbe Girişimine Karşı Uluslararası Alanda Alınan Tedbirler

Türk demokrasisi, seçilmiş hükümet ve anayasal rejimimize yönelik bu en büyük saldırının ardından, hükümetimiz 111 ülke 6 uluslararası kuruluştan destek mesajları almış, halkımızın darbeye karşı durarak verdiği demokrasi dersi uluslararası kamuoyunun takdirini kazanmış, 30'u aşkın ülkeden devlet erkânı ve uluslararası kuruluş yetkilileri, dayanışmalarını ortaya koymak amacıyla ülkemizi ziyaret etmişlerdir.

Dışışleri Bakanlığımızca, darbe girişimi gecesini darbeye karşı alınan tedbirler ve yapılan çalışmaların ardından, darbe kalkışmasıyla uluslararası platformda mücadeleye kesintisiz devam edilmiştir. Bu bağlamda, 16 Temmuz sabaha karşı, darbecilerin amaçlarına ulaşamadığının kaydedildiği bir açıklama metni, farklı dillerde tercümeleri ile birlikte Dış Temsilciliklerimize gönderilmiştir. Açıklama metninin tüm sosyal medya araçları da kullanılmak suretiyle en geniş şekilde duyurulması sağlanmıştır.

16 Temmuz sabahı, milletimizin, hükümetimizin, tüm siyasi partilerimizin, medyamızın tarihi bir demokrasi ve vatanseverlik dersi vererek, FETÖ terör örgütünün düzenlediği anlaşılın bu hain kalkışmayı nasıl bastırđı, Dışışleri Bakanlığımızca tüm Dış Temsilciliklerimize kapsamlı bir not halinde iletilerek, içerdiği bilgilerin en geniş biçimde aktarılması talimatı verilmiştir.

16 Temmuz'da, ayrıca tüm Teşkilata, TBMM Genel Kurulu Olağanüstü Toplantısı'nda Meclis'te temsil edilen siyasi partiler tarafından kabul edilen Ortak Bildiri ve İngilizce çevirisi, bilgilendirme faaliyetlerinde istifadeleri için Dışışleri Bakanlığınca gönderilmiştir.

Keza anılan Bakanlığımızca 17 Temmuz'da, tüm dış teşkilata, kendi internet sitelerinde yayınlamaları talimatıyla darbe teşebbüsü akşamını ve sonrasında anlatan İngilizce bir metin gönderilmiştir.

18 Temmuz'da, tüm Dış Teşkilata, şehit ve yaralı sayıları, gözaltına alınan ve tutuklananlar ile açığa alınan ve hakkında soruşturma açılanların sayıları aktarılmış ve bu bilgileri yabancı muhataplar nezdinde yapılan girişimlerde uygun biçimde aktarmaları istenmiştir.

20 Temmuz'da, darbe teşebbüsü sırasında, darbecilerin devlet kurumlarını ve vatandaşlarımızı hedef alan terör eylemlerini gösteren videoların linkleri, Temsilciliklerimizce düzenlenebilecek basın toplantılarında ve facebook, twitter gibi sosyal medya vasıtalarıyla en geniş biçimde yayılmasını teminen yararlanmaları için tüm Dış Misyonlara gönderilmiştir.

22 Temmuz'da, tüm dış teşkilata, FETÖ ile mücadele kapsamında çeşitli ülkelerde edindiğimiz somut sonuçlardan örnekler, girişimlerinde istifadeleri için gönderilmiştir.

22 Temmuz'da, tüm Teşkilata, FETÖ terör örgütü lideri Fetullah Gülen tarafından devlet içinde yapılanmaya dair ve darbe girişimine yıllar önce başladığını işaret eden konuşmasının video linki istifadeleri için gönderilmiştir.

25 Temmuz'da, dış temsilciliklerimizce yapılan girişimlerde, bağlı Müşavirlikler, Ataşelikler, Yunus Emre Türk Kültür Merkezleri, TİKA ve diğer birimler ile eşgüdüm halinde çalışılması talimatı verilmiştir.

27 Temmuz'da, Anadolu Ajansı'nın hazırladığı, FETÖ'nün 15 Temmuz'daki darbe girişiminin kronolojisini ve darbe girişimi sonrası tepkileri ele alan "Dakika Dakika FETÖ'nün Darbe Girişimi" broşürünün linkleri tüm Teşkilat ile paylaşılmıştır.

3 Ağustos'ta, tüm Teşkilata, 15 Temmuz Darbe Girişimine ilişkin "July 15:Gülenist Coup Attempt" isimli çalışma bilgilendirme faaliyetlerinde ve temaslarında istifadeleri için iletilmiştir.

4 Ağustos'ta, FETÖ yapılanmasına ilişkin Türk basınında çıkan bir makalenin unsurlarından Temsilciliklerimizce yapılmakta olan bilgilendirme faaliyetlerinde yararlanılmasını teminen tüm Teşkilata iletilmiştir.

18 Ağustos'ta, FETÖ bağlantılı kuruluşların, kamu kurum ve kuruluşlarımızın logo ve amblemlerini, "Türk" ve "Türkiye" ifadelerini ya da resmi sembollerimizi kullanmalarının engellenmesi için gerekli girişimlerde bulunulması talimatı verilmiştir.

20 Ağustos'ta, tüm Dış Teşkilata, basın-yayın organları ile görsel ve sosyal medya başta olmak üzere muhataplar ve uluslararası kuruluşlar nezdinde bilgilendirme faaliyetlerinin kararlılıkla sürdürülmesi talimatı verilmiştir.

22 Ağustos'ta, 15 Temmuz darbe girişimi ve FETÖ hakkında İngilizce bir "power point" sunumu hazırlanarak tüm teşkilatımızla paylaşılmıştır.

24 Ağustos'ta, ülkemizdeki yabancı misyon şeflerine Ankara'da FETÖ yapılanması hakkında yabancı Büyükelçiliklere verilen brifingde kullanılan konuşma notu tüm Dış Teşkilatla paylaşılmıştır.

8 Eylül'de, tüm Dış Teşkilata, 15 Temmuz darbe girişimi ve girişimin FETÖ bağlantısı konusunda devlet erkânımızın uluslararası basına verdikleri mülakatlar ve

yayınladıkları makalelerin linkleri bilgilendirme çalışmaları çerçevesinde istifadeleri için iletilmiştir.

10 Eylül'de, ülkemizdeki yabancı misyon şeflerine FETÖ yapılanması hakkında Bakanlığımızda verilen brifingde kullanılan yazılı/görsel materyaller tüm Dış Teşkilatla paylaşılmıştır.

18 Eylül'de, tüm Teşkilata, 15 Temmuz darbe girişiminden önce FETÖ mensuplarınca kullanılan kodlu konuşmaların deşifre edilmesine ilişkin haberden bilgilendirme çalışmalarında istifade edilmesi talimatı verilmiştir.

29 Eylül ve 4 Ekim'de, tüm Teşkilata, 15 Temmuz darbe girişimi öncesinde ve sonrasında FETÖ'nün Türkiye'deki demokratik yapıya olan etkilerine ilişkin basında çıkan haberlerden bilgilendirme çalışmalarında istifade edilmesi talimatı verilmiştir.

24 Kasım'da Türkiye'de yürütülen soruşturmalar ve basına yansıyan ifadeler çerçevesinde FETÖ terör örgütü hakkında hazırlanan yeni bir bilgi notu dış temsilciliklerimize iletilerek, temaslarında yararlanılması talimatı verilmiştir.

Ayrıca, darbe girişimi sonrasında FETÖ/PDY tarafından yürütülen kara propaganda ile mücadele amacıyla, Ekonomi Bakanlığı, DEİK, TÜSİAD, MÜSİAD, TİM, TMB ve benzeri kurum/kuruluşların buldukları/akredite oldukları ülkelerde gerçekleştirmeye devam ettikleri tüm faaliyetlere destek verilmesi hususunda bir genelge talimat, Temmuz ayında dış temsilciliklerimize gönderilmiştir.

15 Temmuz darbe girişiminin ardından üçüncü ülkeler tarafından ülkemize ilişkin yayınlanan seyahat uyarıları takip edilmekte, ihtiyaç duyulduğunda ilgili Merkezlerde ve gerektiğinde Ankara'da girişim konusu yapılmaktadır. Keza OHAL'in ülkemize gelecek turistleri ve tur operatörlerini etkilemeyeceğine dair Kültür ve Turizm Bakanlığı'nca hazırlanan bir duyuru çalışmalarında yararlanılmak üzere dış temsilciliklerimize iletilmiştir.

FETÖ/PDY tarafından gerçekleştirilen darbe girişimi ile alakalı olarak dış muhataplarımızı bilgilendirmek amacıyla Gümrük ve Ticaret, Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme, Ekonomi ve Maliye Bakanlarımızca imzalanan mektuplar muhataplarına dış temsilciliklerimiz aracılığıyla gönderilmiştir.

FETÖ/PDY tarafından gerçekleştirilen darbe girişimi ve örgütle mücadele amacıyla OHAL ilanı sonrasındaki gelişmelerin ekonomik, ticari ve yatırım ortamını etkilemediğine ilişkin Sayın Başbakanımız ve Ekonomiden Sorumlu Başbakan Yardımcımızın açıklamaları temelinde hazırlanan bir not dış temsilciliklerimize iletilmiştir.

2.7. FETÖ PDY’NİN DARBE GİRİŞİMİNE KARŞI ALINAN TEDBİRLERE KARŞI YURTIÇİ VE YURTDIŞINDA GÖSTERDİĞİ DİRENÇ

2.7.1. FETÖ/PDY’nin Darbe Girişimi Sonrası Alınan Tedbirler ve Örgütün Yurtiçinde Bu Tedbirlere Gösterdiği Direnç

Bir lider etrafında toplanarak, uzun ve sessiz süren bir süreç içerisinde üye ve sempatanlarını kendi bünyelerinde oluşturdukları, yurtiçi ve yurtdışı eğitim kurumlarında (okul, vakıf, dernek,, kurs vb.) örgütleyip, eğiterek, maddi/manevi yönden destekleyerek ve kontrol/denetim altında tutarak, belirli bir aşamaya geldikten sonra konumlarına göre devlet kurumları içerisinde görevlendirmek suretiyle, ülke yönetiminin etkin kuruluşlarını ele geçirerek kontrollerindeki basın yayın organları vasıtasıyla ulusal ve uluslararası ilişkileri yönlendirmek, ticari faaliyetler ile ülke ekonomisini ele geçirmek ve silahlı yapılanma bulundurmadan ülkenin güvenlik güçlerine sızarak onun yetki ve görevlerini kullanmak suretiyle baskı, sindirme, tehdit vb. yollarla, nihai amaçları olan mevcut rejimi değiştirmek ve/veya ele geçirmek için faaliyet yürüten Fetullah Gülen Terör Örgütü ile ilgili tespitleri yapanlardan olan ve bunu ilk olarak rapor haline getiren eski Ankara İl Emniyet Müdürü Cevdet SARAL örgütün yapısını ve mücadelede dikkat edilmesi gereken hususu şöyle belirtmiştir,⁴⁹⁷

“Şimdi, en tehlikeli yer, devletin içerisine konuşlanmış olan, kadrolaşmış olan bir örgütle yapılan mücadeledir. Diğer örgütlerin hepsi devletin karşısındadır ama bu, devletin içerisine yerleşik düzen kurmuştur. Bu örgütün tehlikeli yeri ve konumu buradadır.”

FETÖ/PDY terör örgütünün toplumun zaaflarından ve imkânsızlıklarından yararlanarak eleman kazanan müteakiben sinsice devlet kurumlarında örgütlenen ve bu yönde gelişen bir yapıda olması bunun yanında elemanlarının yıllarca kendini başarılı bir istihbaratçı gibi kurumların içinde gizleyebilmesi ve yurtdışındaki faaliyetlerinin kapsamı da ele

⁴⁹⁷ Komisyonun 09.11.2016 tarihli toplantı tutanakları

alındığında bu yapıyla mücadelede zorluklarla karşılaşılacağı açıktır. Terör örgütleriyle mücadelede karşılaşılan tipik zorluklardan farklı olarak dünya üzerinde örneği olmayan bu sinsi yapıyla mücadeledeki tekniklerde farklı olabilmektedir. Karşımızdaki örgütün tam anlamıyla kimlerden oluştuğunu, kimlerin ne gibi destek verdiğini anlamak elde edilen verilerin ışığında netlik kazanabilmekte olup, onun haricinde bir istihbarat yapısında olan örgütün yurtdışı ve yurtiçindeki uzanımları sürekli algı operasyonları yürüterek mücadeleyi sekteye uğratmak amaçlı olarak hareket etmektedirler.

(FETÖ) /Paralel Devlet Yapılanması (PDY) 'nın son dönemlerde kendilerine yönelik güvenlik güçlerince gerçekleştirilen operasyonlar neticesinde örgütün;

- Devlet kurumlarında etkin konumda olan kadrolarındaki dağılması ile birlikte gücünü kaybetmeye devam edeceği,
- Gizliliğe azami önem vererek, izlerini kaybettirme ve/veya strateji değiştirmek suretiyle diğer dini grupların içine sızmaya çalışarak çekirdek yapıyı yeniden oluşturmaya çalışacakları,
- Devlet kadrolarında ulaşılamayan gizli hücreleri vasıtasıyla, devlet gizliliği içeren bilgilerin elde edilmesine ve kendi amaçları doğrultusunda kullanmaya, şantaj, tehdit vb. yollarla üst düzey bürokratlar üzerinde baskı oluşturmaya çalışabilecekleri ve/veya elde edilen bilgileri yabancı misyonlara aktarmak suretiyle ülkemizi uluslararası alanda zor duruma düşürebilecekleri,
- Gelir kaynaklarında [Kamu kaynaklarından (borsa spekülasyonları, devlet ihaleleri, teşvikler, hibeler), iş adamlarından (şantaj, tehdit vb.), gönüllülük esasına dayanan (himmet, kurban bağıışı vb.), örgüt güdümündeki kuruluşlardan (şirket, holding, banka, vakıf, dernek), eğitim faaliyetlerinden (dershaneler, özel okullar, öğrenci yurtları vb.), basın yayın organlarından ve STK'lerden elde edilen gelirler.] yaşanan büyük düşüş nedeniyle, olası operasyonlara maruz kalmamak için isim ve tabela değiştirmek veya devretmek suretiyle örgüt bağlantısı yokmuş gibi gösterme yoluna gidecekleri,
- Devlet kurumlarında ve güvenlik birimlerinde kaybettiği etkinliğini kazanmaya yönelik veya hâlihazırda bu alanlarda tespit edilen örgüt mensuplarının devam eden dava süreçlerini lehlerine sonlandırmaya yönelik girişimlerinde bulunabilecekleri,

- Şüpheli durumda ve/veya örgütsel bağı ortaya çıkmış mensupları ile kuruluşlarının sermayelerini yurtdışına çıkarmak için legal/illegal girişimlerde bulunacakları,
- Uzun dönemler sonrasında kazanılmış olan mevcut tabanını korumaya yönelik tedbirler alırken, yeni eleman kazanmak amacıyla özellikle kamu kurumlarında yeni yapılanmalar oluşturma ve gençlik kesimine yönelik çalışmalara hız verebilecekleri, yurt dışı eğitim kurumlarında yetişen ve örgütle organik bağlarının tespitinde zorlanılacak ya da gecikecek kişilerin kurumlara yerleştirilmesine yönelik girişimlerde bulunabilecekleri,
- Mevcut potansiyellerini korumak ve örgütteki panik havasını gidermek amacıyla örgütün içinde bulunduğu sürecin geçeceği, tekrar eski güçlerine kavuşacakları ve kendilerine karşı mücadele eden kişilerden hesap soracakları şeklinde propaganda yapmaya devam edecekleri,
- Ulusal ve uluslararası kamuoyunda dini hassasiyetlerinden dolayı mağdur edildikleri algısı yaratabilmek amacıyla basın yayın organları, internet siteleri ve sosyal medya üzerinden gerçek dışı ve mesnetsiz haberler yapmaya devam edecekleri,
- Örgütün, STK'ları vasıtasıyla ülkemizde sığınmacı konumunda olan Suriyelileri kendi saflarına çekmek amacıyla dini hassasiyetleri ve insani yardım konularını istismar edebileceği,
- Türkiye'nin başta Suriye iç savaşı olmak üzere dış siyasetini kendisi için propaganda malzemesi yaparak, Türkiye karşıtı ülkeler ve yasadışı örgütler ile işbirliği içerisine girebileceği değerlendirilmektedir.

Gerek yurtiçinde gerekse yurtdışında sosyal medyanın yanı sıra örgüt güdümündeki basın/yayın araçlarıyla FETÖ/PDY'ye yönelik yapılan operasyonlarda ise;

- Haksız yere yapıldığı, masum Müslümanların sindirilmeye çalışıldığı yönünde propaganda yapıldığı,
- Deşifre olmamış örgüt mensuplarının örgütsel gizlilik içerisinde toparlanma arayışlarını sürdürdüğü,
- Haklarında adli/idari işlem yapılan kamu personeli ve ailelerinin mağdur edildikleri teması üzerinden siyasiler ve yetkililer üzerinde baskı, kamuoyu üzerinde zihinleri bulandırma şeklinde algı yönetimi uygulamaya çalıştıkları,

- Tutuklu/hükümlü olanların ailelerine maddi yardım yapılarak sahipsiz olmadıklarını ve hala örgütün aktif olduğunu kanıtlamaya çalıştıkları,
- Cezaevlerinde bulunan örgüt mensuplarının gizli haberleşme (not, mektup gönderme vb.) yöntemleri ile bağlarını koparmamaya ve tekrar organize bir şekilde hareket etmeye çalıştıkları,
- Sosyal medya üzerinden geçici bir süreliğine ülkeyi terk ederek (hicret) ve/veya başka ülkelere iltica taleplerinde bulunarak ülkemizin hukuk olmayan yaşanmaz bir ülke olduğu imajını yerleştirmeye çalıştıkları,
- Mazlum Müslüman imajıyla, kendilerinin PKK/KCK terör örgütü ile aynı kategoride değerlendirilmelerinin hata olduğu algısının yaratılmaya çalışıldığı,
- Sosyal medya üzerinden açıklamalarda bulunan ve anlatımlarında haklılık iddialarını din üzerinden bir zemine oturtmaya çalışan GÜLEN'in yaşananlardan sorumlu tuttuğu hükümeti üstü kapalı tehditlerde bulunarak, uluslararası kamuoyunda ülkemizi zor durumda bırakmaya çalıştığı gözlenmiştir.

2.7.2. FETÖ/PDY'nin Darbe Girişimi Sonrası Alınan Tedbirler ve Örgütün Yurtdışında Bu Tedbirlere Gösterdiği Direnç

Genel olarak, yurtdışında FETÖ/PDY'ye karşı faaliyetler, örgütün iç yüzünün ve gizli hedeflerinin muhataplara aktarılması ve örgütün bu ülkelerdeki faaliyetlerinin durdurulmasının sağlanması şeklinde gerçekleştirilmektedir.⁴⁹⁸

Bu bağlamda, yabancı devletlerin idari kadrolarında FETÖ/PDY'ye karşı bilinçlendirme çalışmalarının hassasiyetle, ısrarlı ve istikrarlı biçimde sürdürüldüğü, keza FETÖ/PDY'nin yurtdışındaki dernek, vakıf, şirket, lobi vb. adı altında yürüttüğü faaliyetlere karşı yoğun bir mücadele yürütüldüğü söylenebilecektir.

Örgüt ise ülkemizin ilgili kurumlarınca yürütülen bu faaliyetlere karşı savunma ve kendini koruma mekanizmaları geliştirmeye çalışmakta, yurtiçinde kaybettiği etkinliğini yurtdışında bir nebze daha diri tutmaya ve varlığını sürdürmeye çabalamaktadır.

Daha önce mevcudiyetinin olmadığı ülkelerde, son dönemdeki süreçte de varlık göstermeyen FETÖ/PDY'nin, bölgesel düzeyde etkinliğinin azaldığı ve yerel makamlar

⁴⁹⁸ FETÖ/PDY'nin yurtdışındaki gücünün azaltılmasına yönelik olarak alınan tedbirler konusunda ayrıntılı bilgi için bu raporun 1.5.7. başlıklı bölümüne bakılabilir.

nezdinde itibar kaybettiği bazı ülkelerde, sorumlu düzeydeki personelini başka ülkelere kaydırıldığı tespit edilmektedir.

PDY'nin eğitim kurumları, kültürel görünümlü dernekler ve işadamları dernekleri aracılığıyla yurtdışında sürdürdüğü yapılanması, bölgeden bölgeye ve kısmen ülke bazında değişen görünürlükte mevcudiyetini devam ettirmekle birlikte, girişimlerimizin etkisiyle eski güç ve etkinliğinden uzaklaşmış ve daha çok düşük profilde etkinlik gösterme dönemine girmiştir.

FETÖ/PDY'nin yurtdışındaki yapılanmasının uzun geçmişi olan ülkeler ile vatandaş ve soydaşlarımızın yoğun olarak yaşadığı yerlerde varlığını daha kolay koruyabildiği söylenebilecektir. Bunda, uzun zaman içinde yerel yöneticilerle kurduğu yakın ilişkileri kullanarak bulunduğu ülkede tutunma gayretlerinin sonuç vermesi ve vatandaşlarımızın sayıca çok olduğu bölgelerde kendisine destek bulma imkanının yüksek olması etken rol oynamaktadır.

FETÖ/PDY'nin eğitim, kültür ve ticaret alanlarında yurtdışındaki oluşumları aracılığıyla düzenlenen faaliyetlere, yurtdışında nüfuzundan istifade etmek istedikleri çevreleri davet etmeye yönelik çalışmalarını sürdürme gayreti içinde buldukları, ayrıca, Afrika başta olmak üzere ticari ve siyasi bağlantılarını pekiştirecek faaliyetlere öncelik verdikleri görülmektedir.

FETÖ/PDY, imkan bulduğu ülkelerde kendi basın yayın faaliyetlerini sürdürmekte, kendi medyasının yeterli hinterlandının bulunmadığını değerlendirdiği ülkelerde ise yerel basınla geliştirdiği yakın ilişkiler çerçevesinde istediği yönde yayınlar/makaleler/haberler yayınlatma yoluna gitmektedir.

FETÖ/PDY ayrıca, basın yayın alanında kendi kuruluşlarıyla ya da etki altına alabildiği gazeteci/basın-yayın kurumları aracılığıyla örgüt propagandası ve ülkemiz/hükümetimiz aleyhtarını yayınlamaktadır.

Genel itibarıyla FETÖ/PDY'nin basın ve sosyal medyadaki faaliyetleri kapsamında, önce büyük ülkelerdeki itibarlı gazetelerde yayınlattığı bir makaleyi, daha sonra Afrika başta olmak üzere, dünyanın çeşitli ülkelerindeki medyada da yayına verdiği gözlemlenmektedir.

Medya yoluyla yapılan propaganda faaliyetlerinin yanısıra FETÖ/PDY, kurmuş olduğu çeşitli STK ve şirketler aracılığıyla, ülkenin şartlarını göz önünde bulundurmaksuretiyle siyasetçiler, dini liderler, kanaat önderleri, aşiret/kabile reisleri ve bürokratlar nezdinde lobcilik faaliyetlerinde bulunmakta ve ülke yönetiminde etkin kişiler üzerinde örgüt lehinde kamuoyu oluşturmaya özel önem atfetmektedir.

PDY, ülkenin siyasi, idari, dini, kültürel, finansal, sosyal vb. her alanda, toplumun her kesiminden ileri gelenleriyle yakın ilişki kurmayı önemli bir amaç olarak telakki etmektedir. Bu kapsamda, lobcilik faaliyetleri için kullanabileceği/yönlendirebileceği bu kişiler aracılığıyla örgüt kuruluşlarına çıkar sağlamakta ve daha önemlisi, bulunulan ülkedeki varlığını, siyasi yapıdan/hükümetlerden bağımsız olarak, her türlü koşulda devam ettirebilmeyi hedeflemektedir.

FETÖ/PDY'nin bunun dışında, ulusal ve yerel siyasetçiler, bürokratlar, akademisyenler, okullarındaki öğrencilerin velileri, kanaat önderleri, aşiret/kabile reisleri, basın-yayın organları yetkilileri gibi çok çeşitli alanlarda etkin kişilerle “diyalog” geliştirmeyi ve örgütün açık-örtülü hedeflerine erişmeyi kolaylaştırmayı önemli bir amaç edindiği gözlemlenmektedir.

PDY iltisaklı okulların, iyi bir eğitim sistemi bulunmayan ve alternatif model geliştirilemeyen yerlerde faaliyetlerini sürdürdüğü tespit edilmektedir. Öte yandan, PDY, eskiden beri faal olduğu ve iyi tanıdığı ülkelerde, girişimlerimiz neticesinde resmi makamlarca kapatılan okullarını, bulunulan ülke vatandaşları üzerine kurulan şirketler aracılığıyla yeniden açarak, bu şekilde kanunların etrafından dolaşabilmektedir.

2.7.2.1. FETÖ Bağlantılı Okullara İlişkin Gelişmeler

15 Temmuz darbe girişiminden önce yurtdışında kâin FETÖ/PDY iltisaklı okulların faaliyetlerinin durdurulmasına yönelik olarak Dış Temsilciliklerimizce ilgili ülke makamları nezdinde girişimler yapılmıştı. Ayrıca başta Sayın Cumhurbaşkanımız, Sayın Başbakanımız ve Sayın Dışişleri Bakanı olmak üzere yapılan üst düzey temaslarda, anılan okulların faaliyetlerine son verilmesine yönelik tedbirler alınması beklentimiz dile getirilmiş idi.

Yurtdışında mukim FETÖ/PDY bağlantılı okulların kapatılması veya devredilmesi konularında yurtdışındaki Temsilciliklerimiz tarafından yapılmakta olan girişimler 15 Temmuz darbe teşebbüsü sonrasında yoğunlaştırılarak sürdürülmektedir.

Birçok ülkede girişimlerimiz sonucunda somut neticeler alınmaktadır. Örneğin, Gambiya 15 Temmuz darbe girişimi öncesinde, Azerbaycan, Libya, Ürdün, Somali ve Sudan ise darbe girişimi sonrasında ülkelerinde mukim FETÖ/PDY bağlantılı okulları kapatmış, Gine'deki okullar Ekim 2016'da, Çad'daki okullar ise Kasım 2016'da Maarif Vakfı tarafından devralınmıştır.

Pakistan'daki okulların yönetimine Pakistan tarafınca el konulmuş, yönetim kuruluna Pakistanlı idareciler atanmıştır. Maarif Vakfı tarafından Pakistan'da bir temsilci görevlendirilmiş olup, Vakfın Pakistan'da faaliyet göstermesi için yapması gereken başvuru süreci tamamlanmıştır.

Okullar konusunda önceliğimiz, söz konusu okullarda eğitim gören öğrencilerin mağduriyetinin engellenmesidir.

İlgili ülke makamlarıyla o ülkelerin eğitim sistemleri çerçevesinde çeşitli önlemler üzerinde çalışılmaya devam olunmaktadır.

FETÖ/PDY bağlantılı okulların akıbetine ilişkin hususları ele almak üzere Milli Eğitim Bakanlığı ve Maarif Vakfı yetkilileri tarafından çeşitli ülkelere ziyaretler gerçekleştirilmektedir. Bu çerçevede, Maarif Vakfı ve MEB heyetleri tarafından Senegal, Moritanya, Sudan, Moğolistan, Gine, Pakistan, Afganistan, Somali, Bosna-Hersek, Arnavutluk, Sırbistan, Tayland ve Kamboçya'ya ziyaretler düzenlenmiştir.

Maarif Vakfı tarafından önümüzdeki dönemde de çeşitli ülkelere ziyaretler gerçekleştirilecektir.

Bazı ülkelerle ise FETÖ/PDY iltisaklı okullara yönelik alınabilecek tedbirlerin ilgili ülkelerin eğitim konularından sorumlu yetkililerince oluşturulacak ortak komisyonlarda ele alınması hususunda mutabakata varılmıştır.

Pek çok ülke okulların faaliyetlerinin durdurulmasına yönelik tedbir alınması taahhüdünde bulunmuş olup, bu konuda Dış Temsilciliklerimizin temas ve girişimleri yoğun şekilde sürdürülmektedir.

2.7.2.2. FETÖ İltisaklı Şirketler ve Derneklerle İlgili Gelişmeler

FETÖ'nün şirketler ve işadamları dernekleri gibi ekonomik kuruluşlar aracılığıyla yurtdışında yürüttüğü ticari faaliyetler Dış Temsilciliklerimizce ilgili kurumlarımızla eşgüdüm içerisinde yakından takip edilmekte olup, FETÖ iltisaklı şirket ve derneklerin ülkemizi temsil etmelerinin mümkün olmadığı hususu tüm Büyükelçiliklerimizce düzenli olarak buldukları ülkelerdeki resmi makamların dikkatine getirilmektedir.

Bu bağlamda, anılan şirket ve derneklerin uluslararası terörizmin finansmanına katkıları ve yasadışı ticari faaliyetleri aracılığıyla buldukları ülkelere karşı oluşturdukları tehdit hakkında yabancı muhataplarımız bilgilendirilmektedir. Söz konusu bilgilendirme çalışmaları vesilesiyle, ilgili ülke resmi makamlarının FETÖ iltisaklı ekonomik kuruluşlara ilişkin yürütebilecekleri hukuki soruşturma ve incelemelerde her türlü işbirliğine açık olduğumuz mesajı yabancı muhataplarımız nezdinde yinelenmektedir.

15 Temmuz darbe girişimi sonrasında ülkemizin yürütmekte olduğu kapsamlı mücadele sonucunda, yurtdışında faaliyet gösteren FETÖ iltisaklı şirket ve işadamları derneklerinin görünürlükleri ve etkinliklerinin azaldığı gözlemlenmekle birlikte, FETÖ'nün ticari varlığının merkezinde esasen eğitim alanında elde ettikleri gelirin yer aldığı dikkat çekmektedir.

2.7.2.3. FETÖ İltisaklı Yüksek Okulların Kapatılması Sürecinde Yabancı Öğrencilerin Durumu

667 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname (KHK) uyarınca kapatılan 15 vakıf yükseköğretim kurumunda kayıtlı yabancı öğrencilerin durumu (başka bir kuruma yerleştirme, burs, barınma, vize v.b.) yurtiçinde yabancı temsilciliklerin, yurtdışında da Büyükelçiliklerimiz kanalıyla ilgili ülke makamlarının yoğun bilgi/destek talebine maruz kalmış, keyfiyet, FETÖ'nün yabancı öğrenciler üzerindeki mevcut ve olası etki ve baskısının ortadan kaldırılması, bu öğrencilerden doğrudan FETÖ iltisaklı bulunmayanların mağdur edilmeyerek, ülkemizdeki öğrenimlerini sürdürebilme imkanlarının araştırılması amacıyla Bakanlığımız ve ilgili kurumlarımız arasında müteaddit yazışmaya konu olmuştur.

Gelinen aşama itibariyle, YÖK'ten alınan bilgilere göre, kapatılan vakıf yükseköğretim kurumlarındaki yabancı uyruklu öğrencilerin koordinatör üniversitelere ve (bu öğrencilerin kayıtlı oldukları programların koordinatör üniversitelerde bulunmadığı hallerde) diğer yükseköğretim kurumlarına yerleştirilme işlemleri tamamlanmış, yerleştirilen ve ülkemize girişte sıkıntı yaşayan yabancı öğrencilerden, haklarında FETÖ bağlantılarıyla ilgili

adli soruşturma veya kovuşturma bulunmayanların eğitim haklarının 2017-2018 eğitim-öğretim dönemi boyunca saklı tutulması kararlaştırılmıştır. Öte yandan, çeşitli yükseköğretim kurumlarına yerleştirilmekle birlikte, kapatılan üniversitelerde burs, barınma v.b. destek almakta iken, bu destekten mahrum kalan ve öğrenimlerini sürdüremeyecek hale gelen yabancı öğrencilerin durumunun Başbakanlık Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı ile Gençlik ve Spor Bakanlığı eşgüdümünde mahallinde Valilikler başkanlığında oluşturulacak komisyonlar marifetiyle çözüme kavuşturulması Bakanlar Kurulunda kararlaştırılmış, Büyükelçiliklerimiz ve Başkonsolosluklarımız, bu konuda yöneltilebilecek talepler bağlamında bilgilendirilmiştir.

15 Temmuz 2016 silahlı darbe girişiminin ardından ülkemizde alınan tedbirler bağlamında akademik camiayı ilgilendiren karar ve uygulamalara ilişkin olarak yabancı ülkelerdeki, özellikle Avrupa ülkelerindeki üniversiteler ve/veya üniversite birliklerince sözkonusu karar ve uygulamaları eleştiren, haksız ithamlar içeren açıklama ve duyurular yayınlanmış, dış temsilciliklerimize mektup ve e-posta mesajları iletilmiştir. Dış temsilciliklerimizi muhatap mektup ve mesajlara gerekli yanıtlar verilmiştir. Öte yandan, anılan açıklama ve duyurulara cevaben, YÖK'ün muadil kurum ve kuruluşlar, üniversitelerimizin de işbirliği içinde buldukları yabancı üniversiteler nezdinde girişimde bulunmaları, bahse konu karar ve uygulamaların dayanaklarını izah eden karşı açıklama ve duyurular yapmaları hususu Bakanlığımızca YÖK'ün değerlendirmesine sunulmuştur. Alınan bilgilere göre, YÖK, Avrupa Üniversiteler Birliği, Avrupa Birliği, Bologna Süreci Grubu, Türk-Amerikan Bilim İnsanları ve Akademisyenler Birliği gibi 116 uluslararası kuruluşa bu mahiyette mektuplar göndermiş, Üniversitelerarası Kurul üyeleri, Rektörler, TÜBİTAK ve TÜBA'dan da işbirliği içinde oldukları kurum ve kuruluşlarla bu mektupları paylaşmalarını istemiş, YÖK temsilcileri ve rektörlerden oluşan heyetleri ilgili uluslararası akademik kuruluşlarla temaslarda bulunmak üzere yurtdışında görevlendirmiştir.

Yurtdışında FETÖ iltisaklı üniversite ve kürsü/araştırma merkezi/enstitü v.b. yapıların tespiti ile bunlara karşı gereken tedbirlerin alınması amacıyla, Dışişleri Bakanlığımızca dış temsilciliklerimiz ve ilgili kurumlarımızla bilistişare çalışmalar başlatılmış olup, bu çalışmalar sürdürülmektedir.

2.7.3. Fetö-Pdy'nin Darbe Girişimine Karşı Alınan Tedbirlere Karşı Yurtiçi ve Yurtdışında Gösterdiği Direncin Ekonomi Yönü

Darbe girişimi sonrasında çok sayıda ekonomik önlemler alınmıştır. Kanun Hükmünde Kararnameler sayesinde, birçok alanda hızla tedbirler alınırken; FETÖ-PDY'nin alınan bu tedbirlere karşı girişimleri yurt içinde pek etkili olamazken, yurt dışında çok sayıda ülkede örgütlendiği için kendi açılarından ölüm-kalım savaşı olarak gördükleri bu mücadelede, FETÖ/PDY yurt dışında çoğu ülkede lobi faaliyetleri ile Türkiye'yi itibarsızlaştırmak için karalayıcı propaganda faaliyetlerini sürdürmüştür. Bu kapsamda, Türkiye ekonomisi ile ilgili olarak uluslararası yatırımcıların kafasının karışması, beklenti ve algılamalarının kötüleşmesi için her türlü manipülasyonu yapmaktan geri durmamıştır.

2.7.3.1. FETÖ/PDY'nin Darbe Girişimi Tedbirlerine Karşı Ekonomi Alanında Yurtiçinde Gösterdiği Direnç

Darbe girişimi sonrası FETÖ/PDY'nin ekonomi alanında gösterdiği direnç için 15 Temmuz Cuma ya da 18 Temmuz Pazartesi gününü milat olarak almak çok doğru olmayabilir. Çünkü FETÖ/PDY, her alanda takibe üzerine kurulu bir casusluk ve terör örgütü olduğu için ileride gerçekleşebilecek her türlü ihtimali hesaba katarak, önceden ona göre tedbir almaya çalışmaktadırlar. Dolayısıyla, devletin onlara karşı alabileceği olası ekonomik tedbirleri zorlaştırmak için her türlü hileyi yapmaktan kaçınmamışlardır.

ÇATI İddianamesinin 9. Bölümünde Fetullahçı (Paralel Devlet Yapılanması) Terör Örgütünün Malı Yapısı başlığı altında da verildiği üzere; FETÖ mensupları Türkiye'deki şirketleri ve mal varlıklarını mal varlıklarına el konulmasını önlemek için başkalarına devretme ve hızla paraya dönüştürme girişimlerinde bulunmuştur. Örgütün okulları, önceden kâr amacı güden şirketler tarafından işletilirken; denetimi daha zor ve ceza muhakemesine göre kayyım atanması mümkün olmayan vakıflara devretme girişimleri olmuştur. FETÖ mensuplarının bu girişimleri büyük ölçüde, 17-25 Aralık süreci sonrasında kademeli olarak 15 Temmuz Darbe Girişimine kadar devam etmiştir.

15 Temmuz Darbe Girişiminin başarısız olmasının ardından, 29 Temmuz 2016 Cuma günü Resmi Gazete'de yayımlanan “*Suç Gelirlerinin Aklanmasının Ve Terörizmin Finansmanının Önlenmesi Kapsamında İşlemlerin Ertelenmesine Dair Yönetmelik*” kapsamında 10 Ağustos 2016 tarihinde Emniyet İstihbarat'tan alınan 25.000 kişilik FETÖ'cü

listesi ve darbe girişimine katılan askerlerin olduğu diğer bir liste MASAK tarafından bankalara iletilmiş ve bu kişilerin bankacılık işlemlerine sınırlama getirilmiştir.

29 Temmuz tarihinden bu yana, bankalar tüm işlemlerde ihtiyatla hareket ederek MASAK'a danıştıktan sonra söz konusu işlemi gerçekleştirip gerçekleştirmeyeceğine karar vermektedir. 10 Ağustos tarihinden bu yana Fetöcü listelerinde yer alan isimler bankalarda herhangi bir işlem yapmak istediklerinde, istenen işlemin yapılıp yapılamayacağını bankalar MASAK'a sormaktadır.

Darbe girişiminin ardından 18 Temmuz – 29 Temmuz tarihleri arasında, söz konusu Fetö'cü listelerinde yer alan kişilerin herhangi bir para transferi ya da benzer bir işlem yapıp yapmadıkları bilinmemektedir. Bu tarz bireysel girişimlerin sayısı ve miktarsal olarak büyüklüğü bilinmemektedir. Öte yandan, 29 Temmuz öncesinde FETÖ'cülerin olası para transferine karşı ihtiyatlı bir yaklaşım bulunduğu için söz konusu süreçte miktarsal anlamda da büyük bir direnç gösteremedikleri düşünülmektedir.

Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü, 15 Temmuz öncesinde paralel yapıya ait vakıf ve üniversitelere ilişkin dikkat çekici taşınmaz satış hareketleri tespit ettikten sonra özel bir birim oluşturarak; konu ile ilgili emniyet birimleri, YÖK ve Vakıflar Genel Müdürlüğü nezdinde gerekli girişimleri yapmış, devamında bu yapıya ait kurumlara tayin edilen kayyumlarla da irtibat kurmak sureti ile tapu müdürlüklerinde ciddi tedbirler alınmıştır. Alınan tedbirler çerçevesinde 18/05/2016 ve 25/05/2016 tarihli talimatlar ile bu örgütün ya da mensuplarının mal kaçırmaları büyük çapta önlenmiştir. Darbe girişiminden sonra 23/07/2016 tarihli 667 Sayılı KHK yayımlanmadan önce, 19/07/2016 ve 21/07/2016 tarihlerinde "idari önlemler" konusunda bölge müdürlüklerine gerekli talimatlar iletilerek 15 Temmuz sonrasında da tapu işlemleri yoluyla örgütün ya da mensuplarının mal kaçırmaları önlenmiştir.

2.7.3.2. FETÖ/PDY'nin Darbe Girişimi Tedbirlerine Karşı Yurtdışında Gösterdiği Direncin Ekonomik Yönü

Darbe Girişimi sonrasında FETÖ/PDY'nin ekonomi alanında gösterdiği direnç temelde yurt dışındaki örgütlerinin lobi gücünü kullanarak gerçekleşmiş ve etkilerini maalesef hala devam ettirmektedir. 18-22 Temmuz haftası Türkiye'de finansal piyasalarda gözlenen keskin oranlı kayıpların ardından sonraki haftalarda bu kayıpların telafi edilmesi, örgütün yurtdışında Türkiye hakkında yürüttüğü olumsuz propaganda ve karalama amaçlı lobicilik faaliyetlerini

artmasına yol açmıştır. Amaçlarına ulaşmak için her yolu mübah gören sapkın bir gruptan oluşan bu örgüt, himmet paralarını akıtarak lobcilik faaliyetleri yapma konusunda öteden beri tecrübe sahibidir.

Bir ülke ekonomisinin temelinde, o ekonomiye dair beklentiler ve güvenin korunması bulunur. Gerek o ülke ekonomisinin içinde faaliyet gösteren kişi ya da şirketler, gerekse o ülke ile sosyal, ticari ve siyasi ilişkilerde bulunan diğer ülkelerin algılamaları bu nedenle önemlidir. FETÖ/PDY darbe girişimi sonrası Türkiye'nin darbecilere karşı almakta olduğu yasal tedbirler ve kovuşturmalar hakkında manipülasyonlar yaparak, mağdur edebiyatı ile yurtiçinde insanların kafalarını karıştırmaya ve belirsizliğe neden olmaya çalışmaktadır. Bu örgütün yurt dışındaki lobilerinin de etkisiyle birçok ülkede Türkiye'ye karşı ön yargılı ve haksız eleştiriler yöneltilmiştir. Hatta bazı ülkelerde darbe girişimine tepki göstermek yerine darbecilerin yargılanmasından endişe duyan ve darbelere tepki gösteren Türk halkını suçlayan yayınlar yapılmıştır. Sonuç itibariyle, gerek yurt içinde gerekse yurt dışında Türkiye'ye ve Türk ekonomisine dair beklenti ve algılamaları bozmak için FETÖ/PDY stratejik bir güç olan lobcilik faaliyetlerini kullanmaktadır.

Lobicilik faaliyetlerinin dünyada en etkin olarak yürütüldüğü ülkelerden birisi olan ABD'de 51 eyaletin 45'inde örgütlenen FETÖ, kurmuş olduğu network (ağ) ile her alanda faaliyet göstermektedir. FETÖ/PDY'nin ABD Başkanlık seçimlerinde açık destek verdiği Hillary Clinton hakkında ortaya çıkan e-posta ve belgeler, FETÖ'nün elebaşı Fetullah Gülen ile yakın temas halinde olduğunu göstermiştir. FETÖ sadece ABD'de değil, dünyanın farklı ülkelerinde birçok siyasetçi, bürokrat ve uluslararası lobiyle Türkiye'de topladıkları himmet paralarını kullanarak iletişim sağlamaktadır. Türkiye'yi dünya kamuoyunda itibarsızlaştırmak ve uluslararası ceza mahkemelerini harekete geçirmek isteyen FETÖ; okulları, dernekleri, vakıfları, gazeteleri ve hatta rüşvet verdikleri bazı siyasiler ile lobi faaliyetlerini en etkili şekilde sınırsızca yürütmektedirler. Bir örnekle somutlaştırmak gerekirse; İngiliz Times gazetesinin 1 Ağustos 2016 tarihli haberine⁴⁹⁹ göre, iktidardaki Muhafazakar Parti'nin Harborough milletvekili olan Garnier, 2015 yılı Şubat ayında "Türkiye'deki İnsan Haklarına Saygı ve Hukukun Üstünlüğü" başlıklı raporu için FETÖ'den 115 bin 994 sterlin almıştır.

Ayrıca; FETÖ/PDY, uluslararası kuruluşlardaki kadrolaşmasını 17-25 Aralık sürecinden sonra kademeli olarak güçlendirmiştir. ÇATI İddianamesinin mali yapılanma

⁴⁹⁹ MP paid by group linked with Turkey coup (<http://www.thetimes.co.uk/article/mp-paid-by-group-linked-to-turkey-coup-88x0s07vc>)

kısımında da bahsedildiği üzere; "bu örgüt ülke dışında devlet kaynaklarını kullanarak militan kadrolarını eğitmiş ve örgüt yararına faaliyet yürütmek üzere zamanı geldiğinde Türkiye'ye çağırıp görevler vermiştir. Devlet kurumlarına birçok atama bu örgütün yurt dışında devlet kaynağı ile eğitilen kadrolarından gerçekleştirilmiştir". Önceki yıllarda, Türk kamu bürokraside yöneticilik, üst düzey yöneticilik, yurtdışı temsilcilikleri görevlerine getirilerek parlatılan bu isimlerden bazıları Uluslararası Takas Bankası (BIS), Dünya Bankası ve İslam Kalkınma Bankası gibi uluslararası ekonomi kuruluşlarına geçiş yapmıştır. Bazıları Türkiye'deki kurumlarından temelli ayrılmış, bazıları ise ücretsiz izin almak suretiyle geçmiştir. Türkiye'de çalıştıkları kurumlar, ücretsiz izinler alarak 15 Temmuz öncesinde bu tip geçiş yapan kişilerin işine 15 Temmuz sonrasında son vermiştir. Fakat söz konusu kişiler, bu kuruluşlarda çalışmaya devam etmektedirler. Uluslararası kuruluşlar, yazdıkları raporlarda Türkiye ile ilgili var olandan daha olumsuz tablolar çizerek FETÖ/PDY'nin çıkarlarına alet olabilmektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

FETÖ/PDY GİBİ ÖRGÜTLENMELER İLE DEMOKRASİYE KARŞI MÜDAHALELERİN ÖNLENMESİNE YÖNELİK SORUNLARIN TESPİTİ VE ALINMASI GEREKEN TEDBİRLER İLE YENİDEN YAPILANMA ÖNERİLERİ

3.1. 15 TEMMUZ DARBE GİRİŞİMİNİN AÇIĞA ÇIKARDIĞI SORUN VE ZAFİYET ALANLARI

3.1.1. Hukuk

3.1.2. Güvenlik ve İstihbarat

3.1.2.1. Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK)

TSK'nın toplam genel mevcudu ile mukayese edildiğinde FETÖ'nün nispeten az sayıdaki elemanı ile bu denli büyük bir tehlike yaratabilmiş olmasının güvenlik ve istihbarat alanında yarattığı sonuçların çok iyi analiz edilmesi bu doğrultuda gelecek tehlikelerin önlenmesi büyük önem arz etmektedir.

FETÖ'nün uzunca bir dönem TSK'nın personel seçimi, atama ve terfi işlevleri ile askerî eğitim kurumlarının kadrolarında gizlice yerleşmiştir. Bu suretle FETÖ, şüphe duyulması nedeniyle değiştirilen personelin yerine her seferinde yeni bir örgüt elemanı yerleştirme imkânı bulduğu gibi, kritik görevlere kendi elemanlarını getirebilmiştir. Ayrıca örgüt, gerek askerî gerekse sivil istihbarat ve istihbarata karşı koyma mekanizmalarındaki yapılanması ile varlığını ve gizliliğini sürdürebilme imkânı bulabilmiştir. Bu kapsamda, TSK'nın kritik personel atamalarında ihtiyacı olan güvenlik tahkikat belgelerinin hazırlandığı Emniyet, MİT ve adliyelerdeki FETÖ yapılanması kullanılmıştır. Bu durum, FETÖ ile mücadeleye başlandığı 2013 yılından itibaren TSK'da gerekli tedbirlerin alınamamasının nedenlerini kısmen açıklamaktadır.⁵⁰⁰

FETÖ, darbe girişiminin zamanlamasına karar verirken; TSK'nın ve devletin diğer birimlerinin içinde bulunduğu çok cepheli terörle mücadele, sınır güvenliği, dış gelişmeler, bayram-tatil, atama-yer değiştirme, YAŞ (Yüksek Askerî Şura) hazırlıkları, uluslararası ve bölgesel sorunlar, kırılğan ve sorunlu dış ilişkiler, iktidar partisi ve muhalefet partilerinin bir kısmında yönetim değişiklikleri ve güç mücadelesi ile hassaslaşan bir dönemi seçmiştir.

⁵⁰⁰ Merkez Strateji Enstitüsünün FETÖ Darbe Girişiminin Askerî Analizi Rapor-016 A (inceleme) 29 Temmuz 2016

FETÖ, devletin istihbarat ve güvenlik açığının süreklilik arz ettiği ve gittikçe kötüleştiği bu genel dönem içinde kalkışmanın kesin tarihini devletin hamlelerine göre ayarlamıştır. Darbe girişiminin kesin zamanının belirlenmesine ilişkin olarak, bütün bu genel etkenlerle beraber nazım faktörün, YAŞ ile birlikte ordudaki FETÖ elemanlarının tasfiye edileceğinin anlaşılması ve darbe girişiminden bir kaç hafta önce başlatılan ve aralarında askerlerin de bulunduğu FETÖ mensuplarının soruşturmalara maruz kalması olduğu değerlendirilmektedir.⁵⁰¹

Darbe girişiminin başarısızlığında askerî olarak iki ana konu dikkat çekicidir: Sevk ve idare hataları ve başarı algısı zafiyeti. Bu kalkışmayı, bilinen askerî kuramlarla izah etmek güçtür. Darbe girişiminde uygulanan yöntemlerin, TSK'nın toplumsal olaylara müdahalede genel olarak uyguladığı stratejiden çok farklı olduğu görülmüştür. FETÖ'nün girişiminde; sivil halka ateş açmak, TBMM'yi bombalamak başta olmak üzere kullanmış olduğu yöntemlerin benzer bir örneğine, Türkiye'nin darbelere maruz kalan sancılı demokratik geçmişinde rastlanmamıştır. Darbe girişiminde uygulanan yöntemin ancak terörist kompleks saldırı kategorisinde tanımlanabileceği değerlendirilmektedir.⁵⁰²

FETÖ, şüphe duyulması nedeniyle değiştirilen personelin yerine her seferinde yeni bir örgüt elemanı yerleştirme imkânı bulduğu gibi, kritik görevlere kendi elemanlarını getirebilmiştir. Ayrıca örgüt, gerek askerî gerekse sivil istihbarat ve istihbarata karşı koyma mekanizmalarındaki yapılanması ile varlığını ve gizliliğini sürdürebilme imkânı bulabilmiştir. Bu kapsamda, TSK'nın kritik personel atamalarında ihtiyacı olan güvenlik tahkikat belgelerinin hazırlandığı Emniyet, MİT ve adliyelerdeki FETÖ yapılanması kullanılmıştır. Bu durum, FETÖ ile mücadeleye başlandığı 2013 yılından itibaren TSK'da gerekli tedbirlerin alınamamasının nedenlerini kısmen açıklamaktadır.⁵⁰³

TSK'da FETÖ ile mücadelede yeterli etkinliğin sağlanamamasının nedenleri incelendiğinde güvenlik/istihbarat yapılanmasından kaynaklanan sıkıntılar, yasal düzenlemelerin kısıtlayıcı hükümleri ile sivil asker işbirliğinin etkinlikle kurulamaması hususlarının ön plana çıktığı görülmektedir. Bu bağlamda sorun olarak ortaya çıkan görüşler

⁵⁰¹ Merkez Strateji Enstitüsünün FETÖ Darbe Girişiminin Askerî Analizi Rapor-016 A (inceleme) 29 Temmuz 2016

⁵⁰² Merkez Strateji Enstitüsünün FETÖ Darbe Girişiminin Askerî Analizi Rapor-016 A (inceleme) 29 Temmuz 2016

⁵⁰³ Merkez Strateji Enstitüsünün FETÖ Darbe Girişiminin Askerî Analizi Rapor-016 A (inceleme) 29 Temmuz 2016

incelendiğinde; Genelkurmay II.Başkanı Orgeneral Ümit DÜNDAR tarafından,⁵⁰⁴ “iç istihbarat” derken komple istihbarat sistemini değil Türk Silahlı Kuvvetleri içerisindeki istihbaratı kastettiğimi vurgulamakta yarar görüyorum. Gerçekten Türk Silahlı Kuvvetlerinin kendi personelini herhangi bir yasal oluşum içerisinde olup olmadığını takip ve kontrol etmek için yasal bir altyapı yok.” diye değerlendirme yapılmış,

Emekliye ayrılmış eski Genelkurmay Başkanlarından;

(E) Orgeneral Hilmi ÖZKÖK tarafından “Ne gözden kaçtı?” dediniz. Dediğim gibi, Silahlı Kuvvetlerin dışarıda görev yapacak istihbarat elemanları ve bilgi toplama elemanlarının olmayışı. Biz de devletin bu işi yapacak organlarından gelen bilgilerle bağlıyız. MİT ve MİT’in koordineli olarak emniyetten aldığı bilgiler, bunlar gelmezse başlangıçta da anlattım Harp Okulu takım komutanlarının dolaşıp Harbiyeli öğrencilere bakmasıyla ne kadar bilgi varsa o gelecek ama TSK için esas bilgilerin kaynağı budur”⁵⁰⁵ denilerek istihbarat almadaki güçlük sorunu belirtilmiş,

(E) Orgeneral Sebahattin Işık KOŞANER tarafından “Silahlı kuvvetlerin kışla hudutları dışarısında herhangi bir istihbarat yapması, birini takip etmesi, bir faaliyette bulunması söz konusu değildir, böyle bir görevi de yoktur, yetkisi de yoktur, yasalar da buna imkân vermez. Bizim istihbarat dediğimiz faaliyetimiz, kışla sınırları içerisinde veya tatbikat arazisinde vesaire personelimizce takip etmekten ibarettir. Peki, o zaman ne olacak? Bize gelen tüm bilgiler MİT’ten ve Emniyetten gelen bilgilerdi, onlara itibar etmek durumundaydık. Oradan gelen bilgilere göre tahkik edip, eğer bilgileri teyit edebiliyorsak, bu personelin silahlı kuvvetlerinden ilişkisinin kesilmesine çalışıyorduk. Bunun için de tek bir yöntemimiz vardı: Yüksek Askerî Şûra toplantılarında böyle personelin silahlı kuvvetlerle ilişkisini kesmektir.”⁵⁰⁶ denilerek istihbarat teminindeki güçlük ve zaafiyetler tespit edilmiş,

(E) Orgeneral İlker BAŞBUĞ tarafından, Türkiye Cumhuriyeti devletinin istihbarat birimleri nasıl bu hazırlık süresini tespit edememiştir? O zaman burada ciddi bir zafiyet söz konusudur ve esas üzerinde durulması gereken, cevap aranması gereken sorular da bence - benim kanaatimce bunlardır. Bakınız, bu konuyu değerlendirirken 1992 yılı öncesi ve sonrası olarak bakmak durumundasınız. “Efendim, niye 1992” 1992 yılında MİT Müsteşarlığına bir sivil kişi getirildi. Demokrasilerde bu olağan mıdır? Gayet olağan. MİT Müsteşarı illa asker

⁵⁰⁴ Komisyonun 18.10.2016 tarihli toplantı tutanakları

⁵⁰⁵ Komisyonun 19.10.2016 tarihli toplantı tutanakları

⁵⁰⁶ Komisyonun 26.10.2016 tarihli toplantı tutanakları

olacak diye bir kaide yok. Elbette MİT Müsteşarlığına bir sivil de getirilebilir, gayet doğal ama önemli olan şudur: 1992'den itibaren maalesef ve maalesef MİT Müsteşarlığındaki askerî kadrolar giderek azaltıldı, azaltıldı, azaltıldı, bir noktada neredeyse sıfır noktasına getirildi; bu doğru değildir. Bakınız, MİT Müsteşarlığı, yasasına göre 3 kişiye hizmet verir. Daha açık söyleyeyim: MİT Yasası'na göre 3 kişi Türkiye'de MİT Müsteşarından görev talep edebilir: Bir, Cumhurbaşkanı; iki, Başbakan, üç, Genelkurmay Başkanı. MİT Yasası'na göre Genelkurmay Başkanı MİT Müsteşarından görev talep edebilir ve MİT bir noktada Genelkurmay'a da hizmet veriyor, Silahlı Kuvvetlere de hizmet veren bir kurum. Şimdi, siz MİT'ten tamamen askeri arındırıyorsunuz. Dünyadaki örneklere baktığınız zaman, özellikle MİT gibi istihbarat örgütlerine baktığınız zaman, en başındaki, tepe noktasındaki adam sivilse birinci yardımcısı askerdir, tepedeki adam askerse birinci yardımcısı sivilidir. Şimdi, siz MİT'ten tamamen askeri dışlarsanız bu yanlış. Özellikle bu Türk Silahlı Kuvvetlerine sızma, cunta oluşturma vesaire konusunda “Türk Silahlı Kuvvetlerini uyandıracak, ikaz edecek, bilgilendirecek ana unsur kim?” dersiniz Millî İstihbarat Teşkilatıdır. 2002-2010 döneminde MİT'ten bize bir tek rapor gelmedi. “Türk Silahlı Kuvvetlerinde Ahmet, Mehmet, Hüseyin neyse işte Fetullah Gülen Cemaati'ne mensuptur.” diye tek bir rapor gelmedi.”⁵⁰⁷ denilerek TSK ve MİT arasında oluşan istihbarat bilgi akışında karşılaşılan sorun ve zaafiyetler açıklanarak bu durumun ivedilikle çözümlenmesinin önem arz ettiği dile getirilmiştir.

“Fetullahçı terör örgütü adı verilen ihanet çetesi, 15 Temmuz 2016 tarihinde, Türk Silahlı Kuvvetleri içindeki mensupları vasıtasıyla silahlı bir darbe girişimi başlatmıştır.

Bu örgüt, kuruluş aşamasından itibaren etkisi altına aldığı eğitim kuruluşları, sivil toplum kuruluşları, medya kuruluşları, ticari kuruluşlar ve kamu görevlileri aracılığıyla milleti ve devleti kontrol altında tutmayı amaçlamaktadır.

Türk Silahlı Kuvvetleri içerisinde yuvalanmış asker elbisesi içerisine girmiş eli kanlı terörist canilerini harekete geçirerek ülke yönetimine el koymaya çalışan Fetullahçı Terör Örgütünün bu girişimi, milletimizin feraseti, cesareti ve fedakârlığı ile güvenlik güçlerimizin kahramanca mücadelesi sayesinde başarısız olmuştur.

Bu tarihi süreçte canlarını hiçe sayma pahasına milli iradeye ve demokrasiye sahip çıkan aziz milletimiz, siyasi partilerimiz, sivil toplum kuruluşlarımız ve medya

⁵⁰⁷ Komisyonun 03.11.2016 tarihli toplantı tutanakları

kuruluşlarımız, tüm görüş farklılıklarını bir tarafa bırakarak silahlı darbe girişimi karşısında tek vücut olmuş ve meydanları çete mensubu terörist hainlere terk etmemiştir.

Devletimiz, milletiyle el ele vererek, ertesı gün akşam olmadan silahlı darbe girişimini bastırması, durumu kontrol altına almıştır. ⁵⁰⁸

Bu itibarla, FETÖ/PDY 15 Temmuz 2016 tarihinde gerçekleştirdiği darbe girişimi ile Türkiye Cumhuriyeti tarihinde karşılaşılan en tehlikeli örgüt olarak tarihe geçmiştir.

Söz konusu **ikiyüzlü yapılanma**, 40 yılı aşan bir süre hiç ara vermeksizin devam eden sistemli ve planlı bir çalışma sonucunda, ülkemizde rejimi tehdit edebilecek bir seviyeye ulaşmıştır.

Kamuoyunca bilinen ve iyi niyetli vatandaşlarımızca da kabul gören birinci yüzüyle söylem ve eylemlerini yıllarca sürdüren örgüt, “adliye, mülkiye ve harbiye” şeklinde en basit şekilde ifade edilebilecek olan gizli amaç ve stratejisini insan odaklı olarak ısrarla sürdürmüş ve nihayetinde “toplam nüfusumuzun yaklaşık %1-2’lik bir kısmını bünyesine almış olmasından hareketle çoğunluğa hükmetmeye”⁵⁰⁹ ve bu yolla devletin rejimini tehdit etmeye cüret etmiştir.

Terör örgütü ve Paralel Devlet Yapılanması şeklinde hareket eden bu oluşum, 7 Şubat 2012 tarihinde Milli İstihbarat Teşkilatına, 17/25 Aralık 2013 tarihlerinde emniyet ve yargı içerisindeki militanları ile seçilmiş hükümete ve son olarak da 15 Temmuz 2016 tarihinde ise Türkiye Cumhuriyeti Devleti ve milletine yönelik bir darbeler silsilesini tereddütsüz bir şekilde uygulamıştır.

15 Temmuz 2016 tarihinden itibaren anılan örgüte yönelik olarak özellikle yurt içinde başlatılan operasyonlar kararlı ve planlı bir şekilde sürdürülmesine rağmen, henüz örgütün tamamıyla çökertilmesi için daha derine inilmesi ve doğal olarak da zamana ihtiyaç bulunmaktadır.

Öte yandan, yurt içinde sürdürülen operasyonel çalışmalar yanında, yurt dışında özellikle ABD ve AB üyesi ülkeler başta olmak üzere tüm ülkelerde Türkiye Cumhuriyeti

⁵⁰⁸ <http://www.mgk.gov.tr/index.php/20-temmuz-2016-tarihli-toplanti>

⁵⁰⁹ Komisyonun 24.11.2016 tarihli toplantı tutanakları.

Devleti aleyhine sürdürülen lobi çalışmaları ise mevcut tehdidin ve sürdürülen mücadelenin bir diğer sorun alanını oluşturmaktadır.

Bu çerçevede, devletin milli güvenliğinin sağlanmasında iki ana unsur olarak söz sahibi olan güvenlik güçleri ile istihbarat kurumlarının, 15 Temmuz sonrası milli güvenlik siyaseti, yasalar ve tarihsel geleneklere uygun bir şekilde tekrar çalışır hale getirilmesi gerekmektedir.

Devletin milli güvenlik siyasetinin belirlenmesinde ve belirlenen siyasetin uygulanmasında bir nevi çatı konumunda olan **Milli Güvenlik Siyaseti Belgesi (MGSB)**, sahip olduğu niteliği itibarıyla devletimizin güvenlik anlayışı ve refleksinin ana belirleyicisi konumundadır.

Bu noktadan hareketle, söz konusu belgede tanımlanan tehdit unsurları arasında FETÖ/PDY'nin müstakil bir tehdit unsuru olarak tanımlanmış olmasının, yürütülen mücadeledeki belirleyiciliği tartışılmaz bir gerçektir.

Nitekim, anılan örgütün 15 Temmuz darbe girişimini yapabilecek seviyeye gelebilmesinde, söz konusu örgütün bir dönem kamuoyunda “cemaat veya hizmet hareketi” şeklinde masum bir dini hareket olarak algılanmasına bağlı olarak MGSB’de tehdit unsurları arasında yer almamasının yarattığı algı ve refleks boşluğunun payı bulunduğu bir gerçektir.

Bu itibarla, yakın tarihlerde yapılan Milli Güvenlik Kurulu toplantılarında alınan tavsiye kararları⁵¹⁰ çerçevesinde, FETÖ/PDY’ye ilişkin tehdit tanımlamasının MGSB’de hayata geçmesinin, milli güvenliğimizin ve milli güç unsurlarının zafiyetsiz bir şekilde tesis ve devamında en önemli koşul olduğu görülmekle birlikte, icra makamlarının bu doğrultudaki uygulamalarının ise yeni zafiyet alanlarının oluşmamasında asıl belirleyici faktör olacağı değerlendirilmektedir.

Bu çerçevede, söz konusu darbe girişimiyle, TSK, istihbarat ve kolluk kuvvetlerinin özellikle personel ve anılan kuruluşlara duyulan güven noktasında ciddi bir zafiyet ile karşı karşıya kaldığı net olarak görülmekle birlikte, anılan durumun en kısa sürede telafisi öncelikli bir devlet meselesi teşkil etmektedir.

⁵¹⁰ <http://www.mgk.gov.tr/index.php/29-nisan-2015-tarihli-toplantı>

Diğer taraftan, söz konusu terör örgütünün, tekrar bir kalkışma yapabilecek kapasitesinin kalmadığı⁵¹¹ düşünülmeyle birlikte, söz konusu örgütün TSK'da ve diğer güvenlik/emniyet birimlerinde gizlenmeye devam eden **kripto elemanlarının** varlığı noktasından hareketle, FETÖ/PDY'nin marjinal bir silahlı terör örgütüne dönüşme olasılığı da, gözden uzak tutulmaması gereken çok önemli bir diğer husustur.

Bu nedenle, FETÖ/PDY'nin marjinal silahlı bir terör örgütüne dönüşmesi durumunda, Türkiye'ye karşı bir takım odaklar tarafından kullanılması ve hatta, Türkiye'de faaliyet gösteren terör örgütleriyle işbirliği olasılığı öncelikle dikkatlerden kaçırılmamalıdır.

Diğer taraftan, TSK'nın toplam genel mevcudu içerisinde FETÖ/PDY'nin nispeten az sayıdaki elemanı bu denli büyük bir tehlike yaratabilmiş olmasının güvenlik ve istihbarat alanında yarattığı sonuçların çok iyi analiz edilmesi ve bu doğrultuda gelebilecek tehlikelerin önlenmesi açısından büyük önem arz etmektedir.

FETÖ/PDY'nin uzunca bir dönem TSK'nın personel seçimi, atama ve terfi işlemleri ile askerî eğitim kurumlarının kadrolarında gizlice yerleştiği bilinmekte olup, bu suretle de örgüt, şüphe duyulması nedeniyle değiştirilen personelin yerine her seferinde yeni bir örgüt elemanı yerleştirme imkânı bulduğu gibi, kritik görevlere kendi elemanlarını rahat bir şekilde getirebilmiştir. Ayrıca örgüt, gerek askerî gerekse sivil istihbarat ve istihbarata karşı koyma mekanizmalarındaki yapılanması ile varlığını ve gizliliğini sürdürebilme imkânı da elde edebilmiştir. Bu kapsamda, TSK'nın kritik personel atamalarında ihtiyacı olan güvenlik tahkikat belgelerinin hazırlandığı emniyet, MİT ve adliyelerdeki FETÖ/PDY yapılanması kullanılmıştır ve bu durum, FETÖ/PDY ile mücadeleye başlandığı 2013 yılından itibaren TSK'da gerekli tedbirlerin alınamamasının nedenlerini kısmen izah eder niteliktedir..⁵¹²

FETÖ/PDY, darbe girişiminin zamanlamasına karar verirken; TSK'nın ve devletin diğer birimlerinin içinde bulunduğu çok cepheli terörle mücadele, sınır güvenliği, dış gelişmeler, bayram-tatil, atama-yer değiştirme, Yüksek Askerî Şura (YAŞ) hazırlıkları, uluslararası ve bölgesel sorunlar, kırılğan ve sorunlu dış ilişkiler, iktidar partisi ve muhalefet partilerinin bir kısmında yönetim değişiklikleri ve güç mücadelesi ile hassaslaşan bir dönemi seçmiştir. Söz konusu örgüt, devletin istihbarat ve güvenlik açığının süreklilik arz ettiği ve gittikçe kötüleştiği bu genel dönem içinde kalkışmanın kesin tarihini devletin hamlelerine

⁵¹¹ Komisyonun 08.12.2016 tarihli toplantı tutanakları

⁵¹² Merkez Strateji Enstitüsünün FETÖ Darbe Girişiminin Askerî Analizi Rapor-016 A (inceleme) 29 Temmuz 2016

göre ayarlamıştır. Darbe girişiminin kesin zamanının belirlenmesine ilişkin olarak, bütün bu genel etkenlerle beraber nazım faktörün, YAŞ ile birlikte ordudaki FETÖ/PDY elemanlarının tasfiye edileceğinin anlaşılması ve darbe girişiminden bir kaç hafta önce başlatılan ve aralarında askerlerin de bulunduğu örgüt mensuplarının soruşturmalara maruz kalması olduğu değerlendirilmektedir.⁵¹³

Darbe girişiminin başarısızlığında askerî olarak iki ana konu dikkat çekicidir ve bunlar; **sevk ve idare hataları ile başarı algısı zafiyeti** şeklinde ifade edilebilir. Öte yandan, bu kalkışmayı, bilinen askerî kuramlarla izah etmek güçtür. Darbe girişiminde uygulanan yöntemlerin, TSK'nın toplumsal olaylara müdahalede genel olarak uyguladığı stratejiden çok farklı olduğu görülmüştür. FETÖ/PDY'nin malum girişiminde; sivil halka ateş açmak, TBMM'yi bombalamak başta olmak üzere kullanmış olduğu yöntemlerin benzer bir örneğine, Türkiye'nin darbelere maruz kalan sancılı demokratik geçmişinde hiç rastlanmamıştır. Darbe girişiminde uygulanan yöntemin ancak terörist kompleks saldırı kategorisinde tanımlanabileceği değerlendirilmektedir.⁵¹⁴

FETÖ, şüphe duyulması nedeniyle değiştirilen personelin yerine her seferinde yeni bir örgüt elemanı yerleştirme imkânı bulduğu gibi, kritik görevlere kendi elemanlarını getirebilmiştir. Ayrıca örgüt, gerek askerî gerekse sivil istihbarat ve istihbarata karşı koyma mekanizmalarındaki yapılanması ile varlığını ve gizliliğini sürdürebilme imkânı bulabilmiştir. Bu kapsamda, TSK'nın kritik personel atamalarında ihtiyacı olan güvenlik tahkikat belgelerinin hazırlandığı Emniyet, MİT ve adliyelerdeki FETÖ yapılanması kullanılmıştır. Bu durum, FETÖ ile mücadeleye başlandığı 2013 yılından itibaren TSK'da gerekli tedbirlerin alınamamasının nedenlerini kısmen açıklamaktadır.⁵¹⁵

Ayrıca, TSK'da FETÖ/PDY ile mücadelede yeterli etkinliğin sağlanamamasının nedenleri incelendiğinde; **güvenlik/istihbarat yapılanmasından kaynaklanan sıkıntılar, yasal düzenlemelerin kısıtlayıcı hükümleri ile sivil asker işbirliğinin etkinlikle kurulamaması** hususlarının ön plana çıktığı görülmektedir.

Bu bağlamda, sorun olarak ortaya çıkan görüşler incelendiğinde;

⁵¹³ Merkez Strateji Enstitüsünün FETÖ Darbe Girişiminin Askerî Analizi Rapor-016 A (inceleme) 29 Temmuz 2016

⁵¹⁴ Merkez Strateji Enstitüsünün FETÖ Darbe Girişiminin Askerî Analizi Rapor-016 A (inceleme) 29 Temmuz 2016

⁵¹⁵ Merkez Strateji Enstitüsünün FETÖ Darbe Girişiminin Askerî Analizi Rapor-016 A (inceleme) 29 Temmuz 2016

Genelkurmay II. Başkanı Orgeneral Ümit DÜNDAR tarafından;⁵¹⁶ “iç istihbarat” derken komple istihbarat sistemini değil Türk Silahlı Kuvvetleri içerisindeki istihbaratı kastettiğimi vurgulamakta yarar görüyorum. Gerçekten Türk Silahlı Kuvvetlerinin kendi personelini herhangi bir yasal oluşum içerisinde olup olmadığını takip ve kontrol etmek için yasal bir altyapı yok.” diye değerlendirme yapılmış,

Genelkurmay Eski Başkanı (E) Orgeneral Hilmi ÖZKÖK tarafından “Ne gözden kaçtı?” dediniz. Dediğim gibi, Silahlı Kuvvetlerin dışarıda görev yapacak istihbarat elemanları ve bilgi toplama elemanlarının olmayışı. Biz de devletin bu işi yapacak organlarından gelen bilgilerle bağlıyız. MİT ve MİT’in koordineli olarak emniyetten aldığı bilgiler, bunlar gelmezse başlangıçta da anlattım Harp Okulu takım komutanlarının dolaşıp Harbiyeli öğrencilere bakmasıyla ne kadar bilgi varsa o gelecek ama TSK için esas bilgilerin kaynağı budur”⁵¹⁷ denilerek istihbarat almadaki güçlük sorunu belirtilmiş,

Genelkurmay Eski Başkanı (E) Orgeneral Sebahattin Işık KOŞANER tarafından “Silahlı kuvvetlerin kışla hudutları dışarısında herhangi bir istihbarat yapması, birini takip etmesi, bir faaliyette bulunması söz konusu değildir, böyle bir görevi de yoktur, yetkisi de yoktur, yasalar da buna imkân vermez. Bizim istihbarat dediğimiz faaliyetimiz, kışla sınırları içerisinde veya tatbikat arazisinde vesaire personelimizce takip etmekten ibarettir. Peki, o zaman ne olacak? Bize gelen tüm bilgiler MİT’ten ve Emniyetten gelen bilgilerdi, onlara itibar etmek durumundaydık. Oradan gelen bilgilere göre tahkik edip, eğer bilgileri teyit edebiliyorsak, bu personelin silahlı kuvvetlerinden ilişkisinin kesilmesine çalışıyorduk. Bunun için de tek bir yöntemimiz vardı: Yüksek Askerî Şûra toplantılarında böyle personelin silahlı kuvvetlerle ilişkisini kesmektir.”⁵¹⁸ denilerek istihbarat teminindeki güçlük ve zafiyetler tespit edilmiş,

Genelkurmay Eski Başkanı (E) Orgeneral İlker BAŞBUĞ tarafından ise, Türkiye Cumhuriyeti devletinin istihbarat birimleri nasıl bu hazırlık süresini tespit edememiştir? O zaman burada ciddi bir zafiyet söz konusudur ve esas üzerinde durulması gereken, cevap aranması gereken sorular da bence-benim kanaatimce bunlardır.

Bakınız, bu konuyu değerlendirirken 1992 yılı öncesi ve sonrası olarak bakmak durumundasınız. “Efendim, niye 1992”, 1992 yılında MİT Müsteşarlığına bir sivil kişi

⁵¹⁶ Komisyonun 18.10.2016 tarihli toplantı tutanakları

⁵¹⁷ Komisyonun 19.10.2016 tarihli toplantı tutanakları

⁵¹⁸ Komisyonun 26.10.2016 tarihli toplantı tutanakları

getirildi. Demokrasilerde bu olağan mıdır? Gayet olağan. MİT Müsteşarı illa asker olacak diye bir kaide yok. Elbette MİT Müsteşarlığına bir sivil de getirilebilir, gayet doğal ama önemli olan şudur: 1992'den itibaren maalesef ve maalesef MİT Müsteşarlığındaki askerî kadrolar giderek azaltıldı, azaltıldı, azaltıldı, bir noktada neredeyse sıfır noktasına getirildi; bu doğru değildir.

Bakınız, MİT Müsteşarlığı, yasasına göre 3 kişiye hizmet verir. Daha açık söyleyeyim: MİT Yasası'na göre 3 kişi Türkiye'de MİT Müsteşarından görev talep edebilir: Bir, Cumhurbaşkanı; iki, Başbakan, üç, Genelkurmay Başkanı.

MİT Yasası'na göre Genelkurmay Başkanı MİT Müsteşarından görev talep edebilir ve MİT bir noktada Genelkurmay'a da hizmet veriyor, Silahlı Kuvvetlere de hizmet veren bir kurum. Şimdi, siz MİT'ten tamamen askeri arındırıyorsunuz. Dünyadaki örneklere baktığınız zaman, özellikle MİT gibi istihbarat örgütlerine baktığınız zaman, en başındaki, tepe noktasındaki adam sivilse birinci yardımcısı askerdir, tepedeki adam askerse birinci yardımcısı sivilidir. Şimdi, siz MİT'ten tamamen askeri dışlarsanız bu yanlıştır. Özellikle bu Türk Silahlı Kuvvetlerine sızma, cunta oluşturma vesaire konusunda “Türk Silahlı Kuvvetlerini uyandıracak, ikaz edecek, bilgilendirecek ana unsur kim?” dersiniz Millî İstihbarat Teşkilatıdır.

2002-2010 döneminde MİT'ten bize bir tek rapor gelmedi. “Türk Silahlı Kuvvetlerinde Ahmet, Mehmet, Hüseyin neyse işte Fetullah Gülen Cemaati'ne mensuptur.” diye tek bir rapor gelmedi.”⁵¹⁹ denilerek TSK ve MİT arasında oluşan istihbarat bilgi akışında karşılaşılan sorun ve zaafiyetler açıklanarak bu durumun ivedilikle çözümlenmesinin önem arz ettiği dile getirilmiştir.

Konuya bir başka açıdan yaklaşıldığında ise; 15 Temmuz darbe girişiminden sonra yapılan tüm değerlendirmeler doğal olarak istihbarat alanında bir takım eksikliklerin olduğu yönündedir. Çünkü hain darbe girişiminin bilgisi önceden alınamamış, darbenin girişiminin başlamasından sonraki safhada ise kimler tarafından ve emir-komuta içinde mi yapıldığıyla ilgili husus anlaşılmaya çalışılmış fakat net bilgi maalesef kamuoyuyla paylaşılammıştır. Ülkenin Cumhurbaşkanı darbe girişimini maalesef eniştesinden öğrendiğini söylemiş, Başbakan da darbenin bastırılmasından sonraki saatlerde kendisinin bilgilendirilmediğini kamuoyuyla paylaşmıştır.

⁵¹⁹ Komisyonun 03.11.2016 tarihli toplantı tutanakları

Söz konusu örgütün bu derece tehlikeli bir seviyeye çıkmasının başlangıcının hangi zaman fasılasından itibaren değerlendirileceği veya hangi dönem yoğunlaştığı hususunun konuşulması siyasi mülahazalarla ilgili olup asıl olan bu dönemin uzun bir zamanı kapsamıdır. Çünkü, 40 yıl gibi bir süre boyunca devletin bütün kurumlarına sızarak o günü sabırla beklemişler ve bunu büyük bir gizlilik içerisinde ve dönemin getirdiği teknolojik imkânlardan faydalanarak ve dış desteği de sağlayarak gerçekleştirmişlerdir.

Dönemin iktidarları ve siyasi aktörleri kendi dönemlerini tabi ki bu kapsamda değerlendirmeli, eleştirmeli ve tedbirini almalıdırlar. Geçmiş dönemlerde bu örgütün niyet ve maksadını tespit ederek rapor hazırlayanlar, devlet mekanizmasının içinde arkalarında ve yanlarında yeterli desteği bulamamışlardır. Bunun sebebinin de tek bir dönem veya tek bir hususla açıklamak yetersiz kalacaktır. Dolayısıyla devletin ilgili tüm mekanizmaları buna benzer yapıların kamuoyuna gösterdikleri niyetlerinden ziyade gizledikleri asıl amaçlarını bulup çıkarmak zorunda ve bu yapıların hiçbir boşluğu dolduracak güç, kudret ve fırsat bulmalarına imkân tanımamaları gerekmektedir.

Güvenlik ve istihbarat değerlendirilirken bu tür yapıların tekrar ortaya çıkmaması için sosyal devletin tüm gerekleri sağlanmalıdır. Bu bağlamda FETÖ/PDY, ilk zamanlarından itibaren toplumun din ve inanç hassasiyetini kullanmış, bunu yaparken de yardımsever ve masum Anadolu halkına çocuklarının iyi ve hayırlı evlat olması için ev imkânı, okuma imkânı ve dinini öğrenme imkânı sağlıyor izlenimi vermiştir. İşte bu nokta da bunlara devlet tarafından bu fırsat verilmemeli vatandaş bilinçlendirilmelidir.

Devletin kurumları da dini, etnik veya mezhepsel hiçbir şekilde istismara açık hale gelmemeli, gerekli önlemler alınmalı ve bu önlemler istikrarlı bir şekilde uygulanmalı, liyakat ve hak etme tek standart haline getirilmelidir. Aksi takdirde ülkemizde buna benzer oluşumların tekrar vuku bulabilmesi her zaman mümkün olacaktır.

Diğer taraftan eğitim sisteminin, öğrencinin sorgulayarak, araştırarak doğruyu bulabilme hürriyetine sahip, inisiyatif kullanabilme becerisiyle yetişmesini sağlayacak şekilde geliştirilmesi gerekmektedir.

Ülkemizde bu şekilde öğretim yapan eğitim kurumları mevcut olup bunun ülke geneline sirayet etmesi gerekmektedir, aksi takdirde FETÖ/PDY gibi oluşumların bu boşluğu doldurmaya çalışacakları aşikardır.

Devletin tüm kurumları alınabilecek önlemlerle ilgili **ortak bir uzlaşma içerisinde olmalı**, alınan önlemler siyasi mülahazalarla alınmamalı, dönem dönem değişmemeli veya değiştirilememelidir.

Bu şekilde olduğu takdirde ülke içindeki bu tür tüm oluşum ve tehditlere her kesim farklı algılamadan, aynı sesle ve aynı tepkiyle karşılık verebilecektir.

Bu noktada, devletin güvenlik refleksinin oluşmasında hayati ve kilit bir noktada bulunan devlet istihbaratı boyutunun ele alınması özel bir öneme haizdir. Bu kapsamda, Emekli MİT Müsteşarı Emre TANER'in,

“FETÖ/PDY'nin, başlangıçta yasa dışına çıkmasa da ve bir terör örgütü görüntüsü vermese de, MİT tarafından diğer örgütler gibi izlendiğini ve stratejik anlamda birçok bilginin ilgili devlet kurumlarına değişik ortamlarda sunulduğunu, ancak öncelikle ve samimiyetle ifade edilmeli ki olayın 15 Temmuzda yaşanan boyuta geleceğini gösteren bilgiler alınmadığını, hatta 7 Şubata kadar tahmin dahi edilemediğini,

MİT'in stratejik anlamda bilgi toplayan ve bunları analiz eden bir kuruluş olduğunu, geçmiş yıllardaki gelişmeler ve mecburiyetler teşkilatı ağırlıklı olarak iç güvenlik istihbaratına ittiğini ve dar kadrolarca bu alanların kontrolünün de yeterince yerine getirilemediğini,

Yeterli olamamanın ve istihbarat eksikliğinin sebepleri arasında kurumsallaşamamanın önemli yer tuttuğunu, bunun sadece istihbarat teşkilatları ve güvenlik örgütleri için değil icrai organlar için de geçerli olduğunu,

Ülkemizde istihbaratın merkezî bir anlamda patronunun belli olmadığını, kâğıt üzerinde MİT'in bulunduğunu, hesap sorulacağı zaman MİT'in akla geldiğini, güvenlik istihbaratının diğer enstrümanları ve unsurlarının ortada olmadığını,

Jandarmanın kırsalı, karakolları ve yaygın kadroları ile en güzel şekilde kontrol edebilme imkânı bulunduğunu, aynı şekilde şehirler ve kent merkezlerinin binlerce çalışanı olan polislin ciddi kontrolü altında olduğunu, buna rağmen çok sınırlı stratejik istihbarat yapmakla mükellef ve ikiler, üçler, dörtler, beşlerle çalışan bir kuruma böyle bir Türkiye coğrafyasında güvenlik istihbaratının büsbütün sorumluluğu yüklendiğinde yetersizliğin ortaya çıkmasının kaçınılmaz olduğunu,

Güvenlik istihbaratının mutlaka adının konması gerektiğini, ayrıca, çok seslilik ve çok başlılığın güvenlik bürokrasisinde sıkıntı yarattığını, bütün bilgilerin bir yerde toplanmasını önemediğini, ABD’de Merkezî İstihbarat Teşkilatı’nın bulunduğunu, neden “merkezî” adını aldığı sorgulandığında bütün bilgilerin toplandığı merkezin ortaya çıktığını, aslında Millî İstihbarat Teşkilatının adının yanlış olduğunu, “Devlet İstihbarat Teşkilatı” olarak değiştirilmesi gerektiğini,

MİT kendi haberlerini topladığını, onları kıymetlendirdiğini ve raporlarını yazıp ilgili yerlere gönderdiğini, ancak MİT’e polisten, jandarmadan, askerden, başka bir yerden, hiçbir kuruldandan doğru düzgün bilgi gelmediğini, aslında Millî güvenlikle ilgili planların hazırlanmasına esas olacak temel bilgilerin tamamının toplanıp ilgili kurumlar tarafından Millî İstihbarat Teşkilatına gönderilmesi gerektiğini,

Türkiye’de MİT’in istihbaratının ayrı, polisin istihbaratının ayrı, jandarmanın istihbaratının ayrı olduğunu, bunun büyük bir kopukluğa sebebiyet vererek, başta FETÖ/PDY olmak üzere art niyetli unsurların, ilgili kurumlara sızması için elverişli bir zemin teşkil ettiğini,

Özellikle 2000’li yıllarda güvenlik bürokrasisi, bilgi bütünlüğünü ve kişisel güvenliğini sağlayabilmek için bir mücadele verirken istihbaratın işlevinin sorgulanması ve tedbir alınması yönelik tedbirler bağlamında yetersiz kalındığını, sorunun aşılması için o dönemin başbakanlarının, cumhurbaşkanlarının önerilere ilgi duyduklarını, yardımcı olmaya çalıştıklarını, ancak kurumların birbirini kontrol mekanizmasının aşılamadığını, sebebinin ise FETÖ/PDY ve ona benzer örgütlerin buralarda tuttıkları yerler ve kökler olduğunu” ifade ettiği ve bu çerçevede, meclis araştırma komisyonu tutanaklarına da⁵²⁰ geçen hususların dikkate değer olduğu düşünülmektedir.

Nitekim devletlerin milli güvenliğini sağlamakta kullandıkları araçlardan olan istihbarat faaliyetleri, küreselleşmenin de etkisiyle, yaşamın her alanında kullanılmaya başlanmıştır.

İstihbarat, ihtiyaç duyulan alanlarda çeşitli imkân ve vasıtalarla elde edilen bilgilerin işlenmesi, değerlendirilmesi ve yorumlanarak bunlardan bir sonuç çıkartılması olarak kısaca ifade edilebilecektir.

⁵²⁰ Komisyonun 09.11.2016 tarihli toplantı tutanakları

15 Temmuz gecesi FETÖ/PDY'nin kalkıştığı darbe girişimi, iç güvenlik yapılanmalarının, uluslararası işbirliği kabiliyetine sahip önleyici iç güvenlik istihbaratına ne kadar ihtiyaç duyduğunu bir kez daha ortaya çıkarmıştır.

Önümüzdeki dönemde, FETÖ/PDY'nin tehdit olma niteliği devam etmekle birlikte, söz konusu bu tehditle mücadelede istihbarat teşkilatlarının katkısı ise tartışılmaz olacaktır.

Emniyet Genel Müdürlüğü İstihbarat Daire Başkanlığı ülke genelinde sahip olduğu istihbarat yetkisi ile kamu güvenliğinin sürekliliğinin sağlanmasına yönelik çalışmalarını azim ve kararlılıkla sürdürmektedir. Yaşadığımız yüzyılda ve gelecekte de istihbarat birimleri; güçlü, dinamik, etkin, hareket kabiliyeti yüksek ve işlevsel bir istihbarat yapılanmasına yönelik çalışmalarına mutlaka devam etmelidir.

Polis teşkilatı, **devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne, anayasal düzenine ve genel güvenliğine dair önleyici ve koruyucu tedbirleri almak, emniyet ve asayışı sağlamakla görevli olmakla birlikte, ülke seviyesinde istihbarat faaliyetlerinde de bulunmaktadır.**

Bu kapsamda Polis Teşkilatı, görev amacına uygun olarak bilgi toplamakta, değerlendirmekte, yetkili mercilere veya kullanma alanına ulaştırmakta ve devletin diğer istihbarat kuruluşlarıyla da işbirliği yapmaktadır.⁵²¹

FETÖ/PDY'ye yönelik yapılan operasyonlar ve 15 Temmuz darbe girişimi, polis teşkilatının örgüt ile mücadelede faaliyet alanını genişletmesini zorunlu kılmıştır.

FETÖ/PDY, eğitim, öğretim, kültür, ticaret, üretim gibi alanlarda faaliyet yürüterek dünyanın birçok ülkesinde örgütlenmiş; örgütün faaliyet süreci ve kazanımları yapıyı güçlü kılmıştır. Nihayetinde bu güç, başta Türkiye olmak üzere tüm insanlığı tehdit eder boyutlara ulaşmıştır.

Tüm insanlık için tehlikeli olan bu terör örgütü ile mücadele **uluslararası işbirliğini de zorunlu kılmaktadır.** FETÖ/PDY çağımızın yarattığı bir tehlikedir ve insanlık bu

⁵²¹ **2559 Sayılı Polis Vazife Ve Salâhiyet Kanunu, Ek Madde 7 (Ek: 16/6/1985 - 3233/7 md.)**

Polis, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne, Anayasa düzenine ve genel güvenliğine dair önleyici ve koruyucu tedbirleri almak, emniyet ve asayışı sağlamak üzere, ülke seviyesinde istihbarat faaliyetlerinde bulunur, bu amaçla bilgi toplar, değerlendirir, yetkili mercilere veya kullanma alanına ulaştırır. Devletin diğer istihbarat kuruluşlarıyla işbirliği yapar.

tehlikeli yapıdan **ülkelerin işbirliği ve uzun soluklu ortak bir mücadelesi** ile kurtulabilecektir.

Öte yandan, FETÖ/PDY tarafından gerçekleştirilen 15 Temmuz darbe girişiminin açığa çıkardığı zafiyet alanlarından biri de organize suç örgütleri ve terör örgütleri ile mücadelede “mali boyut”un yeterince ele alınmaması veya göz ardı edilmesidir.

Oysa FETÖ/PDY, yakın bir zamana kadar “cemaat veya hizmet hareketi” şeklinde masum bir dini hareket olarak algılanmasına rağmen **amacı kar olan şirket veya holdinglere dönüşen, ekonomik ticari faaliyet yürüten bir aktöre evrilmiş** bir yapılanmadır ve anılan örgütün Türkiye Cumhuriyeti tarihinde karşılaşılan en tehlikeli terör örgütü olduğu, 15 Temmuz 2016 tarihinde gerçekleştirdiği darbe girişimi ile tamamen gün yüzüne çıkmıştır.

Bu kapsamda, FETÖ/PDY’nin veya organize suç örgütleri ve diğer terör örgütlerinin faaliyetlerini devam ettirmeleri finansman ihtiyaçlarının karşılanmasına bağlıdır. Bu türden ciddi suçlarla yapılan mücadelenin başarılı olabilmesi, örgütlerin varlıklarını sürdürebilmeleri için ihtiyaç duydukları maddi kaynakların kesilmesi ile mümkündür.

Şu an yaşadığımız süreçte, hem organize suçlulukla mücadelede hem de terör örgütleri ile mücadelede ülke olarak yeterince başarılı olunamadığı gerçeği ile karşı karşıya bulunmaktayız. Bu durumsal tespitin en önemli sebeplerinden biri, organize suçlulukla ve terörle mücadelenin tek boyutlu olarak sadece failerin derdest edilmesi yönüyle ele alınmasıdır.

Suç soruşturmalarında failere odaklanılarak, örgütsel yapının arka planındaki mali boyutun göz ardı edilmesi neticesinde, **aktörleri sürekli değişen istikrarlı bir organize suç/terör örgütleri sorunu** ülkemizi on yıllarca tehdit edebilmektedir.

Ülkemizde yürütülen organize suçlara ve terör örgütlerine yönelik soruşturmalarda, suçun diğer boyutları ile birlikte mali boyutunun da eş zamanlı olarak ele alınmaması sorununun devam ettiği gözlemlenmekte, genel olarak, suçun işlendiği yere yapılan operasyon sonucunda suç faileri derdest edildikten sonra örgütün faaliyetlerinin mali boyutuyla ele alınmasını teminen ileri aşamada ayrıca soruşturma yapılmaktadır.

Suç soruşturmalarındaki tüm boyutların eş zamanlı olarak ele alınmamasındaki sebep, kolluk birimleri ve kamu kurumlarında gözlemlenen “**kurumsal taassup**”tur. Bu kavram ile

ifade edilmek istenen ise **kurumların birbirlerine güvenmemesi, bilgiyi kendisine saklaması ve paylaşmaya yanaşmamasıdır.**

Bu çerçevede, suçun mali boyutuyla ilgilenen birim, faillerin örgüt içerisindeki konumunu öğrenmeden, hangi faille özel olarak odaklanması gerektiğini bilmeden yalnızca kendisinden hakkında araştırma talep edilen kişilerin kayıtlı ekonomik verileri çerçevesinde bir rapor tanzim etmek durumunda kalmaktadır ve bu sebeple mali soruşturmanın etkinliği düşük seviyede kalmaktadır.

Ayrıca, ülkemiz “**mali istihbarat birimi**” olan Mali Suçları Araştırma Kurulu Başkanlığı’nın (MASAK) üretmiş olduğu “mali istihbarat”ın paylaşılması yönünde de mevzuat anlamında engel bulunduğu anlaşılmaktadır.

MASAK Başkanlığı’nın finans, kolluk ve yargı birimlerinin kesişme noktası olarak görevlerini ifa ederken elde ettiği verilerin ulusal ve uluslararası diğer kurumlarla paylaşılması konusunda problemlerle karşılaştığı anlaşılmaktadır.

Mali istihbarat, ülkelerde “mali istihbarat birimleri” aracılığıyla üretilmektedir. Mali istihbarat birimleri, kara para aklama ve terörizmin finansmanı ile mücadele amacıyla, şüpheli suç gelirleri ve potansiyel terörün finansmanı ile ilgili veya ulusal mevzuat gereği kendisine bildirim zorunlu olan finansal bilgileri alan, analiz eden ve bu analiz sonuçlarını yetkili otoritelere dağıtmakla görevli ulusal merkezi birimlerdir.

Mali istihbarat birimleri, finansal kuruluşlar ile kanun uygulayıcı/kovuşturucu otoriteler arasında anlık bilgi değişimini mümkün kılan, suç ve suçlulukta teknolojik değişim dolayısıyla, para ve benzeri değerlerin saniyeler içinde el değiştirebildiği ve dünyanın öteki ucuna elektronik fon transferleri ile gönderilebildiği bir ortamda ve teknolojinin bu suçlarla paralel bir yönde kullanılması ve bunun için anlık olarak gerçekleşen bu faaliyetlerle eş zamanlı olarak mücadele edilmesi ve suçla mücadele içinde olan tüm ulusal ve uluslararası muadil birimlerle ortak ve hızlı bir şekilde hareket edebilme amacı doğrultusunda bir zorunluluk olarak kamu otoritelerinin verdiği bir cevap niteliğinde olan kuruluşlardır.

Mali istihbarat birimleri, aklama ve terörün finansmanı ile mücadelede esas olarak şüpheli işlem bildirimleri alma, analiz etme ve ortaya çıkan sonuçları ilgili kanun uygulayıcı kurumlara iletme gibi temel fonksiyonları yerine getirmek şeklinde bir göreve haiz olarak yapılanma içinde olmuşlardır.

İstihbaratın birçok türü olmakla birlikte, alanlarına göre istihbarat ayrımında karşılaşılan “mali istihbarat” kavramı ise, finansal piyasalarda gerçekleştirilen işlemler hakkında çeşitli kaynaklardan veri toplamak, bu verileri analiz etmek ve ulaşılan sonuçları ilgili birimlere raporlamak olarak tanımlanabilmektedir.

Mali istihbarat, mali tabloların analiz edilebilmesini, fon transferlerinin hangi yöntemlerle yapılabileceğinin öngörülmesini, sermaye hareketliliğinin nasıl ve ne yönde olduğunun değerlendirilmesini, kaçakçılığın hangi boyutlara ulaşabileceğinden paranın hangi yöntemlerle rahatça dolaştırılabileceğine kadar çeşitli değerlendirme, bilgi ve deneyimleri barındırmaktadır.

Mali istihbarat birimleri, ölçeklerine göre istihbarat türlerinden olan taktik, operasyonel ve stratejik düzeyde istihbarat üretmektedirler.

Yükümlülerden alınan şüpheli işlem bildirimlerinin mali istihbarat birimi tarafından savcılara iletilmesi **taktik istihbarat** olarak değerlendirilebilmektedir. Taktik düzeyde oluşturulan raporlar kimlik ve iletişim bilgilerini, şüpheli işlem raporlarını ve veri tabanı kontrol listelerini içerebilmektedir.

Operasyonel istihbarat, taktik istihbaratın verilerinden yararlanarak, gelen şüpheli işlem bildirimlerinin ve edinilen diğer haber ve bilgilerin, analiz edilerek mevcut bir olayla bağlantısı kurulduktan sonra rapor haline getirilmesi sürecidir.

Stratejik istihbarat düzeyinde ise bireysel vakalarla değil yeni konular ve eğilimler ile ilgilenilmektedir.

Şüpheli işlem bildirimleri, mali istihbarat biriminin erişim sağladığı her türlü kaynak ve kendi taktik ve operasyonel istihbaratı sonucu elde edilen haber ve bilgilerin analiz edilerek bir konuda bir eğilim bulunması, belirli bir finansal sektörde veya belli bir bölgede alışılmadık bir şekil veya işlem hacminin ortaya çıkması gibi sonuçlar üreten istihbarat türüdür.

MASAK Başkanlığı, temel olarak aklama ve terörün finansmanı ile mücadele kapsamında yasal düzenlemeler yapma, veri toplama ve değerlendirme, araştırma, inceleme-denetleme, düzenleme ve koordinasyonla birlikte eğitim verme gibi fonksiyonlara sahip bir birimdir.

MASAK Başkanlığı'nın görev ve yetkilerini düzenleyen 5549 sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesine Hakkında Kanununun 19 uncu maddesinde, alınan şüpheli işlem bildirimleri ve diğer veriler sonucunda üretilen analiz ve değerlendirme sonuçlarının paylaşımı için Savcılık makamları haricinde herhangi bir kolluk birimi veya kamu kuruluşuna izin verilmediği görülmüştür. **Bu durum organize suçlara ve terör örgütlerine yönelik mücadeleyi zaafa uğratabilecek bir sorun olarak görülmektedir.**

Diğer taraftan, ülkemiz tarafından 28.03.2007 tarihinde imzalanmış olup, henüz onaylanmayan **“Suçtan Kaynaklanan Gelirlerin Aklanması, Araştırılması, Ele Geçirilmesi, El Konulması ve Terörizmin Finansmanına İlişkin 198 sayılı Avrupa Konseyi Sözleşmesi”**ne ek beyanlarda Türkiye'nin mali istihbarat birimi olarak MASAK bildirilmiştir.

Ancak MASAK'ın görev ve yetkilerini düzenleyen 5549 sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesine Hakkında Kanunda, **söz konusu kurumun mali istihbarat fonksiyonu alacağı bildirim ve bilgiler ile dağıtacağı analiz sonuçları yönünden belirtilmesine rağmen adı bir istihbarat birimi olarak zikredilmemiştir.**

Bu durum, **kurumun diğer kamu kurum ve kuruluşlarıyla ilişkilerinde kafa karışıklığı yaratmakta, kurumca üretilen istihbari bilginin paydaşlarınca yanlış anlaşılmasına sebep olabilmektedir.**

Organize suçlara ve terör örgütlerine yönelik soruşturmalarda, suçun mali boyutuna yönelik uzmanlaşması nedeniyle, Savcılık Makamlarınca soruşturmalara dâhil edilen MASAK Başkanlığı'nın personel sayısında yetersizlik bulunduğu, kuruma son yıllarda sürekli yeni fonksiyonlar yüklenmesine ve organize suçlarda ve terör suçlarında çok büyük boyutlu artışlar olmasına rağmen kurumun personel sayısının yıllar öncesiyle aynı seviyelerde kalmaya devam ettiği, kurumun özerkliğini sağlayıcı mevzuat düzenlemelerinin sürekli gündemde olmasına rağmen gerçekleştirilemediği, kurumun uzman personelinin yetki ve istihbari bilgi paylaşımı konusundaki sorumsuzluğu ile ilgili mevzuat yönünden koruma sorunlarının çözülmediği anlaşılmıştır.

3.1.3. Bürokrasi (Liyakat, Personel Rejimi vs.)

FETÖ'nün başlangıçta eğitim ve din alanındaki faaliyetleriyle toplumda meşruiyet kazanmaya çalışmış, açtığı ışık (talebe) evleri, okullar, yurtlar ve dershaneler aracılığıyla

ulaştığı gençleri amaçları doğrultusunda yetiştirerek bu gençleri ele geçirme hedefini koyduğu devlet dairelerine yerleştirmeye başlamıştır.

FETÖ Liderinin “*Her yerde olmalısınız. Her yerde değilseniz hiçbir yerde değilsinizdir.*” talimatı gereği daha sonra tüm bürokraside yer almışlarsa da örgüt başta TSK, mülkiye, TSK, emniyet teşkilatı, adliye ve Millî İstihbarat Teşkilâtı’nda yapılanmaya öncelik vermiştir.

Zamanla kamu kurumlarına yerleştirdiği ve Devlete değil örgüte aidiyet hisseden elemanları eliyle lise ve üniversitelere giriş sınavları, kamu personeli seçme sınavı, üniversitelerarası kurul yabancı dil sınavları gibi merkezi sistemle yapılan sınav sorularını çalarak tüm mensuplarının bu sınavları kazanmasını ve hatta en önlerde yer almasını sağlayarak kamu kurumlarına sızma kümülatif hal almıştır. Bu sızmalar bürokrasiye eleman yetiştiren polis okulları, askeri liseler ve harp okulları gibi okullarla hedef noktasına konulan mülkiye ve adliye gibi kurumlarda tam hakimiyet sağlanması ile sonuçlanmış, bu hakimiyet de örgüte operasyonel kabiliyet kazandırmıştır.

Bu sızma ve örgütlenmenin istihbarat yetkisine sahip birimlerce fark edilip yetkili birimlerin uyarılmamış olması büyük bir zafiyettir. Bu zafiyet, bürokratik kademelere yapılan atamalarda ehliyet ve liyakat yerine siyasi tavassutlara öncelik verilmesi ile birleşince 15 Temmuz öncesi kamu kurum ve kuruluşlarının stratejik birimleri (personel, istihbarat, özel kalem vb) örgüt mensubu bürokratlarca işgal edilmiş duruma gelinmiştir.

Bu örgüt başlangıçta dini bir cemaat gibi ortaya çıkmasına ve toplumda sempati toplamasına rağmen 15 Temmuz darbe girişimine kadar toplumu dini yönden bilgilendirmek ve aydınlatmak görev ve sorumluluğu bulunan Diyanet İşleri Başkanlığı’nın bu görev ve sorumluluğunu tam olarak yerine getirmemiş olması da büyük bir eksiklik olmuştur.

Bu eksiklik; 17.11.2016 günü Komisyona bilgi veren Eski Diyanet İşleri Başkanı Prof. Dr. Ali BARDAKOĞLU tarafından “*Biz ‘Herhangi bir siyasi saikle değil, dinin, Peygamber’in, Kitabın, Kur’an’ın birleştiriciliği sebebiyle bütün cemaatlere eşit mesafede olalım; içimize, bünyemize almayalım ama onlarla da kavga etmeyelim.’ politikasını sürdürdük. Tabii bu riskli bir politika. Bu sefer ne oldu? Bünyemize almadık ama dinî cemaatlerin neşriyatıyla ilgili, yaptıkları yayınlarla ilgili Diyanet İşleri Başkanlığı toplumu uyarıcı görevini yapmakta biraz çekimser*

davrandı...” sözleriyle samimi olarak kabul edilmiş,⁵²² 19 Ekim 2016 günü Komisyona bilgi veren Diyanet İşleri Başkanlığı Din İşleri Yüksek Kurulu Başkanı Prof. Dr. Ekrem KELEŞ tarafından ise; “... Camilerde bütün cemaatlerden insanlar geliyor. Herhangi bir insanın kürsüden söylenen bir şeyde doğrudan bir cemaat adı zikredilerek veya o tür söylenmesi çok tedirgin ediyor cami içerisindeki insanları. Dolayısıyla, isim zikretmeden ama il müftüleri toplantılarında mana ve mefhum olarak o yapılanları anlatan hepsini ben burada dercettim, önemli açıklamaları var.

Mesela Din İşleri Yüksek Kurulu tarafından bu 2013-2014 yıllarında bunların bir uygulamaları var fetva istismarı bağlamında. Örgüte alırken bazı önemli görevlerde örgütten ayrılmayacağına, efendime söyleyeyim, örgütten ayrılırsa hanımının boş olacağına dair bizim klasik literatürümüzde yer alan tarzda ifadelerle boşanmaya yemin ettiriyorlar yani ‘Ayrılırsa hanımı boş olsun.’ veya ‘Şunu yaparsa hanımı boş olsun.’ gibi ifadelerle. Bununla ilgili olarak söz gelmişti 2014 yılında. 10/7/2014’te Din İşleri Yüksek Kurulu bir karar almış ve bunu yayınlamış. Aynı şekilde bu toplum güvenliğini tehlikeye atacak girişimlerde bulunmanın dinî hükmüyle ilgili yine Din İşleri Yüksek Kurulu 2013’te sanırım böyle bir şey almışlar.” şeklindeki sözlerle tevile çalışılmıştır.⁵²³

Kamu görevlileri için personel ve disiplin mevzuatı hükümleri ile getirilmiş güvenceler de bürokrasideki örgüt mensupları hakkında işlem yapılmasında ciddi bir zafiyet yaratmıştır.

Askeriye, adliye, MİT, polis teşkilatı, mülki idare, dışişleri bakanlığı gibi kurum ve kuruluşlara alınacak personel için yapılacak güvenlik soruşturmasında sadece adli sicil kaydının var olup olmadığına bakılması ile yetinilmesi, bu kurumların gerektirdiği hususlara bakılmaması da bu kişilerin bürokraside yer almasına imkân sağlamıştır.

Kamu kurumlarına eleman alınması ile görevde yükselmelerde görevin gerektirdiği ehliyet ve liyakat yerine siyasi bağlantılara öncelik verilmesi örgüt üyelerinin istedikleri kamu kurumlarında kümeleşebilmelerine sebebiyet vermiştir.

Nihayet; toplumdaki adalet beklentisini karşılayacak adil, tarafsız ve bağımsız bir hukuk sistemi yerine farklı saiklerle eleman temin edilmiş ve örgütlenmiş bir hukuk sistemi de

⁵²² Ali Bardakoğlu’nun 17.11.2016 tarihli Dinleme Tutanağı, **TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı**

⁵²³ Ekrem Keleş’in 19.10.2016 tarihli Dinleme Tutanağı, **TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı**

hem adli bürokrasinin ele geçirilmesine sebebiyet vermiş daha da önemlisi örgütün tüm alanlardaki gayri hukuki uygulamalarının durdurulabilmesini imkânsız hale getirmiştir.

Başta güvenlik birimleri olan Emniyet ve Jandarma ile MİT, TSK ve tüm kamu kurumlarındaki örgüt militanları olabildiğince ayıklanmalıdır.

3.1.4. Din Alanında Eğitim, Sosyal Hayat ve Kurumsal Oluşumlar

3.1.5. Eğitim

3.2. ALINMASI GEREKEN TEDBİRLER, ÇÖZÜM ÖNERİLERİ VE YENİDEN YAPILANMA

Dünya genelinde, özellikle son çeyrek yüzyılda meydana gelen değişmelere bağlı olarak büyük bir değişim gözlenmektedir. Söz konusu değişimin ana unsurları ise teknoloji ve iletişim odaklı gelişmelerdir. “Bilgi ve iletişim teknolojileri” üst adıyla anılan bu gelişmeler, hemen her alanda çok büyük değişikliklere zemin hazırlamakta ve bu bağlamda tüm sektörlerde çok büyük değişim ve gelişme yaşanmaktadır.

Elbette ekonomiden sanayiye, ticaretten sanata, müzikten spora, eğlenceden savunmaya kadar her sektörü derinden etkileyen ve bu alanlarda yapısal değişikliklere yol açan değişimin, tüm sektörleri, kurumları ve kuruluşları organize eden üst yapının yani devlet aygıtının söz konusu değişimden total anlamda etkilenmemesi söz konusu dahi olamayacaktır.

Bir başka deyişle, teknolojik, ekonomik, siyasi ve toplumsal bağlamdaki değişiklikler, ülkeleri ve bu ülkeleri yöneten organizatör olan devlet mekanizmasını da etkileyecektir. Bu etkilenme ise, iki biçimde kendisini gösterecektir. Buna göre, herhangi bir devlet ya değişim dalgalarına karşı tedbir alacak ve değişimin içeriğine göre yeni bir organizasyon biçimi belirleyerek yoluna yeni bir yapıyla devam edecek ya da bu radikal değişimi yapabilen devletlerin etkilerine açık, edilgen bir yapıda var kalmaya devam edecektir.

Örgütleri değişime sevk eden “işgücünün yapısı”, “teknoloji”, “ekonomik koşullar”, “sosyal eğilimler”, “dünya politikaları” ve “rekabet koşulları”⁵²⁴, devlet yapılarını da adeta uluslararası bir işletme gibi etkilemekte ve yeni bir yapılanmayı adeta dikte etmektedir.

Bir başka yaklaşıma göre de, değişimi zorlayan temel faktörler olarak, “rekabet”, “müşteriler”, “teknoloji” ve “yeni düzenlemeler” sayılmaktadır.⁵²⁵

⁵²⁴ (Robbins, 1991: 632’den aktaran Akat, Budak ve Budak, 1999: 317)

Öte yandan, dünyada yaşanan hızlı ve çok yönlü değişim, özellikle yönetim anlayışında ve klasik bürokratik yapılarda köklü bir yeniden yapılanmayı gündeme getirmiştir. Yönetim anlayışını ve yapılarını köklü bir şekilde etkileyen veya uyaran değişim faktörleri, dört ana başlık altında özetlenebilir;⁵²⁶

- Ekonomi teorisinde değişim,
- Yönetim teorisinde değişim,
- Özel sektörün rekabetçi yapısı ve kaydettiği ilerlemeler,
- Toplumsal eleştiri ve değişim talebi ile sivil toplumun gelişimi.

Burada sözü edilen yeniden yapılanma, adeta, değişim olgusuna ve gerçeğine karşı verilmiş zorunlu bir cevap durumundadır. Göz ardı edilemez, üzeri örtülemez ve ertelenemez bir zorunluluk.

Öyle ki, zamanında yani tam vaktinde ve gerekli boyutlarda (nice ve nitel anlamda) bir yeniden yapılanmaya gerçekleştirilmezse olursa, bu durum, yaşanan problemlerin çeşidi ve yoğunluğunun artması suretiyle, devlet yapısının topyekün zayıflamasına ve belki de çökmesine sebep olacaktır.

Bu noktada, bir örgütün, kurumun, kuruluşun veya bir devletin var kalabilmesi ve zorlu/ sıkıntılı süreçlerden güçlenerek çıkması bağlamında yaşamsal düzeyde önemli olan “yeniden yapılanma”nın tanımına bakıldığında, bu önem kolayca anlaşılacaktır.

Buna göre, yeniden yapılanma, kısaca, bir kuruluşun, ürün ve hizmetlerini geliştirmek amacıyla iş süreçlerini bütünüyle ele alması ve köklü bir biçimde yeniden tasarlamasıdır.⁵²⁷

Yeniden yapılanma iş süreçleri hakkında şu temel soruların sorulmasını gerektirir; biz neden onu yapıyoruz? Neden bu şekilde yapıyoruz?... Radikal yeniden yapılanma, mevcut prosedürlerin atılmasını ve proseslerin sadece iyileştirilmesini değil adeta yeniden icat edilmesini/ kurulmasını gerektirir. Bu hedef şirket performansında/ faaliyetlerinde çok büyük bir sıçramanın başarılabilmesi içindir ve bunu sağlar.⁵²⁸

⁵²⁵ (Hussey, 1998: 10-11)

⁵²⁶ (Kamu Yönetiminde Yeniden Yapılanma: Değişimin yönetimi için yönetimde değişim, Başbakanlık, Ankara: 2003; 21)

⁵²⁷ (Soylu, Soylu, Suer ve Suer, 1998: 163)

⁵²⁸ (Evans and Lindsay, 1996: 341)

Başarılı bir yeniden yapılanma enformasyon teknolojisinin etkin bir şekilde kullanımını; temel varsayımların, genel kabullerin ve eski geleneklerin terkedilerek yeniden yaratıcı bir düşünceyle ele alınmasını ve bunlarda köklü (fundamental) anlayış değişikliklerini gerektirir.⁵²⁹

Tanımlardaki ifadelerden açıkça anlaşılacağı üzere, yeniden yapılanma, herhangi bir organizasyondaki/ yapıdaki tüm süreçlerin, adeta, hiç yokmuş gibi varsayılarak, belli ilkeler çerçevesinde yeniden tasarımılanması ve inşa edilmesidir.

Bir devletin yeniden yapılanması bağlamında değerlendirilecek olursa, eğitimden sağlığa, savunmadan bilimsel ve teknolojik faaliyetlere kadar bütün ana sektörlerin ve alt alanların yeniden ve daha önce yokmuş gibi düşünülerek kurgulanması şeklinde değerlendirmek mümkündür.

Türkiye, 15 Temmuz gecesinde yaşanan darbe girişimi sırasında, sonrasında ve yürütülen çok boyutlu yoğun çalışmalar aracılığıyla görüldüğü üzere öncesinde, çok büyük bir yıkım faaliyetiyle karşı karşıyadır.

Çeşitli olgular bağlamında söz konusu darbe girişiminin hamisi olarak geçmişte bir dini cemaat yapısı görünümünde olan ve bugün Fethullahçı Terör Örgütü (FETÖ) olarak tanımlanan/ kabul edilen illegal bir yapıdır. Bugün birçok kaynaktan doğrulandığı üzere, bu yapı yaklaşık elli yıldır çeşitli biçimlerde devlet kadrolarına/ kurumlarına sızmış, yuvalanmış ve her gün biraz daha yerleşmiştir.

Özellikle Türk Silahlı Kuvvetleri, Emniyet Genel Müdürlüğü ve Milli Eğitim Bakanlığı gibi çok önemli üç kuruma sinsi bir şekilde sızarak, buralarda çok geniş biçimde yerleşmiş olan bu illegal yapı, nihayet 17-25 Aralık 2013 tarihiyle başlayan süreçte devlet tarafından yapılan yakın izlemenin geldiği aşamada varlığını tehlikede gördüğü bir anda ülkenin ve milletin varlığına kasteder bir şekilde darbe girişimde bulunmaktan geri durmamıştır.

Bu durum, devleti araştırmalar ve derin analizler yapmaya zorunlu kılmıştır. Yapılan araştırmaların ve elde edilecek bulguların kaçınılmaz olarak devlette yeniden yapılanma noktasıdır, böyle olmalıdır. Zira bu yapının devletin adeta kılcal damarlarına kadar sızabilmiş

⁵²⁹ (Evans and Lindsay, 1996: 341)

olması, devlet mekanizmasında birçok başlıkta işlerin olması gerektiği biçimde yürütülmediğini; süreçlerin işleminde çok büyük, hatta hayati önemi haiz hatalar/ yanlışlar yapıldığını, çok önemli eksiklerin olduğunu göstermektedir.

Dolayısıyla, hem bu hain yapının devletin bütün kurumlarından ve kademelerinden temizlenmesi, hem de bir daha bu tür -iyiliksever, dini, yardımsever vs. görünümlü bile olsa- illegal yapıların hayat bulmasını önleyebilmek adına, devlette yeniden yapılanma gelinen noktada, devleti ve milletiyle Türkiye için yaşamsal derecede önem arz etmektedir.

Böyle bir yeniden yapılanma faaliyetlerinin başlatılmaması ve kısa zaman içerisinde yasal alt yapısıyla birlikte gerçekleştirilememesi/ başarılabilmesi, devletin 15 Temmuz gecesi yaşanan hain darbe girişimi benzeri kâşmaların yinelenmesine ve nihayet başarılı olmasına zemin hazırlayabilecektir.

Kısaca söylenecek olursa, Türkiye Cumhuriyeti devleti için, yeniden yapılanma bugün gelinen noktada, ertelenemez bir zorunluluk durumundadır. Görüşlerine başvurularak Araştırma Komisyonunda dinlenen bütün üst düzey devlet yetkililerinin açıklamaları da bu zorunluluğu açık biçimde ortaya koymuştur.

Sözü edilen yeniden yapılanmanın, başarıya ulaşabilmesi noktasında, belli ilkeler çerçevesinde gerçekleştirilmesi gerektiği de açıktır. Bu ilkeleri başlıklar halinde aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür;

- İhtiyaçlara uygunluk
- Vatandaş odaklılık
- Vatandaş memnuniyeti
- Katılımcılık
- Şeffaflık ve açıklık
- Liyakat temelli istihdam
- Performansa ve başarıya dayalı kariyer
- Denetlenebilirlik
- Güçlü ve etkin denetim
- İş etiğine mutlak uyum
- İnsan değerini yüceltme ve insana güven
- Merkezi yapılanma ve yerellik konusunda denge

Kuşkusuz burada sıralanan ilkeler genişletilebilecek ve ayrıntılandırılacaktır. Burada önemli olan, bütün kurumlarıyla ve iş süreçleriyle birlikte topyekün bir şekilde devlet yapısının yeniden yapılanmasının gerekliliğinin farkına varılması ve bu yönde karar alınmasıdır.

3.2.1. Demokratik Hukuk Devletinın Alt Yapısının Geliştirilmesi

3.2.1.1. Yeni Anayasa

3.2.1.2. Toplumsal Güven ve Meşruiyetin Tesisi (Adalet, Eşitlik, Şeffaflık, Otoritenin Meşru Temelde Kullanımı)

3.2.1.3. Sivil Dini Oluşumlar İle Devlet Arasındaki İlişkilerin Yeniden Düzenlenmesi (Yardım Toplama Faaliyeti, İlgili Mevzuat, STK'laşma vs.)

3.2.2. Halkın Demokratik Meşruiyete İlişkin Bilincinin Geliştirilmesi

1960'lı yıllarla birlikte dini cemaat görüntüsüyle başlayan ve aradan geçen yaklaşık elli yıllık sürecin ardından, devlete alternatif bir yapılanma içerisinde giren ve nihayet halkına ve meclisine kurşun sıkıp, bomba atabilen bir terör örgütü haline gelen FETÖ/ PDY, insanlar arası güven, İslam dini, inançlı olmak, yardımseverlik ve hayırseverlik gibi durumları, olguları ve değerleri suiistimal ederek, bu bağlamda onarımı çok uzun zaman alacak zararlar vermiştir.

Söz konusu terörist yapı, eğitimden sağlığa, siyasetten spora, yarıdan ticaret ve ekonomiye, silahlı kuvvetlerden emniyete kadar, bir devlet teşkilat yapısı içerisinde hangi alanlar varsa, her biriyle ilgili alternatif modeller geliştirmek ve insan kaynakları yetiştirmek suretiyle kelimenin tam anlamıyla bir paralel devlet yapısı oluşturmuştur.

FETÖ'nün sinsice gerçekleştirdiği bu paralel yapı, devlet yapısı ve toplum bünyesinde sızabileceği hiçbir boşluğu gözden kaçırmamış, hatta bu sızmayı gerçekleştirmek için her yolu meşru sayarak, türlü enstrümanlar aracılığıyla kendisine alan açmak noktasında da tereddüt etmemiştir. Bu konuda kendisine en çok yardımcı olanlar ise, yıllar içinde devlet kadrolarına sızdırarak önemli kadrolara gelmelerini sağladıkları bürokratik kadrolardır.

Bu bağlamda önemle belirtilmelidir ki, önümüzdeki dönemlerde bir daha 15 Temmuz benzeri darbe girişimleri yaşanmaması için yapılacak en temel faaliyetlerden birisi, çok yoğun ve sürekli bir şekilde, halkın demokrasi bilgi ve anlayışını geliştirmeye yönelik faaliyetler gerçekleştirmektir.

Ülke nüfusunun farklı sosyal kümelerinde yer alan bütün kesimlerini bu noktada bilinçlendirme eğitimine tabi tutmak devletin önümüzdeki süreçte en önemli çalışmalarından biri olmalıdır.

Bu noktada, eğitim-öğretimin okulöncesi ve ilköğretim kademelerinden başlayarak, üniversite öncesinde bu konuda güçlü bir alt yapı hazırlığı kaçınılmaz bir zorunluluk olarak dikkate alınmalıdır. Her konuda olduğu gibi, demokrasi bilincinin geliştirilmesi noktasında da, “ağaç yaş iken eğilir” sözünün önermesi doğrultusunda, ilk yaşlardan itibaren çeşitli düzeylerde çalışmalara yapılmaya başlanmalıdır.

Örgün eğitim-öğretim sistemi içerisinde bulunan öğrencilere yönelik olarak, her eğitim-öğretim yılının başlangıcında mutlaka bu konuda etkinlikler düzenlenmeli; bu etkinliklerde siyaset, parlamento, seçim, halk iradesi vb. başlıklarla ilgili mesajlar içeren sözlü, yazılı ve görsel sunumlar yapılmalıdır. Bu bağlamda, bir diğer başlık olarak, darbeler ve tüm vesayetçi yapılar hakkında bilgiler verilmeli; ülkemizde bugüne kadar gerçekleştirilmiş olan açık-örtük darbeler ile 15 Temmuz darbe girişimi ayrıntılı olarak ele alınmalıdır.

Öğrencilerde demokrasi bilincinin oluşturulması ve geliştirilmesi bağlamında yapılması zorunlu olan bir başka çalışma ise, ilgili ve uygun olabilecek tüm derslerin kitapları kapsamında (konu başlığı olarak, okuma parçaları şeklinde vs.) bu konulara yer verilmeli; özellikle 15 Temmuz darbe girişimi üzerinde yoğunlaşmak kaydıyla, darbelerin devlete ve millete verdiği zararlar uygun şekilde işlenmelidir.

Öğrencilere, her eğitim-öğretim yılı içerisinde farklı etkinlikler (tiyatro vs.) aracılığıyla da, 15 Temmuz darbe girişiminin ve gerçekleşen darbelerin hatırlatılması demokrasi bilincinin geliştirilmesi ve güçlendirilmesi noktasında son derece yararlı olacaktır.

Aynı şekilde, örgün eğitim-öğretim kurumlarından ayrılmış, farklı statülerdeki (emekli, ev hanımı vs.) tüm toplum kesimlerine yönelik bilinçlendirme çalışmaları da yaygın eğitim formatı içerisinde ve mutlaka düzenli olarak verilmelidir.

Her iki eğitim-öğretim yapısı içerisinde olmak üzere, 15 Temmuz şehitlerinin yakınları ve gazilerinin halkın çeşitli kesimlerine ulaşarak, yaşadıklarını anlatmalarının zemini hazırlanmalı ve bu faaliyetler düzenli aralıklarla tekrarlanmalıdır.

Yine her iki kapsamda, medya ile ortak projeler yürütülmeli, bu çerçevede sanat çevrelerinden ve başta futbol olmak üzere, spor camiasından da destekler alınmalıdır. Halkın kahramanı olmuş, halk tarafından çok sevilen sanatçıların bu konuda aktif rol alması, istenilen başarının sağlanması noktasında çok büyük bir rol oynayabilecektir.

Özetle belirtmek gerekirse, önümüzdeki süreçte darbe ve benzeri illegal durumlarla karşılaşmamak için, halkın bütün kesimlerine yönelik olarak uygun içeriklerle ve araçlarla (televizyon, sinema, radyo, tiyatro vs.) öğretim ve bilinçlendirme çalışmaları yapılmalıdır.

3.2.3. Din İstismarının Önlenmesine Ve Halkın Din Algısının Doğru Yönlendirilmesine İlişkin Alınması Gereken Tedbirler

3.2.4. Güvenlik Ve İstihbarat Alanına İlişkin Tedbir Ve Öneriler

3.2.4.1. TSK

Türkiye’de istihbarat zafiyeti, özellikle 1990’lardan günümüze devam eden, 2000’lerden sonra kurumlar arası güven eksikliği nedeniyle biraz daha bozulan, 2010’lardan itibaren liyakatten ziyade kişisel/örgütsel sadakatin ve karşılıklı operasyonel hamlelerin devlete hâkim olduğu kronikleşmiş bir kusurdur. Bu kusur son iki yıldır yaşanan ve toplam can kaybı darbe girişimi sonuçlarını fazlasıyla aşan terör saldırılarının tamamında açık olarak durmaktadır. Dolayısıyla, darbe girişimi öncesindeki istihbarat zafiyetinden hareketle, kimlerin darbenin içinde ve arka planında olduğunu çıkarmaya çalışmak hatalı sonuçlar verebilir.⁵³⁰

31 Temmuz 1970 tarihi ve 1324 sayılı kanun gereği askeri istihbaratın üretilmesi Genelkurmay Başkanlığının yetki ve sorumluluğundadır. Genelkurmay İstihbarat başkanlığı daha çok dış istihbarata yönelik olarak, Kuvvet Komutanlıkları ise kendi alanlarında istihbarat faaliyetlerini yerine getirecek şekilde yapılandırılmışlardır. Askeri ataşeler, uluslararası karargâhlarda görevli subay ve temsilciler ile yakın zaman önce MİT bünyesine dâhil edilen Gözetleme ve Elektronik Sistemler (GES) Komutanlığı gibi unsurlar önemli askeri istihbarat kaynakları arasındadır. 1999 yılında, Ankara’da faaliyete başlayan Kara Kuvvetleri İstihbarat Okulu, 2003 yılında lağvedilerek TSK İstihbarat Okulu ile birleştirilmiştir. 2010 yılına kadar K.K.K.lığına bağlı olarak faaliyetlerine devam eden TSK İstihbarat Okulu bu tarihten itibaren Genelkurmay Başkanlığına bağlanmıştır. Eğitim ve öğretim faaliyetlerini hâlen, Ankara’da

⁵³⁰ Merkez Strateji Enstitüsünün FETÖ Darbe Girişiminin Askerî Analizi Rapor-016 A (inceleme) 29 Temmuz 2016

sürdürmektedir.⁵³¹ 2937 sayılı kanununun 4. madde e. fıkrasına göre MİT'e Genelkurmay Başkanlığınca Silahlı Kuvvetler için lüzum görülecek haber ve istihbaratı, yapılacak protokole göre Genelkurmay Başkanlığına ulaştırmak görevi verilmiştir.⁵³²

Askeri görevlerin yerine getirilmesinde stratejik ve cari istihbarat ihtiyaçlarının zamanında ve doğru bir şekilde sağlanması hayati bir hizmettir. Örneğin bir tankın zırh özelliklerini ve üstündeki silahları ya da füzenin ateşleme sistemi ve iz takibini yapmak, bir uçağın veya geminin edindiği yeni teknolojilerin tanınması uzmanlık isteyen bir çalışmadır.

TSK tarafından son 20 yılda edinilen uydu sistemleri, insansız hava araçları, gözetleme ve hedef tespit radarları, çeşitli elektronik tespit ve kestirme sistemleri, AWACS gibi yeni teknolojiler daha çok taktik amaçlıdır ve insan istihbaratının yerini tutamaz.

Tüm bu yapılar yeni bir güvenlik anlayışı içinde ele alınmalı ve ülkenin yumuşak güç ve akıllı güç (kamu diplomasisi) vasıtaları ile uyumlu bir şekilde çalışacak düzenlemeler yapılmalıdır. TSK temel ve cari istihbarat ihtiyaçlarını kendi içinde karşılayacak istihbarat üretimi, analiz, örtülü operasyon ve akıllı güç kapsamında stratejik iletişim vasıtalarını bünyesinde katmalı, bu kapsamda siber güvenlik ve uzay istihbaratı ile ilgili yapılara da sıkı bir şekilde senkronize olmalıdır. Türkiye'nin güvenlik endişeleri her zaman dış politikasının önündedir ve daha bağımsız bir dış politika anlayışı ile birlikte askeri aktivizm kaçınılmaz hale gelmiştir. Bulduğumuz coğrafya artık güç merkezlerinin arkasına saklanma seçeneğini bize bırakmamaktadır.⁵³³

İçinde bulunduğumuz güvenlik ortamı artık Soğuk Savaş'ın sabit ve mağrur haşmetli orduları yerine sürekli hareket halinde, cari işlerle meşgul bir silahlı kuvvetleri dikte etmektedir. Proaktif bir güvenlik politikası askeri aktivizmi ve istikrar operasyonlarını gerekli kılmaktadır. Böyle bir aktivizm ise askeri ihtiyaçlar ve milli olması gereken kabiliyetler konusunda mümkün olduğu kadar dışa bağımlılığı azaltmayı, kendi milli teknolojilerini kritik güvenlik kabiliyetleri alanında geliştirmeyi zorunlu kılmaktadır.⁵³⁴

Modern ordularda askeri istihbarat servislerinin miktarı ve hâkimiyeti artarken, diğer istihbarat servisleri ya bazı işlevlerini askerlere kaptırmakta ya da entegre olmaktadır.

⁵³¹ <http://www.kkk.tsk.tr/KKKHakkında/KKKtarihce.aspx>

⁵³² http://www.academia.edu/7648130/Türkiyenin_Askeri_İstihbarat_İhtiyacı_Doç.Dr.Sait_Yılmaz

⁵³³ http://www.academia.edu/7648130/Türkiyenin_Askeri_İstihbarat_İhtiyacı_Doç.Dr.Sait_Yılmaz

⁵³⁴ http://www.academia.edu/7648130/Türkiyenin_Askeri_İstihbarat_İhtiyacı_Doç.Dr.Sait_Yılmaz

Mevcut trend, istihbarat servislerinin gittikçe yeşil hale gelmesi ve teknolojiyi stratejinin keskin ucu haline getirebilmek için özel şirketlerle iç içe olmasıdır.⁵³⁵

Buna göre TSK ve diğer istihbarat birimleri arasında bilgi ve iletişim sağlanması ülke bekası için büyük önem arz etmekte ilgili kurumlar arasında gereken yapısal ve yasal işbirliği ve koordinasyonun etkin bir şekilde sağlanamaması halinde FETÖ'nün yaptığı darbe kalkışmasında görüldüğü üzere acı sonuçlara yol açılmaktadır.

Genelkurmay eski Başkanı (E) Orgeneral İlker BAŞBUĞ tarafından, "MİT içinde Türk Silahlı Kuvvetlerinin MİT'in üst yönetimini kastediyorum elbette bir etkinliğinin artırılması lazım. İki, ABD ve Alman silahlı kuvvetlerinde olduğu gibi bir yapılanma, personel izleme yapılanmasına geçilmesinin ben bugün içinde bir ihtiyaç olduğunu değerlendiriyorum Amerika Birleşik Devletleri'nde var, Almanya'da var, 2010'daki bilgilerimize göre. Diğer bir konu: Türkiye için de aynı şey geçerli, Tabii Silahlı Kuvvetler için de aynı şey geçerli. Bakınız, Türkiye'de, Silahlı Kuvvetlerde de teknolojik imkânların kullanılmasıyla güvenlik arasındaki denge yoktur, zayıftır. Bu çok önemli bir konu. Siz teknolojik imkânları veriyorsunuz, belki de gereksiz yerlere kadar veriyorsunuz ama bununla bağlantılı olarak güvenlik tedbirlerinde zafiyet var."⁵³⁶ diye ifade edilerek MİT ve TSK arasındaki yapılanma ihtiyacının önemi vurgulanmıştır.

Araştırma Komisyonunda dinlenen pek çok Muvazzaf ve emekli asker konuk tarafından TSK'nın görev özellikleri doğrultusunda MİT, Emniyet İstihbarat, ve Jandarma İstihbarat ile etkin bir istihbarat alış verişinin yapılamadığı bu kapsamda oluşan bu zaafiyetin giderilmesine yönelik yapısal ve yasal düzenlemelerin süratle yapılmasının büyük önem arz ettiği dile getirilmiştir.

3.2.4.2. Emniyet-Jandarma

3.2.4.3. İstihbarat

Fetullahçı Terör Örgütü (FETÖ/PDY) 'nin 15 Temmuz 2016 tarihinde gerçekleştirdiği darbe girişimi sonucunda en çok zarar gören kurumlar; hiç şüphesiz güvenlik, istihbarat ve kolluk kurumları olmuştur.

⁵³⁵ http://www.academia.edu/7648130/Türkiyenin_Askerî_İstihbarat_İhtiyacı_Doç.Dr.Sait_Yılmaz

⁵³⁶ Komisyonun 03.11.2016 tarihli toplantı tutanakları

Söz konusu kurumlar, ülkemiz için vazgeçilmez bir nitelik ve konuma sahip olmakla birlikte, anılan terör örgütü tarafından bünyelerine gerçekleştirilen sızmalar nedeniyle savunma yapma imkanı bulamadan özelde kendilerini genelde ise devlet ve milleti hedef alan bir terör saldırısı ile karşı karşıya kalmışlardır.

Bu noktadan hareketle, yaşanan darbe girişiminin olumsuz etkileri öncelikli olarak ortadan kaldırılmalı, müteakiben yeni anlayışla yapılacak reformlar devlet ve millet hayatında kalıcı hale getirilmelidir.

Bu kapsamda öncelikli olarak, **FETÖ/PDY ile mücadelenin uzun soluklu bir mücadele olarak kabul edilmesi** ve bahse konu mücadelenin bir **devlet politikası** haline getirilmesi gerekmektedir.

Söz konusu mücadelenin devlet politikası haline getirilmesinin birinci aşaması, **Milli Güvenlik Kurulu (MGK) toplantılarında alınacak FETÖ/PDY ile mücadeleye yönelik müstakil bir tavsiye kararı** ile mümkün olacaktır.

Müteakiben, anılan kararın **Bakanlar Kurulunca kabul edilmesinin ardından yürürlüğe girecek bir Başbakanlık direktifi** ile tüm Bakanlık kurum/kuruluşlarca yürütülecek mücadelenin çerçevesi belirlenirken mevcut siyasi kararlılık en güçlü ve en üst seviyede vurgulanmış olacaktır.

Yürürlüğe giren Başbakanlık direktifi ile **Başbakanlıkta merkezi olarak oluşturulacak ve üst seviyede karar alma gücüne sahip bir kurul** ile söz konusu mücadelenin sıklet merkezi teşkil edilecektir.

Bahse konu kurul, en üst seviyede karar alma gücü ile işlev görme kabiliyetine sahip olacağından bir **Bakan veya Başbakanlık Müsteşarı başkanlığında** çalışmalarını yürütürken, kurul üyelikleri ilgili bakanlık, kurum veya kuruluşların en üst seviye yöneticilerinden oluşturulmalıdır.

Fetullahçı Terör Örgütü (FETÖ/PDY) ile Mücadele Kurulu'nun ilk görevi, söz konusu mücadelenin **ana stratejisi belirlemek** olup, belirlenen stratejinin yurt içi ve yurt dışında oluşturulacak birimlerce uygulanması merkezi olarak takip edilerek müstakil uygulamalara imkan tanınmayacaktır.

Yürütülecek mücadele **yurt içinde il ve ilçeler düzeyinde merkezi bir koordinasyon** çerçevesinde gerçekleştirilirken, yurt dışında da benzer bir mücadele **FETÖ/PDY'nin faaliyette olduğu tüm ülkelerdeki mevcut büyükelçilikler eliyle fakat güvenlik/istihbarat kuruluşlarının desteği çerçevesinde** sürdürülecektir.

Yurt dışındaki mücadelenin özellikle devletimize karşı yürütülen **lobicilik faaliyetlerinin etkisizleştirilmesi** merkezli olmasına öncelik verilecektir.

Bu bağlamda, bugüne kadar sürdürülen ve yurt dışında yaşayan kendi vatandaşlarımıza yönelik lobi faaliyetleri ve bir takım yabancı lobcilik firmalarından hizmet satın alınması yerine, bizzat ilgili kurumlarımız tarafından yukarıda bahsi geçen kurul koordinesinde yapılacak karşı lobcilik ile tüm ülkeler ikna edilmeye ve bu vesile ile de FETÖ/PDY'nin ülkemiz aleyhine yürüttüğü lobicilik çalışmalarının etkisizleştirilmesi amaçlanacaktır.

Bu arada, oluşturulan kurul tarafından **icra edilen toplantılar** (ayda en az bir veya iki defa olağan, gerekli olan her durumda olağanüstü) ile gereken takip gerçekleştirilecek, **her ay yurt içi ve yurt dışı birimlerden alınan bilgiler, anılan kurul bünyesinde oluşturulacak ve ilgili kurumların ihtisas sahibi personeli ile Başbakanlık personelinden oluşan sekreteryaya birimi tarafından değerlendirilerek**, gerekli takip ve kontrol bahse konu kurul tarafından alınacak kararlar ile gerçekleştirilecektir.

Gerekli olduğu takdirde, **uygulanmakta olan stratejinin yeni tedbir paketleri ile desteklenmesi sağlanarak**, mücadelenin ve bu anlamda uygulayıcıların zafiyetine müsaade edilmeyecektir.

Ayrıca, yürütülecek olan mücadele esnasında ihtiyaç duyulan noktalarda gerekli olan yasal düzenlemelerin öncelikle yürürlüğe girmesi ise icra makamlarının etkin ve sonuç alıcı bir şekilde çalışması için hayati bir önem taşıyacaktır.

Elde edilen veriler ve yapılan uygulamaların yurt içi ve yurt dışı itibarıyla en geniş perspektifte değerlendirilebilmesi için iki ayda bir yapılan MGK toplantılarında sonuçlar Sn. Cumhurbaşkanı ve kurul üyelerine arz edilerek, gerekli olan noktalarda alınacak yeni MGK Kararları ile de mücadele en üst seviyede azim ve kararlılıkla sürdürülme imkanı bulmuş olacaktır.

Diğer taraftan, Türkiye’de istihbarat zafiyeti, özellikle 1990’lardan günümüze devam eden, 2000’lerden sonra kurumlar arası güven eksikliği nedeniyle biraz daha bozulan, 2010’lardan itibaren liyakatten ziyade kişisel/örgütsel sadakatin ve karşılıklı operasyonel hamlelerin devlete hâkim olduğu kronikleşmiş bir husustur. Bu husus, son iki yıldır yaşanan ve toplam can kaybı darbe girişimi sonuçlarını fazlasıyla aşan terör saldırılarının tamamında açık olarak durmaktadır. Dolayısıyla, darbe girişimi öncesindeki istihbarat zafiyetinden hareketle, kimlerin darbenin içinde ve arka planında olduğunu çıkarmaya çalışmak hatalı sonuçlar verebilir.⁵³⁷

31 Temmuz 1970 tarihi ve 1324 sayılı kanun gereği askeri istihbaratın üretilmesi Genelkurmay Başkanlığı’nın yetki ve sorumluluğundadır. Genelkurmay İstihbarat Başkanlığı daha çok dış istihbarata yönelik olarak, Kuvvet Komutanlıkları ise kendi alanlarında istihbarat faaliyetlerini yerine getirecek şekilde yapılandırılmışlardır. Askeri ataşeler, uluslararası karargâhlarda görevli subay ve temsilciler ile yakın zaman önce MİT bünyesine dâhil edilen Gözetleme ve Elektronik Sistemler (GES) Komutanlığı gibi unsurlar önemli askeri istihbarat kaynakları arasındadır. 1999 yılında Ankara’da faaliyete başlayan Kara Kuvvetleri İstihbarat Okulu 2003 yılında lağvedilerek TSK İstihbarat Okulu ile birleştirilmiştir. 2010 yılına kadar Kara Kuvvetleri Komutanlığı’na bağlı olarak faaliyetlerine devam eden TSK İstihbarat Okulu bu tarihten itibaren Genelkurmay Başkanlığı’na bağlanmış olup, eğitim ve öğretim faaliyetlerini halen Ankara’da sürdürmektedir.⁵³⁸

Ayrıca, 2937 sayılı kanununun 4. madde e fıkrasına göre MİT’e “Genelkurmay Başkanlığınca Silahlı Kuvvetler için lüzum görülecek haber ve istihbaratı, yapılacak protokole göre Genelkurmay Başkanlığına ulaştırmak görevi verilmiştir.”⁵³⁹

Nitekim, askeri görevlerin yerine getirilmesinde stratejik ve cari istihbarat ihtiyaçlarının zamanında ve doğru bir şekilde sağlanması hayati bir hizmettir. Örneğin bir tankın zırh özelliklerini ve üstündeki silahları ya da füzenin ateşleme sistemi ve iz takibini yapmak, bir uçağın veya geminin edindiği yeni teknolojilerin tanınması uzmanlık isteyen bir çalışmadır. TSK tarafından son 20 yılda edinilen uydu sistemleri, insansız hava araçları, gözetleme ve hedef tespit radarları, çeşitli elektronik tespit ve kestirme sistemleri, AWACS

⁵³⁷ Merkez Strateji Enstitüsünün FETÖ Darbe Girişiminin Askerî Analizi Rapor-016 A (inceleme) 29 Temmuz 2016

⁵³⁸ www.kkk.tsk.tr/KKKHakkında/KKKtarihçe.aspx

⁵³⁹ http://www.academia.edu/7648130/Türkiyenin_Askerî_Istihbarat_İhtiyacı_Doç.Dr.Sait_Yılmaz

gibi yeni teknolojiler daha çok taktik amaçlıdır ve insan istihbaratının yerini tutabilmesi mümkün değildir.

Tüm bu yapılar yeni bir güvenlik anlayışı içinde ele alınmalı ve ülkenin yumuşak güç ve akıllı güç (kamu diplomasisi) vasıtaları ile uyumlu bir şekilde çalışacak düzenlemeler yapılmalıdır. TSK temel ve cari istihbarat ihtiyaçlarını kendi içinde karşılayacak **istihbarat üretimi, analiz, örtülü operasyon ve akıllı güç kapsamında stratejik iletişim vasıtalarını bünyesine katmalı, bu kapsamda siber güvenlik ve uzay istihbaratı ile ilgili yapılara da sıkı bir şekilde senkronize olmalıdır.** Türkiye'nin güvenlik endişeleri her zaman dış politikasının önündedir ve daha bağımsız bir dış politika anlayışı ile birlikte askeri aktivizm kaçınılmaz hale gelmiştir. Bulduğumuz coğrafya artık güç merkezlerinin arkasına saklanma seçeneğini bize bırakmamaktadır.⁵⁴⁰

İçinde bulunduğumuz güvenlik ortamı artık Soğuk Savaş'ın sabit ve mağrur haşmetli orduları yerine sürekli hareket halinde, cari işlerle meşgul bir silahlı kuvvetleri dikte etmektedir. Proaktif bir güvenlik politikası askeri aktivizmi ve istikrar operasyonlarını gerekli kılmaktadır. Böyle bir aktivizm ise askeri ihtiyaçlar ve milli olması gereken kabiliyetler konusunda mümkün olduğu kadar dışa bağımlılığı azaltmayı, kendi milli teknolojilerini kritik güvenlik kabiliyetleri alanında geliştirmeyi zorunlu kılmaktadır.⁵⁴¹

Modern ordularda **askeri istihbarat servislerinin miktarı ve hâkimiyeti artarken, diğer istihbarat servisleri ya bazı işlevlerini askerlere kaptırmakta ya da entegre olmaktadır.** Mevcut trend, istihbarat servislerinin gittikçe yeşil hale gelmesi ve teknolojiyi stratejinin keskin ucu haline getirebilmek için özel şirketlerle iç içe olmasıdır.⁵⁴²

Buna göre **TSK ve diğer istihbarat birimleri arasında bilgi ve iletişim sağlanması ülke bekası için büyük önem arz etmekte, ilgili kurumlar arasında gereken yapısal ve yasal işbirliği ve koordinasyonun etkin bir şekilde sağlanamaması halinde FETÖ'nün yaptığı darbe kalkışmasında görüldüğü üzere acı sonuçlara yol açılmaktadır.**

Genelkurmay eski Başkanı (E) Orgeneral İlker BAŞBUĞ tarafından,

⁵⁴⁰ http://www.academia.edu/7648130/Türkiyenin_Askerî_İstihbarat_İhtiyacı_Doç.Dr.Sait_Yılmaz

⁵⁴¹ http://www.academia.edu/7648130/Türkiyenin_Askerî_İstihbarat_İhtiyacı_Doç.Dr.Sait_Yılmaz

⁵⁴² http://www.academia.edu/7648130/Türkiyenin_Askerî_İstihbarat_İhtiyacı_Doç.Dr.Sait_Yılmaz

“MİT içinde Türk Silahlı Kuvvetlerinin MİT’in üst yönetimini kastediyorum elbette bir, etkinliğinin arttırılması lazım. İki, ABD ve Alman silahlı kuvvetlerinde olduğu gibi bir yapılanma, personel izleme yapılanmasına geçilmesinin ben bugün içinde bir ihtiyaç olduğunu değerlendiriyorum Amerika Birleşik Devletleri’nde var, Almanya’da var, 2010’daki bilgilerimize göre. Diğer bir konu: Türkiye için de aynı şey geçerli, Tabii Silahlı Kuvvetler için de aynı şey geçerli. Bakınız, Türkiye’de, Silahlı Kuvvetlerde de teknolojik imkânların kullanılmasıyla güvenlik arasındaki denge yoktur, zayıftır. Bu çok önemli bir konu. Siz teknolojik imkânları veriyorsunuz, belki de gereksiz yerlere kadar veriyorsunuz ama bununla bağlantılı olarak güvenlik tedbirlerinde zafiyet var.”⁵⁴³ denilerek MİT ve TSK arasındaki yapılanma ihtiyacının önemi vurgulanmıştır.

Araştırma Komisyonunda dinlenen pek çok Muvazzaf ve emekli asker konuk tarafından **TSK’nın görev özellikleri doğrultusunda MİT, EGM/İDB ve Jandarma İstihbarat Başkanlığı ile etkin bir istihbarat alış verişinin yapılamadığı bu kapsamda oluşan bu zaafiyetin giderilmesine yönelik yapısal ve yasal düzenlemelerin süratle yapılmasının büyük önem arz ettiği** dile getirilmiştir.

Ayrıca, istihbaratın olayların önlenmesindeki payı çok önemli olup elde edilen bilgilerle güvenlik tedbirlerinin seviyesini belirlemede de bir kıstas ortaya koyduğu aşikardır. Ancak, ülkemizdeki istihbarat birimleri, 15 Temmuz Darbe girişimini daha hazırlık aşamasındayken tespit edememiş sadece darbe günündeki bir ihbarla öğrenebilmiştir. Dolayısıyla eksikliklerin nerede olduğunu bulmak ve tedbirleri de bu yönde almak gereklidir.

Bu kapsamda; tüm istihbarat birimlerini bir kurumun sorumluluğuna vermek veya bir üst merkez teşkil edip onun altında birleştirmek gibi hareket tarzları düşünülebileceği gibi, farklı uygulama tarzları yetkili makamlar ve siyasi irade tarafından değerlendirilebilecektir ve bu hususta farklı değerlendirmeler de mevcuttur.

Bu çerçevede istihbarat konusunda;

MİT’in kadrolarında müsteşara yakın pozisyondaki makamlarda askeri personelin sayısının artırılması yönünde Eski Genelkurmay Başkanı Emekli Orgeneral İlker BAŞBUĞ’un yukarıda yer alan (3.1.2) değerlendirmesinden hareketle, MİT kadrolarındaki askeri personelin sayısının eski dönemlerdeki şekliyle artırılması tezi öne çıkmaktadır.

⁵⁴³ Komisyonun 03.11.2016 tarihli toplantı tutanakları

Buna karşın askeri personelin tayin görmesi nedeniyle MIT bu görüşe soğuk bakmakta olduğu da bilinmektedir.

Bunun yanında MIT'e dayalı farklı bir görüşte ise, devletin tüm istihbarat birimlerinin tek bir merkezin altında toplanmasının daha yararlı olacağı, bu merkezinde MIT olabileceği yönünde dönemin MIT Müsteşarı Emre TANER'in yukarıda (3.1.2) 'de yer alan değerlendirmesi çerçevesinde; buradaki tez ise MIT'in tüm istihbarat verilerinin toplanacağı merkezi teşkilat olması yönündedir.

Bu noktaya kadar baktığımızda kurumsal aidiyetten ya taassuptan kaynaklı olarak herkesin kendi kurumunun ön planda olmasının doğru olacağı yönünde değerlendirilmeleri ve tespitleri ortaya çıktığı görülmektedir. Ancak sonuçta ortak bir noktada buluşabilmeli ve ülke menfaati neyi gerektiriyorsa o yönde hareket edilebilmelidir.

TSK, MIT, Jandarma ve EGM arasında mükemmel bir seviyede işbirliği ve koordine olması gerekmektedir. Bu irtibatı ve koordineyi sağlayabilmek için hali hazırdaki uygulamalardan farklı olarak çeşitli hareket tarzları ortaya konulmalıdır. Bu koordineyi sağlayabilmek amacıyla kurumlar arasında görevli irtibat elemanları bulunmaktadır. Ancak bu koordine ve işbirliğini daha üst seviyeye çıkarabilmek için her kurumun istihbarat üreten birimlerin içerisine diğer kurumlardan istihbarat personelini görevlendirmek veya artırmak sorunu çözmede yeterli olmayacaktır. Çünkü o kurum tarafından toplanan verilere her yönü ile vakıf olmak mümkün değildir. Aynı zamanda kurumların birbiriyle yarış içinde olması ve birbirini kontrol edebilmesi önemlidir. Dolayısıyla tüm istihbarat verilerinin tek bir merkezde toplanacağı ve birbirlerini kontrol ve denetleyebilen bir yapının teşkili esas kabul edilmelidir. Tabii bu yapıda görev alacak her kurumun personeli eşit sayıda ve makamda bulunması değerlendirilmelidir.

Darbe girişimini gerçekleştiren TSK ve Jandarma Teşkilatı içindeki FETÖ/PDY elemanlarının istihbaratının tam olarak tespit edilememiş olması bizlere göstermiştir ki; istihbarat bilgisini elde edebilme ve bu bilginin analizindeki, paylaşımındaki eksikliklerle yasadışı oluşumlarla bağlantılı askeri personel hakkındaki istihbaratın toplanmasındaki eksiklikler kurumların koordine içinde bulunamayışı ve yeteneklerini geliştirememesiyle ilgilidir.

Asker kişilerin kışla içinde ve dışındaki takibi hususu incelenmesi gereken diğer bir konudur. Kışla içinde birliğince takibi söz konusu olup bu takibin yasal olarak bakıldığında önleme ve adli dinlemeleri kapsayacak şekilde kışlada görevli diğer personel tarafından yürütülmesi mümkün değildir. Askeri şahısların kışla içindeki takibi belli yasalar çerçevesinde yürütülmekte olup bu durum personelin sadece tavır, hareket ve söylemlerinin takibinden ibaret olmaktadır. Ancak bu hareket tarzının tam anlamıyla sonuç getirmediği de ortadadır. Dolayısıyla asıl sorun yasadışı oluşum içinde bulunan asker kişilerin tespiti ve takibidir. Bu tespitin ve takibin yapılabilmesi yasalar çerçevesinde ancak askeri makamlar ve kurumların istihbarat birimlerinin işbirliğiyle mümkündür. Eski Genelkurmay Başkanı İlker BAŞBUĞ bu hususa değinirken ordunun kendi içinde personelini izleme birimlerinin de olması gerektiği görüşündedir;

“Türk Silahlı Kuvvetlerinin kendi personelini takip, izleme, burada önemli olan personel yani benim kendi personelim çünkü sorun o, kendi personelim. Silahlı Kuvvetlerin - bugün de aynı şey geçerli- sadece ve sadece bu konudaki imkân kabiliyeti, yetki ve sorumluluğu karargâh içindedir, birlikler içindedir. Karargâhtan adam çıktığı zaman, saat beşte, ertesi gün saat dokuzda dönecek veya birlikten çıktı beşte, ertesi gün saat sekizde birliğe dönecek. Esas önemli olan dönem o dönem. O dönemle ilgili olarak sizin, Türk ordusunun ne yetkisi vardır, ne imkân kabiliyeti vardır. Karargâhtan adam çıktığı zaman, saat beşte, ertesi gün saat dokuzda dönecek veya birlikten çıktı beşte, ertesi gün saat sekizde birliğe dönecek. Esas önemli olan dönem o dönem. O dönemle ilgili olarak sizin, Türk ordusunun ne yetkisi vardır, ne imkân kabiliyeti vardır. Şimdi, yani, bu tablonun, bu durumun net olarak anlaşılması lazımdır.”

Geçmiş dönemde Emniyet Teşkilatında çalışan Emin ASLAN’ın aynı konudaki ifadeleri incelendiğinde;

“...Her kurum, mesela Türkiye’deki Amerika benzeri askerî kuruluşların, diğer gittiğimiz ülkelerin askerî kuruluşların gerçekten kendi personeliyle ilgili çalışma yürüten kendi istihbaratları var yani her yönüyle kendi personelini kendisi izleyen. Bence bu bir eksikliktir çünkü hem kışladaki başkasının kontrolünde olacak, kışla dışındaki başkasının kontrolünde olacak. Bu ister istemez bir zaaf doğurur. Siz Komisyonun sonucunda bunlar bir rapora bağlanacak.” dediğiniz için bence bu gibi gelişmeleri askerin kendi bünyesinde izlemek için bir oluşuma ihtiyaç var veya başka bir istihbarat kuruluşuyla koordineli olarak oluşturulacak ortak bir çalışma grubuna ihtiyaç var, başka türlü izlemek zordur.”

Bu hususun; kışla içi ve dışında kendi personelinin her türlü takibini yapabilecek bir askeri birimin kurularak sivil adli makamların koordinesinde, kurumun üst seviyesinde oluşturulacak bir makamdan da kontrollerinin yapılabileceği ve diğer istihbarat birimlerinin yardımlarının da alınabileceği şekliyle düzenlenmesi önem arz etmektedir. Aksi takdirde bu hususta bir boşluk oluşmakta olup, bu boşluğu aidiyet açısından öncelikle kurumun kendi oluşturacağı takip unsurlarıyla doldurması anlamlı olacaktır.

Güvenlik ve istihbarat başlığı altındaki tüm hususlarda, kurumların arasındaki koordine devletin işleyen mekanizmaları için hayati öneme haizdir. Toplumun güvenliğinin sağlanması için gerekli olan hiçbir faaliyette kurumların öne çıkma, kendini diğerinden üstün görme ve bilgi saklama lüksüne sahip olması mümkün değildir.

Dolayısıyla meclis çatısı altında bulunan her siyasi iradenin tüm aktörlerinin hem fikir olacağı şekilde başlayarak oluşturulacağı ülke güvenliği politikasının, kurumların arasında da tekrar sağlanacak güven ve işbirliğiyle ve belli bir saygı çerçevesinde zaman ve konjunktüre bağlı kalmaksızın devamlı hale gelmesi en önemli bir husustur. Çünkü ülke olarak yaşadığımız bu sürecin benzerini bir kez daha yaşamamak adına bilhassa istihbaratı zamanında elde edebilme, bu istihbaratı hızlı bir şekilde paylaşarak ilgili kurumlar tarafından gerekli güvenlik tedbirlerinin de belirli bir inisiyatif içerisinde alınabilmesi hususunun sağlanması gerekmektedir.

Aynı zamanda devletin tüm mekanizmalarının birbirleriyle ilişkilerinde güven, saygı ve aynı zamanda devlet aklıyla hareket etmesi önem arz etmektedir. Bu konuda İlker BAŞBUĞ şu tespitte bulunmuştur;

“Sivil-asker ilişkilerinde karşılıklı saygı, sevgi, güven olması ve itimat olması lazım. Eğer siz sivil-asker ilişkilerinde karşılıklı saygı, güven ve itimat ortamı yaratamazsanız gerçekten her zaman sivil-asker ilişkilerinde zorluklarla karşı karşıya kalabilirsiniz.”

Devlet içindeki tüm mekanizmaların birbirini bir şekilde kontrol edebilmesi, bu kontroller sonunda tespit edilen aksaklıkların ise siyasi sorumlulara iletilmesi gerekmektedir. Aksi takdirde keyfi bir muameleye veya farklı bir amaca hizmet eden bir yapının tutumuna çanak tutan bir davranışa sebep olunabilecektir.

Sonuçta; kurumların tüm dinamikleri tam performansla çalışmalı ve ilgili makamlarca da denetlenebilmelidir. Yoksa kurumun yöneticileri yine geçmiş dönemlerdeki benzer

mazeretlerle; “önümüze gelen buydu, bize gelen buydu” şeklinde veya “bize bir talep gelmedi” gibi söylemlerle savunma mekanizmasını geliştirebileceklerdir.

Tüm bu değerlendirmelerin ve kurumların istihbarat üreten birimlerinin arasındaki bağlantı şekli değerlendirilirken, dikkat edilmesi gereken husus, birimlerin teşkilat yapılarında değişikliğine gidilmeden istihbarat birimlerinin öncelikle kendi alanlarında bilgi toplama faaliyetine devam etmesi diğer yandan da kendi aralarında tatlı bir yarış içinde olmasının önemidir.

MIT ve Emniyet Genel Müdürlüğü’nün istihbarat toplama alanlarının genişliği göz önüne alındığında, Jandarmanın istihbarat toplama alanının sadece kendi bölgesinde kaldığını görebilmek mümkündür.

Jandarma Teşkilatının da MIT ve Emniyet Teşkilatı gibi ülkenin her yerinde istihbarat toplama yetkisinin olması birimlerin birbirlerini desteklemesinde ve kontrol etmesinde önemli rol oynayacaktır.

Aynı şekilde her birimin diğerini bir şekilde kontrol edebilmesi merkeziyetçi yapının tek taraflı anlayışla hareket etmesini engelleyecektir. Ancak istihbarat verilerinin zamanında paylaşılmasının öneminin yanı sıra bazı durumlarda da farklı istihbarat kurumlarından gelen bilgilerin birleştirilerek analizinde bir sonuca ulaşabilmek mümkün hale gelmektedir. Bu nedenle tüm bu verilerin toplanıp analiz edilebileceği tek bir çatı birimin kurulması da gerekmektedir.

Bu birim her kurumun istihbarat görevlilerinden oluşan objektif bir yapıda olmalı, kurumlar arasında koordine bulunmalı ancak kurumlar üzerinde tek taraflı hesap sorma ve denetleme yetkisinde olmamalıdır.

Kurumların bağlılığı öncelikle kendi kurum amirine karşı olmalıdır. Çatı birimi herhangi bir kurumun personeliyle ilgili elde ettiği bilgileri o kurumla paylaşmalı devamında da alınması gereken tedbirler ışığında gerekli koordineler kurularak atılacak adımlar belirlenebilmelidir.

Küresel olaylar incelendiğinde ülkemizin başta Ortadoğu olmak üzere tüm alanlarda etkisini daha da artırabilmesi için MIT’in yurtdışı istihbaratına daha fazla ağırlık vermesi gerekmektedir.

Yurtdışında görev yapan askeri personelin ve kolluk görevlilerin elde edebileceği bilgiler kurulacak çatı biriminde toplanarak dış istihbaratı yapacak olan üniteye iletilebilmesiyle de bilgi akışı sağlanabilecektir.

Bu çatı biriminin bilhassa koordine yeteneğinin yanı sıra analiz yeteneğinde bir merkez olması gerekmektedir. Bu merkezde tüm ideolojik unsurlarla ilgili dairelerin bulunması gerekmektedir. Ülkemizdeki istihbarat birimlerinde genel olarak analiz yapabilme eksikliği mevcuttur. Bu merkezde aynı zamanda ortak analiz yapılabilmesi önemli olup her kurumdan uzman personel görevli olması gerekmektedir. Ayrıca bu merkezde sadece taktik ve operatif değil stratejik istihbaratta üretilebilmeli ve siyasi iradeye sunulabilmelidir. Hatta istihbarat birimlerinin ülke güvenliği kapsamında bilgi toplamanın haricinde operasyon yapabilme yetkisine de haiz olması gerekmektedir.

Bu çerçevede, istihbarat alanında oluşturulması önerilen çatı birimin, milli güvenlik kavramından hareketle ve hali hazırda sahip olduğu alt yapı imkanları açısından; **Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği bünyesinde düşünülmektedir**, ilgili istihbarat kuruluşlarının personelinin de anılan kurumda görevlendirilmesi suretiyle mümkün olabileceği, MGK Genel Sekreterliğinin geçmişten gelen tecrübesi çerçevesinde mümkün görülmektedir.

Ayrıca, MİT Müsteşarlığı bünyesinde kurulu bulunan **Milli İstihbarat Koordinasyon Kurulu**'nun da ayrıca değerlendirilmesi ve çatı birim oluşturulması noktasındaki konumunun netleştirilmesinde fayda mütalaa edilmektedir.

Netice itibarıyla; MGK, TSK, Jandarma Genel Komutanlığı, Emniyet Genel Müdürlüğü ve MASAK'tan oluşan istihbarat çatısının ahenk içinde yürüteceği faaliyet süreçlerinden, güvenlik ve kolluk kuvvetlerinin azami başarı ve hakimiyetinin elde edilmesi sağlanabilecektir.

Güvenlik itibarıyla; FETÖ/PDY en çok kurumların yaptığı personel seçim ve alımları esnasında devlet kadrolarına sızarak yerleşmiştir. Tabii bu sızma aday personelin kendisini gizleyerek olabildiği gibi, kurumların personel alımını yapan komisyonlarında söz konusu örgüt mensuplarının görevlendirilmesi ile de sağlandığı bir gerçektir.

Buna karşılık kamu görevine alımı yapılacak tüm devlet memurlarının seçimi öncesinde aday pozisyonundayken Güvenlik Soruşturması ve Arşiv Araştırması yapıldığı

düşünüldüğünde bu araştırmanın daha ayrıntılı yapılması gerektiği de bu kapsamda ortaya çıkmaktadır.

Güvenlik Soruşturması ve Arşiv Araştırmasını MIT, Emniyet ve Jandarma yapmaktadır. Kurumlarca gönderilen talep sayısının fazla olmasından dolayı Güvenlik Soruşturması ve Arşiv Araştırması bu işlemi yapan makamlar için büyük bir iş yükünü oluşturmaktadır.

Bu kurumların genelde zaman tahdidi olmasından kaynaklı olarak araştırma sonucunu zamanında bitirebilmek ve talep makamına iletebilmek için de hızlı hareket etmeleri gerekmektedir. Bu kapsamda maalesef araştırmalarda bazen ayrıntıya ve derine inilememektedir. Dolayısıyla bu araştırma ve soruşturma işlemi yapan kurumları rahatlatıcı tedbirlerin alınması bu açıdan önem arz etmektedir.

FETÖ/PDY, kurumların bünyesinde bulunan kritik birimlere sızarak işgal etmede kendisine öncelik sırası belirlemiştir. Bu birimlerin başında ise kurumların istihbarat ve personel başkanlıkları bulunmaktadır. Personel alımları kurumların personel başkanlıklarına bağlı personel temin merkezleri tarafından yapılmaktadır. Dolayısıyla FETÖ/PDY'nin kendi elemanlarını kurumlara yerleştirebilmesi için bu komisyonlarda söz sahibi olması gerekmektedir. Maalesef bu konuda başarılı olmuşlar ve yıllarca kendi elemanlarını yine kendi ifadeleriyle devletin kılcal damarlarına kadar sızarak yerleştirmişlerdir.

TSK'ya sızmada durum incelendiğinde, bu konuda İlker BAŞBUĞ'un FETÖ/PDY'nin TSK'daki pozisyonuyla ilgili açıklaması şöyledir;

“Mülakatta görürsünüz, doğrudur, mülakatta görürsünüz. Haklısınız. Diyebilirsiniz ki mülakatta peki siz bunları tespit edemediniz mi? Doğru, haklı bir sorudur. Ona da şöyle ifade edebilirim: Biz, bu mülakat konularını çözmek için personel temin merkezleri kurduk ama tabii bu bizim de hatamız. Bunu söylüyorum. Maalesef Fetullah terör örgütünün en öncelikli sızdığı kuruluşlardan bir tanesi de burası, personel temin merkezleri. Doğrudur ama personel temin merkezlerinde görevlendirilen insanların büyük bir kısmı, bugün anlıyoruz ki bunlarınmış. Dolayısıyla orada da biz sonuç alamadık ama bu açıdan bakarsanız burada elbette bizim de bazı sorumluluklarımız söz konusu olabilir.”

Güvenlik Soruşturması ve Arşiv Araştırması konusuna biraz değinmek gerekmektedir.

Güvenlik Soruşturması daha öncede de açıklandığı üzere kişi ile ilgili MIT, Emniyet ve kendi bölgesi içinde Jandarma tarafından ve mahallinden yapılan bir araştırmadır. Burada kendisi dâhil olmak üzere tüm çevresi de geçmiş zamanlardan itibaren bir bütün halinde soruşturularak araştırılmaktadır. Dolayısıyla güncel bilgiye ulaşabilmek mümkündür.

Arşiv araştırması ise, adli makamlarla bağlantılı olarak ilgili kurumlarda bulunan kayıtlardaki en son bilgilerdir. Örneğin kişinin herhangi bir suçtan ötürü aranıp aranmadığı veya mahkemeden aldığı bir ceza gibi kayıtların varlığıdır.

Güvenlik Soruşturması ve Arşiv Araştırmasının sonucu olumlu olması halinde, personel temiz kabul edilerek devlet memuru kadrosuna alınabilmektedir. Ancak bu yeterli kabul edilmemeli, personelin hangi kurumda olursa olsun takibi her daim yapılmalı, görev esnasındaki tavır ve hareketleri amirleri tarafından yakinen incelenmeli, şüpheli durumlarda tekrar araştırması için ilgili birimlere talep yapılması gerekmektedir.

Hali hazırdaki mevzuata göre personelin ilk alımında yapılan Güvenlik Soruşturması personelin görevi süresi içinde talep olsa bile tekrar yapılmamakta, eğer kurumun ihtiyaç duyması söz konusu olursa MIT veya Emniyet tarafından sadece Arşiv Araştırması yapılmaktadır.

Devlet memurlarının yurt dışı ve yurt içindeki kurs ve görevlendirmelerinde seçim kriteri sadece kurumu içindeki değerlendirmeden ibaret olup, bu değerlendirme genelde kişisel dosyası ve amir kanaatlerinden oluşmaktadır. Ancak ülke olarak yaşadığımız bu hain darbe girişimi bize gösterdi ki devlet memurlarının işe başladıktan sonra ki görev sürelerince soruşturma ve araştırmaları devam etmeli, yakın çevresinin devlet güvenliği açısından olumsuz kabul edilen tüm faaliyetleri “**ortam değerlendirmesi**” açısından yakından takip edilmelidir.

Ortam değerlendirmesi kriterine göre, kişi çevresiyle etkileşim içerisinde bulunabilmekte ve görev içerisindeki davranışlarına veya vereceği kararlara etki edebilme ihtimali bulunabilmektedir. Örneğin; FETÖ/PDY’ye olumlu bakan ve faaliyetlerine destek veren bir mahallede yetişen birisinin, yapılan soruşturma ve araştırmalarda kendisiyle ilgili olumsuz herhangi bir bilgisi bulunmasa bile bu durumdan etkilenmiş olması ihtimali göz önünde bulundurulmalı ve FETÖ/PDY’ye sempati ile bakabileceği dikkate alınmalıdır.

Bu kapsamdaki kişilerin işine son vermekten bahsedilmemekte olup, kurumunca takibi yapılarak hakkında yeniden araştırma talebi yapılmalı ve kurumunca gerçekleştirilecek yurt dışı ve yurt içi kurs, sürekli ve geçici görevlendirmelerde de bu durumu dikkat edilmelidir.

Darbe girişimi esnasında 1'inci Ordu Komutanı olan ve darbe girişimine yerinde ve zamanında tepki gösteren Orgeneral Ümit DÜNDAR bu hususla ilgili Darbe Araştırma Komisyonunda şu açıklamayı yapmıştır;

“Yani, 1'incisi: Öncelikle bu tür yapılanmaların çok yakından, devlet tarafından takip edilmesi gerekiyor, gerekli güvenlik birimleri kapsamında. Dolayısıyla, bu takip sonucunda da diğer kurum ve kuruluşlarla yakın koordinasyon içerisinde, özellikle kurumlara personel alımı esnasında özel bir dikkat gösterilmesi gerekiyor. Müteakiben de, hizmeti süresi esnasında daha önce de ifade ettiğim gibi- takip ve kontrolünü sağlayacak tedbirlerin alınması büyük önem taşıyor. Tespit edildiğinde de yasal zemin hazırlanmak suretiyle kurumla olan ilişkilerinin de rahat bir şekilde kesilmesine imkân verecek yasal düzenlemelerin yapılması bence uygun olur diye değerlendiriyorum.”

FETÖ/PDY gibi ilk başlarda yasal ve zararsız görülen müteakip zamanlarda ise yasadışı kabul edilen tüm oluşumların önceden tespitinin yapılarak gerekli önlemlerin alınması önem az etmektedir.

Her tür ideolojik veya dini motifi kullanarak örgütlenen her yapı ilk zamandan itibaren istihbarat birimleri tarafından takip altına alınmalı, faaliyetlerinin zararlı veya zararsız olması bu takibi etkilememelidir. Çünkü başlarda kendini gösterdiği haliyle yararlı gözükken bir yapının gerçek niyetinin ne olduğunun tespiti sonraya bırakılırsa geç kalınmaktadır.

Din ve inanç hususu toplum açısından çok hassas konu olup, kişinin vicdan hürriyetine bağlı kalınması esas kabul edilmeli dini eğitim devlet kontrolünde yapılmalıdır.

Devletin hiçbir mekanizmasında grupsal kadrolaşmaya yer verilmemelidir. Ancak ülkemizde art niyetli mihrakların sürekli oyunu söz konusu olup bu hassas ve nazik konular üzerinde bu tür gruplar kullanılmıştır. Dolayısıyla bu tür oluşumlarında zamanında tespitinin yapılması da bir o kadar önemlidir.

Gerekli tüm verilerin elde edilmesiyle de siyasi iradenin doğru ve eksiksiz bilgilendirilmesi önemli olup siyasi irade tarafından da bu oluşumlarla mücadele kapsamında gerekli yasal mevzuat geciktirilmeden hazırlanmalıdır.

Eski Genelkurmay Başkanı Hilmi ÖZKÖK'ün açıklamalarında ise FETÖ/PDY ile mücadelede ne tür eksikliklerin yaşandığı görülebilir;

“Dolayısıyla, bizim yapabildiğimiz sadece buydu yani sayın milletvekilime bu cevabı verebilirim. Biz yakaladığımızı, tabii bunları Şûra'da hep disiplinsizlik diye atıyorduk diğerleri suç olmadığı için (FETÖ/PDY'nin o dönemde suç olmadığı) ama Şûra'da alınan kararlar idari yargıya götürülemediği için -ki bu kanuni bir konu- bunlara şerh koyuyordu hükûmet üyeleri, gerekçe olarak da bunu gösteriyorlardı.”

Maalesef yaşadığımız bu zor süreçte kurumlarımız büyük zararlar görmüştür. Önemli olan yaşananlardan ders çıkararak, tecrübe ederek benzer hataların tekrür etmesini önlemek ve daha sağlam temeller üzerinde yenilenebilmektir.

Türk Silahlı Kuvvetleri bu hain darbe girişiminden diğer kurumlara nazaran çok daha fazla zarar görmüştür. Çünkü ordu içinde sıkı bir hiyerarşik düzen söz konusu olup, bu düzen içerisinde mutlak güven ve itimat hiyerarşik sistemin temel taşıdır.

Eski bir asker olan Nevzat TARHAN'ın 15 Temmuz Darbe Girişimini Araştırma Komisyonunda paylaştığı bu konudaki tespiti şu şekildedir;

“Ordu içinde üstün asta güvenmesi gerekir ki sistem hızlı bir şekilde işlesin yani Silahlı Kuvvetlerdeki sistemin işleyebilmesi için muhakkak “O emir verdiğim kişi bunu yapacak.” duygusunun oluşması lazım. Şu anda bakıyoruz ki Silahlı Kuvvetlerde bu güven ciddi şekilde sarsılmış. Komutan bir emir veriyor yani şu anda görevdeki bir komutan yani emri yapmakta zorlanan bir yapı var yani bunun onarılması zaman isteyecek. Yani, güveni kazandıracak adımlar atılması gerekiyor. Ancak bu güven ortamı bir nebze zarar görmüştür.”

Fakat ülkemiz her tür zorluğun üstesinden gelecek değerlere sahiptir. Dolayısıyla Türk Silahlı Kuvvetleri verilen tüm görevlerin üstesinden gelecek temel değerlere sahiptir ve bu darbe girişimi Sokullu Mehmet Paşa'nın deyimiyle sadece sakalın kesilmesine yol açmış olup yerine daha güvver bir sakalın çıkmasına da vesile olacaktır.

Devletlerin birbirleriyle olan ilişkileri ülkelerin kendi menfaatleri çizgisinde yürümektedir. Ancak devletlerin menfaatleri her zaman birbiriyle uyumlu olmamaktadır.

Bu durumda ülkeler kendi çıkarları için siyasi, ekonomik ve hatta askeri yaptırımlar uygulamaktadırlar. Ancak bazı devletlerin uluslararası ilişkilerde zor durumda kalmamak için gizli şekilde istihbarat birimlerini kullanarak ve terör örgütlerini biçimlendirerek veya destekleyerek o ülkeyi zayıflatma, meşgul etme dolayısıyla da istediğini yaptırma gayreti içinde olduklarını elde edilen verilerle görmekteyiz.

Diğer devletlerin istihbarat birimlerinin terör örgütleriyle ilişkisine Emin ARSLAN'ın tespitleriyle bakacak olursak;

“Türkiye üzerine bir projedir. Neden Türkiye üzerine bir projedir? Çünkü Türkiye gerçekten çok kilit bir yerdedir. Orta Doğu enerji kaynaklarına yakındır. Boğazlarla Ege’yi, Akdeniz’i kontrol etmektedir. Doğu Akdeniz’deki yeni enerji kaynaklarına yakındır. Böyle bir yerde güçlü bir Türkiye olması yıllardan beri istenmiyordu. Dikkat edin, bu Balyoz ve Ergenekon operasyonlarını bir inceleyin. Mutlaka incelemiştinizdir, yanlış anlamayın, bu operasyonlardan önce bizim deniz kuvvetlerimiz Malta ile Girit adasında havada ikmal yaparak tatbikat yapabiliyordu. Doğu Akdeniz’de ihtilafı sahada bırakın petrol aramayı, petrol veya gaz arayacak bir gemiyle ne İsrail ne Güney Kıbrıs Rum yönetimi anlaşma bile yapamıyordu. Çünkü Doğu Akdeniz’de biz çok güçlüydük. Yeditepe Üniversitesinde Doğru Akdeniz’deki 13 geminin pilot komutanı olan arkadaş da bunları anlattı. Kendisi bile neden tutuklanmış? Bütün o yapı dağıtıldı, şimdi istenildiği gibi bir organizasyon o bölgede oluşturuldu. Peki bunu kim yaptı? Fetullah Gülen. Tek başına mı yaptı? Fetullah Gülen uluslararası örgütlerin bir maşasıydı ve kullanılarak bunlar yaptırıldı.”

İstihbarat birimlerinin terör örgütlerinin şekillenmesinde ve büyümesindeki etkisi muhakkak söz konusudur. Hatta gerçekleştirilecekleri eylemlerin zamanlamasında bile payları bulunabilmektedir. Ülkeler istihbarat birimlerini bu şekilde kullanabilmektedirler. Bu kapsamda ülkelerin terör algısı da farklı olabilmektedir. Bu durum her ülkenin bakış açısı ve menfaati yönüyle farklılık gösterebilmektedir. Örneğin bizim terör örgütü olarak kabul ettiğimizi Avrupa’daki bir takım ülkelerin veya Amerika’nın terör örgütü olarak görmemesi hatta bazen de açıktan destekleyerek bir dayanışma içinde bulunması ancak bu şekilde açıklanabilir.

Eski Ankara İl Emniyet Müdürü Cevdet SARAL istihbarat birimleri ve terör örgütleri arasındaki ilişkiyi şöyle açıklamıştır;

“Onu da bilemem, bir şey söyleyemem, mütalaa edemem ama genelde, bütün örgütlerin arka ayaklarında istihbarat birimlerinin izleri vardır. Bakın, istisna etmiyorum, bütün örgütlerin arka ayaklarında istihbarat birimlerinin izleri vardır; şöyle veya böyle, vardır.”

Tüm terör örgütleri ömürlerini sürdürebilmek için desteğe ihtiyaç duyarlar. Bu halkın bir kesiminin desteğinin yanında asıl destek mali destektir. Mali desteği olmayan hiçbir terör örgütü faaliyetlerini sürdüremez. Alınacak tüm güvenlik ve istihbarat tedbirleri örgütün toptan tasfiyesi için öncelikle mali kaynaklarının tespiti ve kurutulmasına yönelik olmalıdır.

FETÖ/PDY ile mücadele kapsamında en başta yapılması gerekenler;

“.....finans kaynakları olmadan bu örgütün (FETÖ/PDY) ayakta durması mümkün değildir.” şeklindeki tespitle de Cevdet SARAL tarafından ortaya konmuştur.

Dolayısıyla ülke güvenliği göz önüne alındığında FETÖ/PDY ile mücadelede örgütün diğer ülkelerin istihbarat birimleriyle olan ilişkilerinin ve mali açıdan dünya çapındaki yapılanmasının da ortaya çıkarılması gerekmektedir. Buna karşın sadece ülke içindeki örgüt elemanlarının tasfiyesinin yapılması mücadelenin yarıda kalmasına sebep olacaktır.

Diğer bir husus ise FETÖ/PDY'nin kullandığı taktikleri inceleyerek hareket tarzlarını belirlemek ve buna karşın da alınması gereken tedbirleri orta koymak esas olacaktır.

FETÖ/PDY'nin faaliyetlerini incelediğimizde; gizliliği esas alarak hücre yapılanması şeklinde organize olmak, vakıf, okul ve dersaneler vasıtasıyla mensup sayısını artırmak, devlet hiyerarşisi içerisinde yapılanmak, bu kadrolar ve basın-yayın organları vasıtasıyla ülkenin siyasi ve ekonomik istikrarını bozmak, illegal yollardan elde edilen bilgileri propaganda amaçlı servis ederek algı operasyonları yürütmek, medya, finans ve birçok iş kolunda yürütülen faaliyetlerle yapıyı kuvvetlendirmek şeklinde olduğunu görmekteyiz.

FETÖ/PDY'nin tüm bunları yaparken öncelikle algı operasyonunu gerçekleştirilmesi gerekmiştir. Bunun içinde elde edilen her türlü bilgi ve belgeyi istenilen şekilde yorumlayıp,

örgüt lehine servis ederek, hedefteki bireyi veya kitleyi kendi rızası ile ikna etmek ve istenilen sonuca ulaşmak, örgütün algı operasyonlarının amacı olmuştur.

Bunları yaparken medya (Gazete, dergi, müzik, sanat, spor, haber, dizi, film, reklam, vb.), internet, sosyal medya (Web, WhatSapp, twetter, facebook, vb.), şikayet, ihbar ve mektuplar, propaganda (Beyin yıkama) ve dedikoduyu araç olarak kullanmışlardır. Bu yöntemi ve safhalarını incelediğimizde;

Kişi veya kurum hakkında çeşitli dedikodu, bilgi ve belge yayımlamak, bu bilgi ve belgeleri büyütme, şekillendirmek, çarpıtmak ve yaymak,

Diğer kitlelerin yaşananlara sessiz kalmasını sağlamak için korkutma-cezalandırma veya taltif-ödüllendirme taktiklerini uygulamak ve tepkisiz kalmalarını veya destek vermelerini sağlamak,

Mevcut algının kendi istedikleri şekilde oluşmasına engel olan ve karşı duranları da kanun, kural, ahlak tanımayan itibar suikastlarıyla yok etmek, masum insanları itibarsızlaştırmak,

Bunu sağlamak için, bilgi akışının bulunduğu kurum içi mekanizmaları ele geçirmek, çeşitli kaynaklardan planlı bir şekilde bilgi bombardımanı yapmak ve yapılan bu bombardımanı kurum içindeki yandaş kişiler ile bir şekilde desteklemek (Bu destek algı operasyonunun başarıya ulaşması için son derece önemlidir) ve böylece kişiler ve kurumları yıldırma ve güçsüz bırakma hedeflenmektedir.

Algı operasyonunun özellikle atama, sicil ve terfi dönemlerinde arttığı gözlenmektedir. Bu dönemlerde gerçekleştirdiği faaliyetlerin aşamaları;

Birinci Aşama: İtibarsızlaştırılması hedeflenen kişileri ve karar makamını etkileyecek kişileri belirlemek ve tespit etmek,

İkinci Aşama: İtibarsızlaştırılması istenen kişi ve kurum hakkında bilgi toplamak,

Üçüncü Aşama: Kişi ve kurumların değer yargılarını değiştirmek, hedef kitleyi değişen değer yargıları ile uygulanacak algı operasyonuna hazır hale getirmek,

Dördüncü Aşama: İknaya hazır hale gelen kişi ve kurumlara algı araçları kullanılarak bilgi bombardımanı yapılmakta, bunun için kuralsız, kanunsuz, denetimsiz bir mecra olan sosyal medya en uygun zemini sağlamakta, algı operasyonunun temeli; “Bir şeyin gerçek olması önemli değildir, gerçek olarak algılanması ise çok önemlidir” ifadesine dayanmaktadır.

Yani algı operasyonlarının mühimmatı yalanlardır. Özellikle uygulanan teknik; gerçek birkaç bilgi ve belgenin yanında sosyal ortamda hazırlanan düzmece bilgi ve belgeler ile ikna faaliyetinde bulunmaktadır.

Son Aşama: İç ve dış araçlarla gündeme hâkim olmak, kafa karışıklığı yaratmak ve kurumu sürekli bölen, ayırıştırıcı mesajlar yayınlamak, bu arada kendi yandaşlarına bir şekilde destek olarak, kurum içini ele geçirmek, yöneticilerin ve kurumun iradesini sakatlayarak onu işlevsiz bırakan bir korku yaratmak, onları korkunun mağduru veya esiri yapmaktır.

Sonuç olarak; Sosyal medya ağların (twitter, facebook vb.) yurtdışı tabanlı olması, FETÖ/PDY'nin de bu tür algı operasyonlarına sosyal medyayı farklı şekillerde kullanarak devam etmesinden dolayı her daim hazır olmak ve anında karşı hareket tarzı uygulayabilmek önem arz etmektedir. Çünkü mahkeme kararı olmasına rağmen ilgili sosyal medyanın temsilciliği yurtdışı tabanlı olmasının sayesinde kararı kabul etmemekte ve yayını devam ettirmektedir.

Ülkemizin geçmiş dönemlerden bu yana yurt dışındaki lobi faaliyetlerinde yeterli olamaması, terör örgütlerinin ithamlarına karşı uluslararası düzeyde savunma pozisyonunda kalması, bu tür oluşumları cesaretlendirmiştir.

FETÖ/PDY'nin yurtdışı desteğini de düşündüğümüzde ülkemize karşı yapılan her türlü karalama kampanyalarının yurt içindeki ayağını da katarak mücadele ivmesinin artırılması aynı zamanda profesyonel hale gelmesi gerekmektedir.

Bu kapsamda ülkemize karşı duran hali hazırda faaliyetlerine devam eden veya önümüzdeki dönemler de yeni çıkabilecek tüm örgütlere karşı etkili bir birim kurulması, bu birimin başta sosyal medya olmak üzere tüm saldırı ve algı operasyonlarına karşı hareket ederek karşı müdahalede bulunabilecek yapıda bulunması önem arz etmektedir.

FETÖ/PDY ile mücadelede istihbaratın başat unsur olması nedeniyle, **Emniyet Genel Müdürlüğü İstihbarat Daire Başkanlığının da yeniden yapılandırılarak, FETÖ/PDY ile ilgili çalışmalarda daha etkin bir duruma getirilmesi** gerekmektedir.

Diğer taraftan, emniyet güçlerinin suç ve suçlu ile mücadelede silah donanımı açısından yeterlilik durumu bir diğer tartışma noktasını teşkil etmekte ve güncelliğini korumaktadır.

15 Temmuz darbe girişiminin akamete uğratılmasında güvenlik güçleri ile birlikte milletimizin azim ve kararlılığı da mücadelenin başarı ile sonuçlanmasını sağlamış olmakla birlikte, esas olan, meşru güvenlik güçlerinin her türlü suça karşı insan gücü ve silah donanımı açısından yeterli seviyede bulunmasıdır.

Bu çerçevede, “...Ağır silah değil ama polisin mutlaka daha güçlü silahlarla donatılması. Yani bir, ikinci güç gibi değil ama yetecek kadar silahlarının olması gerektiği...” hususu önemli bir noktayı teşkil etmektedir.⁵⁴⁴

Önümüzdeki dönemde, Emniyet Genel Müdürlüğü ve Jandarma Genel Komutanlığı'nın özellikle terörle mücadele noktasındaki eş güdümü esas olmak üzere merkezi bir şekilde başta taarruz helikopterleri olmak üzere ağır silahlar ile donatılmasının son derece önemli olduğu, mevcut mevzuat çerçevesinde⁵⁴⁵ değerlendirilmektedir.

17/25 Aralık süreci ve 15 Temmuz darbe girişimi emniyet güçlerinin istihbarat ve operasyonel olarak çok güçlü, etkin ve dinamik olmasının hayati önemini bir kez daha ortaya koymuştur.

Bu kapsamda, aşağıda belirtilen hususların değerlendirilmesi gerekmektedir.

FETÖ/PDY elebaşısı ve örgüt üst düzey yöneticileri ile binlerce üyesi halen yurtdışında yaşamakta ve ülkemizden kaçan örgüt mensupları buldukları ülkelerde iltica talebinde bulunmaktadırlar.

Örgüt yöneticileri özellikle ABD ve AB ülkelerinde, ülkemiz aleyhine yürüttükleri lobi faaliyetleri ile ülkemizi uluslararası arenada zor duruma düşürmeye çalışmaktadırlar.

⁵⁴⁴ Komisyonun 01 Kasım 2016 tarihli toplantı tutanakları.

⁵⁴⁵ 27 Temmuz 2016 tarih ve 29783 sayılı 2. Mükerrer resmi gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren 668 sayılı KHK madde 12.

Yıllık olarak **milyar dolarlarla ifade edilebilecek** gelirin bulunduğu tahmin edilen FETÖ/PDY terör örgütü, eğitim kurumları, sivil toplum kuruluşları ve ticari şirketlerle halen dünyanın 170 ülkesinde faaliyette bulunmaktadır.

154 ülkede bulunan örgütle ilişkili eğitim kurumlarında okuyan öğrencilerden alınan paralar ve ticari şirketlerinden elde ettiği maddi kaynaklar ile örgüt mensuplarını ve örgütsel faaliyetlerini finanse etmektedir.

Yurtdışında gerçekleştirdiği eğitim ve ticari faaliyetleriyle, ülkemizde zor durumda bulunan örgüt mensuplarına manevi olarak halen yıkılmadıkları izlenimi verilmek istenmektedir.

FETÖ/PDY'nin yapı itibarı ile klasik bir terör örgütü olmaması ve insanlara sempatik gelen eğitim ve yardım gibi kanalları kullanması nedeniyle dünyada yapılanması bulunan ülkelerin yetkilileri ve vatandaşları tarafından terör örgütü olarak kabul edilmesinde, sadece ülkemiz için değil kendileri için de büyük tehdit olduğunun idrak edilmesinde güçlükler yaşanmaktadır.

Uluslararası arenada FETÖ/PDY ve PKK/KCK başta olmak üzere tüm illegal örgütlerin propaganda, lobi ve kulis çalışmaları ile menfaat ilişkilerinin etkisiyle ülkemize karşıt ve ikircikli tavırların çok ön plana çıktığı, ülkemizi ekonomik ve siyasi açıdan köşeye sıkıştırma çabalarının çok yoğunlaştığı aşıkardır.

Yasadışı terör örgütlerinin yanında bunlarla irtibatlı organize ve diğer suç örgütlerinin sınır aşan niteliğinin günden güne artması, ülkemizin bölgesel ve küresel boyutta uyguladığı aktif dış politika ile küresel terörle mücadele ve yabancı terörist savaşçılar (YTS) olgusunun ortaya çıkardığı tehditler diğer ülkelerle ikili ve çoklu polis işbirliğini zorunlu hale getirmiştir.

Uluslararası Polis İşbirliği alanında ortaya çıkan ve yukarıda sayılan ihtiyaçlar ve tehditler çerçevesinde ülkemizde 42 ülkeden 116 polis irtibat görevlisi görev yapmakta ve ülkemizde güvenlik konularıyla ilgili gelişmeleri yakinen takip etme gayreti içindedirler.

Son yıllarda tüm dünyada ve bölgemizde yaşanan benzeri görülmemiş siyasi, ekonomik, teknolojik ve sosyal değişimler yaşanmış ve ülkemiz jeo-stratejik ve jeo-politik konumu, her geçen gün artan ve büyüyen ekonomisi, ihracatı, askeri ve siyasi gücü ile bu değişim dalgasının merkezinde yer almıştır.

Yaşanan bu büyük değişim süreci Emniyet Teşkilatımız görev alanına giren uluslararası polis işbirliği ve güvenlik konularına yönelik önemli ve güncel konuları beraberinde getirmiştir.

Bu hususlar göz önüne alındığında;

- FETÖ/PDY, PKK/KCK ve benzeri yasadışı örgütlerle mücadelenin yurt içinde daha etkin yürütülebilmesi,

- Başta FETÖ/PDY terör örgütü mensuplarının yurtdışında ülkemiz aleyhine gerçekleştirdikleri faaliyetlerin ilgili ülke polis teşkilatları ile işbirliği içerisinde önlenmesi,

- Örgüt mensuplarının ülkemize iadelerinin sağlanması,

- Örgütün faaliyetlerinin yabancı ülke teşkilatları yetkililerine anlatılması ile uluslararası terörizm ve sınır aşan organize suçlarla mücadele konusunda daha geniş bir ölçekte, etkin ve yoğun uluslararası işbirliği ve koordinasyon kurulmasının gerekliliği,

- Bu örgütlerin uluslararası ortamdaki faaliyetlerinin istihbari ve operasyonel bir anlayışla yakinen takibi, veri toplanması ve gelişmelerin seri şekilde yurt içi yetkilileri ile paylaşılarak ülkemiz argümanlarının güçlendirilmesi ve koordineli mücadele yürütülebilmesinin önemi,

- Emniyet teşkilatının yurtdışında yaygın, donanımlı, etkin ve dinamik bir yapılanmaya sahip olmasının ülkemiz bekası ve menfaatleri için ne kadar önemli ve hayati olduğunu çok net olarak ortaya koymaktadır. FETÖ/PDY'nin uluslararası arenada ülkemiz aleyhinde yoğun faaliyet yürüttüğü bu dönemde ivedilikle oluşturulması son derece önemlidir.

Diğer taraftan, bütün terör örgütleri ve organize suç örgütleri gibi FETÖ/PDY ile mücadelede de başarılı sonuçlar alınabilmesi, terör örgütlerinin varlıklarını sürdürmeleri için ihtiyaç duydukları finansmanın önlenmesi ile doğrudan ilişkilidir.

Hem organize suçlulukla mücadelede hem de terör örgütleri ile mücadelede “kurumsal taassup”un varlığı Türk bürokrasisi için en önemli sorunlardan biri olup, kamu kurumlarının birbirlerine güvenmemesi, bilgiyi kendisine saklaması ve paylaşmaya yanaşmamasının çözümü için Adalet, İçişleri, Maliye Bakanlıkları ve diğer ilgili Bakanlıklarca ortak strateji

belirlenmesine yönelik çalışmalar yürütülmesi, bu amaçla bir **Eylem Planı** çalışması yapılmasının gerektiği düşünülmektedir.

Bu sayede önemli organize suç soruşturmalarında ve terör örgütlerine yönelik soruşturmalarda, daha soruşturmanın başında farklı birimlerin katılımı ile **Eylem Gücü** teşkil etmek suretiyle eş zamanlı olarak suçun mali boyutunun da ele alınması ile suç ve suçlulukla mücadelede etkinlik artırılabilir.

FETÖ/PDY tarafından girişilen hain darbe girişiminin, kamu kurum ve kuruluşlarının koordine olamama sorununun çözümü için Türk Bürokrasisinde bir milat olması gerektiği düşünülmektedir.

Ülkemizin “mali istihbarat birimi” olan ve “mali istihbarat” üreten kuruluşu olan MASAK’ın aldığı şüpheli işlem bildirimleri ve diğer veriler sonucunda ürettiği analiz ve değerlendirme sonuçlarının paylaşımı için mevzuatta yer alan eksikliklerin giderilmesinin, uluslararası metinlerde ve iletişim halinde olduğu uluslararası kuruluşlara bildirildiğine paralel şekilde mevzuatta da Kurumun adının bir istihbarat birimi olarak zikredilmesi gerektiği, Kurumun özerkliğini sağlayacak düzenlemelerin yapılması gerektiği, Kuruma son yıllarda sürekli yeni fonksiyonlar yüklenmesi doğrultusunda personel sayısındaki yetersizliğin ivedilikle giderilmesi gerektiği, kurumun uzman personelinin yetki ve istihbari bilgi paylaşımı konusundaki sorumsuzluğu ile ilgili mevzuat yönünden korunma sorunlarının çözülmesi gerektiği düşünülmektedir.

Organize suçlara ve terör örgütlerine yönelik soruşturmalarda, suçun mali boyutuna yönelik uzmanlaşması nedeniyle, Savcılık Makamlarınca soruşturmalara dâhil edilen MASAK’ın anılan sorunlarının çözülmesi, MASAK’ın yeniden yapılandırılması yürütülen soruşturmalarda etkinlik sağlayacaktır.

MASAK’ın yeniden yapılandırılmasında hedeflenen amaç; mali istihbarata esas şüpheli işlem bildirimleri ve diğer verileri toplayıp, ilgili kişilerin özellikle suçla bağlantılı olan bireyler ya da şirketlerin gerek mali profilini gerekse diğer durumlarını çok iyi analiz eden ve diğer verilerle karşılaştırmasını yapıp, aklama ve terörün finansmanı ile mücadele yönünde kayda değer ve önemli sonuçlar veya çıkarımlara ulaşan organize bir birim teşkil etmek olmalıdır.

Bu çerçevede, mali istihbarat biriminin, suç gelirlerinin değişik uzmanlık alanları ve sektörleri ilgilendiren bir yapıda olması hasebi ve tüm suç gelirleriyle etkin olarak mücadele etmek amacıyla **multidisipliner bir yapıya sahip, alanında uzman ve değişik sektör ve kurumlardan uzman eleman takviyesini bünyesinde barındıran bir teşkilatlanma ve yapılanma içinde olması** gerekmektedir.

MASAK'ın ürettiği mali istihbarat dolayısıyla diğer istihbarat birimleriyle koordinasyonunu sağlayacak düzenlemelerin gerçekleştirilmesi düşünülmektedir.

İstihbarat yapısının sil baştan ele alınmasının ve yeniden tasarlanmasının konuşulduğu gündemde mali istihbaratın göz ardı edilmemesi gerekmektedir. Aksi durumda üretilen istihbaratta mali boyut ele alınamayacak, çok başlılık devam ettiği sürece ve olası “kurumsal taassup” uygulamaları ile **mali istihbarat ayağının koordinasyon dışında tutulması sonucunda üretilen siyasi/askeri vb. istihbaratta bir taraf eksik kalmaya devam edecektir.**

FETÖ/PDY ile mücadelenin uzun yıllar alacağını öngörülmesi sebebiyle, oluşturulmasının uygun olacağı düşünülen ve üst bölümde ifade edilen “FETÖ/PDY ile Mücadele Kurulu”nda MASAK Başkanlığının, gerek başkan gerekse de yeterli seviyede uzman personel ile temsil edilmesinin yürütülecek uzun soluklu mücadelede farklı bakış açısı kazandırarak mücadelede etkinlik sağlayacağı düşünülmektedir.

3.2.5. Uluslararası Boyutta FETÖ/PDY ve Benzeri Oluşumlara Karşı Alınabilecek Önlemler Ve Yeniden Yapılanma Önerileri

3.2.5.1. Durum Tespiti ve FETÖ/PDY ile Mücadele Sürecinde Edinilen Tecrübeler

15 Temmuz darbe teşebbüsünün ardından, FETÖ'nün gerçek yüzü Türk toplumu açısından tüm açıklığıyla ortaya çıkmıştır. FETÖ'ye mücadele konusunda güçlü bir ulusal konsensüs oluşmuştur.

Bu doğrultuda atılmakta olan adımlar, FETÖ'nün Türkiye'deki örgütlenmesini çöktürmektedir. Örgütün devletimizi içeriden vurma kapasitesi büyük oranda yok edilmiştir. Türkiye'deki mali kaynakları da kurutulmaktadır.

Ancak, ülkemizin, eşine evvelce rastlanmamış ölçüde **küresel bağlantıları** bulunan bir örgütle mücadele ettiği bir gerçektir.

Elimizdeki bilgiler, FETÖ'nün **160'a yakın ülkede** mevcut olduğunu, **800'e yakın okul ve üniversite**, **100'e yakın öğrenci yurdu**, **1000'den STK/vakıf/dernek**, **200'den fazla yazılı ve görsel medya**, **500'den fazla şirketten** oluşan devasa bir ağ üzerinden faaliyet gösterdiğini ortaya koymaktadır.

FETÖ'nün toplam sermayesinin 25-50 milyar dolar civarında olduğu tahmin edilmektedir.

Bu küresel ağ içerisinde sadece yönetici konumunda bulunan şahısları dikkate aldığımızda sayıları 3000'i geçmektedir. Okullardaki öğretmenler ve aileleri hesaba katıldığında, yurtdışında Gülen hareketine bağlı olup sayıları onbinlerle ifade edilebilecek, büyük bölümü iyi eğitilmiş bir müritler grubunun mevcudiyetinden bahsetmek mümkündür.

Yurtdışındaki FETÖ unsurlarının, başta ABD ve Avrupa ülkeleri olmak üzere yerleştikleri tüm ülkelerde etkin PR/lobi/nüfuz mekanizmaları oluşturduklarını, siyasi elitlere ve medyaya kolaylıkla ulaşabildiklerini ve bunları halen etkin biçimde kullanabildiklerini görmekteyiz.

Yurtdışında PDY/FETÖ ile mücadelede, bulunduğu ülkenin ihtiyaçları ve eldeki beşeri/mali sermaye çerçevesinde çeşitli sektörlerde/alanlarda faaliyette bulunan örgütün, varlık gösterdiği alanlarda ülkeye FETÖ'ye karşı alternatif sunulabildiği takdirde, örgütün etkinliğinin daha hızlı biçimde azaltılabildiği müşahede edilmektedir. Dolayısıyla alınacak tedbirlerin, FETÖ/PDY'nin faaliyetlerinin durdurulmasının bir eksiklik meydana getirmeyeceği yönünde kanaat oluşturması yerinde olacaktır.

FETÖ/PDY'nin yurtdışındaki okulları, örgütün yurtdışında giriştiği ilk faaliyet alanı olup, halihazırda özellikle eğitim kalitesinin yeterli standartta olmadığı ülkelerde, etkinliği azalmakla birlikte, mevcudiyetini devam ettirebilmektedir.

FETÖ/PDY kurumlarının kapatılması konusunda, ülkemizde yapılan girişimler sonucunda birçok ülkede başarı sağlanmıştır. Telkinlerimiz doğrultusunda, yabancı devletlerin FETÖ/PDY'nin ülkelerinde yeni kuruluşlar faaliyete geçirmesine izin vermemeleri de sağlanmaktadır. Ancak, halihazırda faaliyette bulunan FETÖ/PDY iltisaklı kuruluşlar konusunda, yabancı devletlerin daha ziyade, bu kuruluşlara alternatif sunulabildiği takdirde kapatılmasına sıcak baktığı müşahede edilmektedir. Bu tutumda, FETÖ/PDY üyelerinin yerel

halk ve yetkililerle yıllar içinde geliştirdikleri ikili ilişkilerin etkisi olduğu gibi, işlemekte olan kuruluşların alternatiflerinin bulunmamasının da etkisi olabilmektedir.

İşadamları derneklerini bir referans noktası olarak tutmaya gayret sarfeden FETÖ/PDY'nin, DEİK'in etkin olduğu ülkelerde, Büyükelçiliklerimiz ve Ticaret Müşavirliklerimizin de gayretleriyle bu imkanın azaldığı, keza Din Hizmetleri Müşavirliklerimizin Büyükelçiliklerimizle birlikte etkin olabildiği ülkelerde, PDY'nin Müslüman topluluklar ve İslami kanaat önderleriyle ilişkilerinin zayıflatıldığı müşahade edilmektedir.

Benzer biçimde, Yunus Emre Türk Kültür Merkezi kurulan ülkelerde de FETÖ/PDY eğitim kurumlarının, özellikle dil kurslarının etkinliğini yitirdiği gözlemlenmektedir.

Keza, basın alanında, ülkemize müzahir gazete ve dergilerin yayınlanmasının, PDY iltisaklı basın yayın kuruluşlarının etkisini önemli ölçüde azalttığı da tecrübe edilen hususlardandır.

- 3.2.5.2. FETÖ/PDY'nin Yurtdışındaki Uzantılarına Karşı Alınabilecek Tedbirler ve Bir FETÖ Diasporası Oluşmaması Amacıyla Atılabilecek Adımlar
- 3.2.5.2.1. Yabancı Kamuoylarına/Resmî Makamlarına Yönelik Bilgilendirme Çalışmalarının Kesintisiz Sürdürülmesi

15 Temmuz gecesinden itibaren, uluslararası kamuoyu nezdinde cumhuriyet tarihimizin en yoğun bilgilendirme çabalarından birini sürdürmekte olduğumuz söylenebilir.

Önümüzdeki dönemde, dışarıya yönelik kamu diplomasisi çalışmalarımızın kesintisiz sürdürülmesi, yeni gelişmelerle içeriğinin zenginleştirilmesi önem taşımaktadır.

Özellikle FETÖ'nün 15 Temmuz darbe girişiminin arkasındaki odak olduğu gerçeğini ortaya koyacak yeni somut kanıtların ilgili kurumlarımızca gecikmeksizin paylaşılması büyük önem taşımaktadır.

FETÖ'nün ülkemiz açısından zararlı olduğu mesajının yanında, bu terör örgütünün, bulunduğu ülkelerdeki gizli yapılanmaları nedeniyle bu ülke yönetimleri için de potansiyel tehdit ve tehlike yarattığı mesajının işlenmesi, bu ülkeleri yanımıza çekmede ilave katkı sağlayabilecektir.

FETÖ'yle ilgili saptamalarımızı destekleyecek akademik külliyat çalışmalarına hemen girişilmesi de önemlidir. FETÖ'nün Batıda düşünce ve medya kuruluşları ile yoğun ilişkileri göz önünde bulundurulduğunda, yabancı gazeteci ve akademisyenler FETÖ'nün darbe girişiminin arkasındaki odak olduğunu ortaya koyacak makaleler hazırlamaya ve uluslararası görünürlüğü olan yayın ve internet sitelerinde de bu makaleleri yayınlamaya teşvik edilmelidir. Bakanlığımız bu çerçevede şimdiden harekete geçmiş olup, yurtdışında öndegelen akademisyenlerin katılımıyla FETÖ konusunda bir çalıştay düzenlenmesini ve bunun sonuçlarının yayınlanmasını içeren bir proje hazırlanmıştır.

FETÖ'nün üçüncü ülkelerdeki Müslüman toplumlar nezdinde, "Türkiye'de Müslümanlara zulüm edildiği" propagandası yaptığı da bilinmektedir. Dolayısıyla, bilgilendirme çalışmalarına Diyanet İşleri Başkanlığımızın dahil edilmesi de büyük önem taşımaktadır.

3.2.5.2.2. FETÖ'nün Yuvalandığı Ülkelerdeki Mevcudiyetinin Haritalandırılması Ve Değişimin İzlenmesi

Gerek çabalarımız neticesinde sağlanan somut adımlar, gerek FETÖ'nün buna karşı geliştirmekte olduğu yeni taktikler nedeniyle, örgütün haritalandırma süreci dinamik ve değişken olmak durumundadır.

Diğer bir anlatımla, her bir ülkedeki durum zamanla değişecek, yeni şekiller alabilecektir. Bunların takibi önem taşımaktadır.

3.2.5.2.3. FETÖ Meselesinin İkili İlişkilere Hasar Vermesinin Engellenmesi

Çabalarımız uluslararası kamuoyunu iknaya ve yönlendirmeye yönelik olmalıdır.

Batılı kamuoylarına yönelik çabalarımızda, **insan hakları/demokrasi/hukuk devleti ilkelerine** vurgu yapılması esas olmalıdır, insan hakları boyutuna dikkat ederek adım attığımızı anlatabilmek gerekmektedir.

Diğer bölgelerde, öncelikli ülkelerin tespit edilmesi, çabaların bu doğrultuda yoğunlaştırılması, her bir bölgenin kendine özgü koşullarını dikkate alan nüanslı yaklaşımlar geliştirilmesi yararlı olabilecektir.

3.2.5.2.4. FETÖ'nün Ekonomik/Finans Kaynaklarına Yurtdışında Da Darbe Vurulması İçin Çalışılması

Yurtdışındaki FETÖ uzantılarının kayıtdışı para hareketleri, rüşvet, yolsuzluk, vergi kaçakçılığı ve para aklama faaliyetleri çalışılarak bu konularda duyarlı olan yabancı muhataplarımız nezdinde farkındalık yaratılması üzerinde çalışılmalıdır.

Yurtdışında faaliyet gösteren FETÖ iltisaklı iş derneklerine alternatifler güçlendirilmelidir.

3.2.5.2.5. Yurtdışındaki Vatandaşlarımız Arasında Örgütle Yönetim Düzeyinde İlişkili Olmaya Kitlelerden Devletimize Muhalif Bir “FETÖ Diasporası” Yaratılmaması Da Önemlidir.

FETÖ'nün esasen uzun zaman önce, diasporik bir yapıya evrilmeye başladığı söylenebilir. Filhakika, darbe teşebbüsü gibi hain ve irrasyonel bir eylemin arkasında örgüt yönetiminin Türkiye'den yabancılaşılarak diasporik bir karaktere bürünmesinin ve uluslararası alanda devşirdiği güç ve girdiği ilişkilerin önemli rol oynadığı ileri sürülebilir.

FETÖ yönetiminin ilişkiye girdiği küresel ağlarla aynı paralelde hareket etmesine hizmet eden **keskin Türkiye karşıtı pozisyonun** FETÖ'nün yurtdışındaki tabanı tarafından **içselleştirilmesi ve bir kimliğe dönüştürmesi** süreciyle karşı karşıyayız.

Bu sürecin, Ermeni diasporasına benzer biçimde, kendilerini Türkiye nefretiyle tanımlayan bir **“FETÖ diasporası”**nın oluşmasına yol açması muhtemeldir.

İçselleştirilen bu nefret ve yabancılaşımanın, bir yandan örgüt tarafından küresel ağlarla kurulan pragmatik ilişkiyi destekleyecek şekilde siyasi söylemler üzerinden (Türkiye'de insan hakları ihlalleri iddiaları, vb), diğer taraftan müritlere yönelik ezoterik dini anlatılar üzerinden kışkırtılacağı tahmine müsaittir.

Bunun engellenmesi amacıyla, örgütle yönetim düzeyinde doğrudan ilişkisi olanların dışındaki kitlenin **FETÖ'nün etkisinden uzaklaştırılması** konusu üzerinde şimdiden düşünülmesi önem taşımaktadır.

Bu çerçevede Örgütün karanlık yüzü hakkında vatandaşlarımıza yönelik **bilgilendirme kampanyalarının** kesintisiz sürdürülmesi önemlidir.

Örgütten kopmak isteyenlerin “**Etkin Pişmanlık Yasası**”ndan yararlanabilecekleri hususunda da bilgilendirme yapılabileceği değerlendirilmektedir.

FETÖ'nün propagandasından etkilenerek örgüte çekilmiş olan şahısların bir nevi radikalleşme sürecine tabi tutuldukları dikkate alınarak, söz konusu kitleye yönelik yaklaşımımızın, uzman kurumlarımızın katkısı alınmak suretiyle, bilimsel temeli olan bir “**rehabilitasyon**” yaklaşımı da içermesinde fayda bulunmaktadır.

3.2.6. Bürokrasinin Yeniden Yapılandırılması

15 Temmuz'da karşı karşıya kaldığımız olaylar Türkiye'nin kamu hayatında bir değişiklik yapılması gerektiğini ortaya koymuştur. Bu değişikliğe de kamu personel sistemi yeniden ele alınarak başlanmalıdır. Reform hamlesinde; sivil alanın genişletilmesi, demokratik istikrar tedbirleri, merkezden çevreye uygulama yetkilerinin devri, merkezin planlama ve denetim rolünün öne çıkartılması, reform hareketinin başlıkları olmalıdır.

Kamu yönetimi verimlilik, etkinlik ve performans ölçüleri dikkate alınarak düzenlenmeli, hesap verebilirlik ve hizmet kalitesi artırımı sağlanmalıdır. Yönetiminde şeffaflığa önem verilmeli, belli aralıklarla mali ve performans raporlaması yapılarak bu raporlar da kamuoyuna açıklanmalıdır.

Kamu kurumlarına eleman alınması görevin gerektirdiği ehliyet ve liyakat kuralına bağlanmalı, görevde yükselmeler için de bu kriterler geçerli olmalıdır. Kamu kurumlarının Türkiye'nin sosyolojik yapısını yansıtmamasının kamu güvenliğine destek sağlayacağı, kamu zararına yol açacak zararlı faaliyetleri önleyeceği unutulmamalı, belli bir dini, siyasi, ideolojik vb. kümeleşmesinin ise örgütler için illegal faaliyet sahası yaratacağı dikkate alınmalıdır.

FETÖ/PDY'nin kamu kurum ve kuruluşları ile stratejik birimlere sızmasına, buralarda kümeleşmesine imkân sağlayan olgunun merkezi sınav sorularının çalınması olduğu dikkate alınarak bu sınavların güvenliği mutlaka sağlanmalıdır.

Askeriye, adliye, MİT, polis teşkilatı, mülki idare, dışişleri bakanlığı gibi kurum ve kuruluşlara alınacak personel için yapılacak güvenlik soruşturmasında sadece adli sicil kaydının var olup olmadığına bakılmakla yetinilmemeli, bu kurumların gerektirdiği hususlara

da bakılmalıdır. Salt adli sicil kaydına dayalı bir güvenlik soruşturmasının henüz mahkeme kararı kesinleşmedi diye kamu personeli olmasını önleyemeyeceği dikkate alınmalıdır.

Hukukun herkesi kucakladığı, huzur, güven ve birlik içinde yaşanan bir ülke, ancak toplumdaki adalet beklentisinin karşılanmasıyla mümkün olur. Bu nedenle adil, tarafsız ve bağımsız bir yargının oluşması için gerekli şartlar yaratılmalıdır.

Başta güvenlik birimleri olan Emniyet ve Jandarma ile MİT, TSK ve tüm kamu kurumlarındaki örgüt militanları olabildiğince ayıklanmalıdır.

Ülkemiz demokrasi tarihinde sık sık karşılaştığımız hiçbir darbeyi önceden haber alıp bağlı olduğu makam ve mercilere haber veremeyen Milli İstihbarat Teşkilatının bu husustaki yetersizliğinin sebepleri dikkatle araştırılarak yeniden yapılandırılmalıdır. Amerika Birleşik Devletlerinde 11 Eylül olaylarında FBI'nın yetersiz olduğu görülerek yeniden yapılandırılmaya gidilmiş olması örnek alınmalıdır.

Milli eğitim başka dini, siyasi, ticari grupların eline bırakılmamalı, özellikle orta öğretimde kaliteli eğitim hizmeti almak isteyenlere bu hizmeti verebilecek devlet okulları kurulmalıdır. Bu seviyede çocuklara Devlet eliyle kariyer eğitimi, barınma ve dini bilgi öğrenme imkânı sağlanmalıdır.

3.2.7. Eğitim

3.2.7.1. Organizasyon

3.2.7.2. Denetim

3.2.7.3. Kaliteli ve Ucuz Eğitime Erişim Hakkı

3.2.7.4. Eğitsel İçerik ve Hedeflerin Yeniden Kurgulanması (Sorgulayıcı, Analitik Düşünme vs.)

3.2.7.5. Öğrenci Yurtları vs.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM**EKLER****RAPORA EK DOKÜMANLAR VE LİSTESİ**

EK 1	
EK 2	
EK 3	
EK 4	
EK 5	

RAPORA İLİŞKİN KARAR İMZA CETVELİ

RAPORA EK GÖRÜŞLER

KAYNAKÇA

- “**Darbe Destekçilerine Sosyal Medyada Sıkı Takip**”, Anadolu Ajansı, 20 Temmuz 2016.
- “Darbe Destekçilerine Sosyal Medyada Sıkı Takip”, Anadolu Ajansı, 20 Temmuz 2016.
- “Sosyal Medya Nasıl Darbeye Direnişin Aracı Oldu?”, Aljazeera Turk,
- “Sosyal Medya Paylaşımlarının Yüzde 8’i Darbe Yanlısı”, İhlas Haber Ajansı, 21 Temmuz 2016.
- Alıcı, Mustafa, (2011), *Müslüman-Hıristiyan Diyalogu*, 2. Baskı, İz Yayıncılık, İstanbul.
- Altındal, Aytunç, (2016), *Vatikan ve Tapınak Şövalyeleri*, 17. Baskı, Alfa Yayınevi, İstanbul.
- Anadolu Ajansı, Dakika Dakika FETÖ’nün Darbe Girişimi: 15–20 Temmuz 2016, (Anadolu Ajansı Yayınları, Ankara: 2016)
- Aydın, Mahmut, (2001), *Monologdan Diyaloga-Çağdaş Hıristiyan Düşüncesinde Hıristiyan-Müslüman Diyalogu*, Ankara Okulu Yayınları, Ankara.
- Aydın, Mahmut, (2002), “Dinlerarası Diyalog Yeni Bir Misyon Mu?”, İslâmiyat Dergisi, C. 5, S.3, ss. 17-48.
- Bevans, Stephen B., (2016), “Mission at the Second Vatican Council-1962-1965”, file:///C:/Users/mehmet/Downloads/54-629-1-PB%20(2).pdf, erişim tarihi: 03.12.2016
- Dione Crafford, “Çok Dinli Bir Kontekste Misyon”, ed. Mahmut Aydın& Süleyman Turan, *Tek Dünya Çok İnanç- Diyaloga Farklı Yaklaşımlar*, Hitabevi Yayıncılık, Ankara, ss. 252-271.
- Evkuran, Mehmet, (2016), *Sünnî Paradigmayı Anlamak-Bir Ekolün Politik ve Teolojik Yapılanması*, 3. Baskı, Ankara Okulu Yayınları, Ankara.
- Facebook.com/
- Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması'yla (FETÖ/PDY) İlgili Çatı İddianame, (2016)
- Fuller, Graham E. (2010), *A World Without Islam*, Little Brown & Company.
- <http://aljazeera.com.tr/haber/sosyal-medya-darbeye-direndi-darbeyehayir>
- <http://kriterdergi.com/15-temmuz-kiyami/fahrettin>
- <http://kriterdergi.com/darbenin-onlenmesinde-erdogan-liderliginin-rolu/>
- <http://kriterdergi.com/gulen-allah-ile-gorustugunu-soyleyen-sapkin-biri/>
- <http://kriterdergi.com/halk-darbecilere-darbe-yapti/>
- <http://kriterdergi.com/medya-darbeye-direndi/>

<http://setav.org/tr/5-soru-bati-medyasinda-15-temmuz-darbe-girisimi/yorum/40707>, **Erişim Tarihi 11.11.2016**

<http://sonpeygamber.info/darbelerin-panzehiri-adalet>

<http://www.aljazeera.com.tr/al-jazeera-ozel/darbecilerin-whatsapp-konusmalari>

<http://www.gençbirikim.net/15-temmuz-darbe-girisi-ve-turkiye/>

<http://www.haber7.com/guncel/haber/2074320-ters-hilalli-bayrakla-fetoye-savas-acti>

<http://www.haberler.com/iletisim-uzmani-sanlav-sosyal-medya-darbeye-karsi-8703450-.haberi/>

<http://www.medeniyetvakfi.org/vakif/ana-sayfa/guencel-haberler/siyasi-tarihimizde-darbeler-ve-15-temmuz-darbe-girisimi>

<http://www.medeniyetvakfi.org/vakif/ana-sayfa/yazanlarimiz/kaz-m-saglam/15-temmuz-ihanet-girisimi-ve-sonrasinda-ortaya-cikan-durum>

<http://www.medeniyetvakfi.org/vakif/ana-sayfa/yazanlarimiz/oemer-kuecukaga/omer-kucukaga-ile-15-temmuz-sureci->

<http://www.sabah.com.tr/yazarlar/perspektif/nebimi%C5%9F/2016/07/30/15-temmuz-darbe-girisimi-toplumsal-almi-arastirmasi>

<http://www.timeturk.com/mit-darbeden-saatler-once-uyardi/haber-206891>

<http://www.yenisafak.com/dunya/fetonun-darbe-girisiminin-dis-basinda-yansimalari-2497127>, **Erişim Tarihi 11.11.2016**

<http://www.yenisafak.com/dunya/new-york-timestan-darbeye-direnen-turk-halkina-hakaret-2497230>

Keleş, Ahmet, (2016), *FETÖ'nün Günah Piramidi*, Destek Yayınları, İstanbul.

Knitter, Paul F., (2002), "Diyalog ve Misyon", İslamiyât Dergisi, C. 5, S. 3, ss. 73-85.

Lewis, James F., (1995), "Christianity and The Religious in The History of The Church", *Christianity and The Religious A Biblical Theology of World Religious*, Edward Rommen-Harold Netlands, California.

Lumen Gentium, http://www.vatican.va/archive/hist_councils/ii_vatican_council/documents/vat-ii_const_19641121_lumen-gentium_en.html. Erişim tarihi: 21.11.2016, saat: 14.22.

Luther, Martin, (1997), "On War Against Turk", *Works On Martin Luther*, v. 5, Albany, pp. 62-96.

Nostra Aetate, http://www.vatican.va/archive/hist_councils/ii_vatican_council/documents/vat-ii_decl_19651028_nostra-aetate_en.html. 21.11.2016, saat: 15.30.

Olağanüstü Din Şûrası Kararları-Dini İstismar Hareketi FETÖ/PDY, Ankara, 2016.

Redemptoris Missio, http://w2.vatican.va/content/john-paul-ii/en/encyclicals/documents/hf_jp-ii_enc_07121990_redemptoris-missio.html. Erişim tarihi 7.12.2016.

Sertaç Timur Demir, 15 Temmuz Girişiminde Medya adlı rapor

Sosyal Medya Paylaşımlarının Yüzde 8'i Darbe Yanlısı", İhlas Haber Ajansı, 21 Temmuz 2016.

Şahin, Ahmed, (2000), "Ehl-i kitapla amentüde ittifakımız var!", 17 Nisan tarihli Zaman Gazetesi.

Twitter.com/

Veren, Nurettin, (2016), *FETÖ-İsimlerle ve Belgelerle 1966-2016*, Destek Yayınları, İstanbul.

Watt, W. Montgomery (201?), *Dinlerde Hakikat-Sosyolojik ve Psikolojik Bir Yaklaşım*, Çev. Fuat Aydın, Rağbet Yayınevi, İstanbul

Yavuz, Hakan, (2008), *Modernleşen Müslümanlar-Nurcular, Nakşiler, Milli Görüş ve AK Parti*, 2. Baskı, Kitap Yayınevi, İstanbul.

Yılmaz, Sait, "Yeni Orta Doğu: İslamsız Dünya", http://usam.aydin.edu.tr/yeni_ortadogu.pdf.
Erişim tarihi: 10.12.2016, 18:30

Yusuf Özkır, Apoletli Medya'dan Millet'in Medyasına